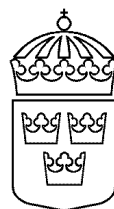

Riksdagens protokoll

2001/02:120

Onsdagen den 5 juni

Protokoll
2001/02:120

Kl. 09.00 – 17.58
19.00 – 22.44

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 30 maj.

2 § Anmälan om inkomsten faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen m.m.

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:
2001/02:FPM94 Den europeiska energiinfrastrukturen och Transeuropeiska nätverk energi *KOM(2001)775* till näringsutskottet

3 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträde

Talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde onsdagen den 8 maj inkommit.

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Kulturutskottets betänkanden 2001/02:KrU20 och KrU21
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU16
Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2001/02:MJU16 och MJU24

5 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 juni

KU34 Handlingsoffentligheten i EU:s institutioner, m.m.

Punkt 9 (Europeiska partier)

1. utskottet

2. res. 3 (v, mp)

Votering:

262 för utskottet

52 för res. 3

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 74 m, 36 kd, 17 c, 12 fp, 1 -

För res. 3: 1 m, 36 v, 2 kd, 13 mp

Frånvarande: 9 s, 6 m, 7 v, 4 kd, 1 c, 3 mp, 4 fp, 1 -

Punkt 12 (Villkor för kandidatländerna)

1. utskottet

2. res. 4 (mp)

Votering:

298 för utskottet

13 för res. 4

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 75 m, 36 v, 38 kd, 16 c, 11 fp, 1 -

För res. 4: 13 mp

Frånvarande: 10 s, 6 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 3 mp, 5 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU17 Förändringar i kommunkontosystemet

Punkt 1 (Förändrad finansiering av kommunkontosystemet)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, c, fp)

Votering:

173 för utskottet

142 för res. 1

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 36 v, 1 c, 14 mp

För res. 1: 75 m, 38 kd, 16 c, 12 fp, 1 -

Frånvarande: 9 s, 6 m, 7 v, 4 kd, 1 c, 2 mp, 4 fp, 1 -

Punkt 5 (Konkurrensneutralitet)

1. utskottet
2. res. 4 (kd, m, c, fp)

Votering:

172 för utskottet

143 för res. 4

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 36 v, 14 mp

För res. 4: 75 m, 38 kd, 17 c, 12 fp, 1 -

Frånvarande: 9 s, 6 m, 7 v, 4 kd, 1 c, 2 mp, 4 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU22 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 1997–2001

Punkt 1 (Regeringens beslut om riktlinjer för statens upplåning och skuldförvaltning)

1. utskottet
2. res. 1 (kd, m, c, fp)

Votering:

172 för utskottet

143 för res. 1

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 36 v, 14 mp

För res. 1: 75 m, 38 kd, 17 c, 12 fp, 1 -

Frånvarande: 9 s, 6 m, 7 v, 4 kd, 1 c, 2 mp, 4 fp, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU11 Materieförsörjning och forskning

Punkt 2 (Försvarsindustriell utveckling och internationellt materielsamarbete)

1. utskottet
2. res. 2 (v, mp)
3. res. 3 (fp)

Förberedande votering:

56 för res. 2

12 för res. 3

247 avstod

34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Prot. 2001/02:120
5 juni

Huvudvotering:
253 för utskottet
50 för res. 2
12 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 122 s, 75 m, 38 kd, 17 c, 1 -
För res. 2: 36 v, 14 mp
Avstod: 12 fp
Frånvarande: 9 s, 6 m, 7 v, 4 kd, 1 c, 2 mp, 4 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU15 Vissa utrikeshandelspolitiska frågor

Punkt 2 (WTO-frågor)

1. utskottet
2. res. 1 (m, kd, c, fp)
Votering:
157 för utskottet
142 för res. 1
15 avstod
35 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 122 s, 35 v
För res. 1: 75 m, 37 kd, 17 c, 12 fp, 1 -
Avstod: 1 v, 14 mp
Frånvarande: 9 s, 6 m, 7 v, 5 kd, 1 c, 2 mp, 4 fp, 1 -

Punkt 3 (EU och utrikeshandelspolitik)

1. utskottet
2. res. 4 (c)
Votering:
170 för utskottet
18 för res. 4
126 avstod
35 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 35 v, 1 kd, 13 mp
För res. 4: 1 kd, 17 c
Avstod: 1 s, 75 m, 1 v, 35 kd, 1 mp, 12 fp, 1 -
Frånvarande: 9 s, 6 m, 7 v, 5 kd, 1 c, 2 mp, 4 fp, 1 -

Punkt 4 (Handel och miljö m.m.)

1. utskottet
2. res. 6 (mp)

Votering:

168 för utskottet

15 för res. 6

132 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 35 v, 2 kd, 9 c

För res. 6: 1 c, 14 mp

Avstod: 75 m, 1 v, 36 kd, 7 c, 12 fp, 1 -

Frånvarande: 9 s, 6 m, 7 v, 4 kd, 1 c, 2 mp, 4 fp, 1 -

Lena Ek (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 7 (Exportkrediter och miljö)

1. utskottet
2. res. 7 (v, mp)

Votering:

265 för utskottet

50 för res. 7

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 75 m, 38 kd, 17 c, 12 fp, 1 -

För res. 7: 36 v, 14 mp

Frånvarande: 9 s, 6 m, 7 v, 4 kd, 1 c, 2 mp, 4 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

6 § Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU35

Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen
(skr. 2001/02:75).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

7 § Östersjömiljarderna

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU26
Östersjömiljarderna (förs. 2001/02:RR14).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

*Utökad resegaranti
för konsumenter*

8 § Utökad resegaranti för konsumenter

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2001/02:LU24
Utökad resegaranti för konsumenter (prop. 2001/02:138).

Anf. 1 LARS LILJA (s):

Fru talman! I lagutskottets betänkande LU24 behandlas regeringens proposition 2001/02:138 *Utökad resegaranti för konsumenter*. Ändamålet med propositionen är att stärka konsumentskyddet. Det innebär vissa ändringar i resegarantilagen som bl.a. innebär att lagens tillämpningsområde utvidgas.

Ändamålet med resegarantilagen är att ge konsumenter på reseområdet ett skydd mot förluster som kan uppstå om en researrangör kommer på obestånd. Detta skydd åstadkoms genom att företag som anordnar eller förmedlar resor som omfattas av resegarantilagen ska ställa en säkerhet för sin verksamhet. Denna säkerhet ska ställas innan resorna marknadsförs. Beloppet bestäms av Kammarkollegiet. Storleken på beloppet bestäms med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning. I princip ska säkerheten vid varje tillfälle motsvara reseföretagets ekonomiska åtagande gentemot resenärerna. Som regel består säkerheten av en betalningsutfästelse utfärdad av en bank eller ett försäkringsbolag. Varje enskilt företag ansvarar bara för sina egna åtaganden.

Resegarantilagen omfattar paketresor enligt lagen om paketresor som bygger på ett EG-direktiv, det s.k. paketresedirektivet. Det är ett minimidirektiv. År 1996 utökades resegarantilagen till att omfatta även resor som sker tillsammans med paketresa, s.k. stolsförsäljning.

Fru talman! I den föreliggande propositionen föreslås att konsumentskyddet stärks. Resegarantilagen utvidgas till att, förutom paketresor och s.k. stolsförsäljning, omfatta separata transport- och inkvarteringstjänster, om tjänsterna sammantagna uppvisar väsentlig likhet med en paketresa samt s.k. utbytesverksamhet för skolungdom.

Dessutom föreslås att de i dag gällande minimibeloppen för arrangörers och återförsäljares garantier tas bort. Sänkta minimibelopp bör bli aktuellt för de minsta företagen i resebranschen. Med nuvarande lagstiftning är minimibeloppen för säkerhet 200 000 kr för företag som anordnar resor utom riket och 50 000 kr för företag som anordnar resor inom riket.

Fru talman! Till betänkandet har fogats ett särskilt yttrande av Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet. Där kritiserar det nuvarande systemet med ställande av garantibelopp. Man förordar i stället någon alternativ modell för ställande av resegaranti. I detta sam-

manhang vill jag påpeka att utredningen från 1999 har övervägt i vad mån ett antal olika konstruktioner för ställande av garanti kan tillgodose de krav och reformbehov som utredningen har identifierat. Utredningen har efter detta övervägande stannat för att den nuvarande ordningen även fortsättningsvis bör vara huvudalternativet i ett resegarantisystem. Detta har också utskottsmajoriteten i detta betänkande ställt sig bakom.

I det särskilda yttrandet anförs också att det nuvarande systemet är orättvist betungande för de mindre researrangörsföretagen. Huvudorsaken anges vara bankernas och försäkringsbolagens provisioner för ställande av säkerheten.

Bankerna och försäkringsbolagen agerar på en marknad. De gör givetvis sina riskbedömningar och sätter priset utifrån detta. Som socialdemokrat kan jag instämma i den kritik som ibland riktas mot försäkringsbolagens och bankernas agerande mot mindre och svagare kunder. På så sätt kan det kännas bra att få förenas med en i detta sammanhang samlad borgerlighet i kritiken mot den fria marknadens funktionsätt.

Just av den anledningen att kostnaden inte ska bli betungande för de minsta företagen förelås att minimibeloppet i garantin tas bort. Det betyder att Kammarkollegiet kan sätta garantin till ett lägre belopp.

Det bör också i detta sammanhang påpekas att det genom samarbete mellan aktörer inom branschen finns möjlighet att ställa gemensamma garantier, vilket kraftigt sänker kostnaden för den enskilde företagaren. Detta har gjorts av Sveriges hotell- och restaurangförbund, Sveriges campingvärdars riksförbund och Föreningen Turism i Sverige.

Utskottet utgår dessutom från att regeringen i ett kommande uppföljnings- och utvärderingsarbete rörande de nu aktuella lagändringarna beaktar frågan om nuvarande resegarantisystem skulle missgynna de mindre researrangörsföretagen. Därför anser utskottsmajoriteten, och för övrigt utskottet i dess helhet, att någon ytterligare utredning i frågan inte behöver göras för närvarande.

Avslutningsvis vill jag därför, fru talman, yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 2 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Lars Lilja har beskrivit innehållet i propositionen, och därför fördjupar jag mig inte i det.

Det går inte att ha något emot det som man vill uppnå här, och därför tyckte vi inte när vi gick igenom ärendet att vi skulle motionera. Dessutom hade remissinstanserna godtagit utredningens förslag eller lämnat det utan erinran.

Emellertid blev vi uppvaktade i utskottet, som Lars Lilja beskrev, av Föreningen Sverigeturism, Ekoturismföreningen, Bilresearrangörsföreningen och Bussresearrangörsföreningen. Man hade många synpunkter, och hade vi fått dem innan motionstiden gick ut hade vi naturligtvis lagt fram en motion. Den första fråga vi ställde till dem var: Varför har ni inte sagt något i remissvaret? Då svarade de att det bara var de stora boalgen som hade fått yttra sig. Därför kom inte deras synpunkter med. De redovisade en katalog av svårigheter som skulle drabba det mycket stora antal små företag som finns i turistbranschen i Sverige.

Jag tänker ta upp två punkter som jag tycker är väsentliga. Dels gäller det att förslaget kommer att fördyra för konsumenterna utan att ytterli-

gare konsumentskydd uppnås, dels att förslaget avviker från viktiga grundprinciper som tillämpas i våra grannländer. Jag tycker att det är angeläget att vi har samma regler i grannländerna eftersom man konkurrerar om utländska gäster från Sydeuropa och andra länder som kanske väljer något av våra grannländer i stället.

Den viktiga ståndpunkten med tanke på konsumentpolitiken här är att det är svårare att få många glesbygdsbor som försöker livnära sig på turismen att klara av detta. De kommer aldrig att kunna lägga upp de enorma belopp som kommer att krävas i garantier. Då blir det färre saker att göra, färre alternativ, färre turistmål för turisterna. Konsumenterna kommer dessutom att få betala sina resor väldigt långt i förväg. Jag kan tänka mig den barnfamilj som ska betala sommarsemestern strax efter jul. Det blir till att leka i sandlådan i stället.

Vi fick också av våra gäster i utskottet en redovisning av att det system som omfattar garantierna och den godtyckliga praxis som Kammarkollegiet har är en svårighet för turistbranschen.

Därför har vi fogat ett särskilt yttrande till detta betänkande där vi tar upp de synpunkter som vi fick ta emot vid uppvaktningen. Vi förutsätter att regeringen snarast tar initiativ till ett utredningsarbete som undersöker de negativa effekterna av föreliggande förslag. Antingen kommer det att finnas väldigt många motioner i detta ärende i höst eller också kommer den nya borgerliga regeringen att lägga fram ett helt nytt förslag.

Anf. 3 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Övriga ledamöter! Centerpartiet står också bakom det särskilda yttrandet här. Som tidigare klargjorts har vi ju ingen reservation. Det beror på att vi inte heller har skrivit någon motion, detta på grund av vad som redan har framkommit, att ingen kritik hade framförts från de små företagen i remissyttrandena.

Jag vill ändå säga lite grann om det här, för jag tycker att det känns otillfredsställande med den modell som regeringen nu har föreslagit. Det finns alternativ som har framkommit och som också är väl kända av regeringen. Det handlar om att säkra konsumentskyddet genom att inrätta en fond och försäkring. Att konsumentskyddet ska vara tungt vägande är väldigt viktigt för oss i Centerpartiet, men sedan har det också stor betydelse hur man löser det här. Med tanke på att det är väldigt många småföretag inom turistbranschen och resebranschen tycker vi att det är viktigt att man tar hänsyn till detta och också försöker utforma ett reseskydd som inte försvårar för branschen att överleva.

Det har framkommit uppgifter om att det är en ganska låg summa som har utnyttjats för att säkra reseskyddet, ca 7,7 miljoner per år, men att de avsättningar som har gjorts under de senaste tio åren handlar om enorma summor, över 2 000 miljoner kronor. Med tanke på att det framdeles skulle vara så att man släpper på det här minimiskyddet och överlåter till Kammarkollegiet att fastställa beloppet för de små företagen har man en osäkerhetsfaktor. Men genom att välja en fond- och försäkringsmodell som tar hänsyn till företagets omsättning och det ekonomiska åtagandet gentemot konsumenterna vet man i förväg vad det är för belopp det handlar om.

Små företag kan därmed undvika att låsa kapital. Därmed minskar deras räntekostnader. Det gäller också garantibelopp för provision och vad

det medför för krav på säkerheten när småföretagen ska låna det här kapitalet. Jag tycker att det är synd att inte den modellen har tagits på allvar. Det finns utredningar som visar på att det här vid flera tillfällen har påpekats.

Nu finns det i alla fall ett enigt lagutskott bakom det här. Att vi ändå har det här särskilda yttrandet är också knutet till att utskottet har skrivit att man förutsätter att regeringen ska beakta den kritik som har framförts. Därmed är det också vår förhoppning att regeringen ska återkomma. Vi talar ju alla så väl om småföretagen. Här är ett konkret fall där man verkligen kan gå in och säkra konsumentskyddet men också skapa bra förutsättningar för småföretagare.

Anf. 4 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Jag känner mig tvungen att kommentera lite grann av det som Viviann Gerdin har sagt när det gäller ställandet av de här garantierna. Jag har varit i kontakt med Kammarkollegiet, och det är faktiskt så att de garantier som företagen ska ställa motsvarar de åtaganden som företaget har gentemot konsumenten. Om man har betalat in, normalt, en viss summa i förskott till företaget för den tjänst som man ska köpa ska den garanti som företaget ska ställa motsvara det här åtagandet. Det tycker jag faktiskt i någon mån är ett rättvist system. Varje företag ställer en garanti som motsvarar det åtagande man har gentemot konsumenten. Det tycker jag är rättvist, för då ställer man upp på lika villkor.

Fondlösningar har diskuterats, men där finns också problem. Det är inte alls säkert att en fondlösning blir rättvisare, för då måste man hitta nivåer på hur mycket man ska betala in i fonden. Man måste ta ställning till vad som händer om fonden töms på pengar, om fonden blir för stor osv., och man måste fråga sig hur man ska lägga beloppen i förhållande till de åtaganden som respektive företag har gentemot sina kunder.

Det är inte alls säkert att ett fondsystem är rättvisare eller att ett fondsystem gör att marknaden fungerar bättre. Jag vet också att Kammarkollegiet tar hänsyn till företagens storlek och omfattning när man ska fastställa garantibeloppet.

Anf. 5 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Till Lars Lilja skulle jag vilja säga att det är klart att konsumenterna ska skyddas. Det är vi helt överens om. Men företagens åtaganden gentemot konsumenterna är inte lika med utfallet. Om konsumenterna kan tryggas och om någonting inträffar få ut sina eventuella kostnader från en fond är de ju säkra till 100 %. Sedan kan man, och det finns med i utredningsförslaget, successivt bygga upp fonden. Det finns ett minimibelopp i fonden som täcker, och om det behövs mer är alla med och betalar utifrån respektive företags volym och verksamhet.

Det finns i dag ingenting som säger att samtliga småföretag skulle få problem på det här området. Hittills har det visat sig att det är ytterst få, men för att man verkligen ska kunna vara säker och konsumenterna ska kunna erhålla ett hundra procentigt skydd kan fondsystemet som jag ser det vara en mycket bra lösning.

Anf. 6 LARS LILJA (s) replik:

Fru talman! Jag delar givetvis uppfattningen att det är viktigt att konsumenterna har ett bra skydd, men jag hävdar också att systemet ska vara någotsånär rättvist för de företag som ingår i fondsystemet. Jag tror att man kommer att få problem med att skapa ett fondsystem som gör att man faktiskt betalar in i förhållande till de åtaganden man har gentemot konsumenten. Det är det jag tycker är den springande punkten.

Det här systemet innebär att varje företag betalar i förhållande till sitt åtagande gentemot konsumenten. Det innebär att stora företag betalar mer och att mindre företag betalar lite. Det tycker jag är rättvist, och det är inte konkurrensnedvridande utifrån mitt sätt att se saken.

Har vi ett fondsystem där man betalar olika mycket och fonden kanske är full och man inte betalar in innebär det faktiskt att det kan bli lättare för oseriösa företag att etablera sig i branschen. Dessutom innebär det ju att ett företag har betalat in relativt lite pengar, men om det går i konkurs måste man ta fondens medel i anspråk. Det är i så fall de andra företag som har betalat in pengar till fonden som i någon mening får betala för konkursen. Jag vet inte om heller det systemet är rättvist.

Som sagt var, vi har sagt att vi ska titta över det här och se vad det får för konsekvenser för de mindre företagen i branschen. Jag tror inte att det finns någon lätt lösning ens på det här problemet.

Anf. 7 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja svara så här till Lars Lilja. Eventuella farhågor kan man lösa lagstiftningsvägen oavsett vilket alternativ det gäller. Det naturligtvis viktigt att man har lika villkor och att det är rättvist för konsumenten, men det är också väldigt viktigt att man har likartade villkor för de små och de stora företagen. Det som har varit tidigare har verkligen inte gynnat de små företagen.

Vad gäller fonduppbyggnad osv. handlar rättvisa och lika villkor som jag ser det också om att de små betalar in till fonden i relation till sin verksamhet. Det innebär att de större företagen, som också har ett större risktagande, ska vara med och ta ett större ansvar. Det ser inte jag som någon lösning alls.

Det viktiga är konsumentskyddet och att vi faktiskt kan lösa det på ett enklare sätt än det som dagens system bygger på. Att Kammarkollegiet då skulle göra individuella beräkningar på vad varje företag skulle avsätta i resegaranti är som jag ser det lite osäkert, även om man hänvisar till att man kan överklaga Kammarkollegiets beslut.

Varför inte ändå se lite närmare på det här? De farhågor som eventuellt dyker upp kommer man att kunna klara lagstiftningsvägen.

Anf. 8 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Lite ideologi finns det trots allt i vår diskussion i dag. Jag tycker att vi alldeles för ofta när vi talar om konsumenten glömmer att det bästa för konsumenten inte är en öppen motsättning mot producenten och distributören utan ett bra samspel mellan alla aktörer. Det finns ingen principiell fara inbyggd i den relationen. En sund marknad bygger på ett sunt samspel mellan alla dessa inblandade parter. Det är därför vi har skrivit vårt särskilda yttrande.

Vi vill att också småföretagens intressen ska kunna försvaras i sammanhanget, så att relationen mellan småföretagen och konsumenten fungerar. Att skydda konsumenten betyder inte att skapa svårigheter för producenten och distributören utan just att värna om den sunda relationen mellan konsument, producent och distributör.

Vi tycker att det är viktigt att uppföljningen av det beslut som i dag fattas kommer rätt så snart, för småföretagens synpunkter sådana de presenterades för oss under uppvaktningen var ganska bestämda. Småföretagarna verkade inte alls nöjda med dagens lösning. Jag tror inte att någon politisk organisation i dag har någonting emot en sund utveckling av småföretag.

Från vardagen vet vi alla att banker och försäkringsbolag i dag mycket ofta misshandlar småföretag. Det finns väldigt många småföretag som inte får köpa försäkringar osv. Det system vi har i dag kan vara kontra-produktivt i förhållande till turismens utveckling i Sverige.

Jag berättade i utskottet om de små turistanläggningarna i Frankrike, hur fantastiskt de fungerar, hur bra man blir behandlad när man kommer dit och hur mycket information som finns om allt detta. Jag tror att Sverige har enormt mycket att vinna på en utveckling av ett starkt nätverk av researrangörer och småföretag på turismens område över hela landet. Därför hoppas jag att vårt särskilda yttrande kommer att få en effekt under den fortsatta uppföljningen av detta beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

9 § Ändringar i förmånsrättsordningen, m.m.

*Ändringar i förmåns-
rättsordningen, m.m.*

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2001/02:LU26
Ändringar i förmånsrättsordningen, m.m.

Anf. 9 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Jag vill bara i all enkelhet yrka bifall till förslaget i lagutskottets betänkande. Detta tycker jag är ett skolexempel på när politiken fungerar som bäst i riksdagen. Det har varit helt prestigelöst och en stor lyhördhet för andra partiers svårigheter att bara rakt av tillstyrka en motion. Och genom generositet från motionärernas sida har man skalat bort en del skarpa yrkanden. Det har också varit en generositet från den andra sidan i strävan att försöka göra det bästa möjliga av en svår fråga.

Fru talman! Min högsta önskan under den tid som jag har haft förmånen att få vara ordförande i lagutskottet har varit att få dela glädjen över detta beslut med i första hand Stig Rindborg, som under en följd av år så energiskt har drivit denna fråga.

När du nu lämnar riksdagen efter många år i det politiska livet förtjänar den här lagen som regeringen ska återkomma med förslag om i höst att kallas lex Rindborg. Jag kommer alltid att bära med mig känslan av den vänskap som i varje fall jag känner har utvecklats mellan dig och mig. Ett innerligt tack till Stig.

Jag måste också tacka vice ordföranden Rolf Åbjörnsson som också har ägnat ett sådant stort engagemang åt förmånsrättsordningen. Du har aldrig varit rädd för att sticka ut hakan i debattartiklar och i andra sammanhang. Du är en verklig fajter på det här området. Därför vet jag att när du nu i huvudsak ska ägna dig åt civil verksamhet kommer jag hemifrån mitt nya ställe att få läsa om dig åtskilliga gånger. Lycka till och många tack Rolf.

Jag vill också tacka Agne Hansson. När du var ordförande i lagutskottet såg jag alltid upp till dig. Du har varit en alldeles utomordentligt god förebild för mig.

Till sist, men absolut inte minst, tack till dig Rune Berglund som jag har känt i åtta år. Du har alltid jobbat resultatinkriktat i stället för att söka konfrontation, och det har jag satt ett väldigt stort värde på. Tack.

Anf. 10 RUNE BERGLUND (s):

Fru talman! LU26 handlar bl.a. om ändringar i förmånsrättsordningen vid konkurser. Utskottet föreslår att riksdagen ska göra ett tillkännagivande till regeringen med förslag om lagstiftning så att det blir en annan fördelningsprincip när tillgångarna i en konkurs ska fördelas.

Tillkännagivandet innehåller också några andra frågor som tas upp i betänkandet och som regeringen bör bereda och återkomma till riksdagen med en proposition om så småningom.

Frågan om en ny förmånsrättsordning vid konkurser har diskuterats i utskottet vid flera tillfällen under de senaste åren. Utgångspunkten har varit att man borde skapa bättre förutsättningar för rekonstruktioner av företag med ekonomiska problem i stället för att mer eller mindre regelmässigt använda konkurser som åtgärd när företag kommer på obestånd. Det kan vara så att det i dag inte finns tillräckliga incitament för att pröva om det finns fortsatt livskraft i företag på obestånd med den nuvarande förmånsrättsordningen där staten och bankerna i princip tar det mesta av de tillgångar som finns i bolag som sätts i konkurs.

Den som blir utan utdelning i konkurser med dagens lagstiftning är den lille företagaren som levererat varor eller tjänster, den som ligger sist i förmånsrättsordningen och som i värsta fall själv riskerar ekonomiska problem på grund av utebliven ersättning när andra har tagit sitt.

En parlamentarisk utredning, kallad Förmånsrättskommittén, har kommit med förslag till hur förmånsrätten ska kunna utformas så att fler får utdelning vid konkurser. Syftet med utredningen var också att frågan om rekonstruktioner av företag på obestånd skulle prövas i större utsträckning än nu samt att delvis förändra och förbättra lönegarantin. Utskottets uppfattning är att Förmånsrättskommitténs förslag bör kunna utgöra en god grund för ett lagstiftningsförslag även om det delvis kan behöva omarbetas enligt vad som angetts i betänkandet. Men som princip duger utredningen bra.

Vi har förstått att det är de som i dag har den starkaste ställningen i förmånsrätten som också vill ha den kvar. Det är bankerna som inte vill göra avkall på möjligheten att få tillbaka hela sitt utlånade kapital vid en konkurs. Utredningen föreslår att de ska få 50 % tillbaka. Vi själva, dvs. staten, är också tveksam till att avstå från skatteförmånsrätten. Bankerna säger att det kan bli svårare för småföretagare att låna pengar om bankerna redan på förhand vet att de bara kan få tillbaka hälften vid en konkurs.

Farhågan om att det kan bli en restriktivare bedömning vid utlåning finns också i ett särskilt yttrande i utredningen.

Staten säger att man inte kan välja sina kunder, dvs. skattebetalare, och att man därför vill ha starkast möjliga ställning. Utskottets utgångspunkt har varit att försöka hitta bästa möjliga insolvenshantering i svenskt näringsliv som kan bidra till en sund företagsutveckling i Sverige.

Det är den uppgiften vi nu ger till regeringen genom vårt tillkännagivande, att man ska göra en balansering när det gäller förmånsrätten på ett sådant sätt att fler tar aktiv del när företag får problem i stället för att passivt invänta utdelning i konkurser. Målet ska alltså vara fler rekonstruktioner och färre konkurser.

Eftersom detta är mitt sista framträdande i denna talarstol åtminstone under denna period vill jag tacka för den tid som har gått och särskilt tacka Stig Rindborg och Rolf Åbjörnsson som jag vet frivilligt lämnar riksdagen. Jag vill även till ordföranden framföra ett tack för de fina orden.

Fru talman! Jag yrkar delvis bifall, bifall och avslag på motioner enligt de fyra punkter som finns angivna i betänkandet på s. 3 under rubriken Utskottets förslag till riksdagsbeslut.

Anf. 11 STIG RINDBORG (m):

Fru talman! Denna debatt handlar om förmånsrättsordningen. Innan jag börjar att debattera den vill jag direkt framföra ett stort tack till lagutskottets ledamöter för det arbete som har gjorts i detta ärende och i många andra ärenden under de år som jag har varit med. Jag har sagt till dig Tanja Linderborg att jag inte begriper din politiska uppfattning men att jag begriper att du är väldigt duktig, trevlig och skicklig. Och det vill jag verkligen stryka under. Du har nämligen skött detta på ett enastående sätt. Du förstår inte min politiska uppfattning, men vi har känt respons rent faktiskt för det sätt som arbetet har skötts på.

Samma tack vill jag rikta till Rune Berglund som ju var med i Förmånsrättskommittén och Per Rosengren. Där jobbade vi tillsammans, och redan ganska tidigt var vi överens om att om vi kan åstadkomma det som i huvudsak framgår av det förslag som är aktuellt och som har gått till Lagrådet, så skulle det gagna Sverige.

Rolf Åbjörnsson och jag har jobbat ihop många gånger utanför riksdagen. Men när vi nu har haft detta gemensamt har vi verkligen lagt ned möda och ansträngning.

Jag skulle kortfattat vilja rekapitulera det senaste årtiondets historia beträffande förmånsrätt i konkurser.

År 1990 började finanskrisen, som kom att vara under större delen av 1990-talet. I september 1990 inställde finansbolaget Nyckeln, med en omslutning på tioalet miljarder, sina betalningar, varvid jag var god man och skulle handlägga betalningsinställelsen med sikte på en rekonstruktion genom ackord. Rekonstruktionen lyckades trots, vill jag säga, gällande lagar.

I fråga om de bestämmelser som då gällde, och som i viss mån fortfarande gäller, är det väldigt mycket bekymmer med att åstadkomma ackord. Det uppkommer kontroversiella frågor, och det uppkom också kontroversiella frågor i Nyckeln.

I det läget talade jag med en av de äldre framstående experterna, en professor som medverkat vid tillkomsten av de flesta lagar som kommit till under, skulle jag vilja säga, de senaste 50 åren. När jag ställde en konkret fråga till honom fick jag det raka svaret: Advokaten måste förstå att det här är frågeställningar som över huvud taget inte var aktuella då lagen stiftades.

Det gäller alltså att hålla lagarna ajour så att säga. Nu har vi, med tio års fördröjning, kommit fram till vad jag tycker att det är väsentligt att vi får ha, nämligen en lagstiftning på förmånsrättssidan som pekar i den här riktningen.

Ambitionen i den svåra kris som var har ju varit att få så många rekonstruktioner som möjligt. Tyvärr blev det praktiskt taget enbart konkurser. Det förslag som faktiskt fanns redan 1992 skulle just remitteras till Lagrådet men blev stoppat. Därefter har frågan dragits i långbänk.

Förmånsrättskommittén lade för några år sedan fram ett enligt förslag. Om vi får en förmånsrättsordning som har så få förmånsrätter som möjligt kommer det, det är jag helt övertygad om, att vara till gagn såväl för företag på obestånd som för dess borgenärer och, inte minst, samhället. Det säger sig självt att om borgenärerna har samma möjlighet till utdelning finns det bättre förutsättningar för en samsyn.

Sedan lagutskottet fick beskedet att den aviserade propositionen, den här gången med förslag till ny lagstiftning beträffande förmånsrätt, inte skulle komma kom vi – som Tanja Linderborg och Rune Berglund sagt – överens om att jobba i lagutskottet. Nu har vi alltså fått det förslag som ligger på riksdagens bord.

Vidare är utskottet enligt om att frågan om ränta på medel som staten förskotterat på lönegarantin ska utredas i anledning av ett rättsfall från Högsta domstolen från 1998 där helt plötsligt tillämpningen av en lag som hade gällt sedan 1979 förändrades. I 28 år hade man arbetat efter en modell. Det gäller då ränta på statens pengar som enligt det rättsfallet ska utgå innan de anställda har fått full utdelning på sina lönefordringar.

Nåväl, vägen att nå hit har varit lång, men det förslag som nu finns i lagutskottets utlåtande här och som nu ligger på riksdagens bord är det en glädje att få behandla.

Jag har inte nött den här talarstolen så ofta men jag sätter ett värde på att få vara med och säga vad jag har önskat. Jag har aldrig känt annat än att handläggningen här ger utrymme för alla som vill säga något att verkligen få göra det.

Jag vill tacka för de här åren. Jag har sagt att nu ska jag ägna mig åt fysiska aktiviteter och idrott eftersom det är något som jag har eftersatt. Sedan får jag väl se när det gått en period om åldersgränserna helt är utsuddade och man säger: Är ni vettiga kan ni ha chans att komma igen. Jag vet inte hur det blir då. I alla fall tycker jag att det har varit väldigt roligt under de här åren. Tack!

Anf. 12 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Det blir lite av skolavslutning över detta. Det är väldigt trevligt att få avsluta sin period i riksdagen med ett sådant här ärende som vi i utskottet är så rörande överens om. Jag tackar också för vänliga ord här.

Det här med förmånsrättsordning, konkurs, obestånd och företagsrekonstruktion låter väldigt tekniskt, men i botten är det helt enkelt på det viset att vi vill ha en lagstiftning som främjar möjligheterna att hantera företag i kris. Har vi en sådan lagstiftning räddar vi värden, och vi räddar arbetstillfällena och räddar möjligheter så att människor inte far illa. Det är alltså en viktig och tung uppgift som ligger bakom detta.

Lite sorgesamt är det att det har tagit så lång tid att komma i mål. Men nu måste alla i omvärlden notera att det just finns en politisk vilja att genomföra en reform i enlighet med de principer som finns uttryckta i Förmånsrättskommitténs betänkande.

På olika sätt har man motarbetat möjligheterna att genomföra detta. Jag menar att det i demokratins namn måste vara slut på det fr.o.m. nu. Det går ju inte att tänka sig en bredare parlamentarisk förankring för en reform än vad som ges uttryck för i detta betänkande.

Naturligtvis yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vidare vill också jag rikta ett tack till de ledamöter här som ståndaktigt har arbetat för denna reform. Jag tänker särskilt på Rune Berglund och Per Rosengren som inte alldeles självklart hamnar i den här situationen. Det är uppfriskande att det även i detta parlament finns storväxta furor som inte viker sig i första taget. Tack, fru talman!

Anf. 13 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Det är ovanligt med en så lång talarlista till ett betänkande som utskottet är fullständigt enigt om, men det har kanske redan framgått av de anföranden som hållits här vad syftet med debatten är. Jag vill gärna instämma i det.

Talarlistan symboliserar frågans längd och seghet. Den här ändringen i förmånsrättsordningen har ju diskuterats länge och i flera regeringskonstellationer. Inte minst förgrundsfigurerna Rindborg och Åbjörnsson har ståndaktigt funnits med – med samma ståndpunkt i olika konstellationer, oavsett regeringsskiftet.

Fru talman! Jag begärde begärt ordet också för att falla in i hyllningskören här och i tillfredsställelsen med att vi nu enigt i lagutskottet har kommit fram till denna ståndpunkt. Det bevisar att demokratin fungerar i landets högsta beslutande organ och, inte minst, i beredningsinstanserna. Detta är tillfredsställande.

Naturligtvis tackar jag för de vänliga orden från fru utskottsordföranden. Jag kan gärna återgälda dem genom att konstatera att nuvarande utskottsordföranden har haft större framgång med att nå slutmålet än jag hade under min tid som ordförande. Kanske beror det på att hon har haft förmåga att tala till majoriteten på ett sådant sätt att vi nu har nått hit.

Under min tid i utskottet – tidigare som ordförande men även nu – har jag inte funnit annat än att det har varit lätt att ha en dialog med majoriteten. Jag vill också instämma i att det är berömvärt att man så prestigelöst har kunnat diskutera sig fram till denna ståndpunkt. Jag vet av erfarenhet att integriteten bland utskottets ledamöter är stor i detta sammanhang. Det har ni från majoritetens sida visat också nu.

Det är bara att hoppas att regeringen orkar tillgodose utskottets hemställan och begäran om förslag på dessa punkter. Det kommer att stärka löntagarnas situation, och det ökar betydligt möjligheterna att rekonstruera företag efter konkurser.

Jag vill slutligen tacka Åbjörnsson och Rindborg för det samarbete vi har haft under dessa år. Lycka till med den fysiska aktiviteten, Stig, och välkommen åter.

Anf. 14 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Det enda som saknas är att vi börjar sjunga ”Den blomstertid nu kommer”. Men det är roligt, och vi är glada över det som har hänt. Också jag vill tacka Stig Rindborg, Rolf Åbjörnsson, Tanja Linderborg, Rune Berglund och även Per Rosengren, som sällan är med oss men som verkar ha jobbat mycket för detta.

Vi förbättrar i dag förutsättningarna för tillväxt i landet. Det är väldigt viktigt att näringslivets växtkraft fungerar obehindrat. Vi har gjort en god sak.

Som någon som inte visste någonting om konkurser och företagsrekonstruktion innan hon, dvs. jag, kom in i utskottet måste jag säga att jag har lärt mig en sak till. Jag har lärt mig att begripa t.o.m. komplicerade lagar tack vare det mycket seriösa och fina arbete vi gör i utskottet. Jag vill tacka alla, och jag är glad att jag som en mycket ödmjuk ledamot i sammanhanget har kunnat vara med när detta beslutades.

Anf. 15 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Även jag är naturligtvis väldigt glad att vi har kommit så här långt. Dock ska vi vara medvetna om att vi ännu inte har något förslag att ta ställning till här i riksdagen. Vi kanske ska vänta med de riktiga glädjeyttringarna tills vi faktiskt kan klubba ett beslut. Men det är väldigt roligt att det finns en total enighet här i kammaren om detta. I och med att det finns en sådan borde regeringen naturligtvis uppmärksamma detta och återkomma så fort som möjligt.

Jag vill återkomma till att utredningen – Förmånsrättskommittén – var enig sånär som på några särskilda yttranden. Det var en styrka redan det, tycker jag. Utredningens förslag andas det man pratar så mycket om, nämligen förenkling. Kommittén föreslog många förenklingar och framför allt förbättringar – möjlighet för företag att rekonstrueras utanför konkursinstitutet, dvs. genom ett ackordsförfarande.

Jag tror också att regeringen från början var helt inställd på att verkställa kommitténs förslag. Så sent som i höstas tror jag att man var beredd att lägga fram ett förslag i riksdagen.

Sedan, i slutändan, kom två intressenter in, som redan tidigare hade gjort vissa invändningar. Det var bankerna och Riksskatteverket – de två stora parter som skulle behöva göra lite på sig för att vi skulle kunna få en bättre förmånsrättsordning.

Det intressanta var att alla i kommittén – även Bankföreningens, småföretagarnas och RSV:s representanter – var fullkomligt medvetna om att kommitténs förslag var en paketlösning. Bankerna fick rucka lite på sina principer, och Riksskatteverket och staten fick rucka lite på sina principer. Därför blev det heller inga reservationer. Därför blir man lite konfunderad när kritiken från bankerna dyker upp i efterhand.

Från bankerna hävdas det att den nya modellen kommer att minska antalet lån till småföretag framför allt i glesbygd. Det intressanta är att många andra länder har provat denna modell. Finland har gått över till den. I Tyskland har man inget hypotek på detta sätt. Där fungerar det bra.

Jag har exempel på att det redan nu är problem för vissa småföretag. Det kan inte bli sämre än vad det är nu när det gäller bankernas behandling av småföretag.

Jag vill också tacka Stig Rindborg, Rolf Åbjörnsson och Rune Berglund för det arbete som är nedlagt i lagutskottet. Jag vill naturligtvis även tacka ordföranden Tanja Linderborg, som har skött detta på ett väldigt bra sätt. Jag hade förmånen att sitta i kommittén tillsammans med Stig Rindborg och Rune Berglund. Även där var det ett väldigt konstruktivt arbete.

Ambitionen var som sagt att få ett enkelt system som faktiskt gynnade rekonstruktion utanför konkursen. Jag tyckte trots allt att vi lyckades väldigt bra när det gäller förslagen i kommittén.

Om det var jag som blev apostroferad av Rolf Åbjörnsson kan jag säga att det är första gången jag har blivit betraktad som storväxt. Tack för det. Sådant kan man också behöva höra ibland.

Anf. 16 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s):

Fru talman! Efter alla dessa positiva inlägg känner man nästan att man borde avanmäla sig från talarlistan, för jag har en del synpunkter som inte riktigt är i linje med dessa inlägg. Jag skulle vilja ta upp några.

Jag vill erinra om att Regionalpolitiska utredningen tog upp frågan om den försämrade kreditgivningen för de små och medelstora företagen i detta land. Det var ett stort bekymmer som utredningen inte kom med något förslag om. Däremot fullföljde regeringen analysen med att gå vidare och tala om att det här behövs kompletterande insatser. Det behövs utredningar för att vi ska kunna komma till rätta med detta problem, som har blivit allt större. Det är inte bara i glesbygd och inte bara i Norrlands inland, som många vill påstå, som små och medelstora företag har problem med att skaffa kapital till investeringar och för driften.

Näringsutskottet fullföljde detta i sin behandling under förra hösten, och riksdagen fattade ett relativt enigt beslut om att det behövs åtgärder.

Jag tycker att förslaget som Förmånsrättskommittén har lagt fram i många stycken är positivt. Det talades också om att det skulle vara en paketlösning.

När jag nu tittar på lagutskottets betänkande kan jag se att man redan har börjat säga av ett av de kraftfulla benen, nämligen förbudet mot återvinning av skatter och avgifter. Vi kan fundera på om det då blir den paketlösning som Förmånsrättskommittén tänkte sig.

Jag har under ganska många månader haft möjlighet att träffa både små företag, bankföreträdare, kreditgivare och Bankföreningens företrädare för att diskutera denna fråga. Det låter på Per Rosengren som om frågan skulle ha väckts i slutfasen av behandlingen. Den har diskuterats hela tiden, och den utgör ett stort problem. Det har man alltså anmärkt på i ett väldigt tidigt skede.

Jag har en del erfarenhet från bankstyrelsearbete. Jag vet att bankerna i många år har varit väldigt noggranna med sin kreditgivning. Det har naturligtvis inneburit svårigheter för de små företagen. Och när det gäller ett förslag som skulle innebära en efterställning av dessa företagshypotek tror jag att möjligheterna skulle minska ytterligare. Jag ska inte säga att det blir så, men jag tror det.

Jag är i alla fall glad åt att man redan i Förmånsrättskommittén tog upp den här frågan, och jag har läst det särskilda yttrandet av Rune Berglund m.fl. väldigt noggrant. Där har man pekat på risken för att det här skulle kunna komma att bli ett väldigt stort problem, och det måste alltså beaktas.

Fru talman! Jag utgår från att regeringen, när den får den här beställningen på sitt bord, läser kommitténs betänkande väldigt noga och också den regionalpolitiska propositionen, som man själv har skrivit, och riksdagens beslut när det gäller bl.a. stödet till småföretagen. Jag tycker att det är viktigt att regeringen i ett kommande lagförslag verkligen tittar på de små och medelstora företagens möjligheter att anskaffa nödvändiga krediter. Det är viktigt, eftersom vi alla är överens om att det är i de små och medelstora företagen som tillväxten ska ske. Det är där jobben ska komma fram. Det uttrycktes väldigt tydligt i det betänkande som näringsutskottet lämnade till riksdagen, som riksdagen ställde sig bakom, att vi är överens om att det behövs särskilda insatser. Då får inte en sådan här beställning motverka det syftet.

Anf. 17 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Jag vill bara erinra om att kommittén faktiskt diskuterade frågorna om krediten och kreditmöjligheter för små och medelstora företag. Man menar, precis tvärt emot K G Abramsson, att detta kanske gör att bankerna börjar värdera krediter i förhållande till det som de ska göra, dvs. i förhållande till resultaträkningen. Det handlar om förmågan att betala. Man ska inte titta statiskt på panträter osv.

Det här är alltså en anpassning till förändringar i banklagen. Man ska faktiskt titta på resultaträkningen när man bedömer lånen. Och jag kan väl säga att bankerna inte har lärt sig detta ännu.

Jag kan ta ett exempel från min hemkommun. Två företag skulle tillsammans köpa en fastighet. Den betingade först ett värde på 1,3 miljoner. Sedan var den nere i 800 000. Därefter fick de här två företagen köpa den för 425 000. De gick till en av de större bankerna och fick inte lån med motiveringen att fastigheten inte hade något marknadsvärde. Det var två företag med starka resultaträkningar. Det ena företaget var över 40 år gammalt och hade aldrig uppvisat några röda siffror.

Därför ska man kanske ställa större krav på bankerna i samband med deras kreditgivning. Det skulle faktiskt stärka dem inom banksektorn som vill bedöma krediterna lite mer modernt och inte på det gamla panträttsättet.

Anf. 18 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s):

Fru talman! Jag kan inte svara för hur alla banker och kreditinstitut jobbar med kreditgivningen, men jag vill nog påstå att man de senaste tio åren har skärpt prövningen oerhört mycket.

Jag har haft förmånen att läsa sådana PM som man har som underlag för att fatta beslut om krediter, och de är oerhört omfattande. I dem tas alla de områden upp som berör företagandet. Det handlar inte bara om säkerheter utan också om kompetens hos företagsledningen, om produkter och om marknader. Vi kan räkna upp en mängd parametrar som man tittar på. Så jag tror att Per Rosengren borde ta och skaffa sig lite mer kunskap om hur kreditgivning går till i dag. Och jag är alldeles övertygad

om att vi, om inte staten och riksdagen så småningom fattar beslut om kompletterande åtgärder när det gäller kreditgivning till små och medelstora företag, kommer att få se en avmattning, och vi kommer att få uppleva väldigt stora problem när det gäller att driva små och medelstora företag. Jag är naturligtvis särskilt bekymrad över hur det kommer att se ut i Norrland och i Norrlands inland.

Anf. 19 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Jag ska inte diskutera vem som har störst kunskap eller mest erfarenhet av långivning till små och medelstora företag. Jag tycker att vi kan ta den diskussionen någon annan gång. Den ska vi inte ta här i kammaren.

Vad jag försökte peka på var det faktum – och där är vi tydligen eniga – att just de förslag som läggs fram i Förmånsrättskommittén gynnar en modernare syn på kreditgivning. Det är precis det som K G Abramsson säger. Men risken med det nuvarande systemet är att man hänger kvar vid den gamla modellen. I ett flertal fall, då jag själv har varit med som konsult, har det här varit ett problem. Man har inte tittat på resultaträkningen på det sätt som man ska göra nu för tiden. Det handlar alltså om fall som ligger ganska nära i tiden. Det här sista var så sent som i höstas.

Anf. 20 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s):

Fru talman! Vi kommer förmodligen inte längre i diskussionen om hur man jobbar med kreditgivning och om bakgrunden för de kreditbeslut som fattas. Men jag vill avslutningsvis peka på att detta måste ha varit ett litet aber för kommittén, eftersom man har utvecklat det här i ett särskilt yttrande, och jag är glad för att det finns med. Det kommer ju att vara underlag för den bedömning som regeringen ska göra i och med att man ska komma tillbaka till riksdagen med ett lagförslag utifrån den beställning som lagutskottet har gjort här.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

10 § Partnerskap och adoption, m.m.

*Partnerskap och
adoption, m.m.*

Föredrogs

lagutskottets betänkande 2001/02:LU27
Partnerskap och adoption, m.m. (prop. 2001/02:123).

Anf. 21 TANJA LINDERBERG (v):

Fru talman! När jag kom in i riksdagen för åtta år sedan fick jag en förfrågan om jag ville vara med på en motion som skulle gå ut på att man skulle tillåta homosexuella par att adoptera. Utan att fundera vidare över det sade jag reflexmässigt nej. Jag hade nämligen aldrig haft anledning att fundera över den problematiken.

I min mycket tidiga barndom var det faktiskt kriminellt att vara homosexuell, och ända fram till 1979 betecknades homosexualitet som en sjukdom, så jag hade aldrig haft någon anledning att fundera över detta.

Men senare kom jag att berätta om den fråga som jag hade fått för mina döttrar. Då sade de: Nämen mamma, ingen vuxen har väl rätt att adoptera. Däremot har barn rätt att komma till sjysta föräldrar, och det kan väl lika gärna vara homosexuella par.

Detta gjorde att jag året därpå skrev en motion under allmänna motionstiden. Först året därefter, efter ännu en motion, bifölls den delvis. Men det är inte bara jag som har skrivit motioner om det här, utan det är många i den här kammaren. Den som jag särskilt tänker på en dag som denna är Barbro Westerholm som har varit en sådan drivande kraft i riksdagen när det gäller de här frågorna.

Det är med stor tillfredsställelse som jag konstaterar att det finns en bred politisk enighet i det här ärendet. Inte mindre än fem av riksdagens sju partier har ställt sig bakom regeringens förslag om att låta homosexuella par provas som adoptivföräldrar, att de gemensamt ska kunna utses till särskilt förordnade vårdnadshavare och att det ska finnas möjlighet till styvbarnsadoption. Det sistnämnda står faktiskt sex av riksdagens sju partier bakom.

Genom den forskning som finns vet vi att barn i homosexuella familjer inte utvecklas sämre eller annorlunda och inte heller är mer utsatta för mobbning än barn i heterosexuella familjer. Resultaten är samstämmiga. All tillgänglig internationell forskning visar alltså att barn i homosexuella familjer mår bra. Det slogs senast fast av fyra ledande experter på området i DN Debatt för drygt en vecka sedan.

Men det som kanske har väckt de starkaste reaktionerna är internationella adoptioner. Det hävdas i debatten och i en del motioner att den som är internationellt adopterad bär med sig ett annorlundaskap som i sig självt är krävande att hantera, och att då växa upp i en familj med föräldrar av samma kön skulle innebära ytterligare ett annorlundaskap. Men det kan resas flera invändningar mot det här resonemanget. Det går inte att dela upp mänskligheten i två kollektiva kategorier – dels en mindre kategori, där människorna främst karakteriseras av att de är homosexuella, dels en större kategori, där människorna främst karakteriseras av att de är heterosexuella. Och det går inte att säga att de i den sistnämnda kategorin i grunden är lika. Vissa heterosexuella kvinnor och män bär på betydligt fler annorlundaskap än vissa homosexuella och tvärtom, naturligtvis. Olikheterna går inte att addera på ett matematiskt sätt.

Hur de utlandsadoperade barnen mår har skildrats i ett par TV-program, och av dem kan man lätt få intrycket att alla adoptivbarn mår dåligt. Så är naturligtvis inte fallet. I själva verket har de flesta ungdomar som har varit föremål för den här undersökningen klarat sig mycket bra.

Flera utlandsfödda barn som kommer till Sverige har minst en separation bakom sig. Vissa har varit på barnhem, där de fått ett minimum av stimulans och kärlek. Man kan förstå att sådana omständigheter sätter sina spår.

Fru talman! Ett annat argument är att om Sverige tillåter att homosexuella par får provas som adoptivföräldrar kommer givarländerna att stoppa all adoption till Sverige. Det vet vi faktiskt ingenting om. Enligt min och Vänsterpartiets mening ska inte andra länders fördomar styra den svenska lagstiftningen. Dessutom har jag svårt att förstå att den heterosexuella normen ska överordnas homosexuellas rättigheter att inte

bli diskriminerade, dvs. att bli bedömda på precis samma sätt som heterosexuella par.

Jag vill upplysa i och för sig redan upplysta personer om att det i flera delstater i USA redan är tillåtet för homosexuella par att adoptera. Kanada är också ett exempel. Storbritannien förbereder just nu en ändring av sin lagstiftning.

I debatten hävdas också vikten av att barn så långt som möjligt bör ha rätt till identifikation med föräldrar av båda könen. Med detta resonemang borde egentligen inte ensamstående ha rätt att bli prövade som adoptivföräldrar. Men dagens familjebildning ser ju inte ut som den gjorde för bara 20 år sedan. Det finns så många olika typer av familjebildningar, varav homosexuella är en. Jag menar att främst de barn som redan finns i homosexuella familjer måste få samhällets erkännande och en juridisk bekräftelse på att de finns. Det är vår uppgift som politiker att värna om dessa barn.

Regeringen är lite motsägelsefull, tycker jag, när de å ena sidan lägger fram ett förslag om att samkönade par ska kunna prövas som adoptivföräldrar och å andra sidan säger att det är viktigt att barnen har tillgång till manliga och kvinnliga förebilder utanför adoptionskretsen.

Detta har Vänsterpartiet reagerat mot i en motion. Jag konstaterar att samtliga ledamöter i utskottet har förståelse för vår kritik. Därför skriver utskottet att uttalandena i propositionen inte får övertolkas. Ett barn har rätt till goda förebilder oavsett vilket kön förebilden har. Det ideala är naturligtvis att barnet har ett nätverk som består av både äldre och yngre människor, såväl svenskfödda som utlandsfödda. Att då skriva kvinnliga och manliga är väldigt svårtolkat och kan lätt ge ett schabloniserat intryck av att kvinnan står vid spisen och mannen tar med sig ungarna på fotbollsmatch.

Fru talman! Vänsterpartiet välkomnar alltså regeringens förslag i den del som gäller styvbarnsadoption, att homosexuella gemensamt ska kunna utses till särskilt förordnade vårdnadshavare, och få prövas för internationella adoptioner.

Vi är också glada över att regeringen har för avsikt att återkomma till riksdagen när det gäller assisterad befruktning på sjukhus, men vi tycker att det borde ha funnits med redan nu i förslaget, precis som kommittén också föreslog. Vi är lite otåligen på denna punkt. Därför, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 7.

Med den lagstiftning som vi har i dag finns det ingen som helst möjlighet för samkönade par att få adoptera ett barn. Det är alldeles oavsett om paret besitter en unik kompetens. De har inte ens rätt att bli prövade. Det har däremot sexualförbrytare och andra våldsverkare.

Det som ska bedömas när en fråga om adoption uppkommer är inte om barnet kommer att växa upp i den bästa av världar. Frågan som ska besvaras är om adoptanterna kan tillgodose barnets behov i tillräcklig utsträckning för att adoptionen kan sägas vara förenlig med barnets bästa. Kan de inte det ska en adoption inte komma till stånd. Så är det för heterosexuella adoptanter i dag. Så kommer det att vara för homosexuella adoptanter också. Ett samhälle som sätter barnen i främsta rummet kan inte redan på förhand utesluta vissa föräldrar enbart på grund av deras sexuella läggning.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis säga att regeringens proposition är ett resultat av ett samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag känner det angeläget att tacka de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet. Tyvärr saknar vi Miljöpartiet där. Främst vill jag tacka vice ordförande Marianne Carlström för det i mitt tycke utomordentligt goda och konstruktiva samarbete som vi har haft kring detta ärende.

Jag känner också ett behov av att tacka lagutskottets kanslichef Lars Haglind och vår föredragande Helén Törnqvist som på ett mycket skickligt sätt har fått ihop detta betänkande. Tack så hemskt mycket!

Anf. 22 CHRISTEL ANDERBERG (m):

Fru talman! Ingen vuxen har rätt till barn. Däremot har barn rätt till goda uppväxtvillkor.

Adoption är ett löfte som staten ger till ett barn, inte bara om ett bättre liv utan om bästa tänkbara förutsättningar för det berörda barnet. Det unika vid adoption är att staten officiellt välsignar ett föräldraskap och slår fast att en viss familjesituation är den bästa för ett barn. Det finns inte och ska inte finnas regler om vem som får sätta barn till världen, men när man aktivt förflyttar ett barn från sin kultur och sitt land för att ge det till en utvald familj är det ett ansvarstagande från statens sida som kräver stor ödmjukhet och försiktighet.

Frågan om registrerade partner ska ges rätten att prövas som adoptivföräldrar måste avgöras med utgångspunkt i vad som utgör barnets bästa och med fokusering på adoptivbarnens speciella förutsättningar. Det är inte en fråga om homosexuellas rättigheter. Det är en fråga om barns behov.

Av FN:s barnkonvention följer att barnets bästa ska vara styrande för alla överväganden som rör adoption. Inga andra intressen får sättas före eller ens anses lika viktiga som hänsynen till barnets bästa. Barnkonventionen slår också fast att om det råder minsta tvekan om vad som är barnets bästa ska försiktighetsprincipen gälla.

Den trista sanningen är att majoriteten av Sveriges riksdag i dag kommer att fatta ett beslut som får långtgående konsekvenser för tusentals värlösa barn utan att egentligen ha en aning om vad som är adoptivbarnets bästa och dessvärre utan att ha gjort ett seriöst försök att skaffa sig den kunskapen. Till grund för regeringens proposition ligger betänkandet från Kommittén om barn i homosexuella familjer som nöjt sig med att leverera ett beställningsverk.

Den forskning som visar att adoptivbarn skulle möta större svårigheter i homosexuella familjer än i heterosexuella har kommittén valt att tona ned eller helt bortse ifrån. Betänkandet var inte enhälligt. Experterna i kommittén hade allvarliga invändningar mot kommitténs förslag om homosexuellas rätt att prövas för internationella adoptioner.

Nästan alla ur ett barnperspektiv tunga remissinstanser som t.ex. Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor, NIA, Svenska Läkaresällskapet, Sveriges Psykologförbund, Forum för adopterade, Adoptionscentrum, Riksförbundet för Barnens Rätt i Samhället, BRIS, och Rädda Barnen har avstyrkt kommitténs förslag. Kritiken går bl.a. ut på att förslaget helt utgår från ett vuxenperspektiv och inte från principen om barnets bästa.

Regeringen har inte visat något intresse för de forskningsresultat och kliniska erfarenheter som finns. Den har också viftat bort den massiva kritiken från utredningens experter, många tunga remissinstanser och Lagrådet. För regeringen har bara en sak gällt: ett kongressbeslut fattat med minsta möjliga majoritet om att homosexuella ska få adoptera.

Sällan har vi skådat ett så tydligt exempel på att Socialdemokraterna prioriterar det politiskt korrekta framför barns bästa.

Varje adoption börjar med en tragedi för barnet, nämligen separationen från de biologiska föräldrarna. Det är ett trauma som påverkar ett barn genom hela livet. Adopterade barns identitetsbyggande är därför mer komplicerat än andra barns. De allra flesta adoptivbarn klarar sig bra, men de som inte gör det får ofta mycket allvarliga problem.

Kunskapen om adoptioner och adoptivbarns utveckling är ännu ofullständig. Detta gäller särskilt adopterade barn i homosexuella familjer. Det saknas studier om viktiga delområden såsom familjebildning och utveckling av den sexuella identiteten.

Den 6 mars i år redovisade docenten i barnpsykiatri Frank Lindblad en studie som han genomfört tillsammans med två andra forskare. Enligt den studien är risken för självmordsförsök eller fullbordade självmord tre till fyra gånger högre för internationellt adopterade än för andra jämförbara grupper i Sverige. Ungefär samma överrisk gäller för psykisk sjukdom, allvarlig kriminalitet och drogmissbruk. Studien kullkastar uttalanden i propositionen om att det inte finns någon överrisk för adopterade barn. Uppenbarligen finns det högre risk för adoptivbarn än för andra att drabbas av allvarliga psykologiska och psykosociala problem. Vi är skyldiga barnen att ta dessa rön på allvar när vi fattar beslut som rör deras framtid.

Behandlingsinstitutionen Folåsa har specialiserat sig på att behandla utlandsadopterade problembarn. Erfarenheterna där, som vi i Lagkommittén har tagit del av under ett studiebesök, ger vid handen att de här barnens problembild kännetecknas av sorg efter separationen från de biologiska föräldrarna, anknytningssvårigheter, språksvårigheter och annorlundaskap.

Ovanpå de uppräknade riskfaktorerna skulle, enligt personalen på Folåsa, homosexuella föräldrar ytterligare förstärka annorlundaskapet. Då adoptivbarnen redan nu har så stora problem borde det därför vara uteslutet att addera ytterligare riskfaktorer – man använder faktiskt ett så starkt ord som uteslutet.

Ingen som har tagit del av de här forskningsresultaten och kliniska erfarenheterna kan med gott samvete hävda att man i dag röstar för regeringens förslag med barnens bästa för ögonen.

På något ställe i propositionen medger regeringen att det faktiskt har visat sig att adopterade barn är mer sårbara än andra barn och att dessa därför enligt remissinstanser inte borde utsättas för de ytterligare påfrestringar som det kan innebära att adopteras av homosexuella partner. Detta viftar regeringen sedan bort med att allt talar för att homosexuella föräldrar kan kompensera detta genom att tillgodose barnets särskilda behov av trygghet, kärlek och god omvårdnad.

Vi moderater ifrågasätter i och för sig inte detta. Det är bara det att de problembarn som har studerats, t.ex. i Frank Lindblads studie, har föräldrar som utvalts efter en noggrann prövning och som har höga ambitioner

att ta hand om sitt adopterade barn på allra bästa sätt. De är enligt olika experter resursstarka personer, långt över genomsnittet för biologiska föräldrar. Ändå räcker inte detta. Ändå uppstår det ofta mycket allvarliga problem.

Vi moderater anser att det är utomordentligt viktigt för ett barn att få växa upp med både en mamma och en pappa eftersom adoptionen syftar till att ge barnet en ersättning för dess biologiska föräldrar. Regeringen instämmer visserligen i detta men säger att i den mån barnet inte växer upp med adoptivföräldrar av båda könen får man se till att det har tillgång till en manlig respektive kvinnlig förebild genom någon person utanför adoptionsrelationen. Detta resonemang kan vi inte acceptera. Adoptivbarnets särskilda behov måste naturligtvis kunna tillgodoses i dess omedelbara närhet, dvs. inom familjen.

Regeringens förslag kommer också att leda till haltande rättsförhållanden internationellt sett eftersom Sverige kommer att stå isolerat i denna adoptionsmöjlighet. Det går inte att bortse från attityder och kulturella skillnader i andra länder. Allt tyder på att givarländerna som en följd av den svenska lagändringen helt kommer att avstå från att sända barn för adoption till Sverige. Det innebär att argumentet för dem som är för att låta registrerade partner utlandsadoptera att man härigenom ökar antalet presumtiva adoptivföräldrar faller. Resultatet blir i stället att de cirka tusen barn som nu årligen adopteras till Sverige blir kvar i slummen i Bogotá eller Bombay.

Mot bakgrund av dessa ställningstaganden är vi inte nu beredda att stödja regeringens förslag att ge registrerade partner rätt att provas som adoptivföräldrar.

Ett stort antal experter och remissinstanser, däribland Barnombudsmannen och BRIS, har påtalat att hela adoptionslagstiftningen behöver ses över och att några genomgripande förändringar inte bör vidtas förrän en sådan översyn har kommit till stånd. Vi moderater delar den uppfattningen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 10.

Vid avslag på reservation 2 yrkar jag att riksdagen under punkterna 3 och 11 fattar följande beslut:

Under punkt 3: att riksdagen godkänner vad som anförs i motionerna 2001/02:L19 och 2001/02:L24 om avslag på propositionen såvitt avser internationella adoptioner.

Under punkt 11: att riksdagen dels godkänner att regeringen säger upp den europeiska konventionen om adoption av barn, dels antar regeringens förslag till a) lag om ändring i lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap med den ändringen att 3 kap. 2 § erhåller i bilaga A som *Mitt förslag* betecknade lydelse, b) lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag med den ändringen att 4 § första stycket och 4 § andra stycket erhåller i bilagan som *Mitt förslag* betecknade lydelse, c) lag om ändring i namnlagen med den ändringen att 2 § tredje stycket erhåller i bilagan som *Mitt förslag* betecknade lydelse, d) lag om ändring i lagen om underhållsstöd, e) lag om ändring i lagen om inkomstgrundad ålderspension med den ändringen att 3 kap. 13 § andra stycket erhåller i bilagan som *Mitt förslag* betecknade lydelse, dels antar det av utskottet i bilaga 3 framlagda förslaget (lagförslag 2) till lag om ändring i lagen om homosexuella sambor. Därmed bifaller riksdagen delvis motion So495

yrkande 4 samt avslår motionerna L226 yrkandena 1–3, L325 yrkandena 5 och 6, L327, L344, L357, L359 i denna del, L368, L371 yrkandena 20 och 22–24 och So495 yrkande 5.

I bilaga A vad gäller lagen om registrerat partnerskap är mitt förslag till lydelse av 3 kap. 2 § som följer:

En registrerad partner får med den andra partners samtycke adoptera dennes biologiska barn om barnet har hemvist här i landet. I övrigt får registrerade partner varken gemensamt eller var för sig anta adoptivbarn enligt 4 kap. föräldralken. När det gäller lagen om allmänna barnbidrag instämmer vi i regeringens förslag med undantag av sista meningen som bör lyda: ”Är barnets föräldrar eller för barnet särskilt förordnade vårdnadshavare av samma kön, skall vad som sagts om barnets moder i stället gälla den *biologiske föräldern* eller, om de gör anmälan om det, *adoptivföräldern*.”

I 4 a § andra stycket instämmer vi med regeringen utom såvitt avser sista meningen som bör lyda: ”Är personerna av samma kön, betalas flerbarnstillägget till den *biologiske föräldern* eller, om de gör anmälan om det, till *adoptivföräldern*.”

Vad gäller förslaget till lag om ändring i namnlagen bör sista meningen erhålla följande lydelse: ”Görs inte någon anmälan i fall som nu har sagts, förvärvar adoptivbarnet genom adoptionen adoptivmoderns efternamn eller, om adoptivföräldrarna är av samma kön, det efternamn som den *biologiske föräldern* bär.”

Slutligen vad gäller förslaget till lag om ändring i lagen om inkomstgrundad ålderspension bör sista meningen i förhållande till regeringens text lyda: ”Har ingen av föräldrarna något pensionsunderlag för det året eller har de lika högt underlag, skall det pensionsgrundande beloppet tillgodoräknas modern eller, om föräldrarna är av samma kön, den *biologiske föräldern*.”

Anf. 23 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Låt mig först säga att jag helt delar Christel Anderbergs uppfattning att det är barnens behov och inte de homosexuellas rättigheter som ska sättas i främsta rummet.

Det jag ändå hade hoppats på var att den här debatten för barnens skull skulle ske på ett vuxet sätt. Jag blev mycket besviken över att Christel Anderberg raljerar och säger att detta skulle vara en typ av beställningsverk och att det skulle få långtgående konsekvenser för tusentals värnlösa barn.

Jag skulle vilja få ett förtydligande. Jag uppfattade inte riktigt vad det får för konsekvenser för tusentals värnlösa barn. Det vi pratar om här är möjligheten att bli prövade. Jag skulle vara glad om Christel Anderberg ville ta sig lite tid att utveckla vad hon menade.

Anf. 24 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Fru talman! Vi är helt överens om att den här debatten gäller barnens bästa, barnens behov och ingenting annat. Ändå får man konstatera att Tanja Linderborg faktiskt inledde sitt anförande med att säga att det var de homosexuellas rättigheter som fick henne att börja motionera i denna fråga.

Prot. 2001/02:120
5 juni

*Partnerskap och
adoption, m.m.*

Beställningsverk, ja, vi har fått klart för oss att den här kommittén dels hastades fram, den fick inte tid och möjlighet att utreda vissa viktiga frågor i botten utan det är fortfarande en massa lösa trådar i luften. Dels har man bortsett från mycket av den forskning som faktiskt finns, eller tonat ned den, eller också beslutat sig för att man inte vill avvakta sådan forskning som är på gång. Det kan man ju göra om alla inblandade parter ändå vet var kommittén bör landa.

Det här är inte bara en kritik från oss moderater. Den kommer också från de experter som satt med i utredningen. Den kommer från många remissinstanser, och den har ofta framförts i den allmänna debatten. Det är inte någonting nytt här i dag.

Det är klart att det beslut som vi fattar i dag får vittgående konsekvenser för många barn. Den mest omedelbara konsekvensen är väl att många barn som i dag kan adopteras av heterosexuella föräldrar i Sverige inte kommer att kunna göra det under överskådlig framtid.

Anf. 25 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Jag hade uppskattat om Christel Anderberg hade lyssnat på det jag sade inledningsvis. Det var att det inte var de homosexuellas rättigheter som fick mig att engagera mig och motionera i den här frågan utan, precis som mina barn sade, att barn har rätt att komma till sjysta föräldrar och det oavsett dessa föräldrars sexuella läggning. Det var det jag sade och ingenting annat.

Nu har Christel Anderberg redogjort för ett antal nya yrkanden som Christel Anderberg inte har tagit upp i utskottet, där vi haft möjlighet att behandla dem. Då kan man kanske fundera på att det också kan vara ett beställningsverk. Vad vet jag.

Sedan pratar Christel Anderberg om de tusentals värnlösa barnen och slår på något sätt med stor säkerhet fast att givarländerna inte kommer att vara intresserade av att låta heterosexuella par i Sverige få adoptera. Vad har Christel Anderberg för belägg för det egentligen? Det vet vi faktiskt ingenting om. Men Christel Anderberg kanske har belägg för det.

Anf. 26 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Fru talman! Jag tycker precis som Tanja Linderborgs döttrar och alla andra som deltar i den här debatten att barn har rätt till sjysta föräldrar. Det är bara det att forskningen och de erfarenheter vi har av de problem och svårigheter som många adopterade barn har visar att det inte räcker med sjysta föräldrar. Många gånger har barnen problem med sig från tiden före adoptionen.

Barnexperter, remissinstanser, alla som kan anses vara sakkunskap på det här området säger att utöver de riskfaktorer som utlandsadopterade barn har, utöver det annorlundaskap som många upplever, kommer förhållandet att man inte har två föräldrar av olika kön som de flesta kompisar har utan två mammor eller två pappor. Det kommer att utgöra ytterligare en riskfaktor som barnen har att bära med sig. Det kommer att förstärka annorlundaskapet.

I enlighet med försiktighetsprincipen som vi ju hyllar i många andra sammanhang måste vi ta dessa varningsklockor på allvar. Barnen har också rätt till att vi lagstiftare utgår från försiktighetsprincipen.

Vad gäller givarländernas benägenhet att skicka barn till Sverige för adoption har det gjorts undersökningar av kommittén bland alla våra vanligaste givarländer. Det har visat sig att inget av dem är berett att i dag skicka barn till Sverige. Det här är också någonting som Lagrådet framhåller i sin kritik av förslaget.

Anf. 27 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 5.

I sin regeringsförklaring efter valet 1998 sade statsministern: "Barnkonventionen skall efterlevas och alla relevanta politiska beslut skall analyseras utifrån hur de påverkar barnens situation."

Det är ord som förpliktar. FN:s barnkonvention har naturligtvis barnens bästa som grundpelare.

Justitieminister Thomas Bodström lovar i inledningen till Justitiedepartementets verksamhetsplan för år 2002 att "i all lagstiftning värna barnperspektivet". Bodström hävdar att regeringen levt upp till föresatsen. Det är inte endast en grov överdrift, det är inte sant.

Proposition 123, som går under namnet *Partnerskap och adoption*, är enligt Kristdemokraternas uppfattning ett flagrant exempel på hur regeringen ogenerad sviker sina egna löften till barnen. I stället för att värna barnperspektivet bortser man helt från det.

Det förslag som den socialdemokratiska partikongressen i fjol fattade beslut om, med minsta möjliga majoritet, går ut på att två personer av samma kön och som ingått partnerskap ska få rätt att gemensamt prövas som adoptivföräldrar. I dag får endast gifta personer prövas gemensamt. Alla andra vuxna får i dag prövas som adoptivföräldrar individuellt. Men, fru talman, det är faktiskt inte homosexuella personers lämplighet eller olämplighet som föräldrar som den här debatten egentligen bör handla om.

Adoption är inte till för att ge vuxna människor barn utan för att ge barn föräldrar. Ingen har rätt till barn, vare sig heterosexuella eller homosexuella par. Däremot har alla barn rätt till föräldrar. Varje barn har ju en biologisk mamma och en biologisk pappa. Olika omständigheter kan leda till att en eller båda föräldrarna försvinner ur barnets liv. Då är det samhällets skyldighet att så långt det står i dess makt medverka till att ge barnet en ersättning för dess biologiska föräldrar.

Enligt Kristdemokraternas uppfattning ska en adoption, som är det enda tillfälle då staten reglerar hur en familj ska se ut, innebära att det ursprungliga familjeförhållandet i så stor utsträckning som möjligt efterliknas. Det är vår uppgift att fatta det beslut som är bäst ur barnets synvinkel. Riksdagen ska självfallet agera för barnens bästa.

När jag hävdar denna ståndpunkt kallas jag för homofob av somliga – också i denna kammare. Jag kan utstå det tillsammans med många av mina partikamrater. Men om jag är homofob är också Socialstyrelsens ledning homofob, Rädda Barnen, Barnombudsmannen, Forum för adopterade, Adoptionscentrum, juridiska fakulteterna vid Uppsala och Lunds universitet. Christel Anderberg räknade upp flera betydelsefulla remissinstanser. De, liksom alla andra remissinstanser som har kunskap om barns förhållanden, har motsatt sig att registrerade partner ges möjlighet att prövas som adoptivföräldrar. Mot denna helt överväldigande sakkun-

skap står de remissinstanser som har tillstyrkt förslaget och som i flertalet fall har som huvuduppgift att värna vuxna homosexuellas intressen.

Fru talman! Regeringen och de partier och ledamöter som stöder regeringens förslag sviker barnen och föresatsen att i all lagstiftning värna barnperspektivet. Varför över huvud taget remissbehandla ett förslag om man ändå inte tänker lyssna på den expertis man anlitar? Detta är faktiskt ett mycket oroande tecken i vår demokrati. Hur kunde den parlamentariska utredningen om homosexuella pars rätt att prövas för adoption så totalt köra över sina egna experter? Inte vare sig dessa eller remissinstanserna betyder tydligen något i en fråga som berör barn.

Regeringen har i propositionen lagt in, som har nämnts här, ett nytt krav, nämligen att man ska försäkra sig om att det finns en person av motsatt kön i barnets närhet. Regeringen medger således att ett barn behöver ha förebilder av båda könen. Det är naturligtvis ett belägg för att regeringen erkänner att två föräldrar av samma kön inte är tillräckligt för barnets utveckling. Men en förebild utanför familjen är givetvis inte detsamma som en förälder. Könsidentifikation handlar inte enbart om att ha en förebild, det handlar om att ha en relation till denna förebild. Ingen kan garantera att en förebild finns till hands, men föräldraskap kan man inte avsäga sig. Naturligtvis går det inte att ersätta en pappa eller en mamma med en förebild.

Fru talman! Adoption är en avgörande händelse i barndomen och följer den adopterade genom livet. Därför är adoptivbarnens utveckling och skapande av identitet svårare än för andra barn. Deras frågor inför livet är självfallet fler och annorlunda än för icke adopterade. Jag vädjar till Sveriges riksdag att se till att adoptivbarn ska slippa uppleva något som alla andra barn garanterat inte behöver uppleva, dvs. att få enbart två pappor eller enbart två mammor.

Vi ledamöter av Sveriges riksdag har i dag att försöka att sätta oss in i ett adopterat barns situation.

Fru talman! När det gäller vårdnad, t.ex. efter skilsmässa, är det i gällande rätt ett primärt och mycket strängt krav att barn ska ha umgänge med både mamman och pappan – detta vare sig föräldrarna lever tillsammans eller ej. Denna princip stryks under t.o.m. i situationer där den ene föräldern har misshandlat den andra eller begått andra brott. Hur får regeringen detta att hänga ihop? Enligt den speciallag som nu ska stiftas är en förälder av det motsatta könet nästintill obehövlig, medan det i det andra fallet är nästintill en tvingande nödvändighet. Det är uppenbart att regeringen tillmötesgår en stark opinion bland vuxna. Det är en opinion som inte är beredd att sätta barnets bästa i främsta rummet. När regeringen faller till föga för den opinionen sviker man, enligt min bestämda uppfattning, barnen.

Det handlar om att bryta ned fördomar, har det sagts. Det kan aldrig vara rimligt att använda barn som murbräckor för att bryta ned fördomar.

FN:s barnkonvention föreskriver att om osäkerhet råder om lagstaddanden eller andra åtgärder är till skada för barnet eller inte ska försiktighetsprincipen råda. Lagförslaget strider mot 1993 års Haagkonvention. Skulle förslagen i propositionen godtas av riksdagen måste dessutom den europeiska konventionen om adoptioner från år 1967 frånträdas av Sverige. Det är något som regeringen själv kallar olämpligt men ändå tvingas föreslå. Nästan hundra procent av barn som adopteras i Sverige kommer

från andra länder. Inget av de länder varifrån barn nu adopteras accepterar tydligen partner av samma kön som adoptivföräldrar. I dag kan riksdagens beslut, som det är sagt här, om det sker i överensstämmelse med regeringens förslag, mycket väl komma att innebära att även de adoptioner som sker enligt nu gällande regler stoppas.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis upprepa: Adoption är en avgörande händelse i barndomen som följer den adopterade livet igenom. För mig är det helt ofattbart om riksdagens majoritet vågar och vill ta på sig ansvaret att gå emot vad experter förordar och vad personer med lång erfarenhet tillsammans med barn som har problem med sin identitet också förordar. Att orda om att värna barnperspektivet och samtidigt rösta ja till regeringens förslag kan av oss kristdemokrater inte uppfattas som något annat än ett uppenbart falskspel.

I detta anförande instämde tredje vice talman Yvonne Andersson, Stefan Attefall, Harald Bergström, Ulf Björklund, Sven Brus, Inger Davidson, Kjell Eldensjö, Annelie Enochson, Björn von der Esch, Rose-Marie Frebran, Holger Gustafsson, Lars Gustafsson, Ulla-Britt Hagström, Göran Hägglund, Dan Kihlström, Per Landgren, Kenneth Lantz, Maria Larsson, Ester Lindstedt-Staaf, Ragnwi Marcelind, Jan Orrenius, Mikael Oscarsson, Désirée Pethrus Engström, Chatrine Pålsson, Fanny Rizell, Rosita Runegrund, Tuve Skånberg, Inger Strömbom, Ingvar Svensson, Gunilla Tjernberg, Margareta Viklund, Erling Wälivaara, Ingemar Vänerlov, Rolf Åbjörnsson och Jan Erik Ågren, (alla kd).

Anf. 28 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Jag vill också till Alf Svensson säga att jag är helt överens med honom om att det är barnens bästa som måste sättas i främsta rummet. Som mor och mormor tycker jag att det är så självklart att man inte ens ska behöva säga det i den här kammaren.

Alf Svensson nämnde också värdet av att ha biologiska föräldrar. Jag tror också att det är en grundförutsättning för väldigt många barn. Men tyvärr finns det alltför många barn i Sverige som inte har den ena föräldern närvarande, som helt enkelt bara är väck, och det är tragiskt.

Jag tycker att ni pratar med kluven tunga, Alf Svensson. Om det är så att ni sätter barnens bästa i främsta rummet – och det tror jag är er utgångspunkt, men vi har skilda uppfattningar och har kommit till olika resultat – kan inte jag förstå varför ni vill förvägra de barn som redan lever i homosexuella familjer samma rättsliga status som barn i heterosexuella familjer. Varför vill ni göra skillnad på de barnen? Är barn i homosexuella familjer mindre värda?

Anf. 29 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Barn är alltid lika mycket värda. Det är just därför vi har den hållning vi har. Alla barn ska få ha, som Tanja Linderborg uttrycker det, "sjysta" föräldrar. Och barn har rätt till en mamma och en pappa. För varje barn är det centralt, tror vi, att få ha det. Och det är "sjyst" att i lagstiftningshänseende försöka åstadkomma detta så långt man mäktar.

Jag är lite förvånad över att Tanja Linderborg nu i det ena replikskiftet efter det andra stryker under att det är så självklart att vi ska se det ur barnens perspektiv. Jag hörde ju Tanja Linderborgs tal, och det var väl-

digt inriktat på att det nu gäller att se till att homosexuella vuxna får samma rättigheter som heterosexuella.

Jag säger då att ingen, vare sig homosexuella eller heterosexuella vuxna, har rätt till barn. Men jag lever kvar i den – jag höll på att säga självklara – föreställningen att barn har rätt till föräldrar. Och barn har ju, om jag kan använda det uttrycket, a priori en mamma och en pappa.

Vad vi nu ska bestämma här i dag är om det går lika bra med två mammor eller två pappor. Det är det vi ska bestämma. Vi ska vara barnens ställföreträdare. Vi ska fatta beslut som kommer att gälla för det enskilda barnet livet ut.

Då är jag förvånad över att så många i sina anföranden och i sin argumentering talar om diskriminering mellan vuxna. Kanske är det så att om det ordet ska användas, ska det nyttjas mellan barn. Varför ska vissa barn ha det som andra inte ska ha, när vi ändå vet att varje barn egentligen ska ha en mamma och en pappa?

Anf. 30 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Herr talman! Jag tyckte inte att jag fick svar på min fråga – eller kanske delvis. Alf Svensson sade att alla barn är lika mycket värda. Jag delar den uppfattningen. Alla barn är lika mycket värda. Men varför vill då Alf Svensson och Kristdemokraterna göra skillnad på de barn som i dag lever i homosexuella familjer? Varför vill de förvägra dem rätten att få samma juridiska status som barn i heterosexuella familjer?

Alf Svensson nämnde också att vi nu är barnens ställföreträdare. Ja, det var vi också den gången vi avskaffade barnagan. Ibland måste vi ta på oss det ansvaret även som politiker.

Jag tyckte mig ana att Alf Svensson också sade att mitt inledningsanförande byggde i huvudsak på homosexuellas rättigheter. Än en gång – det går bra att läsa snabbprotokollet sedan – vill jag säga att min utgångspunkt har varit barnens bästa. Jag har sagt det nu vid tre tillfällen, och jag kan säga det igen. Det är barnens bästa som är utgångspunkten.

Det som skiljer mig från Alf Svensson är att jag tror att homosexuella par kan vara väl så goda föräldrar som heterosexuella par. I det här fallet handlar det om att bli prövad, inte om en automatisk rätt att få bli adoptivförälder. Däremot handlar det om att man ska kunna få bli prövad. Det förtjänar att upprepas gång efter annan, eftersom det i debatten talas lite slarvigt om att homosexuella har rätt att få bli adoptivföräldrar.

Anf. 31 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Då blev det sagt, när Tanja Linderborg nu sade att hon tror att homosexuella föräldrar kan vara väl så goda föräldrar som heterosexuella. Det är alltså just det perspektivet som hon har fastnat i.

Jag säger att barnet har en mamma och en pappa, och jag tycker att det är den mest självklara sak i världen att lagstiftaren ska försöka se till – när nu detta av någon anledning inte existerar för det enskilda barnet – att fatta ett beslut som kommer så nära detta biologiska faktum som möjligt.

Då säger alltså Tanja Linderborg att hon tror att heterosexuella föräldrar inte alltid är lika bra som homosexuella föräldrar. Det är ju det som är fel perspektiv. Det är just för att ni har fastnat i det perspektivet som ni för dessa resonemang.

Ordet ”diskriminering” har ni låst till relationerna mellan vuxna. Jag har inte någon gång hört representanter för er som säger ja till regeringens förslag tala om att det kanske är en diskriminering att förmena ett barn, eller si och så många, nu och då, rätten att få ha både en mamma och en pappa när alla andra har det. Varför kommer begreppet ”diskriminering” aldrig in i det sammanhanget?

Sedan hörde jag också – det kommer att stå i snabbprotokollet – Tanja Linderborg tala om länder som inte skulle ställa upp på att Sverige adopterar barn. Hon kallade det ”andra länders fördomar”. Det är alltså en fördom att leva med den inställning som vi har, att ett barn har rätt till både en mamma och en pappa. Det är slutledningen av vad Tanja Linderborg sade, hur mycket hon än försöker le åt det från sin bänk.
(Applåder)

Anf. 32 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Lagutskottets majoritet ställer sig bakom regeringens förslag att registrerade partner, förutsatt att de har fyllt 25 år, ska ges möjlighet att prövas som adoptivföräldrar. I Centerpartiets partimotion föreslår vi att alla som har uppnått myndig ålder ska få denna rätt. Det finns, som vi ser det, ingen anledning att frånga myndighetsåldern när det gäller adoption.

Det är ett föräldrat synsätt att tro att myndiga personer inte anses mogna att fostra barn. Barn mår bra av att ha unga föräldrar. Det bör snarare uppmuntras än förhindras.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till min reservation nr 11 under punkt 17 i betänkandet som innebär att regeringen bör ta initiativ till en ändring av lagen så att alla myndiga personer har rätt att prövas för adoption. I övriga 16 punkter ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman! När lagutskottet 1999 genom ett tillkännagivande begärde hos regeringen att adoptionslagstiftningen skulle ses över var det mot bakgrund av att tiotusentals barn lever i en otillfredsställande rättslig situation. Det rör framför allt barn till biologiska föräldrar som lever i partnerskapsförhållanden. Barn i sådana situationer har ingen juridisk trygghet vare sig ekonomiskt, socialt eller rättsligt. Det kan inte vara till ett barns fördel. Utifrån grundsynen att det är barnens bästa som ska vägleda vår lagstiftning kom denna utredning till stånd, och förslag ligger nu om att dessa barn får sin rättsliga trygghet klarlagd. Det är bra.

Frågan om partnerskap och adoption har diskuterats länge och intensivt. Det är inte alltid lätta avgöranden. Det är med ödmjukhet som jag har nalkats mitt ställningstagande. För mig har följande principer varit vägledande. Det gäller också Centerpartiets ställningstagande i den här frågan.

För det första är det barnens bästa som ska präglade utformningen av adoptionslagstiftningen. Då är det inte i första hand vuxna som har rätt till barn, utan det är barnens behov och uppväxtmöjligheter som ska gälla vid bedömningen av en adoptionsituation.

För det andra är utgångspunkten alla människors lika rätt och värde. Då är det svårt att undvika diskriminering om man inte låter alla få bli prövade som adoptivföräldrar oavsett kön, sexuell läggning eller vad det nu kan vara. Jag tycker att man rätt snart kommer till den slutsats som

både utredningen och utskottets majoritet har dragit, nämligen att alla ska få bli prövade om de är lämpliga som adoptivföräldrar. Men det innebär inte att man med automatik kan få bli adoptivförälder vare sig man är heterosexuell eller homosexuell.

Jag kan ha respekt för dem som tycker att det är svårt att ta ställning i denna fråga och att inte alla kommer till den slutsats som utskottets majoritet gör. Men jag tar mycket illa vid mig när vissa i debatten framställer det som om de har monopol på samveten och samvetsfrågor och tror att det bara är de som är emot som kan avgöra vad som är barnens bästa i alla situationer. Det låter precis som om vi som är för förslaget skulle tvingas rösta mot vår övertygelse och gör det för att vi struntar i barnens bästa, sviker barnen och är fullständigt samvetslösa. Så är det ju inte.

Jag anser att det förslag som ligger är till fördel för barnens bästa, annars skulle jag aldrig rösta för det. Men jag dömer inte ut dem som röstar emot som samvetslösa. Jag är övertygad om att detta är rätt, men jag dömer inte ut dem som är emot som manipulerade mot sin vilja vare sig av någon lobbyorganisation eller av någon partipiska. Jag har vägt argumenten och kommit till den slutsats jag gjort. Låt mig ta ett exempel utifrån bilden om barnens bästa.

Det råder faktiskt enighet en bit på vägen mot den punkt där majoriteten landar i betänkandet. Samtliga utskottets ledamöter anser att det finns skäl att överväga en ordning som innebär att homosexuella par ska kunna bli prövade som vårdnadshavare i de fall då ett barn vuxit upp med sin biologiska förälders partner och den biologiske föräldern avlider eller av annat synnerligt skäl inte kan ha vårdnaden om barnet. Den möjligheten finns ju för övrigt redan i dag. Att bara överväga är möjligen ett steg bakåt på vägen.

Men om man stannar där och inte accepterar adoption i en sådan situation, är barnet fortfarande lika rättslöst som det är i dag. Det har ingen juridisk rätt till trygghet ekonomiskt, socialt eller rättsligt. De barn som lever med två vårdnadshavare som är homosexuella blir alltså, med motståndarnas argument, utsatta gentemot kamrater på samma sätt som de barn som lever i ett adoptionsförhållande med sina homosexuella föräldrar eller adoptivföräldrar blir. Att neka dessa barn till homosexuella vårdnadshavare deras fulla rättsliga trygghet anser jag inte vara till barnens bästa. Varför ska ett barn som har ett homosexuellt par som vårdnadshavare inte ha samma rättigheter som ett adoptivbarn? Det kan jag inte förstå. Något mer inkonsekvent har jag svårt att tänka mig.

Herr talman! Tiderna förändras, och ibland går det snabbt. Jag tror inte att någon som deltog i debatten i denna kammare när vi för fyra år sedan diskuterade initiativet till utredningen, då bedömde att vi skulle hamna där vi är nu med slutresultatet. Attityder förändras, och förhållningssätt ändras. Det är skönt att veta, men det kan vara jobbigt att ompröva. Till viss del handlar det om skillnader i synen mellan generationer. Därvid har jag alltid haft stor lyhördhet för de yngre generationerna. De är framtiden, och det är hoppfullt.

Låt mig i det sammanhanget kommentera de farhågor som rests mot förslaget om att barn som växer upp i homosexuella familjer skulle vara särskilt utsatta gentemot sina kamrater och sin omgivning, särskilt barn som adderar ytterligare ett annorlundaskap till något annat. Med det fördomsfria förhållningssätt som den yngre generationen har till homo-

sexuella kommer detta, i det fall det nu är ett problem, att bli allt mindre och försvinna i framtiden i takt med att detta förhållningssätt gentemot homosexualitet anammas mer och mer av gemene man. Även det talar för att beslutet nu bygger för framtiden.

Samma sak gäller beträffande farhågorna som reses för att de internationella adoptionerna ska upphöra. Även här tror jag att attityder i många länder till homosexuella och homosexuellas förhållande till barn håller på att förändras i positiv riktning, vilket innebär att såväl nya som gamla länder inom en snar framtid kan bli aktuella som ursprungsländer. För övrigt har ju enbart ett av 17 ursprungsländer sagt definitivt nej till partnerskapsadoptioner.

Herr talman! Det är dags att gå till beslut i en fråga som debatterats mycket. Det är dags att ge rättstrygghet åt tiotusentals barn som i dag inte har den tryggheten. Det är mindre dramatiskt än vad många försöker göra det till. Det är ett beslut i tiden.

Anf. 33 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Agne Hansson och Centerpartiet har självfallet sin fulla rätt att ha vilken uppfattning som helst i den här frågan. Men han får faktiskt finna sig i att en del av oss är mycket förvånade över att just Centerpartiet har tagit den här ställningen.

Jag vill ställa ett par frågor till Agne Hansson. Agne Hansson sade att det är barnperspektivet som ska gälla. Om barnperspektivet ska anläggas på varje fråga, och inte minst i det här sammanhanget, på vilka grunder anser Agne Hansson och Centerpartiet att man är bättre på att bedöma barnperspektivet än vad Socialstyrelsen, BRIS, Barnombudsmannen, Rädda Barnen, Svenska Läkaresällskapet, Psykologförbundet och andra är? Vad är det som gör att Agne Hansson och Centerpartiet menar att ni begriper det här bättre än dessa, som jag ser det, professionella instanserna som sagt sitt?

Sedan talade Agne Hansson också en hel del om den rättsliga tryggheten. Varför agiterar inte Agne Hansson för att barn till sambopar också ska åtnjuta den här juridiska rättigheten?

Anf. 34 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tackar naturligtvis för att Alf Svensson är så generös att han i ett demokratiskt land tillåter mig och mitt parti att ha en speciell uppfattning i en politisk fråga. Den friheten tar vi oss dock utan Alf Svenssons tillåtelse.

Vi har inte sagt att vi är bättre experter på att bedöma det här. Vad vi har sagt är att vi vill tillåta experterna att pröva allas lämplighet att bli föräldrar med barnets bästa för ögonen. Det är inte vi som genom det här beslutet bedömer detta utan det ska göras vid varje prövning.

Men vi har också sagt att i och med att man gör detta lagligt minskar man trycket på och utanförskapet för de barn som i dag lever i en situation utan både en mamma och en pappa. Och jag kan inte förstå, Alf Svensson, varför man ska utlämna de barn vars ena förälder, pappa eller mamma, har dött till att i framtiden ha bara en förälder. Kd säger ju nej till anhörigadoption. Ska inte dessa barn ha rätt till två föräldrar när en förälder har dött? Det är väl att diskriminera barn.

Vad gäller sambopar vet jag inte var någonstans vi har sagt att ett sambopar inte ska ha möjlighet att ge barnen samma rättstrygghet som heterosexuella föräldrar.

Anf. 35 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är ju ändå så att sambopar inte har rätt att prövas för adoption. Det torde Agne Hansson vara väl underkunnig om.

Vad avser anhörigadoption är det så att varje barn i regel utöver sin pappa eller sin mamma har en släkt, vilket man inte helt ska bortse från. Det är därför som vi talar om att en vårdnad kan bli möjlig. Jag tror inte alls att det är så enkelt som Agne Hansson vill göra gällande att det är att sätta sig in i varje enskilt barns situation och låta vuxna bestämma.

Det må vidare ursäktas att jag tycker att jag fick en ganska dålig fint när jag frågade varför Agne Hansson och Centerpartiet är bättre på att bedöma barnperspektivet än de instanser som jag räknade upp. Agne Hansson säger att man ska tillåta experterna att bestämma med barnets bästa för ögonen. Ja, det sker i så fall sedan beslutet om homosexuellas rätt att prövas har fattats här. Det är klart att det då måste göras någon undersökning och urskillning. Så har det alltid varit, och så måste det alltid vara. Men det var inte om det som experterna ska göra då som jag ställde frågan.

Anf. 36 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Om Alf Svensson nu har så stor tro på experters bedömning, varför är han då så rädd för att låta dem få bedöma och pröva allas rätt till adoptivföräldrar? Det är ju det som det nu gäller. Med det beslut som vi nu tar kan ingen kräva eller ha rätt till en adoption, utan det ska ske en prövning. Varför, Alf Svensson, är man inom kd då så rädd för att låta experterna få pröva detta fullt ut?

Och vidare: Det är därför att sambopar i dag inte har möjligheten att få prövas som vi accepterar den lilla lagändring som krävs för att de ska få prövas.

Anf. 37 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill inleda med en kort berättelse om en alldeles vanlig kvinna i dagens Sverige. Maria heter hon, och här är hennes historia.

Jag vet inte när jag bestämde mig för att jag ville ha barn, säger Maria. Jag tror att det var när den himlastormande lyckan över att ha hittat kärleken hos en annan kvinna hade lagt sig och blivit vardag som tankarna växte fram. Min längtan efter ett barn fick då på allvar en plats i mitt hjärta.

Jag minns att det tog ganska lång tid för tankarna att mogna fram till något konkret. Olika alternativ fick efter hand läggas åt sidan. Jag levde ju med en kvinna, och trots att vårt förhållande var stabilt och kärleksfullt gillades det inte av samhället i ett barnperspektiv. Som adoptivförälder eller fosterförälder skulle jag direkt underkännas av samhället; det visste jag om, avslutar Maria.

Att få barn är en naturlig längtan hos de flesta människor, oavsett sexuell läggning. En viktig fråga är hur vi skapar ett samhälle som gör att varje litet barn och varje familj kan leva trygga och harmoniska liv. Som

lagstiftare måste vi politiker alltid prioritera barnens behov. Lagarna ska vara en stabil grund som skyddar våra barn emotionellt, socialt och ekonomiskt.

Efter att ha suttit här och lyssnat på tidigare inlägg tycker jag att det är viktigt att vi inte träter om vilket parti som är mest barnvänligt eller tävlar om vem som är bäst skickad att stå upp för barnens rättigheter. Jag tror nämligen att alla vi som deltar i den här debatten brinner för ett barnvänligt samhälle, där varje liten parvel känner sig önskad och älskad, och för ett Sverige präglad av medmänsklighet och respekt för människovärdet.

Det är en självklarhet att människor ska behandlas likvärdigt i vårt land. Ingen ska behöva leva under förtryck, diskriminering, rädsla eller fruktan därför att hon eller han upplevs som annorlunda och inte passar in i gängse mallar.

Dagens debatt handlar om homosexuellas föräldraskap, men inte enbart om detta. Debatten handlar lika mycket om respekt för varandra. Den blir ett slags värdejämförelse på vår människosyn och ett test på om vi är beredda och villiga att ta striden mot de förtryckande normerna.

Herr talman! Familjer svarar i dag för ett spännande och mångfasetterat spektrum av olikheter: gemensamma barn, hennes och hans barn, extramormor, morfar, låtsatsfarfar, ensamhushåll, heterosexuella familjer och homosexuella familjer.

Människor är i dag friare att leva i olika former, och ofta fungerar detta bra. Det brukar det göra när människor tillåts att leva på det sätt som de tycker passar dem bäst, utan att de skuldbeläggs därför att de inte har lust eller inte kan eller inte vill leva efter en viss schablon. Det är det som är frihet.

Barn behöver trygga och goda föräldrar, men barns familjer kan se olika ut. Detta innebär bl.a. att de som önskar bli adoptivföräldrar ska prövas på samma villkor. Det inbegriper även par som lever i en homosexuell relation.

Herr talman! Vid behandlingen av lagutskottets betänkande *Partnerskap och adoption, m.m.* ska jag först och främst koncentrera mig på frågorna kring internationell adoption.

Utskottsmajoriteten föreslår ändrad lagstiftning på flera punkter, nämligen dels när det gäller reglerna kring styvbarnsadoption, dels när det gäller homosexuella pars möjlighet att gemensamt utses till särskilt förordnade vårdnadshavare. Detta avsnitt kommer min partikollega Raimo Pärssinen att ta upp i sitt anförande.

Den tuffaste debatten har handlat om internationella adoptioner. Innan jag går in på detta ämne vill jag en gång för alla slå fast att ingenting talar för att förmågan att älska och vägleda ett barn sitter i den sexuella läggningen.

Det känns lite onödigt att behöva säga detta. Det borde vara en självklarhet, men med tanke på hur osaklig och ibland smutsig den offentliga debatten har varit vill jag ändå klarlägga detta.

Jag vill också betona att regeringens förslag handlar om prövning och ingenting annat. Att prövas innebär ingen rätt för registrerade partner att få adoptera, lika lite som det innebär för makar.

Men den stora orättvisan handlar om att ett homosexuellt par som lever ihop i ett stabilt partnerskap inte ens får ansöka om att bli prövade.

*Partnerskap och
adoption, m.m.*

Lagen har automatiskt och på förhand dömt ut en hel grupp människor. Alla adoptioner föregås av en mycket noggrann och grundlig prövning. Att adoptera ett barn är en lång och utdragen procedur, och det kan och ska bara ske om det är till gagn för barnets bästa. Självklart ska detta ske varsamt och försiktigt.

Adopterade barn är barn som en gång har övergivits, barn som kanske lämnats på ett barnhem eller lagts vid en väggkant. Det är barn som måste få en ny chans i livet. För dessa barns skull – inte för de vuxnas – måste adoptionsprövningen alltid ske på individnivå. Om det inte är uppenbart att paret är det bästa alternativet för barnet godkänns inte adoptionen. Det är faktiskt inte mer dramatiskt än så.

När diskussioner förs om internationella adoptioner för homosexuella par är det främst två huvudinvändningar som man brukar använda.

1. Givarländerna skulle reagera så negativt på en lagändring att även heterosexuella svenskars möjligheter till adoption skulle hotas.
2. Eftersom inget givarland är berett att adoptera barn till en homosexuell familj skulle en lagändring vara ett slag i luften.

Visst, det är mycket som tyder på att de flesta ursprungsländer och adoptionsorganisationer inledningsvis inte kommer att medverka till att låta registrerade partner adoptera. Lagrådet har uttalat att det inom överskådlig framtid kan bli svårt för homosexuella att kunna få adoptera från utlandet, men Lagrådet har inga lagtekniska invändningar eller skäl för att avstyrka förslaget. Att givarländer inte vill medverka till att låta registrerade partner adoptera ska vi givetvis respektera. Men samtidigt ska vi arbeta för att bilda opinion och bryta ned de fördomar mot homosexualitet som finns såväl i andra länder som här hemma.

Svensk lagstiftning kan inte bygga på andra länders värderingar. Vi måste själva bestämma om vi tillåter lagar som diskriminerar eller inte. Utskottsmajoriteten anser att svenska lagar under inga omständigheter får bygga på att legitimera fördomar. Det finns alltså starka skäl för att ändra en lagstiftning som upplevs som en kollektiv diskriminering. Dessutom växer öppenheten och acceptansen för homosexuella och homosexualitet hela tiden. Givarländernas negativa inställning är inte given en gång för alla. Farhågorna att möjligheten för registrerade partner att adoptera skulle äventyra svenska makars möjlighet att adoptera är enligt utskottsmajoritetens mening dåligt underbyggda. Ursprungsländerna har tillfrågats, och bara ett land, Lettland, har svarat att det finns en risk för en sådan utveckling.

Och så till den kanske viktigaste frågan, som många oroar sig för: att barn som adopteras till homosexuella familjer skulle fara illa. All tillgänglig internationell forskning visar att barn i homosexuella familjer mår bra. De är inte annorlunda än andra barn. Givetvis välkomnar vi mer forskning om adopterade barn. En adoption är en mycket stor omvälvning i ett barns liv, och det ska vi ta på allvar, men det är en stor förändring oavsett om adoptionsföräldrarna är homosexuella eller heterosexuella. Den forskning som finns är entydig: Det finns ingen skillnad mellan homosexuella och heterosexuella föräldrar när det gäller deras förmåga att ge barnen god omsorg och omvårdnad. Vi måste kunna stå för att det

är våra personliga förutsättningar och upplevelser av livet, inte vår sexuella läggning, som avgör hur vi fungerar som föräldrar.

Herr talman! För att de föreslagna lagändringarna om adoption ska kunna genomföras föreslås att 1967 års konvention om adoption sägs upp. Konventionen syftar till att utjämna olikheterna mellan staternas adoptionsregler och att tillgodose barnens bästa. Den har bara undertecknats av 16 länder. Flera skäl talar för att denna konvention ska sägas upp. Redan före tillträdet hade Sverige regler om adoption som i huvudsak stämde med konventionen. Hänsynen till barnens bästa kommer därför inte att äventyras. Ett annat skäl är att konventionen är gammal. Många av Europas länder står utanför den. Den har alltså inte så stor betydelse som tanken var när den avtalades.

Haagkonventionen antogs 1993, och närmare 40 länder har anslutit sig. Den gäller som lag i Sverige. Konventionen syftar till att stärka barnens rättsskydd vid internationella adoptioner. Tanken är att anslutna stater ska samarbeta så att både ursprungsland och mottagarland ansvarar för att adoptioner genomförs till barnens bästa. Konventionen omfattar inte registrerade partner. Av uttalanden i samband med att konventionen antogs framgår att man inte ansåg att den skulle begränsa konventionsstaternas möjlighet att ha egna bestämmelser om vilka som ska godtas som adoptanter.

Det finns alltså inget hinder mot att bestämmelser införs som ger registrerade partner möjlighet att adoptera barn. Sådana adoptioner kommer visserligen inte att omfattas av konventionen, men svenska regler om adoption innebär att barnen ändå har samma rättsliga skydd.

Herr talman! Det är inte vår uppgift att använda lagen för att upprätthålla ålderdomliga värderingar. Som medmänniskor och politiker måste vi se till verkligheten. Det handlar om att bejaka och uppmuntra kärleksfulla och trygga familjbildningar. Bara så kan vi bygga det bästa samhället för våra barn.

Jag yrkar bifall till propositionen och avslag på samtliga reservationer.

I detta anförande instämde Cinnika Beiming, Anders Bengtsson, Rune Berglund, Anders Berglöv, Laila Bjurling, Monica Green, Karin Jeppsson, Anita Johansson, Märta Johansson, Hillevi Larsson, Lars Lilja, Christina Nenes, Nikos Papadopoulos, Marina Pettersson, Raimo Pärssinen, Pär Axel Sahlberg, Nils-Erik Söderqvist, Mariann Ytterberg, Paavo Vallius (alla s), Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis (båda v), Kia Andreasson (mp) och Ulf Nilsson (fp).

Anf. 38 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Redan efter de första meningarna som Marianne Carlström yttrade var det alldeles klart att det var vuxenperspektivet som har styrt henne i hela den här frågan. Det var omsorgen om Maria och hennes längtan efter barn.

Trots detta måste jag ändå få ställa frågan: Hur kunde Marianne Carlström, som var ledamot i Kommittén om barn i homosexuella familjer, så totalt bortse ifrån och köra över kommitténs egna experter? Hur kan Marianne Carlström stå här och säga att det inte finns någonting som talar för att en sådan här lagändring skulle kunna leda till en sämre situat-

ion för barnen? Tycker Marianne Carlström att ni politiker är bättre på att bedöma det än Sveriges samlade barnexpertis?

Är det som era egna experter skriver i en artikel på Brännpunkt den 13 mars i år, under rubriken Går partiet före barnen? De skriver att beslutet kan leda till omfattande, skadliga konsekvenser för barn. Vidare skriver de: "Så länge forskningen är så begränsad måste en försiktighetsprincip råda. Det handlar om sårbara barn. Vi får inte utsätta dem för experiment."

Detta sade era egna experter i kommittén. Hur kan ni helt bortse från det?

Anf. 39 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag vill gärna börja med vuxenperspektivet. Det är synd att Christel Anderberg inte lyssnar ordentligt och drar så underliga slutsatser. Jag tycker att det är helt självklart att barnens bästa är det som har legat till grund. Det kan bara jag veta, som faktiskt har sysslat med frågan i tre år.

Att tala om för andra att de inte tänker på barnens bästa – vad är det som gör att Christel Anderberg tror att hon är bättre än jag på att tolka vad som är barnens bästa?

Visst har jag suttit i utredningen. Jag har lyssnat på dem som är experter på barn. Tyvärr finns det inga som är experter på barn i homosexuella familjer. Den forskning som vi har tagit del av visar att homosexuella är precis lika bra föräldrar som heterosexuella. Det tycker jag är en bra grund.

Moderaterna pratar hela tiden, i EU-sammanhang, om att allting ska prövas på individuell nivå. Men här vill man ta ett kollektivt beslut. Här ska man utesluta en hel grupp från att ens få prövas för adoption.

Jag tror inte att alla homosexuella är lämpliga som föräldrar. Jag tror inte heller att alla heterosexuella är det. Men alla har rätt till en noggrann prövning.

England har just nu på gång ett beslut om adoption för homosexuella. Det är märkligt att NIA:s motsvarighet där i stället säger: Äntligen, nu får vi tillräckligt med föräldrar till barn som verkligen behöver ett gott hem. Reaktionen är lite olika.

Jag hävdar med bestämdhet att det är barnens bästa som ligger till grund för vårt ställningstagande.

Anf. 40 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Jo, jag har förstått att Marianne Carlström hävdar det. Men jag undrar på vilken grund. Jag fick inte svar på min fråga: Hur kan ni totalt bortse från vad era egna experter i kommittén kom fram till? Tycker inte Marianne Carlström att det som har kommit fram om de problem som många adoptivbarn har måste leda oss till slutsatsen att det inte är alldeles självklart att det beslut som vi kommer att fatta i dag är till barnens bästa? Enligt barnkonventionen måste försiktighetsprincipen råda i ett sådant läge.

Nu ska vi säga upp den europeiska adoptionskonventionen. Blir nästa steg att vi också ska säga upp FN:s barnkonvention, Marianne Carlström? Vi har skrivit under den. Där finns försiktighetsprincipen fastlagd. Den tänker ni nu inte leva upp till. Då måste den rimliga konsekvensen

bli att vi inte kan stå kvar som undertecknare av FN:s barnkonvention heller. Jag är lite förvånad över att höra det från ett parti med traditioner från Olof Palmes tid. Att säga upp konventioner eller kringgå dem på detta sätt borde inte ligga i era traditioner.

Jag har inte sagt att jag vet bättre än någon annan vad som är barnets bästa. Men jag undrar hur Marianne Carlström så säkert kan hävda det, emot landets samlade barnexpertis.

När det gäller genmanipulerade organismer och strålning från radio-master har vi kommit överens om att vi måste hylla försiktighetsprincipen. Varför har inte också barn rätt att bli omfattade av försiktighetsprincipen?

Anf. 41 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det har pågått en debatt om adoptionsfrågan under våren. Det har varit några TV-program, och jag har sett dem. Jag vet att det finns adopterade barn som mår dåligt. Men jag känner också många barn som är adopterade som inte mår dåligt. De bor väl hos bra familjer eller också är det något annat som gör att de har det bra. Vi hade i utredningen kontakt med många som tycker att det är helt okej, alltså barn som är adopterade. När jag ser de riktiga eländesprogrammen undrar jag snarare varför man inte föreslår att internationella adoptioner ska upphöra. Varför är det bara de homosexuella som ska uteslutas, inte heterosexuella? Vi har ju kommit fram till att homosexuella är lika bra föräldrar som heterosexuella. Det går liksom inte ihop för mig.

De experter som vi hade tyckte att det var helt okej med närstående-adoptioner. Det går inte ihop för oss, om vi säger till barn som skulle bli adopterade av närstående att det är okej att de bor i en homosexuell familj men att det inte är okej att andra homosexuella får adoptera.

Christel Anderberg påstod i debatten att det här är ett beställningsverk. I så fall vill jag nog säga att regeringen tog en risk när de tillsatte både Raimo och mig i utredningen. Vi hade ingen insikt i frågorna innan. Vi hade inte sysslat med dem och visste inte vad vi tyckte, då. Det växte fram under arbetet tillsammans med experter och andra. Men vi gjorde mot slutet en annan bedömning just när det gäller internationella adoptioner.

Jag är övertygad om att vi är på rätt väg. Homosexuella ska ha rätt att bli prövade.

Anf. 42 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Uttrycket ”ur barnens perspektiv” återkommer i varje anförande. Det är inte så konstigt. Marianne Carlström talade om barnens perspektiv för att sedan, några meningar längre ned, tala om att mänskors ska behandlas likvärdigt. Men då är det ju de vuxnas perspektiv. Om barn ska behandlas likvärdigt kan jag inte tro någonting annat än att man ska eftersträva att varje barn får en mamma och en pappa, som man har i förstone, biologiskt.

Jag skulle vilja ställa frågan till Marianne Carlström: Anser Marianne Carlström att det är en fördom att tycka att varje barn har rätt till en mamma och en pappa? Ordet fördom används av och till. Är vi fördomsfulla, som tycker att det är rimligt att uttrycka att varje barn har rätt till en mamma och en pappa?

Vi får en del litteratur och skrivningar oss till handa i sådana här sammanhang. Jag ska citera vad en Madeleine Matwejeff, svenskadopterad och doktorand, har uttryckt. Hon säger så här: ”Varje barn har ett genuint behov av, oavsett det är adopterat eller ej, att ha en mamma och en pappa. De olika könen spelar olika roller i barnets liv. Därför är en mamma och pappa aldrig utbytbara mot två mammor eller två pappor.”

Marianne Carlström använde uttrycket ”ålderdomliga värderingar”. Är detta en ålderdomlig värdering, enligt Marianne Carlströms sätt att värdera?

Anf. 43 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Alla barn har ju en mamma och en pappa från början. Tyvärr ser världen inte ut så i dag – och har egentligen aldrig gjort det – att det är bara kärnfamiljen som gäller.

Jag tycker att det är samhällets uppgift att se till att alla barn har ett gott hem, att man har bra vuxenkontakter. Det är det som propositionen och betänkandet uttrycker. Vi vet att det har räddat många barn som har besvärliga familjeförhållanden, att de har bra vuxenkontakter. Jag tycker inte att det är något problem.

Vilka som har fördomar och inte är inte så lätt att uttrycka. Jag har ingen anledning att bedöma Alf Svenssons åsikter. De får stå för honom. Jag tycker att det är viktigt att man inte diskriminerar. Precis lika viktigt som barnens rättigheter är det att man inte diskriminerar vissa grupper, att man inte behandlar människor som ett kollektiv och att man ger dem möjlighet att bli prövade.

Vi har fått så många otäcka mejl. Jag tycker att det kan vara idé att läsa upp ett annat mejl.

”Jag är en 40-årig heterosexuell, gift ’dagisfröken’ med två egna barn. Med förundran har jag följt debatten om s.k. homooptioner. Jag har jobbat inom barnomsorgen i nästan 20 år och vid åtminstone två tillfällen haft barn på mitt dagis som haft homosexuella föräldrar. De här barnen var precis som alla andra, de blev inte retade och fungerade jättebra i barngruppen. Deras föräldrar var minst lika engagerade som de andra barnens, snarare mer.

Vad är problemet? Homosexuella kan tydligen vara lika bra föräldrar som heterosexuella, och barnen mår uppenbarligen bra. Det enda rätta måste ju då vara att pröva varje presumtivt adoptivföräldrapar *individellt*. Jag säger inte att alla homosexuella borde få adoptera, men det borde verkligen inte alla heterosexuella heller. Jag har mött många barn genom åren som farit illa och deras föräldrar har alltid varit hetero.”

Anf. 44 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Nej, jag begär absolut inte att Marianne Carlström ska rannsaka om jag har fördomar eller inte. Jag ställde en mycket rak fråga. Jag frågade: Anser Marianne Carlström att det är en fördom att tycka att varje barn har rätt till en mamma och en pappa? Det går faktiskt att svara ja eller nej på den frågan.

Jag läste upp ett citat där en adopterad gjorde gällande att könen spelar olika roll under ett barns liv. Om detta var en ålderdomlig värdering – Marianne Carlström använde just uttrycket ”ålderdomlig värdering” –

vill jag höra om hon tycker att detta är ett uttryck för den typen av värderingar.

Ordet ”diskriminering” används hela tiden när vi talar om de vuxna. Det är så utomordentlig påtagligt att när ordet ”diskriminering” används i debatten, eller i replikerna, handlar det om relationen mellan vuxna.

Man kan tydligen inte någon enda gång se att de barn som får två mammor eller två pappor kan tänkas uppleva sin situation som diskriminerande eftersom de inte fick både en mamma och en pappa. Jag säger inte att det behöver vara så, men man måste väl någon gång kunna tänka in ett ”om” i det sammanhanget. Det är därför försiktighetsprincipen ska gälla.

Anf. 45 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Enligt mitt sätt att tänka är det väldigt underligt om man ska bedöma ifall det är en fördom att varje barn har rätt till en mamma och en pappa. Alla barn har ju från början en mamma och en pappa.

Jag tycker att det är viktigt att samhället kan gå in och hjälpa till om det senare inte finns både en mamma och en pappa. Vi har många ensamstående föräldrar där pappan eller mamman inte tar sitt ansvar, och i stort sett aldrig visar sig för barnet. Jag tycker naturligtvis inte att det är en fördom. Barnet har ju en mamma och en pappa. Men det är viktigt att samhället ställer upp med andra vuxna.

Vart leder det att diskutera fördomar i detta sammanhang? Det är ju inte för barnets bästa. Därför resonerar jag inte på samma sätt som Alf Svensson. Jag har väldigt svårt att hänga med i det resonemanget. För mig är barnets bästa oerhört viktigt, och det går att kombinera med att även homosexuella har rätt att bli prövade som adoptivföräldrar.

Anf. 46 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! I dag ska vi fatta ett beslut som i första hand handlar om barn och deras rätt till en bra uppväxtmiljö. Det är barnens bästa vi har för ögonen.

Jag vill genast säga att det är min starka övertygelse att ett ja till dagens förslag om att homosexuella ska få prövas vid adoptioner är förenligt med att se till barnets bästa. Om jag hade känt den minsta oro för att barn skulle råka illa ut hade jag låtit principen om likhet inför lagen stå tillbaka för att värna barnet.

Synen på vad en normal familj och normalt föräldraskap är varierar, som alla vet, i olika historiska miljöer. När t.ex. gymnasieelever i dag läser en roman där en flicka för bara några årtionden sedan kunde bli tvungen att gifta sig för att hon var med barn förstår de inte riktigt vad som menas.

Det verkar helt obegripligt när man hör talas om att kvinnor så sent som på 30-talet i Sverige sades upp från arbetet om de fick barn – för att inte tala om det helt omöjliga i att en ensam pappa skulle ta hand om sitt barn.

När jag var liten var det fortfarande många som skämdes för att berättas att deras föräldrar var skilda. I dag har vi vant oss vid att familjer kan se olika ut, och vi vet att barn kan få en kärleksfull uppväxtmiljö både med ensamstående föräldrar och i traditionella familjer.

På samma sätt är det med synen på homosexuella och barn. För bara tio tjugo år sedan tror jag inte att ens de mest fördomsfria tänkte tanken att homosexuella skulle kunna ha barn. Jag vill ärligt säga att jag i varje fall inte tänkte den tanken.

I takt med att värderingarna i samhället blir mer öppna för olika sätt att leva ändras också de självklara värderingarna. Fler människor vågar leva som de själva vill. Till sist ställer sig alltfler människor frågan: Varför är det egentligen så självklart att en homosexuell person inte ska kunna duga som förälder? Har i själva verket inte många homosexuella redan varit bra föräldrar, även om de officiellt inte talat om sin läggning.

Vi är alltfler som har ställt frågan varför man ska hålla fast vid en invand värdering utan att moraliskt och intellektuellt pröva den. Finns det egentligen några moraliska eller intellektuella skäl till att homosexuella inte skulle kunna vara föräldrar?

I Folkpartiet har denna process pågått i ett antal år med debatt, dialog och stor respekt för olika åsikter. Ett liberalt parti som Folkpartiet har ju en lång tradition av att utgå från tolerans och av att bedöma människor som individer i stället för att utgå från gruppstillhörighet.

Av den anledningen och i den traditionen har Folkpartiet genom åren arbetat för att avskaffa skilda typer av diskriminerande lagstiftning mot olika grupper, bl.a. mot homosexuella. Det var en liberal justitieminister som en gång i tiden lade fram lagförslag om att avskaffa brottsbeteckningen på homosexualitet.

I den traditionen tillstyrkte vi med öppna ögon den statliga utredning om barn i homosexuella familjer som tillsattes för några år sedan. När utredningen så småningom blev klar och föreslog att homosexuella skulle få prövas som adoptivföräldrar beslutade Folkpartiets landsmöte med betryggande majoritet att ställa sig bakom det förslaget.

För mig som liberal är det naturligt att alltid utgå från individen och det enskilda fallet. Då blir det också naturligt att i samband med adoption utgå från den individ som vill adoptera och inte i förväg utesluta en hel grupp. Det vore ju, herr talman, detsamma som att säga att samtliga homosexuella, utan undantag, är sämre adoptivföräldrar än heterosexuella.

Om man ser till barnets bästa borde väl det riktiga vara att pröva vilka som verkar ha de bästa förutsättningarna att ta hand om ett barn. Ingen människa har ju någon rätt att adoptera, vilket flera har sagt tidigare. Det gäller både hetero- och homosexuella. Men alla ska kunna prövas.

De tre vanligaste argumenten mot dessa adoptioner har varit att experterna säger nej, att internationella adoptioner skulle försvåras och att människornas fördomar skulle göra det svårt för barnen.

När det för det första gäller experterna kan man faktiskt inte säga att de är emot att homosexuella ska få adoptera. Olika myndigheter, remissinstanser och organisationer har visserligen kommit till olika slutsatser, och en del är negativa. Men det är slående att de som särskilt har forskat kring barn i homosexuella miljöer – de som verkligen kan betraktas som åtminstone vetenskapliga experter – säger med övervägande majoritet ja till att utöka denna adoptionsmöjlighet.

Den statliga kommittén om barn i homosexuella familjer har gått igenom forskning som finns på området och kommit fram till att det inte är motiverat att utesluta homosexuella som tänkbara adoptivföräldrar.

Samma slutsats som kommittén har kommit fram till ger de internationella forskarna Gillian Dunne, Nanette Gartrell m.fl. uttryck för i en DN-artikel för några veckor sedan. De har ägnat många år åt avancerade akademiska studier kring barn i homosexuella familjer. Där står: ”Det är värt att notera att ingen av studierna påvisar att barn till homosexuella har en sämre psykodynamisk utveckling än andra barn. ... Homosexuellt föräldraskap är förenligt med ett utmärkt liv för barnen.”

När det gäller experterna skulle jag tvärtom mot vad som har sagts här vilja säga att just de som särskilt studerat barn i homosexuella familjer ger oss mycket goda argument för att säga ja till dagens lagförslag. Däremot har en övervägande del av de remissinsanser här i Sverige som har sagt nej trots allt sagt ja till s.k. styvbarnsadoptioner. Alla de som hänvisar till de svenska remissinstanserna borde åtminstone ta intryck av den tanken. Därför kan jag inte förstå att t.ex. Kristdemokraterna inte accepterar den begränsade adoptionsmöjlighet som de flesta svenska remissinstanser talar om.

Det andra argumentet gäller internationella adoptioner. Här har ett missförstånd levt kvar ända sedan debatten började. Många har sagt att länder med andra värderingar skulle sluta att tillåta att svenskar adopterar barn från andra länder. Så är det inte alls. Det är förvisso många länder som inte vill lämna barn till homosexuella. Men det har inte kommit svar – utom från Lettland – som tyder på att heterosexuellas adoptioner på något sätt skulle komma i fara om Sverige ändrar lagen. Självklart har givarländerna rätt att om de vill endast lämna barn till heterosexuella adoptivföräldrar. I början kommer en hel del länder säkert att göra så. Men myten om att nuvarande svenska möjligheter att adoptera skulle försämrats kan alltså glömmas bort. Det är helt enkelt inte så.

Det tredje gäller fördomarna. Många människor säger i debatten att de i och för sig inte har något emot att alla prövas men att fördomarna gör det svårt för barnen. Med det resonemanget skulle man kunna utsluta väldigt många grupper som på något sätt är annorlunda: ovanlig hudfärg, ovanlig religion, osv. Men är det verkligen bra för människorna och barnen att staten konserverar fördomar? Dessutom förändras inställningen till homosexuella nu väldigt fort. Det är någonting som jag tror att många riksdagsledamöter som varit ute på besök i skolklasser har upptäckt.

Utvecklingen går snabbt även i andra länder. Homosexuellas adoptioner tillåts i många delstater i USA, i Kanada och Nederländerna. I Danmark, Island och Norge tillåts styvbarnsadoption för registrerade partner. I alltfler länder diskuteras också homosexuellas adoptioner. Det är ingen specifik isolerad svensk debatt vi har i den här frågan.

Herr talman! Det har i den här debatten ibland förekommit övertramp – jag tänker nu inte på debatten i kammaren, utan genom åren – från båda hållen. Jag vill verkligen betona att jag och mina liberala vänner som stöder förslaget ärligt respekterar att det finns olika åsikter. Jag anser inte att alla som är emot homosexuellas adoptioner är moraliserande mörkermän. Jag förväntar mig också att de som är emot min åsikt inte betraktar mig som en extrem moralupplösare. Hela den här frågans utveckling hänger så mycket ihop med olika traditioner, kulturer och historiska sammanhang. Man måste helt enkelt respektera att människor har olika uppfattning.

Frågan handlar inte i första hand om vuxna människors rätt. För mig är det visserligen en självklar utgångspunkt att människor ska ha rätt att välja sin livsstil fritt så länge de inte skadar någon annan. Men det är som sagt inte den principen det handlar om när det gäller homosexuellas rätt att provas för adoption. Det handlar om att alla barn som lämnas till adoption ska ha rätt att få alla kärleksfulla tänkbara föräldrar prövade. Det är inte rätt mot barnen att i förväg utesluta någon grupp.

För Folkpartiet har den individuella utgångspunkten tillsammans med utredningens välavvägda slutsatser varit utslagsgivande när vi som parti har bestämt oss för att säga ja till att homosexuella ska få provas som adoptivföräldrar. När vi ställde de svåra frågorna mot invanda föreställningar blev till sist det enda logiska svaret för de flesta av oss: Ja, lagen ska inte utesluta någon grupp.

Herr talman! Med det yrkar jag för Folkpartiets del bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 47 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik, men jag kan inte riktigt acceptera att Ulf Nilsson försöker att framställa det som att Folkpartiet liberalerna skulle ha monopol på tolerans i Sveriges riksdags kammare. Det är inte någon här som har ifrågasatt människors rätt att leva i vilka familjekonstellationer de vill. Var och en har naturligtvis rätt att ha och utöva sin sexuella läggning. Det är inte alls det som debatten gäller.

Det finns fortfarande fördomar kvar. Olika opinionsmätningar visar att en majoritet av Sveriges befolkning är emot att homosexuella ska kunna få rätt att adoptera barn. Tycker Ulf Nilsson och Folkpartiet att man i den i och för sig angelägna kampen att förändra gamla attityder – Marianne Carlström talade om att bryta ned fördomar – ska använda barnen som verktyg för detta? Är det inte snarare en uppgift för oss vuxna?

Sedan till frågan om möjligheten för registrerade partner att vara goda föräldrar. Det finns inte någon som har ifrågasatt det. Men det är inte där problemet ligger. Forskningen och erfarenheterna visar att många av de adopterade barnen har med sig jättestora problem redan från början. Det ligger i de faktorer som härrör sig från tiden före adoptionen.

Man kan inte när ett barn är åtta månader gammalt veta om det i 14-årsåldern kommer att begå självmord, försöka att begå självmord, få problem med drogmissbruk eller kriminalitet. Men man vet att adopterade utgör en riskgrupp. Alla experter är eniga om att det faktum att ett barn dessutom skulle ha två mammor eller två pappor utgör ytterligare en riskfaktor som kommer att innebära en belastning ...

Anf. 48 FÖRSTE VICE TALMANNEN:
Talartiden är ute.

Anf. 49 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Tycker inte ni folkpartister att man mot den bakgrunden ändå måste se till försiktighetsprincipen?

Anf. 50 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Alla experter är verkligen inte överens om det. De forskare som har sysslat med studier om barn i homosexuella miljöer har inte kunnat se några påvisbara skillnader. De anser tvärtom att det vore en mycket felaktig slutsats att ta för givet att de besvären skulle uppträda just hos adopterade barn. Det finns inga signifikanta skillnader mellan barn som har levt i homosexuella miljöer och barn som har levt i andra miljöer.

Christel Anderberg frågade om jag ansåg att Folkpartiet har monopol på toleransfrågorna. Det anser jag naturligtvis inte. Dessutom talade jag inte så mycket om riksdagsdebatterna de senaste åren. Varje parti har sina traditioner. Jag anknöt till att vi har en lång tradition av tolerans och också är emot diskriminering. Jag nämnde exemplet när brottsbegreppet homosexualitet avskaffades på 40-talet. Jag vet inte vad Högerpartiet på den tiden röstade på i den frågan. Det kan vi ta reda på senare om vi är intresserade av historia.

Det är naturligtvis inte barnens uppgift att bryta fördomar. Men det är heller inte lagstiftarens uppgift att konservera fördomar. Redan i dag finns det många barn som lever med föräldrar som är homosexuella. Jag tror snarare att de drabbas om samhället visar att det på något sätt betraktar dessa föräldrar som andra klassens föräldrar.

Jag tycker att man använder begreppen experter och remissinstanser lite slarvigt. Det finns inga fakta i den forskning som finns som tyder på att barn till homosexuella föräldrar skulle drabbas av några särskilda svårigheter.

Anf. 51 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Herr talman! Det finns faktiskt sådana fakta. Det konstaterar t.o.m. regeringen, om Ulf Nilsson har läst överst på s. 25 i propositionen. Forskningen visar att barn i homosexuella familjer ofta har vissa problem.

Till detta kommer att forskningen bara rör barn i homosexuella familjer där det finns biologiska band till en av föräldrarna. När vi talar om utlandsadoptioner finns ju inga sådana band över huvud taget, vilket gör barnens situation så mycket svårare när det gäller identitetsutvecklingen.

Faktum är, Ulf Nilsson, att när det gäller utlandsadopterade barn och deras situation i en homosexuell familj så finns det ingen forskning över huvud taget. När vi går till beslut i dag har vi ingen aning om vilka konsekvenser det beslutet kommer att få. Tycker inte Ulf Nilsson att vi lite grann skulle fundera på försiktighetsprincipen? Den säger enligt FN:s barnkonvention att när man inte vet vilka konsekvenser ett beslut får för barn, och om det verkligen är till deras bästa, så ska man avstå.

Anf. 52 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! När man väl har accepterat själva idén och kommit fram till att det inte är något omoraliskt eller onaturligt att homosexuella människor är föräldrar – bara för tio tjugo år sedan tyckte man motsatsen, och ifrågasatte inte ens detta – så måste man ha väldigt goda skäl för att utsluta just den gruppen från att komma i fråga för att ansöka om adoption. Christel Anderberg säger ju att hon inte ifrågasätter att homosexuella kan vara bra föräldrar. Det finns många miljöer med människor med olika

livsstil, olika religion och olika originella sätt att bete sig där man kan diskutera att det på ett eller annat sätt kan vara svårigheter för barnen att växa upp. Då skulle vi kunna börja om från början, och säga att det kanske är olämpligt att människor som jobbar med vissa yrken adopterar barn generellt sett osv.

Den enda vettiga principen måste vara att utgå från det enskilda fallet, och inte utesluta en hel grupp oavsett om det handlar om homosexuella eller om en viss folkgrupp, en viss yrkesgrupp eller någonting annat.

Om man inte ifrågasätter att homosexuella kan vara lika bra föräldrar, som Christel Anderberg säger, och om man väl har tänkt den tanken så måste man också sluta behandla dem negativt som en grupp i lagstiftningen.

Anf. 53 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Barn behöver vuxna vårdnadshavare som älskar dem, vårdar dem och vägleder dem till att bli förstående, empatiska, positiva och hänsynstagande människor – barn som får självkänsla och vägledning i att upptäcka sina förmågor men som också medvetandegörs om vilka krav och gränser som finns.

Detta, herr talman, måste vara grundprincipen och det allra viktigaste vid prövning av om en internationell adoption ska ske.

Om det finns ett visst konkret par eller en person som kan ge barn kärlek, trygghet och en god uppväxtmiljö så bör vi akta oss för att definiera barnets bästa ensidigt utifrån våra egna politiska, sociala och religiösa värderingar. Det gäller särskilt våra värderingar av olika samlevnadsformer och människors sexuella läggning. Enligt dem som är emot förslaget i dag och som vill utesluta vissa personer från att provas gäller värderingsaspekten, och det är tydligen personernas sexualitet som är huvudargumentet i botten.

Vad har, herr talman, den fria kärleken och den frivilliga sexuella akten mellan vuxna människor att göra med om personerna har bra egenskaper, känslor och ordnade förhållanden för att kunna ta hand om barn? Vad har det att göra med bedömningen av huruvida de har förutsättningar att bli lämpliga föräldrar? Kollas även heterosexuella makars sexuella beteende vid adoptionsprövning?

Det andra argumentet är könssammansättningen. Tänk er att två kvinnor med olika egenskaper tillsammans vill ta hand om ett barn. Har inte kvinnor – två eller flera i grupp – tagit hand om barn genom historiens skeden och inom olika kulturer?

Eller är det kanske snarare det att två män med olika egenskaper tillsammans vill ta hand om ett barn? Är det en skrämmande tanke?

Män ska kanske inte, enligt någras åsikt, över huvud taget ta hand om barn, utan endast vara en förebild och ett identifikationsobjekt – och då helst för den gamla etablerade mansrollen i ett patriarkaliskt uppbyggt samhälle och i en konservativ familjebildning för att mannens överordning och kvinnans underordning ska framstå tydligt och klart. Ska två män ha huvudansvaret för barn så sätts gamla ordningar ur spel. Kärnfamiljens mönster bryts.

I kd:s reservation till betänkandet står det tydligt och klart: Vår utgångspunkt är att äktenskapet bör vara den juridiska formen för samlevnad mellan man och kvinna – punkt!

Det traditionella och överlevande familjebegreppet som kommer fram i alla olika sammanhang här i denna riksdag är knutet till relationen mellan föräldrar och barn. Alf Svensson har upprepat det här med ”mamma och pappa”, och sagt att det är kärnpunkten i varför man är emot förslaget. Men, herr Svensson, redan i dag i lagstiftningen har man eller kvinna som ensamstående och som har fyllt 25 år rätt att prövas även för internationell adoption. Därför faller hela argumenteringen om att det måste vara mamma, pappa och barn! Det är det som är så olyckligt nu; det finns regler som inte är likaberättigande.

Lagförslaget ger alltså homosexuella par rätten att få prövas som adoptivföräldrar, dvs. samma förfarande som gäller för heterosexuella par och för ensamstående. Heterosexuella par eller ensamstående har ingen ovillkorlig rätt att få adoptera, utan de har rätt att få bli prövade för att se om de är lämpliga. De genomgår en lång utredningsprocess för att bli godkända. Utgångspunkten ska vara barnets bästa. En diskriminerande lagstiftning, herr talman, ersätts med likabehandlingsprincipen i viss utsträckning.

Miljöpartiet har samarbetat med regeringen och Vänsterpartiet om propositionen därför att vi värnar alla människors lika värde och allas likhet inför lagen samt barnens behov och rätt i samhället.

I den högljudda kritiken mot att låta homosexuella få prövas som adoptivföräldrar upprepas likt ett mantra att homosexuella föräldrar inte är förenligt med barnens bästa. I detta ligger givetvis uppfattningen att homosexualitet är fel och onaturligt. Föräldrar vars sexuella läggning är fel kan därmed knappast vara bra föräldrar. Man kan fråga sig hur kritikerna förhåller sig till att ensamstående får adoptera. Kärnfamiljsförespråkarna borde ha svårt för planerat ensamstående föräldrar.

Barn, och vad som är barnets bästa, borde aldrig på det sätt som har skett i denna debatt användas som slagträn i händerna på dem som tar avstånd från eller fördömer homosexualitet. Fördomar mot homosexualitet och därmed homosexuella som föräldrar finns hos den omvärld som kritiserar homosexuella. Det adopterade barnet löper ingen risk för att drabbas av negativa men om vi alla accepterar dess föräldrars sexuella läggning och deras föräldraskap. Dessutom finns det ju redan homosexuella par som har vårdnaden om barn.

Vi har noterat att forskningen har påvisat att adopterade barn uppvisar en större sårbarhet än icke adopterade.

Den problematiken är dock hänförlig till adoptionsinstitutet som sådant och giltig även för av heterosexuella adopterade. Dessa problem bör inte tas till intäkt för att exkludera homosexuella från rätten att prövas. Snarare bör forskningen fokusera på adopterade barns generella psykiska hälsa och de speciella behov dessa barn kan ha. Denna förståelse, denna insikt, har vi inte tidigare haft till så stor del som vi nu har.

Det förtjänar att uppmärksammas att de utredningar som gjorts om barn i homosexuella familjer konstaterat att dessa barn och deras psykiska hälsa inte skiljer sig från andra barns. Förvisso har vissa haft upplevelser hänförliga till omgivningens reaktioner, men barnen har dock haft instrument att hantera detta samt upplevt den egna familjen som normal och självklar.

Kommittén om barn i homosexuella familjer har lagt fram ett omfattande forskningsunderlag som belyser frågan ur ett brett perspektiv.

Forskningsresultatet visar att registrerade partners allmänt sett kan erbjuda adoptivbarn en god uppväxtmiljö samt att de kan tillgodose adoptivbarns särskilda behov – detta även i beaktande av adoptanternas homosexuella relation. Med hänsyn till den till följd av gällande rätt ringa förekomsten av barn i homosexuella familjebildningar finns inte så många studieobjekt, och underlaget är därför litet. Därtill påverkas forskningsmetodiken vad gäller urvalsprincipen. Förutsättningarna innebär dock endast att forskningsresultaten får bedömas med försiktighet och inte att de ska avfärdas eller tolkas motsatsvis. Homosexuella par kanske t.o.m. har bättre förmåga att hantera utanförskapet och kan med egna erfarenheter hjälpa adopterade barn med dessa känslor.

Herr talman! Miljöpartiet anser, till skillnad från regeringen, att lesbiska par som registrerat partnerskap eller lever i ett samboförhållande ska ges tillgång till assisterad befruktning vid allmänt sjukhus. Jag yrkar bifall till reservation 7.

Vi ser inte att problematiken med att fastställa det rättsliga föräldraskapet är av sådan dignitet att slutlig ställning i frågan inte kan tas i samband med nuvarande proposition. Tvärtom ser vi det som ytterst olyckligt att lesbiska pars möjligheter att få bli föräldrar på detta vis skjuts på framtiden. Liksom vad gäller förslaget om att ge homosexuella par rätt att ansöka om adoption bör det endast av relevans för lesbiska pars möjlighet att få tillgång till assisterad befruktning vara huruvida de uppfyller kriterier för gott föräldraskap. De som kritiserat förslaget att låta homosexuella få rätt att prövas som adoptanter på grund av att kritikerna befarat att adopterade, som enligt viss forskning bär på en viss sårbarhet, skulle lida extra men att av att ha homosexuella föräldrar borde ha välkomnat assisterad befruktning. Vid assisterad befruktning är barnet biologisk avkomma till en av kvinnorna, varför den problematik som kan vara hänförlig till adoptionsinstitutet inte föreligger.

Avslutningsvis, herr talman! Kärleksfulla föräldrar och en god uppväxtmiljö kan nog värna barnet mot homofobins yttringar och ge det goda instrumentet för att hantera fördomsfulla minoriteter i samhället.

Vi ser fram emot en förändring av adoptionslagstiftningen så att även sammanboende homosexuella kan få rätten att prövas för gemensam adoption.

I detta anförande instämde Mikael Johansson och Per Lager (båda mp), Anders Bengtsson (s) och Tasso Stafilidis (v).

Anf. 54 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Herr talman! Varje litet barn har all rätt i världen att känna sig betydelsefull och lika viktig som alla andra barn. Ingen liten människa ska behöva gå omkring och känna sig rädd eller fara illa därför att vuxna strider. Barnen, de allra minsta människorna, förtjänar och har rätt att kräva all den kärlek, trygghet och omtanke som vi vuxna förmår att ge dem. Barndomen är en viktig del i en människas utveckling och liv. Den går inte i repris. Sår och revor kan vara svåra att rätta till i vuxen ålder.

Men när det väl kommer till kritan är detta bara ord. Det spelar ingen roll hur många gånger jag och andra ledamöter står här i talarstolen och garanterar att ”vi gör det för barnens bästa” om vi inte menar något med våra högtidstal. Om vi verkligen menar vad vi säger måste vi gå från ord

till handling. I dag, den 5 juni 2002, har vi chansen att rätta till några av de orättvisor och fördomar som Sveriges barn utsätts för.

Herr talman! Jag är glad över att vi äntligen debatterar lagutskottets betänkande *Partnerskap och adoption, m.m.* Vägen hit har varit lång och kantad av bra och konstruktiva diskussioner, men också av märkliga inlägg i den offentliga debatten, kryddade av fördomar och tyckanden. I betänkandet, som stöds av utskottsmajoriteten, finns flera goda förslag; goda därför att de sätter barnens villkor i centrum; goda därför att ambitionen är att rätta till den diskriminering som finns i adoptionslagstiftningen. I stället för den nuvarande lagen, som kräver att föräldrarna har rätt sexuell läggning, tar det nya förslaget sin utgångspunkt i att det goda föräldraskapet inte sitter i den sexuella läggningen utan i förmågan att ge barnet en trygg och kärleksfull uppväxt.

Jag har tänkt att uppehålla mig vid betänkandets förslag om styvbarnsadoption. Svensk lagstiftning tillåter bara att vissa par får prövas för adoption: det gifta, heterosexuella paret. Är det rimligt? Är det en lagstiftning i takt med tiden? Svaret är nej.

Frågan om homosexuella partner ska kunna prövas för styvbarnsadoption väcker heta känslor. Det kan tyckas vara en aning märkligt med tanke på att det inte är nytt att leva i homosexuella familjer. Men homosexuella familjer är mer synliga än tidigare. Det sociala tabut kring homosexualitet har brutits. Alltfler homosexuella föräldrar vågar leva ett öppet liv i enlighet med sina livsmål. Tack och lov har samhället blivit mer öppet och tolerant. Det är ett steg i rätt riktning, men givetvis finns fortfarande mycket att göra för att utrota fördomar och vanföreställningar, och vi som är politiker och folkvalda bör gå i täten.

Tusentals barn i det här landet har en homosexuell förälder. Om bl.a. de här barnens rättigheter ska debatten handla. Fortfarande i denna vackra sommardag år 2002 riskerar många barn att falla offer för diskriminering och fördomar. Och detta sker med vårt goda minne.

Det är en självklarhet att lagstiftningen ska skydda och stötta medborgarna. Speciellt viktigt är det att lagen skyddar dem som inte kan eller har svårt att göra sig hörda – barnen. Som medmänniskor, politiker och lagstiftare är det vår plikt att alltid sätta barnens behov och välbefinnande i första rummet. Våra lagar ska skydda barnen både socialt och ekonomiskt.

Vid styvbarnsadoptioner har barn i heterosexuella familjer möjlighet att t.ex. adopteras av pappans nya hustru om mamman inte längre finns med i bilden. Detta ger barnen en känslomässig trygghet, stabilitet och arvsrätt. Denna trygghet förnekas motsvarande barn i homosexuella familjer.

I betänkandet utgår utskottsmajoriteten ifrån principen att ett barn som vårdas av två vuxna hellre bör ha båda dessa som rättsliga föräldrar än bara en av dem. Det är viktigt att säga att avsikten med styvbarnsadoption inte är att ta ett barn ifrån en förälder. I stället handlar det om att med hjälp av lagen se till att barnet får ett så bra rättsskydd som möjligt.

Det är inte så kontroversiellt – eller hur? Men för vissa, jovisst. I reservation nr 1 skriver Kristdemokraterna: ”Enligt vår mening är det inte ett uttryck för diskriminering av homosexuella par att anse att barn har rätt till föräldrar av båda könen.” Vidare säger de: ”Adoptionens syfte och innebörd är att ge barnet en ersättning för dess biologiska föräldrar.”

Kristdemokraterna säger också att deras ställningstagande inte inrymmer någon värdering av homosexuella personers förmåga att ta hand om barn.

Frågan är hur detta ska tolkas. Kristdemokraterna gör det enkelt för sig. De förser sig med både hängslen och livrem för att gardera sig mot att bli beskyllda för att vara negativa till homosexuella förhållanden. Men jag vill påstå att det är just vad de är. För Kristdemokraterna, som inte direkt gjort sig kända för att stå upp för den homosexuella familjens rättigheter, är tydligen inte barnens skydd så pass viktigt. Det är viktigare för detta parti att bevara sitt motstånd mot sådana förhållanden genom att bibehålla ett otillräckligt skydd för de barn som lever i homosexuella familjer.

Visst, Kristdemokraterna skulle aldrig erkänna att de bär på fördomar mot homosexuella. Men jag påstår att de ändå låter sådana fördomar bilda stommen i sin argumentation. I stället för att använda lagstiftningen som ett levande verktyg för att skapa ett samhälle fritt från diskriminering vill de anpassa lagarna efter ett samhälle som diskriminerar.

Det är ovärdigt att en hel grupp människor automatiskt stämplas som att de under inga omständigheter kan vara lämpliga föräldrar. Självklart har inte alla rätt att adoptera ett barn, men alla bör få rätten att prövas.

Sedan ska ju varje prövning avgöras individuellt med barnens bästa för ögonen. Att ändra på lagstiftningen sänder en tydlig signal till de här barnen att det är okej att växa upp i homosexuella familjer.

Att använda barn och utge sig för att ha patent på vad som är barnens bästa, som en del kristdemokrater gör, är mycket osnyggt. Samtidigt utsätter de barn och homosexuella familjer för ovisshet om deras familjer godkänns av samhället. På så vis upprätthåller de den struktur som de sedan använder sig av för att ta makten att diskriminera dem som inte följer den heterosexuella familjemallen. Resultatet blir att barnen hamnar i kläm, därför att några tar sig rätten att bestämma hur andra ska leva. Barnen hamnar emellan därför att några tycker att det är okej att diskriminera.

Herr talman! Ett vanligt argument mot att ändra lagstiftningen är att homosexuella skulle använda barnen som murbräcka för att nå ett sexuellt likaberättigande. Detta är inte bara fördomsfullt, utan det är också ren och skär dumhet. Det är en orimlig anklagelse mot homosexuella föräldrar som vill ge sina barn samma rättsliga trygghet som heterosexuella familjer tar för självklart.

Det är viktigt för dagens homosexuella familjer och för kommande generationer att känna tryggheten att de lever i ett samhälle som inte särbehandlar deras barn eller familjer. Dessa behöver erkännande och stöd precis som alla vi andra.

Faktum är att barn som växer upp i homosexuella familjer inte skiljer sig från andra barn. De mår lika bra, utvecklas på samma sätt och har lika lätt eller svårt att hitta kompisar. Det är det här som ska vara vår ledstjärna.

Svensk lag ska inte styras av fördomar och förutfattade meningar, utan den ska styras av omsorg om barnens bästa. Det är fördomar som ska bekämpas, inte det faktum att människor faktiskt är olika. Det hoppas jag att vi i Sveriges riksdag kan vara överens om innan den här dagen är över.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till riksdagsbeslut och avslag på samtliga reservationer.

Prot. 2001/02:120
5 juni

I detta anförande instämde Cinnika Beiming, Anders Bengtsson, Rune Berglund, Anders Berglöv, Marianne Carlström, Karin Jeppsson, Hillevi Larsson, Christina Nenes, Nikos Papadopoulos, Marina Pettersson, Per-Olof Svensson och Paavo Vallius (alla s), Kjell-Erik Karlsson, Kenneth Kvist, Tanja Linderborg, Jonas Ringqvist, Sven-Erik Sjöstrand och Tasso Stafilidis (alla v) samt Kia Andreasson (mp).

*Partnerskap och
adoption, m.m.*

Anf. 55 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Vi har här resonerat om vilket perspektiv som ska vara vägledande i den här frågan. Efter Raimo Pärssinens inlägg är det ingen tvekan. Det andades ju så entydigt som någon kan önska att det är de vuxnas perspektiv. Vi som inte hyser samma ståndpunkt är då fördomsfulla.

Känns det inte något märkligt, Raimo Pärssinen, att anse att ungefär hälften av era delegater på den socialdemokratiska kongressen eller de som skrev Europakonventionen eller en lång rad länder i vår omvärld då också är fördomsfulla? Känns det inte något konstigt att vara så säker på vad som är fördomar eller inte fördomar? Och förresten är de expertinstanser som skulle yttra sig som remissinstanser fulla av fördomar, alldeles uppenbart, enligt det sätt att examinera som Raimo Pärssinen håller sig med.

Sedan fick jag svar på den fråga som jag ställde till Marianne Carlström. Jag frågade henne alldeles nyss: Anser Marianne Carlström att det är en fördom att tycka att varje barn har rätt till en mamma och en pappa? Då fick jag inget svar. Nu har jag fått det. Vi är fördomsfulla som har den inställningen. Men det är i så fall inte bara Kristdemokraterna som är det utan också många andra. Vi tål att få den beskyllningen. Men det måste kännas lite märkligt att kasta den över så många i det egna partiet.

Anf. 56 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik:

Herr talman! När det gäller Socialdemokraternas kongress var det inte en enda som sade nej till styvbarnsadoption. Också i expertutlåtandet från kommittén var man positiv till det. I det här fallet är det faktiskt så, Alf Svensson, att det är Kristdemokraterna som är isolerade i frågan med sina åsikter.

Vi bär ju med oss våra värderingar. Det är helt tydligt. Värderingar förändras också över tid. Den som är mer konservativ håller sig längre kvar vid gamla värderingar än de som är mer öppna.

I det här fallet handlar det faktiskt om att vi vill ge de barn som redan finns i homosexuella familjer samma rättsliga skydd som andra barn. Då menar jag att om man förvägrar dem det kan det bara bygga på att man bär med sig en gammal fördom.

Anf. 57 ALF SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Kan jag bara få ett svar på frågan varför inte Raimo Pärssinen med lika stor iver driver att sambopar ska få del av denna juridiska rättighet?

Anf. 58 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik:

Herr talman! Vad jag förstår har man rätt att bli utsedd till särskilt förordnad vårdnadshavare om man lever i äktenskapsliknande förhållanden. Den rätten vill vi också ge till registrerade partner och de homosexuella som lever i äktenskapsliknande förhållanden.

I övrigt kan jag bara konstatera att retoriken hos Kristdemokraterna håller ihop på det sättet att den handlar om kärnfamiljen, alltså en familjebildning som ser mer och mer olika ut i verkligheten ute i världen. Det handlar om att Kristdemokraterna vill göra det lite svårare för folk att skiljas, därför att de vill ha det som det var i det tidigare samhället. Hela tiden försöker de bromsa, som de konservativa de också är, och hålla kvar de här gamla värderingarna.

Anf. 59 PETRA GARDOS (m):

Herr talman! Socialdemokraterna menar att de ser till barnens rätt och barnens bästa. Men i debatten om internationella adoptioner hamnar de alltid i en argumentation om att homosexuella ska ha samma rätt som heterosexuella, alltså från vuxenperspektivet. Då slutar de plötsligt att prata om barnens bästa.

Många debattörer försöker även, ganska fult, föra in diskussionen på att det låter som om de som är emot förslaget om internationella adoptioner skulle tycka att homosexuella skulle vara sämre föräldrar. Det har ingen påstått. Detta vill jag verkligen understryka. Ställningstagandet har absolut inte med det att göra. Återigen ser man alltså genom de vuxnas ögon och inte barnens.

Flera har varit uppe i denna talarstol i dag och understrukit att de homosexuella bara ska få provas. Men vad händer i förlängningen när homosexuella par får avslag? Kommer debatten då att drivas om hur diskriminerade de homosexuella är som inte får adoptera?

Vi har också diskuterat hur vi inte ska upprätthålla gamla värderingar. I dagens moderna samhälle är många heterosexuella inte gifta, utan de är sambor. Varför är ni då så omoderna att ni inte går med på en översyn av hela adoptionslagen?

Regeringen har tillsatt närmare tusen utredningar sedan den tillträdde 1994, t.ex. Översyn av lagstiftningen för handel med skrot och betongvaror. Varför kunde inte en så här viktig lag vara med bland de tusen utredningarna?

Slutligen vill jag bestrida att detta är en generationsfråga. Jag är inte yngst i riksdagen, men jag räknar mig i alla fall till de yngre. Därför, herr talman, instämmer jag i min äldre partikollega Christel Anderbergs yrkanden.

Anf. 60 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Herr talman! Nej, Petra Gardos, det är uppenbart att detta inte är en generationsfråga. Det skiljer åtskilliga decennier mellan Petra Gardos och mig, och jag har kommit till en helt annan ståndpunkt.

Det är ju så att det här ärendet egentligen handlar om två saker. Det ena är att vi utgår från barnens bästa, att barnen ska ha rätt till bra föräldrar. Det andra är, som en bieffekt, rätten att slippa bli diskriminerad, att som homosexuell ha rätt att bli likabehandlad.

Jag kan inte förstå varför det skulle vara så konstigt i Petra Gardos ögon egentligen. Med det synsättet måste jag slå fast att Petra Gardos anser att det är fullt okej att man blir diskriminerad i det här sammanhanget, att man inte ska kunna bli prövad som adoptivförälder, medan det däremot är fullt tillåtet för sexualförbrytare och andra våldsverkare att kunna bli prövade. Jag undrar om Petra Gardos har någon uppfattning om det.

Anf. 61 PETRA GARDOS (m) replik:

Herr talman! Jag vet inte hur sexförbrytare kom in i den här debatten. Jag har väl aldrig stått här och påstått, och ingen annan heller hoppas jag, att de ska få adoptera eller något sådant. Jag anser inte att homosexuella ska få prövas när det gäller internationella adoptioner. De andra formerna, närståendeadoptioner osv. som även finns i propositionen, stöder jag och de flesta i min partigrupp. Så det förstår jag inte.

Jag anser inte att vi vet tillräckligt mycket ännu för att man ska kunna tillåta internationella adoptioner för homosexuella. Sedan tycker jag att homosexuella får göra precis vad de vill, gifta sig eller vad som helst. Men de ska inte just nu få adoptera barn från andra länder.

Anf. 62 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Herr talman! Jag förstår inte varför inte Petra Gardos kunde försöka vara så empatisk att hon förstod vad jag sade. Det är nämligen så i dag att ett heterosexuellt par oavsett vad de har för bakgrund, en kriminell bakgrund eller vad som helst, har rätt att bli prövade. Det handlar om en prövning. Ett homosexuellt par har inte rätt att bli prövade. Då frågar jag återigen: Tycker inte Petra Gardos att det är diskriminering?

Anf. 63 PETRA GARDOS (m) replik:

Herr talman! Nej, jag tycker inte att det är det i det här fallet. Sedan förstår jag inte varför inte ni i Vänsterpartiet och andra partier ställer upp på en översyn där t.ex. heterosexuella sambor ska få prövas som adoptivföräldrar – om vi nu ska vara så moderna och så framåttänkande, om det är en ny tid osv. Varför får de inte prövas? Man kanske inte vill gifta sig. Är *det* inte diskriminerande? Tanja Linderborg nickar, men ändå går hon inte med på förslaget om en översyn av adoptionslagen.

Anf. 64 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är tydligt att det inte alltid är en generationsfråga. Men jag måste ändå säga att enligt de undersökningar som vi gjorde i utredningen är det helt klart att det är en generationsfråga. Det visar statistiken, och det är bara för Petra Gardos att gå in och läsa i den utredningen.

Sedan har vi även de SIFO-undersökningar som väldigt många tidningar har gjort med anledning av den här debatten. De visar också att det är en generationsfråga. Jag är många gånger tveksam till SIFO-undersökningar, men trots allt har ju alla tillfrågade fått samma fråga, och det är helt klart. Jag vet inte vad Petra Gardos gör ute i sin valkrets, men när jag är ute och pratar, det kan vara på skolor och på andra ställen, är det helt tydligt att detta är en generationsfråga.

Sedan måste jag säga att det är lite märkligt att blanda in heterosexuella sambor. Det är ju inte det vi diskuterar i dag. Det har varit en utredning om sambolagstiftningen, och det kommer att komma förslag där också. Då får vi möjligheter att diskutera om inte också heterosexuella sambor skulle ha rätt att adoptera. Jag kan väl inte se att det är någon särskilt kontroversiell fråga, så det kanske vi kan bli eniga om. Men det är inte det vi diskuterar här och nu. Nu gäller det faktiskt varför inte homosexuella ska ha rätt att bli prövade som adoptivföräldrar.

Då tycker jag att det är märkligt, speciellt i fråga om Moderaterna. Kristdemokraterna tar i alla fall rejält avstånd. Men Moderaterna säger ja till styvbarnsadoption. De säger att det är okej för de barnen att bo med sina homosexuella föräldrar. Men det är inte okej för andra homosexuella att bli prövade ens. Det har jag svårt att förstå.

Anf. 65 PETRA GARDOS (m) replik:

Herr talman! Då ska jag försöka förklara det. Jag anser inte att man ska ta ett barn utifrån till ett homosexuellt par. Då är det, som det tidigare har sagts i debatten, två belastningar. Handlar det däremot om en biologisk mamma eller pappa tycker jag att det är okej. I så fall skulle det vara väldigt märkligt om inte den närstående skulle kunna adoptera. Då har man sin biologiska förälder. Det anser jag.

Anf. 66 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Men då är det ju ändå så att alla undersökningar visar att det inte finns någonting som säger att homosexuella skulle vara sämre föräldrar. Här handlar det om noggrant utprövade adoptivföräldrar.

Det finns en sak som jag tycker har varit väldigt märklig i debatten. Det är detta: Vem säger att dem som vi i dag ger rätten att adoptera är de allra bästa att hantera ett utanförskap? Jag tror ju att homosexuella är vana vid att hantera ett utanförskap. De kanske skulle bli ännu bättre adoptivföräldrar än vad heterosexuella blir. Då kanske vi slapp de här problemen som alla drar upp i olika sammanhang men som man ändå inte vill dra konsekvenserna av, alltså att i så fall sluta med internationella adoptioner.

Nu tror inte jag att det behövs, men man använder alltid det här. Det blir en skräckpropaganda. Det är okej med internationella adoptioner men det är inte okej för homosexuella att bli prövade. Det finns ingen konsekvens. Kristdemokraterna är trots allt konsekventa, men det kan man inte säga om Moderaterna.

Anf. 67 PETRA GARDOS (m) replik:

Herr talman! Det är märkligt hur man kan använda undersökningar i vissa fall. I andra fall, när de är väldigt tydliga, kan inte Socialdemokraterna stå och tala om att de håller med de undersökningarna.

Sedan säger jag återigen, som jag gjorde i mitt anförande: Vem har sagt att homosexuella är sämre föräldrar? Har Socialdemokraterna patent på att lägga saker i munnen på den som har pratat och som inte ens har tänkt tanken? Jag förstår inte detta. Homosexuella är inte sämre föräldrar. Det är inte det vi pratar om.

Anf. 68 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Äntligen har vi nått nästan ända fram! Som har påpekats tidigare är det fem av riksdagens sju partier som står bakom dagens betänkande *Partnerskap och adoption*.

Jag måste tillstå att det från början inte var särskilt självklart vilka slutsatser som Kommittén om barn i homosexuella familjer skulle ställa sig bakom. Men, herr talman, med facit i hand kan jag konstatera att kommittén gjorde ett seriöst arbete som jag och Vänsterpartiet står bakom. Man har kommit fram till att det inte finns några sakliga skäl för att behålla dagens diskriminerande lagstiftning.

Herr talman! Detta betänkande handlar om kärlek. Nu har ju Alf Svensson och hela kristdemokratin flytt ur salen. Alf Svensson är den enda representanten för Kristdemokraterna som har varit uppe i talarstolen, och det talar väl för sig självt. Det jag ska tala om nu är vad jag vill att Alf Svensson ska höra. Jag vill att han ska öppna sina ögon och öppna sina öron.

Det handlar om kärlek och den trygghet alla barn har rätt till. Det handlar om att alla barn ska ha samma juridiska rättigheter och skydd. Utgångspunkten är självfallet barnets bästa. Det handlar i synnerhet om *alla* barns bästa, till skillnad från dagens lagstiftning vilken rör enbart de barn som har heterosexuella föräldrar.

Herr talman! Det viktigaste steget vi tar med denna lagstiftning är att synliggöra alla de barn som redan i dag existerar och som redan i dag lever med sina homosexuella föräldrar. Det handlar om både biologiska barn och, Christel Anderberg, adopterade barn. De existerar i dag i Sverige. Jag känner många barn som har homosexuella föräldrar, och jag känner många homosexuella som har barn. Hur många barn som har homosexuella föräldrar känner Alf Svensson? Hur många barn som har homosexuella föräldrar känner Christel Anderberg och Petra Gardos?

Om Alf Svensson hade varit här hade han hört att det är här jag talar om perspektiv. När Alf Svensson står i talarstolen i riksdagen och frågar vilket perspektiv vi utgår från vill jag svara att det är barnens perspektiv, de barn som redan existerar och som Kristdemokraterna gång på gång osynliggör. Är ni inte medvetna om att det ni gör är att demonisera dessa barns vardag och dessa barns familjer? Eller är ni medvetna om det, och tar ni i så fall ansvar för det?

En sak är i alla fall säker: Kristdemokraterna och Moderaterna har på inget sätt försökt synliggöra dessa barn. De har på inget sätt försökt reglera de rättsliga förhållanden för dessa familjer för att ge barn med homosexuella föräldrar samma skydd och juridiska rättigheter som barn med heterosexuella föräldrar.

För Vänsterpartiet råder här ingen tvekan, herr talman. Vår utgångspunkt är alla barns bästa. När det specifikt gäller adoptivbarn ska varje enskilt barn ha rätt att komma till de absolut bästa och mest kompetenta och lämpliga föräldrarna utan att vissa av de presumtiva föräldrarna exkluderas enbart på grund av sin sexuella läggning. Det är det det handlar om, Petra Gardos. Petra Gardos har visst också gått.

Herr talman! Kristdemokraterna hävdar i sin reservation att deras ställningstagande inte får ses som en värdering av homosexuella personers förmåga att ta hand om barn. Så konstaterar de att sexuell läggning i

sig inte är diskvalificerande för föräldraskap. Men vad är det då vi debatterar i dag?

Homosexualitet är i dag diskvalificerande vad gäller adoption. Hela den kristdemokratiska reservationen är ju inget annat än en presentation av de kristdemokratiska värderingarna om att äktenskapet ska vara den juridiska formen för samlevnad mellan man och kvinna, om det naturliga föräldraskapet osv. Kristdemokraterna ger heteronormativiteten ett ytterst tydlig ansikte.

Kristdemokraterna har de facto en diskvalificerande inställning mot homosexuella, men de försöker framställa sig som om de inte hade det. Samtidigt försöker de gömma sig bakom argumentet "barnets bästa". Alla vi andra, som är för förslaget, har precis samma utgångspunkt – barnets bästa. Tydligen drar vi vitt skilda slutsatser.

Ingen kan ju anklaga Kristdemokraterna för att i alla andra sammanhang värna för och slåss för homosexuellas rättigheter, men att just i denna fråga värna barnets bästa – som om barnets bästa och homosexuellas rättigheter skulle stå i motsatsrelation till varandra. Varför kan ni inte vara ärliga, Kristdemokraterna?

Herr talman! De flesta barnen i homosexuella familjer tillkommer genom insemination i hemmet eller assisterad befruktning på någon klinik utomlands, t.ex. i Danmark. En insemination i hemmet behöver inte vara mer komplicerad än att kvinnan inseminerar sig själv med sperma som hon fått av en man. Men det blir även allt vanligare att två kvinnor och två män gemensamt bestämmer sig för att ha barn. Dessa barn existerar också i dag, men osynliggörs av lagstiftningen.

En person som har betytt väldigt mycket för att synliggöra dessa barns existens är Ammi Helmadotter. Ammi var också expert i Kommittén om barn i homosexuella familjer, och hon var den enda experten i kommittén som faktiskt var expert just på situationen för barn i homosexuella familjer. Ingen annan av experterna hade denna kompetens när det gäller att veta just hur barn i homosexuella familjer har det.

Ammi tog ofta sig själv som exempel för att påvisa det orimliga i den nuvarande lagstiftningen. Ammi fick två barn med sin fru och sina barns två pappor, och varje gång hon berättade om sin verklighet ställde hon frågan som hon själv var så förtvivlad över: Vad händer med våra barn om jag dör?

I slutet på förra året dog Ammi efter en tids sjukdom. Frågan Ammi ställde kvarstår fortfarande. Det är vi, lagstiftare i den här kammaren, som har att besvara frågan. Det är Kristdemokraterna och Moderaterna som också har att besvara denna fråga.

Vilken juridisk rätt har ett barn till sin medmamma, till sin mammas fru, om den biologiska mamman har dött? Vilket är det rättsliga skyddet? Vilken juridisk rätt har barnet till sin medpappa? Styvbarnsadoption kan det ju knappast vara tal om, eftersom detta kräver att den biologiska föräldern är gift med den styvförälder som ska adoptera. Och vad händer då när den biologiska föräldern plötsligt dör? Den s.k. styvföräldern kan följaktligen inte styvbarnsadoptera sin partners barn, i synnerhet inte när den biologiska pappan existerar och också han är fullt aktiv i sin föräldraroll.

Vad svarar vi en snart elvaårig pojke? Och vad svarar vi alla andra barn i samma situation? Vad svarar ni moderater och kristdemokrater?

Vad svarar Alf Svensson, om han hör mig i någon TV-apparat någonstans i huset? Rent juridiskt finns inga band, inga skyldigheter mot ett barn som växt upp tillsammans med en medmamma eller en medpappa. Så är det oavsett om den biologiska föräldern lever eller ej. Lägg märke till, Christel Anderberg, att jag enbart har lyft fram barnperspektivet i mitt anförande!

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet vill hävda att vår nuvarande lagstiftning inte utgår från barnets bästa. Vår nuvarande lagstiftning är heteronormativ och diskriminerar alla barn med homosexuella föräldrar. Den diskriminerar alla barn, Alf Svensson! Genom att bifalla utskottets förslag tar vi ett steg i rätt riktning.

Det rättsliga föräldraskapet ska övervägas ytterligare, och regeringen uppmanas av lagutskottet att påskynda utredningsarbetet. Jag vill framhålla hur viktigt det är att ta ett helhetsgrepp om frågan, så att den blir belyst även utifrån det konkreta exempel jag har fört fram. Jag utgår från att detta inte heller är något som Kristdemokraterna eller Moderaterna skulle stödja. Eller har jag fel?

När det gäller frågan om assisterad befruktning specifikt, herr talman, ser inte vi i Vänsterpartiet varför detta inte skulle kunna avgöras i dag. I dag har heterosexuella makar och sambor tillgång till assisterad befruktning vid allmänt sjukhus. Moderns make eller sambo anses som rättslig far till ett barn som avlats genom insemination. Barn tillkomna genom insemination i heterosexuella parförhållanden anses därigenom i alla avseenden som barn till de rättsliga föräldrarna. Det finns enligt den nuvarande ordningen ingen möjlighet för spermadonatorn att erhålla rättslig status som far.

Vänsterpartiet anser att riksdagen redan i dag borde besluta om att lesbiska kvinnor som lever i registrerat partnerskap eller som lever i samboförhållande ska få tillgång till assisterad befruktning vid allmänt sjukhus på samma villkor som gäller för heterosexuella par. Vi ser således ingen anledning att utifrån barnets bästa upprätthålla skillnaden mellan makar och partner i fråga om möjligheterna att få tillgång till assisterad befruktning.

Den fråga som är angelägen att ställa är om det är sakligt motiverat att upprätthålla denna skillnad i fråga om tillgången till assisterad befruktning vid allmänt sjukhus. Svaret är enkelt. Det finns inte någon sådan saklig motivering.

Men när det är fler än två kvinnor som är inblandade, t.ex. en känd donator, en blivande aktiv pappa eller två pappor, som i Ammis familj, finns det således anledning att utreda de rättsliga förhållandena på ett djupare plan. Fru talman! Jag yrkar således bifall till reservation 7.

Jag vill också passa på att ställa en fråga till Moderaterna. Ni är ju positiva till insemination i er motion. Men av en ren slump kanske ni missade att ta med punkten i ert yrkande. Men om det vore en slump skulle ju Moderaterna stödja Vänsterpartiets reservation för att ge lesbiska kvinnor lika rättigheter som heterosexuella till assisterad befruktning. Varför har inte Moderaterna drivit frågan om lesbiska och assisterad befruktning? Jag fick för mig att ni var seriösa i frågan och menade allvar. Vad tycker ni egentligen om assisterad befruktning?

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla Vänsterpartiets reservationer och vårt särskilda yttrande. I övrigt står jag bakom förslaget i utskottets

betänkande, och det gör jag för barnen. Om Ammi skulle ha levt i dag skulle även hon med stolthet sitta på åhörarläktaren, och det skulle hon göra för barnen och för kärleken.

I detta anförande instämde Mats Einarsson, Kjell-Erik Karlsson, Kenneth Kvist, Kalle Larsson, Tanja Linderborg, Lena Olsson, Peter Pedersen, Jonas Ringqvist, Sven-Erik Sjöstrand, Camilla Sköld Jansson och Alice Åström (alla v), Anders Bengtsson och Hillevi Larsson (båda s) samt Kia Andreasson (mp).

Anf. 69 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Fru talman! Tasso Stafilidis vände sig särskilt till mig och sade: Notera nu att jag har barnperspektivet som utgångspunkt för mitt anförande. Men det är ju inte sant. Det inleddes nästan triumfatoriskt med: Äntligen står vi här vid den punkt där de homosexuella inte längre kommer att diskrimineras.

I övrigt kan jag inte svara för Kristdemokraterna. Alf Svensson är inte här.

Men när det gäller oss moderater är det inte sant att vi bidrar till att osynliggöra barnen i homosexuella familjer. Vi ställer upp på regeringens förslag om styvbarnsadoption av partners biologiska barn. Vi ställer också upp på regeringens förslag att man ska fortsätta att arbeta för det rättsliga föräldraskapet för barnen.

Men Tasso Stafilidis har precis som jag lyssnat till Frank Lindblad och tagit del av även en del andra forskningsresultat. Dessa visar att många adopterade barn, framför allt utlandsadopterade barn, redan nu har mycket stora svårigheter. Det framgår också att det krävs jättestora insatser från samhället för att hjälpa dessa barn till ett så bra liv som möjligt. Då tycker vi att man ska inrikta insatserna på detta i första hand och i andra hand avvakta den nya forskning som är på gång innan man går till beslut i detta ärende.

Jag fick frågan hur vi moderater ställer oss till insemination. Det har vi beskrivit i vår reservation. Det är bara det att vi instämmer i regeringens bedömning att ...

Jag får återkomma i nästa replik.

Anf. 70 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag inledde med att säga att det inte finns några sakliga skäl för att behålla dagens diskriminerande lagstiftning, och dagens diskriminerande lagstiftning diskriminerar alltså barnen, Christel Anderberg, som lever med homosexuella föräldrar.

Fru talman! Christel Anderberg biter sig själv i svansen när hon lyfter fram studier som har gjorts av Frank Lindblad och andra som visar att adopterade barn mår dåligt och far illa. En sak är säker, nämligen att den majoritet som står bakom detta förslag på inget sätt försöker förringa den svåra situation som vissa adoptivbarn faktiskt befinner sig i. De har det svårt och ska få allt det stöd och all den hjälp som de behöver från samhället. Där har samhället brustit på väldigt många olika plan. Och där ska vi på alla sätt tillsammans hjälpas åt för att faktiskt ge dessa barn, som i dag är unga vuxna, det stöd och den hjälp som de behöver.

Men där Christel Anderberg biter sig själv i svansen är när hon använder den här argumentationen mot homosexuellt föräldraskap. Det hon framför i sin argumentation är nämligen ingenting annat än att eftersom vi i dag har en kunskap om att adoptivbarn i heterosexuella familjer får illa ska adoptionerna förbjudas. Och något sådant förslag har Moderaterna inte lagt fram.

Anf. 71 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik:

Fru talman! Det sista är inte helt lätt att replikera på. Först och främst är det inte alls fråga om att det råder diskriminering av barn som redan i dag befinner sig i homosexuella familjekonstellationer. Det som huvuddebatten här gäller är nämligen: Ska vi i fortsättningen tillåta att homosexuella partner får rätt att prövas som adoptivföräldrar? Det rör alltså barn som fortfarande bor där borta i slummen i Bombay. De kan rimligen inte känna sig diskriminerade av den lagstiftning som vi har i dag. Detta är ju bara en omskrivning. I själva verket tycker Tasso Stafilidis att den här frågan gäller diskriminering av homosexuella, vilket vi hävdar att den inte gör.

Som det är i dag råder det ett förbud för heterosexuella sambor att adoptera. Och ingen har i denna debatt eller under utskottsbehandlingen hävdat att det skulle vara ett utslag av diskriminering.

Vi har tusentals lagar i Sverige som behandlar människor, individer eller grupper av individer olika, och som ger individer olika rättigheter. Lagstiftning kan vara särskiljande utan att därför behöva vara diskriminerande.

När det gäller Frank Lindblads forskning och annan forskning säger experterna att dessa barn, vilket vi är överens om, i många fall har väldigt allvarliga problem. Forskarna och experterna säger att om dessa barn skulle ha homosexuella föräldrar skulle det innebära ytterligare en riskfaktor och ytterligare en belastning på dessa barn som kanske inte alls har några marginaler för att klara detta.

I avvaktan på att detta läge har klarnat bör vi inte ta den risken. Vi får inte experimentera med barn.

Anf. 72 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Christel Anderberg säger att vi inte får experimentera med barn. Tidigare gjorde hon en jämförelse mellan homosexuellt föräldraskap och strålning från mobiltelefoner och annat farligt.

Det är också intressant när Christel Anderberg tar upp att det inte finns någon diskriminering, och ändå osynliggör Christel Anderberg alla de internationellt adopterade barn som i dag lever i Sverige med sina homosexuella föräldrar.

Christel Anderberg vill ju inte tillåta att adopterade barn ska få vara föremål för styvbarnsadoption. Där är ni väldigt tydliga.

Jag har funderat på om det någonsin har slagit Christel Anderberg att det kanske t.o.m. skulle vara så att för vissa barn, för vissa väldigt sårbara internationellt adopterade barn, skulle homosexuella föräldrar vara mycket bättre än vad heterosexuella föräldrar skulle vara. Har Christel Anderberg någonsin slagits av den tanken?

Vad Christel Anderberg och Moderaterna i denna kammare gör är att de förvägrar alla barn rätten att komma till de mest lämpliga föräldrarna

utan att vissa exkluderas på det sätt som Christel Anderberg exkluderar och särskiljer. Ändå vill man inte påstå att det är diskriminering. Men det är diskriminering, och det är barnen som diskrimineras.

Vid ett senare tillfälle när Christel Anderberg kommer upp i debatten igen vill jag höra på vilket sätt Christel Anderberg vill synliggöra de här barnen. Det är tydligt att Christel Anderberg inte har läst utredningsbetänkandet. Det betänkandet handlar nämligen om barn som lever i homosexuella familjer. Som jag sade tidigare i debatten var ingen av experterna i den utredningen förutom Ammi Helmadotter, som var positiv till förslaget, expert på just barn i homosexuella familjer.

Anf. 73 ANDERS YGEMAN (s):

Fru talman! Barnens bästa har diskuterats mycket från denna talarstol.

Barnets bästa talade Alf Svensson om, och barnets bästa talade Christel Anderberg om. De flyr nu kammaren för att slippa debatten. Men låt oss tala om barnens bästa. Låt oss tala om de tusentals barn som växer upp och lever med två föräldrar av samma kön. Låt oss tala om de barnen och deras situation – en situation där en av dem som barnet uppfattar som förälder inte kan gå på föräldramöte och ta del av information om hur det går för barnet i skolan. Eller också kan det vara en situation där den som barnet uppfattar som förälder inte, om barnet skulle råka ut för en olycka, kan få ta del av patientinformation. Om den ena föräldern är borta får kanske den andra föräldern inte ens veta att barnet har förolyckats. Det handlar också om barn som saknar arvsrätt.

Om Kristdemokraterna menar allvar med sitt tal om att homosexuella är lika bra föräldrar och menar allvar med sitt tal om barnets bästa, varför vill Kristdemokraterna då inte ge de här barnen rätten till sina föräldrar – precis som gäller för alla andra barn? Där är Kristdemokraterna oss svaret skyldiga.

Att se till barnens bästa innebär att alla de barn som kommer till Sverige ska få möjlighet att få de absolut bästa föräldrarna. Det är vår skyldighet som politiker att utforma lagar och regler så att alla barn kan få de absolut bästa föräldrarna.

Om Moderaterna och Kristdemokraterna menar allvar när de säger att homosexuella är lika bra föräldrar som heterosexuella, varför ska då homosexuella inte få prövas för adoption? Om de är lika bra föräldrar som heterosexuella föräldrar innebär det att det bland de homosexuella faktiskt finns människor som är bättre föräldrar än andra heterosexuella. Om de är lika bra kommer det i båda grupperna att finnas de som är bra föräldrar och de som är dåliga föräldrar.

Skillnaden är att Kristdemokraterna och Moderaterna vill förvägra hälften av dem att prövas som adoptivföräldrar, att prövas om de är bra föräldrar. Kristdemokraterna tycker att deras egen partiledare Alf Svensson kan prövas som adoptivförälder. De tycker också att inbrottstjuven kan prövas som adoptivförälder och att den som slår sina nuvarande barn kan prövas som adoptivförälder, men inte den som lever i en samkönad relation. Den personen är per definition utesluten från att prövas.

Varför ska inte de barn som kommer till Sverige få tillgång till de absolut bästa föräldrarna? Varför ska inte de som har valt att leva med en partner av samma kön prövas på samma villkor som alla andra om bar-

nens bästa verkligen är det som står för ögonen? Där är Kristdemokraterna och Moderaterna oss svaret skyldiga.

Prot. 2001/02:120
5 juni

*Partnerskap och
adoption, m.m.*

I detta anförande instämde Cinnika Beiming, Anders Bengtsson, Marianne Carlström, Hillevi Larsson, Lars Lilja, Christina Nenes och Carina Ohlsson (alla s), Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis (båda v) samt Helena Bargholtz (fp).

Anf. 74 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! I det socialdemokratiska partiet, som jag tillhör, har vi rätt att ha olika uppfattningar utan att vi för den skull inte blir respekterade som goda socialdemokrater. Ibland funderar jag på hur det skulle vara med den saken hos Kristdemokraterna. Det heter ju att när prästen svär är det rätt. Ibland kan man fundera på hur en kristdemokratisk riksdagsledamot med avvikande mening skulle bli betraktad av sin partiledare.

I morgon får vi säkert i medierna läsa att riksdagen har beslutat att ge homosexuella rätt att adoptera barn. Jag har sett det på text-TV, och det har stått i tidningen. Det hör jag också av folk på gatan. Budskapet sprids ju att riksdagen ska ge homosexuella rätt att få adoptera barn.

Jag är mot att homosexuella ska få adoptera barn. Jag är mot att Alf Svensson ska ha rätt att adoptera barn. Jag är mot att Tasso Stafilidis ska ha rätt att adoptera barn. Bekymret är väl just att det i den allmänna diskussionen i medierna framställs som att riksdagen ska besluta att ge människor rätt att adoptera barn. Så är inte fallet.

Jag är för att man ska ha rätt att bli prövad när det gäller att kunna adoptera barn. Det är lite skillnad jämfört med att man ska ha den rätten.

Jag skulle önska att jag i morgon – oavsett vilken uppfattning man har – när jag möter Svensson på torget eller på gatan kan tala om för Svensson att det inte alls handlar om att man ska ha rätt att adoptera barn. I stället ska beslutet i Sveriges riksdag handla om att man ska ha rätt att bli prövad – det är en väldig skillnad.

Om alla hjälptes åt här gick det kanske att minska lite av de fördomar som sprids, inte minst av politiker i Sveriges riksdag.

Fru talman! Jag ville ha detta sagt eftersom det blir en diskussion från felaktiga utgångspunkter i den vardag som vi möter på gator och torg. Det handlar alltså om att man ska ha rätt att bli prövad, inte om att ha rättighet att få adoptera barn.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

I detta anförande instämde Anders Bengtsson, Marianne Carlström, Hillevi Larsson, Lars Lilja, Christina Nenes, Göran Norlander, Carina Ohlsson och Anders Ygeman (alla s), Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis (båda v) samt Helena Bargholtz (fp).

Anf. 75 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Kolleger! Åhörare! ”Ett modernt samhälle måste vara öppet och omsluta alla, oavsett det individuella valet av livsstil, så länge detta inte begränsar någon annans rätt till frihet. Det är inte politikens uppgift att avgöra vad som är rätt samlevnadsform, hur barn ska tas om hand, att definiera den bästa musiken eller den främsta litteraturen.”

Så står det i Moderaternas idéprogram, *På tröskeln till mänsklighetens bästa tid*, som antogs i Jönköping i höstas. Jag instämmer fullständigt i det.

Mot den bakgrunden är det bra att enigheten här inne är nästan total när det gäller närståendeadoptioner. I alla fall i ett avseende erkänner man att homosexuella kan vara minst lika bra föräldrar som andra. Men det är också tråkigt och lite konstigt att vi inte är lika överens om att öppenheten och rättvisan ska omfatta alla och alla barn.

Till skillnad från majoriteten i min partigrupp tycker jag att alla barn, oavsett var de är gjorda och av vilka, ska ha rätt att komma till bra föräldrar och att prövningen av vilka som är bra föräldrar ska göras just utifrån individernas lämplighet att bli bra föräldrar. Det är många faktorer som avgör om man kan bli en bra förälder, men föräldrarnas kön och deras orsak att tycka om varandra är inte en av dem.

Om man verkligen menar allvar med att lagstiftningen ska utgå från barnets bästa kan man inte utesluta vissa vuxna som vill ge barn trygghet från att ens prövas, för det är vad det handlar om, på grund av deras sexuella läggning. Fördomar ska inte styra lagstiftning.

Inga vuxna har rätt att bli föräldrar – flera har sagt det i debatten – men alla barn har rätt att växa upp i en trygg familj. Det finns många varianter på trygga familjer nuförtiden. Gifta mammor och pappor med bara egna barn är bara en av de sorters familjer som finns. I dag är det minst lika vanligt att växa upp med en mamma och en plastpappa, t.ex., och hans barn från ett tidigare förhållande, eller med en mamma och pappa som inte är gifta. Det finns tiotusentals barn som bor med homosexuella föräldrar redan i dag. Så ser verkligheten ut.

Den som menar allvar med att vilja alla barns bästa kan inte blunda för att barn i dag lever i många olika sorters familjer. Jag vill inte döma ut dem som otrygga, eftersom trygghet inte kommer av hur familjen hänger ihop rent rättsligt tekniskt utan av hur trygg och kärleksfull den är. Jag ser hellre en snäll plastmamma eller två snälla pappor än två gifta men kärlekslösa, eller kanske t.o.m. våldsamma, föräldrar av olika kön.

Man kan inte blunda för att många barn inte har någon familj alls. De biologiska föräldrarna kanske är döda. De är kanske hemlösa eller prostituerade eller saknar av andra skäl möjlighet att ta hand om sina barn. Det är därför det finns adoption över huvud taget. Alternativet för de allra flesta barn som adopteras är inte att växa upp i en villa med stor trädgård och sina biologiska lyckligt gifta föräldrar, utan det kan vara att dö på gatan. Adoption kan vara det barnets enda chans till ett bättre liv eller till ett liv över huvud taget.

Det är inte alla här inne som håller med om det. Kristdemokraten Tuve Skånberg, m.fl., menar t.ex. i en motion att adoption enligt regeringens förslag inte ens skulle vara till barnets bästa om båda de biologiska föräldrarna var döda. Det tycker jag är en cynisk inställning. Dessa motionärers inställning verkar vara att barnet hellre får dö på gatan än växa upp hos två kärleksfulla homosexuella föräldrar. Det tycker jag är hemskt tråkigt. Det må vara deras tolkning av vad som är barnets bästa, men det är definitivt inte min.

Det har av mer nyanserade debattörer påståtts att homosexuella föräldrar visserligen kan vara trygga och bra och att det kan vara bra för ett barn att komma till en sådan familj, men man ska inte tillåta adoption

från andra länder. De barnen har redan svikits av sina föräldrar och kanske levt i krig och fattigdom, och vi vill inte utsätta dem för ytterligare påfrestningar.

Det argumentet skulle jag ta på allra största allvar om det hade någon grund i forskning eller verklighet, men det har det ju inte.

I den forskning som framförts och refererats under denna långa och omfattande debatt syns det att det inte finns större risker med att växa upp i homosexuella familjer än med att växa upp i heterosexuella familjer. Det är inte större risk för att man blir retad i skolan eller får problem med identitetsutveckling eller könsroller. Det finns inte ens någon ökad risk för egen homosexualitet, för dem som nu tycker att det skulle vara problematiskt. Det är inte farligare och konstigare att ha två mammor än att ha föräldrar som är politiker, invandrare, religiösa eller har andra egenskaper som det finns folk som retar sig på. Det vore i alla fall mig främmande att utesluta alla som man skulle kunna reta sig på från att bli föräldrar om de kan ge barn en trygg och stabil uppväxt.

Viss forskning har visat – det har refererats i denna debatt – att internationellt adopterade barn är överrepresenterade när det gäller psykiska störningar. På vissa orter är de överrepresenterade på t.ex. ungdomspsykiatri. Men den forskningen har ju ingenting alls med föräldrarnas läggning att göra. Den är t.o.m. gjord på barn i heterosexuella familjer. Jag tror inte att det är de föräldrarnas fel om barnen får problem under sin uppväxt.

I t.ex. Frank Lindblads forskning kunde man se att det fanns tecken på att barn från Colombia vars mammor knarkade under graviditeten kunde löpa lite större risk att få egna missbruksproblem när de växte upp. Men jag tror, utan att själv vara forskare, att det mer har att göra med att mamman knarkade när hon hade barn i magen än vilka sexuella preferenser hon hade.

Forskningen visar alltså tecken på att adoptivbarn har ett stort – kanske extra stort – behov av en trygg uppväxtmiljö. Men den visar inte på något sätt att två mammor eller två pappor inte skulle kunna ge dem den miljön. Därför är det bra och viktigt att det ställs mycket större krav på adoptivföräldrar än på biologiska föräldrar. Svårast av allt är att få adoptera utomlands. Men det är helt irrelevant att utesluta vissa par och inte ens pröva dem mot kraven på grund av vad de gör i sängen.

Man kan tycka att homosexuella är avvikande eller konstiga eller att det är lite konstigt med barn som har två mammor eller två pappor. Det är det många som gör, även om det nuförtiden är allt färre, vilket gläder mig. Men lagstiftning ska utgå från alla barns bästa – inte från vuxnas fördomar. Därför ser jag fram emot att ingå i en majoritet till förmån för alla barns bästa – inte bara några.

I detta anförande instämde Margareta Cederfelt (m), Hillevi Larsson och Carina Ohlsson (båda s), Tasso Stafilidis (v) samt Helena Bargholtz (fp).

Anf. 76 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! För mig är det beslut vi ska fatta senare i dag ett av de allra svåraste beslut jag kommer att vara med och fatta under denna mandatperiod. Det har heller inte varit lätt för mig, måste jag erkänna, att

besluta mig för om jag över huvud taget skulle delta i denna debatt. Efter många överväganden bestämde jag att jag skulle göra det.

Vänsterpartiets syn i dessa frågor har tydligt redovisats av både Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis. Jag har en annan syn när det gäller de internationella adoptionerna.

Jag tänker inte gå in så mycket på hur jag har kommit fram till mitt ställningstagande, utan jag kan hänvisa till de remissinstanser som yttrat sig utifrån barnens sätt att se det. Framför allt vill jag lyfta fram Margareta Walchs skrivning i kommittébetänkandet. Hon är legitimerad psykolog och psykoterapeut. Jag instämmer i hennes sätt att se på frågan.

I morse var K.G. Bergström med i nyheterna och berättade lite grann om den här debatten och hur vi skulle rösta. Jag tycker att den här debatten har behandlats på ett väldigt speciellt sätt. I vårt parti, Vänsterpartiet, är det inget konstigt att vi i olika frågor tycker olika, och vi tillåts att rösta utifrån vår egen övertygelse. Så är det också i den här frågan. När det gäller den delen är det alltså inget som är annorlunda i den här röstningen än i andra.

När det gäller barns bästa, som så många har pratat om här, är jag helt övertygad om att alla sätter barnens bästa och barnen i fokus utifrån sina egna erfarenheter. Det gör vi utifrån de erfarenheter, den kunskap, den människosyn och den samhällssyn som vi har, och vi gör detta utifrån vårt allra bästa förstånd. Jag gör det utifrån mitt allra bästa förstånd. Eftersom jag vet att det finns människor som är duktigare på barns allra bästa än vad jag är har jag valt att lyssna på dem.

Människor som har mycket kunskap och lång erfarenhet av barn i allmänhet och adopterade barn i synnerhet har kommit fram till att det, när det gäller internationellt adopterade barn, är för tidigt med det här beslutet. Jag har lyssnat och valt att tro att de vet bättre än jag vad de pratar om.

Jag hade trott att debatten skulle föras på en högre nivå. Tyvärr blev det inte så. Jag tycker att det är trist när debattörer lägger på mig, som jag uppfattar det, åsikter som jag inte har. Jag vill bli respekterad för att jag, efter mycket svåra stunder, i mitt hjärta har kommit fram till mitt ställningstagande – jag har lyssnat på vad andra människor tycker och tänker. Jag tycker att detta är trist.

Jag tror att många av oss, framför allt i de olika politiska partierna, skulle må bra av att ägna lite tid åt att diskutera respekt, ödmjukhet, yttrandefrihet och demokrati. Vad har vi för syn på de här frågorna?

Jag måste erkänna att jag för första gången i mitt liv har fått erfarenhet av hur det känns att bli bemött med hårda röster, hårda ord, ironi, sarkasmer, miner, huvudskakningar, gester, tiganden och osynliggöranden – alla härskartekniker som finns. Detta har jag fått vara med om inom partiet och utom partiet. Jag ser att det behövs prat om hur vi behandlar varandra.

För mig har detta varit en erfarenhet, och jag hoppas att andra också har lärt sig saker. Jag hoppas att jag i framtiden kommer att ha modet att säga vad jag tycker och våga stå för vad jag säger, att jag kommer att ha styrka att göra det. Jag kan i dag inte säga att jag kommer att göra det, men jag hoppas, för jag tycker att det ska vara så.

Anf. 77 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag har full respekt för Yvonne Oscarsson. Yvonne Oscarsson har varit en person som jag har tyckt väldigt bra om sedan vi möttes här i riksdagen.

Men det intressanta är att den här frågan just handlar om det som Yvonne Oscarsson talar om i sitt anförande, nämligen respekt. Jag har en konkret fråga, eftersom Yvonne Oscarsson inte har samma uppfattning som jag när det gäller internationella adoptioner. Det är ju fritt för Yvonne Oscarsson att tycka på det sätt som hon gör, men jag undrar hur Yvonne Oscarsson ser på de internationellt adopterade barn som i dag finns i Sverige och lever med sina två homosexuella föräldrar. På vilket sätt vill Yvonne Oscarsson synliggöra de här barnen, och på vilket sätt vill Yvonne Oscarsson ge de här barnen samma sociala skydd, samma rättsliga och juridiska skydd och samma trygghet som andra internationellt adopterade barn har?

Det tycker jag är en väldigt intressant fråga som jag gärna skulle vilja ha svar på, för det är egentligen det sakliga som jag och Yvonne är oense om. När det gäller respekten och allt det där bygger ju vår grundvärdering på det.

Anf. 78 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har inte fått den här frågan tidigare av Tasso. Därför har jag inte tänkt så mycket på detta. Men det är riktigt att det naturligtvis är en grupp som är osynliggjord.

När det gäller den gruppen måste jag väl erkänna att det finns brister i mitt ställningstagande. Så är det ju ibland. Det finns brister i andra beslut för andra grupperingar. Det här är väl en sådan grupp som med mitt ställningstagande hamnar lite på sidan, och det är jag jätteledsen över. Men jag hade önskat att Tasso och jag hade kunnat ta upp det här mycket tidigare och att det inte kom nu.

Jag glömde, fru talman, att yrka bifall till motionen L19 som kommer från några socialdemokratiska ledamöter.

Anf. 79 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tillsammans med flera andra här i salen instämma i min partikamrat Ulf Nilssons anförande. På grund av ett tekniskt misstag framgick inte detta tidigare, men jag vill att det ska komma med i protokollet.

Fru talman! Intoleransen och trångsyntheten har många skepnader. Detta kan visa sig i allt från förflugna kommentarer i hemmet till skrämmande folkmassor på stadens gator, men den farligaste formen är ändå den inställsamma och synbart välvilliga, när ett sken av omtanke och välvilja används för att dölja en ambition att hindra, stoppa, kontrollera och likrikta.

De värderingar som vi har i samhället är inte av naturen givna. De formas aktivt och förändras över åren. Homosexualitet har i olika kulturer värderats på väldigt olika sätt. Under vissa tider har det setts som ett ideal och under andra har det mötts av djupt förakt. För oss politiker medför detta ett delikat problem. Vår roll är både att avläsa samhällets åsikter och att försöka lotsa dem i rätt riktning.

Fru talman! Jag har talat med många ur den yngre generationen om homosexuellas möjligheter att ansöka om adoption. De flesta av ungdomarna kan inte förstå vad det stora problemet skulle vara. Jag vill gärna läsa upp delar av ett mejl som jag fick från en 16-årig flicka. Den här flickan skriver så här: Jag vet inte om ni har fått mycket mejl från ungdomar, men jag tycker att det är viktigt att min åldersgrupp gör sig hörd inför detta beslut. Det är viktigt att ni vet hur man tänker om homosexuella bland ungdomar i dag. Jag kan helt klart säga att detta blir mer och mer accepterat. När man ser ett homosexuellt par reagerar man inte speciellt mycket. Jag vet de ungdomar som har haft en mamma som är lesbisk, och det är inte någon som har tyckt att det har varit något konstigt, utan man har snarare tyckt att det har varit coolt. Jag är positiv inför att homosexuella ska få adoptera barn, och jag vet att det är jättemånga andra ungdomar som tycker så också. Samhället förändras.

Den här kloka flickan skriver vidare så här:

Många anser att de homosexuella är en utsatt grupp i samhället och att det adopterade barnet skulle få dubbelt utanförskap. Men, som sagt, homosexualiteten blir mer och mer accepterad och dessutom: Vilka skulle bättre än homosexuella kunna förstå barnet när de själva har befunnit sig i utanförskap så länge? De skulle ju förstå hur barnet kände.

Jag tror inte att barnen skulle bli retade i skolan i och med att jag vet hur det har varit under mina nio skolår. På min skola är det en tjej som själv sagt att hon är lesbisk, och det är inte någon som reagerar på det. Jag tror också att det är många som någon gång i livet funderar på om de kanske är homosexuella själva. Det är de vuxna som har en massa fördomar och säger att barnen inte får det bra om de lever i ett homosexuellt förhållande och att de skulle bli mobbade i skolan. Men hur mycket vet egentligen vuxna om barn? Det är de vuxna som gör fel, skriver den här kloka flickan.

Så är det säkert. Om det finns trevliga människor som vill adoptera barn och barn som behöver adopteras bort borde saken vara klar, tycker ungdomarna. De har ju helt rätt i sak. Jag tror att vi nu har en mycket bra möjlighet att samtidigt anpassa oss efter samhällets naturliga utveckling och ytterligare styra den åt rätt håll.

Är de fördomar som dröjer sig kvar i samhället ett bra skäl att neka homosexuella lika rättigheter? Låt oss se vad detta resonemang skulle leda till i förlängningen. De homosexuella är knappast den enda grupp som drabbas av fördomar. Människor har fördomar mot alla typer av personer som inte är som de själva. Infödda svenskar har fördomar mot invandrare. Skåningar kan ha fördomar mot norrlänningar. Verkstadsarbetare kan ha fördomar mot tjänstemän och vice versa.

Fru talman! Att vara homosexuell är inte fel eller konstigt. Homosexualitet är inte en avvikande livsstil. Det är inte onaturligt. Det är en egenskap precis som att vara brunögd eller musikalisk. Att inte acceptera detta är precis samma sak som att inte acceptera en dialekt eller en hudfärg. Framför allt är det en egenskap som inte har något att göra med förmågan att vara en bra förälder. Det är egenskaper som är helt frikopplade från varandra.

Ett av de vanligaste argumenten mot homosexuellas adoptionsrätt är att det skulle vara skadligt för barnen. Detta, fru talman, är obegripligt för mig. Att adoptera bort sitt barn är inget som görs för nöjes skull. Den

förälder som väljer att avstå från att se sitt barn växa upp har inget alternativ. Dessa barn tillhör de mest utsatta människorna i världen. Deras framtid ser extremt mörk ut. Hur kan någon hävda att det kunde vara bättre för dem att stanna i en förtvivlad situation än att få komma till en kärleksfull familj, som är kontrollerad och godkänd efter strikta regler i ett land fyllt av resurser och framtidsmöjligheter?

Varje gång vi nekar homosexuella att ens prövas som adoptivföräldrar lyckas vi på en och samma gång kränka våra medmänniskor, förstärka samhällsfarliga fördomar och beröva ett behovande barn en chans till en bättre framtid i en kärleksfull familj.

Fru talman! I en omvärld där intoleransen och trångsyntheten får ett allt större spelrum anser jag att vi i Sverige ska visa vägen genom att slå vakt om alla människors lika värde. Låt oss fatta rätt beslut. Låt oss tillåta homosexuella att prövas för adoption.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

I detta anförande instämde Karl-Göran Biörsmark och Ulf Nilsson (båda fp), Hillevi Larsson (s), Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis (båda v) samt Yvonne Ruwaida (mp).

Anf. 80 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Kolleger och åhörare! Detta är en väldigt stor dag för mig. Äntligen beslutar vi om denna proposition. Det tycker jag verkligen var på tiden.

Jag kommer ihåg när jag kom in i riksdagen 1994. Det är snart åtta år sedan. Då var detta en av de frågor som jag jobbade med. På den tiden märkte jag att det fanns lite kunskap här i kammaren och även i lagutskottet som jag satt i och som hade hand om dessa frågor.

Det fanns inte så mycket kunskap om att det faktiskt finns homosexuella familjer, att det finns barn som lever tillsammans med sina homosexuella föräldrar. Den kunskapen var liten i kammaren såväl som ute i samhället. Det är fortfarande så att kunskapen inte är särskilt stor ute i samhället, men den har blivit mycket större här i kammaren bland oss politiker.

Jag mötte även på den tiden fördomar. Det var fördomar som skrämde mig. Jag kommer ihåg ett möte där vi tog upp att det faktiskt finns homosexuella familjer. Då var det en person på det mötet som reagerade med att säga usch, fy, vad äckligt. Jag undrar om det är denna typ av reaktioner, åsikter och okunskap som utgör grunden för att säga sig stå för barnens bästa.

Det har varit en väldigt lång diskussion och debatt här i dag. Jag stöder alla de inlägg som hitintills har hållits till stöd för propositionen. Det har varit många bra inlägg.

Debatten har handlat väldigt mycket om huruvida de som stöder propositionen stöder barnets bästa. Jag känner själv flera barn som lever med homosexuella familjer som jag känner personligen. Två killar som har en homosexuell pappa och som lever tillsammans med pappan och hans blivande partner ibland – de ska ingå partnerskap i sommar – har jag följt i sex års tid. Den äldste pojken ska ta studenten nu.

Varken dessa pojkar eller några andra som jag har träffat tycker att det är konstigt att ha homosexuella föräldrar, vare sig man har en egen

biologisk förälder som är homosexuell eller om man lever med två homosexuella föräldrar som dem som jag känner själv. Däremot tycker de att det är fel att lagstiftningen som den har sett ut hitintills säger att föräldrarna inte betraktas som bra föräldrar. Det är det lagstiftningen säger. Lagstiftningen, som den ser ut i dag, säger ju att homosexuella inte är fullgoda föräldrar. Det blir en diskriminering av dessa barn.

Därför innebär detta lagförslag en förbättring av dessa barns situation. Det gör att de inte längre diskrimineras. Det är en signal som lagstiftningen ger. Både debatten kring lagen och lagen i sig ser till att allmänheten får en större kunskap om att det i vårt samhälle finns många barn som lever med homosexuella föräldrar. Dessa barns situation blir bättre.

Föräldraskap är ett väldigt känsligt ämne. Hur man är som förälder är en känslig fråga. Jag brukar säga att det inte finns några perfekta föräldrar. Det finns det inte, men tyvärr finns det en hel del föräldrar i vårt samhälle som faktiskt inte tar sitt ansvar som föräldrar. Det finns mammor och pappor som inte är närvarande i sina barns liv. Det finns mammor och pappor som blir alkoholister eller narkomaner och som på så sätt inte kan ge den trygghet och den kärlek som alla barn förtjänar.

Detta är väldigt svåra frågor och frågor som faktiskt nästan aldrig diskuteras här i kammaren, enligt min mening. Däremot har vi diskuterat homosexuella föräldrar väldigt mycket. Att vara homosexuell gör dig inte till en dålig förälder. Det är din egenskap att kunna ge kärlek, att kunna ge trygghet, att kunna ge regler, att kunna ge ett socialt nätverk till dina barn, att alltid finnas till hands och prata med dina barn som är avgörande för om man är en bra förälder eller inte. Det har ingenting att göra med om man älskar en person av samma kön eller av ett annat kön. Ändå har vi diskuterat den frågan så otroligt mycket här i kammaren. Men den andra frågan, vad vi gör med alla de föräldrar som faktiskt inte tar sitt ansvar – ibland behöver de hjälp av samhället, men ibland väljer de själva t.ex. att vara frånvarande – diskuterar vi inte lika mycket. Jag tycker att det är en väldigt viktig poäng.

Jag är väldigt glad att vi i dag fattar beslut om den här propositionen. Lagen kommer att ge en signal om att alla barn ska behandlas lika och också en signal om att homosexuella föräldrar enligt lagen inte behandlas som om de inte duger som föräldrar. Det är en väldigt viktig signal. Och det handlar inte om att ge homosexuella rättigheter. Det är utifrån barnets perspektiv som detta är det enda rätta. Men det är också det enda rätta om vi tittar på vad som i grunden gör en förälder till en bra förälder. Det handlar om personens möjligheter att vara en bra förälder, och det har ingenting med sexuell läggning att göra.

Sedan vill jag bara ytterligare en gång instämna i reservationen som rör assisterad befruktning. Vi sitter ju inte från Miljöpartiets sida i lagutskottet under denna mandatperiod, vilket beror på att vi är färre ledamöter än vi var förra mandatperioden. Men vi yrkar liksom Vänsterpartiet bifall till denna reservation.

I detta anförande instämde Hillevi Larsson (s) och Tasso Stafilidis (v).

Anf. 81 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! I likhet med Marianne Carlström vill jag gärna fromt hoppas att det som förenar oss alla som deltar i dagens debatt, och jag tycker mig ha hört det, är ett djupt engagemang för barn och en vilja att fatta beslut för barnets bästa.

Tillsammans med Susanne Eberstein har Torgny Danielsson, jag själv och ytterligare sju socialdemokrater skrivit en motion om dagens ärende. Vi har ingenting att invända mot att regeringen och riksdagen vill öppna möjligheterna för närståendeadoption och adoption av barn i Sverige. Vi anser tvärtom att det är viktigt att i detta avseende bejaka registrerade partner som föräldrar. Möjligheterna till närståendeadoption kan också öka tryggheten för barn i homosexuella familjer. Därmed är en lagförändring i barnets intresse.

Däremot känner vi en oro inför de internationella adoptionerna. Det är inte mer än fem år sedan riksdagen diskuterade och beslutade om tillträde till 1993 års Haagkonvention. I den debatten sade dåvarande ordföranden i NIA, Statens nämnd för internationella adoptioner, Susanne Eberstein följande:

”Vi glömmer lätt bort den tragedi som alltid finns i bakgrunden till en internationell adoption. En kvinna måste – kanske under stor vanda – lämna bort sitt barn för att det ska få en framtid i ett fjärran land. Hon tvingas till detta av fattigdom, av risken för social fördömelse eller för att arbetsgivaren annars kommer att köra bort henne från hennes arbete. Hon hoppas på goda förhållanden för barnet – en trygg uppväxt.”

Detta är vårt ansvar och vår uppgift. Sverige har av tradition, men främst av djupt engagemang, alltid ställt sig i spetsen för arbetet för barns rätt. Ett annat skäl är våra internationella åtaganden, främst i form av Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner. Den tillkom 1993 och ratificerades av Sverige 1997. Konventionen ska stärka barnets rättsskydd vid internationella adoptioner och är en konkretisering av FN:s barnkonvention när det gäller adoptioner. Sverige har varit starkt drivande för att få till stånd en internationell rättsordning och därmed minska riskerna för bl.a. handel med barn.

”Oroande tecken i form av handel med barn i form av öppen eller förtäckt form rapporteras dock från vissa länder bl.a. i form av öppna krav på biståndsinsatser från adoptionsorganisationerna. I vissa länder ställs krav på ersättningar i form av donationer och bistånd för att adoptionsorganisationerna skall få verka.”

Så står det i direktiven till den utredning om vissa frågor med anknytning till internationella adoptioner som regeringen beslutade tillsätta förra året. Det är bra att den har kommit till stånd, och vi är övertygade om att Annika Nilsson kommer att göra ett bra arbete som utredare. Vi anser dock att utredningens förslag borde ha kommit före regeringens proposition. Utredningen har nämligen fått i uppdrag att pröva hur dagens utveckling stämmer med Haagkonventionen och vad Sverige kan göra i olika sammanhang för att minska riskerna för barnhandel. Det är bra men borde ha varit den inledande åtgärden.

Barn som adopteras av registrerade partner kommer att ställas utanför det skydd som Haagkonventionen ger. Sverige skulle genom det här lagförslaget vara berett att vid dessa adoptioner gå vid sidan om denna konvention. Sverige måste också förmå ursprungslandet att genomföra

adoptioner vid sidan om konventionen. Det skickar enligt vår mening märkliga signaler till de 40 länder som redan ratificerat konventionen och till dem som nu förbereder en ratificering: Konventionen är inte så viktig. Man kan ställa sig vid sidan om när andra intressen tar över.

Regeringen föreslår inte någon ersättning för det bortfallande rättskyddet i form av bilaterala avtal, motsvarande Haagkonventionen, med ursprungsländer. Konsekvensen av det blir att vuxna ges nya rättigheter på bekostnad av ett urholkat rättsskydd för redan utsatta barn.

Vi känner en oro för att Sverige nu slår in på en väg där vi skiljer på barn och barn. Medan barn som adopteras av ensamstående eller gifta par kommer att omfattas av det internationella trygghetssystem som Haagkonventionen innebär står de barn som adopteras av homosexuella par utanför denna trygghet. Det kan knappast vara i överensstämmelse med Sveriges djupt kända engagemang för att stärka barnets rätt.

Vi finner det märkligt att utskottet i sitt betänkande avfärdar vår oro och våra invändningar med en formulering som lyder: "Enligt Haagkonventionen finns inte heller några formella hinder för medlemsstaterna att införa bestämmelser som ger registrerade partner möjlighet att adoptera barn." Vi har aldrig avsett att peka på några formella hinder. Vi vill tvärtom lyfta fram vår oro för att alla barn inte får samma skydd. Det är ju handeln med barn som är det stora hotet. Detta är tydligen en oro som regeringen också känner eftersom man tillsatt en utredning i frågan. Men denna borde, som sagt, ha redovisat sitt förslag innan vi tar ett beslut här.

Fru talman! Vi har efter noggrann prövning funnit det väl motiverat att bifalla regeringens proposition i den del som rör närståendeadoption och adoption av barn i Sverige. Däremot kan vi inte bifalla propositionen när det gäller möjligheten att adoptera barn från andra länder. Av den anledningen yrkar jag bifall till motion L19.

I detta anförande instämde Carina Adolfsson Elgestam, Torgny Daniellsson, Susanne Eberstein och Anne Ludvigsson (alla s) samt Lennart Kollmats (fp).

Anf. 82 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag försökte lyssna väldigt noga på Margareta Israelssons anförande. Det jag har hört och som förvånar mig är att Margareta Israelsson gång på gång tar upp frågan om handel med barn. Är det vad vi diskuterar i dag? Är det detta beslutet handlar om? Jag har inte förstått varför Margareta Israelsson lyfter fram handeln med barn i dagens debatt. Det skulle jag vilja att Margareta Israelsson utvecklar.

Margareta Israelsson tar också upp att utgångspunkten när man skrev motionen var en trygg uppväxt för barnen. Sedan citerade hon ett uttalande som den dåvarande ordföranden i NIA, Susanne Eberstein, gjorde.

Det är klart, fru talman, att det finns många olika orsaker till att barn behöver nya föräldrar. En av de orsakerna är den som Susanne Eberstein uttalade som ordförande i NIA, men det finns många fler.

Så till min fråga till Margareta Israelsson. Hon tar upp att det skiljer och kommer att skilja mellan barn och barn. Margareta Israelsson, vad gör lagstiftningen i dag? Skiljer inte lagstiftningen i dag på barn och barn? Det är nämligen just det den gör. Jag skulle vilja höra vad Margareta Israelsson har för synpunkt på situationen för de internationellt adop-

terade barn som existerar i dag och som lever med homosexuella föräldrar. Det är skillnad på barn och barn. De internationellt adopterade barnen har inte samma juridiska rätt och skydd som andra barn. Vad är Margareta Israelsson beredd att göra för de barnen?

Anf. 83 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag räknade till två frågor och en kommentar. Låt oss börja med frågan om handel. Hela den frågan kommer ur det faktum att vi har en konvention som ska skydda och reglera hur vi sköter adoptioner. Det är väldigt betydelsefullt för oss, och det var mycket svårt att få fram konventionen om att kunna reglera och se till att vi har säkerhet för hur ett barn överförs från ett land till ett annat.

Då säger Tasso Stafilidis: Vad har detta att göra med dagens debatt? Det är klart att om Sverige går in och säger att det här avtalet ska vi ha, det är väldigt betydelsefullt, och sedan säger att vi nu vill öppna för adoption för homosexuella, tycker vi att vi ska se till att de barnen har samma skydd. Då borde en riktig väg ha varit att börja med att öppna konventionen, att förhandla fram en lösning så att alla barn har samma skydd.

Jag hoppas, jag var tidigare övertygad men jag får ändra mig och säga att jag hoppas att vi har samma övertygelse om att det är en viktig fråga att ha samma trygghet för alla barn som är föremål för internationella adoptioner.

Sedan kommenterade Tasso Stafilidis mitt citat vad gällde barn som adopteras. Det finns många som tycker att hela frågan om adoptioner är obehaglig, att vi ska adoptera barn från andra länder, att vi ska komma som några imperialister och säga: Här har vi det så bra, skicka hit de små fattiglapparna så ska vi ta hand om dem för vi är så bra på det. Det är ju en stor politisk fråga internationellt.

Jag tycker att man faktiskt med viss ödmjukhet, Tasso Stafilidis, kan se på de människor som bor i dessa länder som i sin förtvivlan får lämna sitt barn ifrån sig. Jag tror att vi alla här inne kan känna vilken vända som ligger i det.

Anf. 84 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag ska bara ställa en fråga till Margareta Israelsson, så att hon hinner svara på den, eftersom den var viktigast.

Det är inte så att vare sig lagutskottet eller regeringen på något sätt har ställt sig bakom det som Margareta Israelsson försöker antyda, nämligen att det skulle vara okej att öppna för handel med barn. Absolut inte. Majoriteten här i riksdagen, fem partier, Margareta Israelssons eget parti, står bakom ett lagförslag som är väldigt tydligt på den punkten.

Återigen till min fråga: Hur tänker Margareta Israelsson och hennes *company* lösa problemet med de barn som redan existerar i dag, som redan lever med homosexuella föräldrar och som är internationellt adopterade? Hur ska hon ordna de rättsliga förhållandena för dem?

Jag har ingen annan uppfattning än Margareta Israelsson vad gäller frågan om vår syn på internationella adoptioner. Självklart ska vi ha en inställning till internationella adoptioner som är full av förståelse, respekt osv. Det är inte heller någonting som det här förslaget har förändrat.

Sverige har och kommer att ha samma respektfulla inställning till internationella adoptioner. Det sker ingen ändring genom förslaget.

Svara på min fråga! Det var bara en fråga som Margareta Israelsson fick och den gällde de barn som existerar i dag.

Anf. 85 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Fru talman! Det är inte just de här barnens situation som dagens förslag reglerar heller. De är ju redan adopterade. Vi ska inte fatta ett beslut om att de ska adopteras en gång till, eller hur? Självfallet måste vi hitta en metod för att se till att adoptionen av barn som lever i Sverige med föräldrar som de adopterats av kan accepteras. Det ligger väl inom de förslag som fortsatt ska utvecklas.

Men det jag tycker är viktigt i det här sammanhanget är att omigen peka på att det inte är en lösning att öppna för adoptioner utanför konventioner. Det är då vi löper risk att inte vara säkra på att vi får en bra reglering av internationella adoptioner. Det får aldrig finnas någon misstanke om att det inte går alldeles rätt till.

Jag kan dela Tasso Stafilidis känsla av att det inte ska vara så att barn som kommer hit ska känna sig otrygga på något sätt. Får jag stanna i den här relationen? Hur ska min situation bli? Men de fall som vi har sett har också accepterats i svensk lagstiftning, man har accepterat den adoptionen.

Anf. 86 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Det är tre oroande principgenombrott i dagens betänkande. För det första sätts vuxnas rätt före barns bästa i adoptionsfrågor, trots att barns bästa enligt FN:s barnkonvention ska vara styrande då det gäller alla frågor om internationella adoptioner. Man kan inte bara själv tycka att man har tillgodosett ett barnperspektiv. Det är nämligen andra som har tänkt på hur man ska göra det och vilka krav som ska ställas.

Den svenska barnkommittén menar att "en önskvärd metod för bedömning av vad som är barnets bästa är att kombinera vetenskap och beprövad erfarenhet med att låta barn själva komma till tals". Det är precis detta som varken utredningen, Kommittén om barn i homosexuella familjer, regeringen eller lagutskottet har gjort. Alltså går det inte att ställa sig i riksdagens talarstol och säga att man känner att vi visst har ett barnperspektiv på frågan. När Sverige skulle implementera FN:s barnkonvention tittade vi på hur det skulle gå till, och de kraven har inte tillgodosetts.

För det andra oroar det mig att många adopterade känner, har jag förstått, att en grupps intressen överordnas en annan grupps intressen. Risken är att detta blir prejudicerande. Om det nu är okej att köra över adopterade för en annan grupps intressen, varför är det inte nästa gång okej att köra över homosexuella till förmån för någon annan grupp? Jag vill inte ha den typen av politik.

Jag vill heller inte att barn används som verktyg för att förändra attityder i samhället. Det är en uppgift för oss vuxna, och den är viktig.

Många adopterade berättar om hur de själva har fullt nog med att fajtats för sin egen situation och för förståelse för den. Det märks inte minst i riksdagen i dag. Man vill inte och ska inte behöva ta fajten åt andra.

För det tredje körs forskares och barnexperters uppfattning över av politiska skäl. Det riskerar också att få en oroande och prejudicerande effekt.

Regeringens linje om adoptioner är full av motsättningar. Å ena sidan sägs registrerade partner vara i alla avseenden lika goda föräldrar som gifta par. Å andra sidan vill regeringen att adoptivbarn varaktigt ska garanteras manliga och kvinnliga förebilder utanför den egna familjen. Vad är detta om inte ett erkännande, ett understrykande av att regeringen inte tror att alla delar av föräldraskapet tillgodoses inom ramen för det registrerade partnerskapet? Marianne Carlström sade till TT att för hennes del tyckte hon att det var ett högst rimligt krav. Varför framförde hon inte det kravet i utredningen? Det är något som regeringen har lagt till därefter. Kravet på manliga och kvinnliga förebilder är ett erkännande av att det är en myt från regeringens sida att det är fråga om ett exakt likadant föräldraskap, dvs. kön och sexualitet kan visst ha betydelse för barns identitetsbildning.

En annan motsättning är att regeringen avfärdar risken för att givarländerna ska reagera men säger samtidigt att man ska låta utreda effekterna av den egna propositionen omedelbart efter det att den har genomförts. Det är så dags då.

Alla adoptionsfrågor måste avgöras med utgångspunkt i adoptivbarnens speciella behov och ingenting annat. Barns bästa kan bedömas bara på en kunskapsgrund. När det saknas kunskap är det inte möjligt att avgöra om internationell adoption för registrerade partner är till barnens bästa eller inte. Försiktighetsprincipen säger oss att om man inte vet effekterna av ett beslut som rör barn ska man inte fatta det beslutet. Jag såg Miljöpartiets språkrör på TV säga att vi ska tillämpa försiktighetsprincipen vad gäller uppväxtvillkoren för torskar i Östersjön, men man avvisar blankt att tillämpa principen för barn i Sverige. Det är inte seriöst.

En annan mycket allvarlig aspekt är att adopterade inte har ansetts ha med denna fråga att göra. De fick från början inte någon representant i utredningen. Adopterade, som är närmast berörda, har inte heller tillfrågats om vad de tycker. Däremot har RFSL-aktiva och svenska folket tillfrågats.

Adoption är ett löfte som staten ger till ett barn, inte bara om ett bättre liv utan också om bästa tänkbara förutsättningar för det berörda barnet. Annars skulle vi kunna avskaffa prövningen. Det är klart att det alltid är bättre att leva i ett land i fred än i ett land i krig, men det är inte vad adoption handlar om. Då pratar vi snarare flyktingpolitik.

Adoption är också det politiska beslut som har allra mest långtgående effekter för den enskildes liv. Därför måste kraven på lagstiftning, beslutsunderlag och uppföljning vara mycket höga. Adoption är – vill jag understryka – något i grunden mycket positivt, men Sverige har ett ansvar att söka kunskap om adopterades situation och speciella behov. Det ansvaret har politiken inte tagit, vilket nu visar sig i forskning och statistik.

När vi ser en femfaldig överrepresentation i självmord för kvinnor som adopterats från andra länder, när vi ser att adopterade är mer än dubbelt överrepresenterade i barn- och ungdomspsykiatri och i dygnsvård för tonåringar i § 12-hemmen, har politiken svikit. Det innebär inte

att internationella adoptioner bör stoppas men väl att stödet till dem som behöver det måste öka. Forskningen måste öka, och hela lagstiftningen måste ses över.

Utredningen om barn i homosexuella familjer avfärdade i direkt strid med barnexperter och forskningen att adopterade barns psykiska hälsa och sociala anpassning skiljer sig från andra barns. Regeringen vet att detta är fullständigt fel. Det visar sig i utredningsdirektiven om internationella adoptioner. Där skrivs rakt ut vilka särskilda behov adopterade har. Ändå har regeringen tagit ett så uppenbart bristfälligt betänkande som grund för att utvidga adoptionslagstiftningen.

Alla adoptioner börjar med en tragedi när barn förlorar sina föräldrar. De ofta många och svåra separationer som adoptivbarn går igenom som små påverkar förmågan till nära relationer senare i livet. Adoption är inte bara en enstaka händelse i barndomen som går över, utan det är en process för hela livet. Den är olika intensiv i olika perioder och olika för olika personer, men den finns där. Att vara adopterad är att vara utvald, men det är också att vara övergiven – bortvald. Varför blev man övergiven? Vi vet att ursprunget är centralt för det egna identitetsbyggandet. Vem är jag? Var kommer jag från? Hur kommer jag att se ut? Vem är jag lik? Alla sådana frågor präglar tankarna. Men det handlar också om att hantera ett annorlunda utseende än majoriteten. Vi vet att alla former av avvikelser är känsliga, särskilt under tonåren. Man ser inte ut som sina föräldrar eller kompisar – fast man känner sig lik. Många barn kommer då att förneka det egna ursprunget. Man känner sig som svensk, men man blir behandlad som invandrare. Den inre och den yttre identiteten kolliderar.

Vi vet att adopterades identitetsbyggande är mer komplicerat än andra barns. Man har helt enkelt fler annorlunda och svårare frågor att hantera. Nu lägger regeringen utan kunskapsgrund till ännu en livsuppgift. Hur kan regeringen ens överväga att utvidga adoptionslagen utan att regeringen vet följderna av dess nuvarande utformning?

Homosexuella föräldrar är omvårdnadsmässigt lika goda föräldrar som heterosexuella föräldrar. Föräldrarnas homosexualitet är dock något som barnen måste förhålla sig till, en extra livsuppgift att hantera. Här vill jag understryka att det inte är som det har sagts i debatten hela dagen, nämligen att det är omvärldens tryck gentemot de adopterade, omvärldens fördomar, som är det problematiska. Inte alls! Det handlar snarare om ett mer komplicerat identitetsbyggande. Det är någonting som handlar om barnens relation till föräldrarna, inte omvärldens till familjen.

Barnen måste gå igenom en egen komma-ut-process. Den egna identitetsutvecklingen kompliceras. Detta framkommer genom frågor om den egna sexualiteten och annorlundaskap, enligt Torgny Gustavsson, barn- och ungdomspsykiater och expert i utredningen. De barn som finns i homosexuella familjer i dag är närmast uteslutande den ena partens biologiska barn. De är i en helt annan situation än adopterade. De kan identifiera sig med minst en förälder. De känner sitt ursprung. De vet var de kommer från, och de har ofta den andra biologiska föräldern kvar i sitt liv.

Vad gäller internationella adoptivbarn i homosexuella familjer saknas helt och fullständigt forskning. Det finns ingen kunskap alls om detta – inte vare sig svensk eller internationell kunskap. Kan internationella

adoptivbarns identitetsutveckling, givet adopterades särskilda förutsättningar, påverkas vid adoption till en homosexuell familj? När kunskap saknas, räcker det inte med att hänvisa till hemutredningar eller individuell prövning. Saknas kunskap på riksnivå, saknas den också på lokal nivå där socialnämnder har att pröva ansökande familjer. Saknas kunskap som grund för prövning blir det i stället godtycke. Resultatet av det blir olika behandling över landet och rättsprocesser.

Ingen vet hur stora adoptivbarns marginaler är. Klarar man ännu en livsuppgift att förhålla sig till? Utredningens samtliga barnexperter, liksom Rädda Barnen, BRIS, Adoptionscentrum, Socialstyrelsen m.fl. avråder och varnar för att utan bättre kunskapsgrund utvidga adoptionslagen. Men regeringen går fram i strid med barnexperterna.

Hur stora effekter för adopterade är majoriteten beredd att acceptera för att Sverige snabbt ska kunna införa ny lagstiftning? Ingen kan säga att det inte blir effekter, att barn som redan nu är överrepresenterade i olika former av psykosociala problem inte blir än mer överrepresenterade. När man inte vet kan man inte på ett ansvarsfullt sätt utvidga lagstiftningen.

Föräldraskap är inte bara kärlek och omvårdnad. Där är hetero- och homosexuella självklart lika. Föräldraskap handlar också om identitetsutveckling. Identitetsbyggande är en inre resa, och då är det viktigt att vara lik föräldrar och andra närstående – också vad gäller sexualiteten. Det gäller särskilt för adopterade som redan från början har en mer komplicerad utveckling av den sexuella identiteten.

Fru talman! Om det viktiga verkligen hade varit att utöka antalet möjliga adoptivföräldrar, som vi ibland har hört i dag, hade regeringen rimligen föreslagit att heterosexuella sambor och alla över 18 år skulle kunna prövas för adoption. Det är alldeles särskilt som just dessa grupper möjligtvis av givarländerna skulle tillåtas att adoptera, vilket inget givarland i dag medger registrerade partner. Men ingen politisk kraft har agerat för detta. Det visar än en gång att det inte är ett resonemang i ett barnperspektiv som majoriteten för. I stället handlar det just om vuxnas rättigheter och vuxnas rätt till barn. Det reserverar jag mig mot.

Fru talman! Det är alldeles uppenbart att hela adoptionslagen måste ses över i en parlamentarisk utredning. Vi tycker att möjligheten till närståendeadoption ska införas för registrerade partner, men den ska utformas så att lagen inte kan kringgås på så sätt att en ensamadoption först genomförs med syfte att sedan låta en närstående partner adoptera barnet. Internationella adoptioner kan inte på nuvarande kunskapsgrund utvidgas till att omfatta registrerade partner. Om det däremot kommer ny forskning och kunskap som ger en kunskapsgrund för ett ställningstagande är vi beredda att diskutera frågan igen. Ingen vet i dag om adopterade skulle klara adderade livsuppgifter, och barnexperterna avråder.

Slutligen menar vi – vilket Christel Anderberg har talat om tidigare – att regeringen bör återkomma med förslag om insemination för berörda kvinnor. Vi menar också att det juridiska föräldraskapet bör likställas med gifta par.

I detta anförande instämde Berit Adolfsson, Christel Anderberg, Elisabeth Fleetwood, Lennart Fridén, Petra Gardos, Roy Hansson, Lars Hjertén, Göte Jonsson, Olle Lindström och Kent Olsson (alla m).

Anf. 87 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! I propositionen, och likaså under debatten här i dag, har det diskuterats manliga och kvinnliga förebilder eller, som man också kan säga, ett stort socialt nätverk. Sten Tolgfors påstår att jag inte har tagit upp det i utredningen. Det stämmer inte. Det var uppe vid ett flertal tillfällen.

Det var samma sak när vi talade om ensamståendes rättigheter och möjligheter att adoptera. Då tog vi upp att det även där var viktigt med ett bra socialt nätverk, så att barnen har många vuxenkontakter.

Jag tycker att det är fullständigt självklart att man ska ha det, och det är bra att regeringen har skrivit det. Det ser jag inte alls som att man skulle vara tveksam till de adoptionerna. Det är självklart att det ska ställas sådana krav i hemutredningarna.

Jag har svårt att förstå att man kan säga ja till närståendeadoptioner men inte till internationella adoptioner, och inte heller hur man kan vara så negativ till internationella adoptioner över huvud taget och sedan ändå tycka att de är okej.

Vad vi också diskuterade mycket i utredningen var vem det är som hanterar ett utanförskap bäst. Är det de som redan hittills har fått adoptera? Eller är det så att en homosexuell familj skulle kunna hantera utanförskapet mycket bättre? Det vet vi inte. Jag tror att det är så. Det är en av anledningarna till att vi säger ja även till internationella adoptioner.

Anf. 88 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Finns det med i majoritetsskrivningen från Kommittén om barn i homosexuella familjer? Nej. Marianne Carlström fick vända kappan efter vinden.

Regeringen såg att det ni i Kommittén om barn i homosexuella familjer skrev i majoritetstexten, där ni fullständigt förnekade att adopterade var särskilt sårbara, var fel. När ni fullständigt avfärdade att det kunde finnas skillnader, att sexualitet kunde ha betydelse för föräldraskap, såg man att inte heller det höll. Ni i Kommittén om barn i homosexuella familjer är överkörda på flera punkter av regeringen.

Svara på detta: Hur kan Marianne Carlström tro att en grupp som redan från början är särskilt sårbar skulle må bra av att behöva gå utanför den egna familjen för att söka förebilder? Det är ett erkännande av att föräldraskapet inte täcker alla delar.

Den andra delen som Marianne Carlström tog upp var vem det är som hanterar utanförskapet bäst. Kan Marianne Carlström ge mig något som helst forskningsstöd för sitt påstående att homosexuella bättre skulle förstå internationellt adopterades utanförskap än folk i allmänhet? Jag vet att det har hävdats.

Samtidigt har vi sett, inte minst i utredningen och i debatten, att två grupper som absolut aldrig har förstått varandra är homosexuella, RFSL, och de adopterade och deras organisationer. Många företrädare för homosexuella har sagt precis det som Marianne Carlström nu sade, samtidigt som adopterade säger att det är helt olika utanförskap det handlar om.

Nu är vi återigen tillbaka till frågan om hur barnets bästa ska bedömas. Det fanns två kriterier för svenska Barnkommittén: forskning och

att tillfråga de berörda. Marianne Carlström tycker att det andra ska gälla lika starkt som forskning och de berörda. Jag tycker inte det.

Prot. 2001/02:120
5 juni

Anf. 89 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! All forskning som finns visar att homosexuella är lika bra föräldrar som heterosexuella. Det måste vi ändå vara överens om. Sedan har vi gjort olika tolkningar, och jag står för min.

Sten Tolgfors anser att jag skulle vara överkörd av regeringen. Det har jag inte känt en enda minut. Jag förstår inte hur Sten Tolgfors läser när han gör en sådan tolkning.

Som vi sade i utredningen, är det upp till dem som gör utredningarna att titta på hur det sociala nätverket kring adoptivbarnen ser ut. Det gäller både heterosexuella och ensamstående, och när det blir aktuellt även homosexuella.

Det fanns experter i utredningen. Det finns experter på barn, men det finns ingen som är expert på barn i homosexuella familjer. Det kommer forskning hela tiden. Jag är övertygad om att vi kommer att fatta rätt beslut senare i dag.

Anf. 90 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är ett lågvattenmärke för svensk socialdemokrati att man först tillsätter en utredning och tar in experter och när experterna inte gör som man vill ägnar man sig åt att tala om att de var experter på fel saker. Detta sägs inte förrän i efterhand, när de har redovisat vilka uppfattningar de har kommit fram till i den statliga kommittén. Då var det fel typ av experter. Då behöver man inte bry sig om dem, för de var inte experter på rätt saker.

Det är självfallet så att homosexuella föräldrar omvårdnadsmissigt, kärleksmissigt och på alla sätt är lika bra föräldrar. Det är inte det jag har pratat om. Det jag har pratat om är utvecklingen av den sexuella identiteten och hur det kan påverka en grupp som redan innan ibland har särskilda problem med utvecklingen av sin sexuella identitet. Det är en helt annan sak.

Låt mig ta ytterligare ett exempel där Marianne Carlström har ändrat sig från utredningen till debatten därefter. Hon har nämligen gjort uttalanden till TT om att orsaken till att man inte kan lägga fram förslag om insemination är att man ska se över frågan om barn kan ha fyra föräldrar. Det var inte heller uppe i utredningen. Jag har TT-citaten här. Vi kom aldrig fram till hur man skulle fastställa det rättsliga föräldraskapet, och det var hindret för att gå fram med ett förslag till regeringen och därmed ett hinder för att lägga fram ett förslag för kammaren i dag. Det hade vi inte gått med på. Vi hade varit beredda att gå med på att jämställa reglerna med dem som finns i dag. Jag tror inte att det är till barnens bästa att prata om fyra föräldrar för barn. Det kan jag säga redan nu.

Fru talman! Vi fick inget svar på frågan om vilket forskningsstöd Marianne Carlström hade för att påstå att homosexuella skulle vara bättre på att hantera adopterades utanförskap än andra. Det enkla svaret är att det inte finns något.

*Partnerskap och
adoption, m.m.*

Anf. 91 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Trots att det är en lång debatt finns det vissa frågor som jag skulle vilja ställa. Sten Tolgfors talade om att ställa grupp mot grupp. Vad som är en grupp beror på hur man definierar en grupp. Jag förstod inte riktigt resonemanget. Vi kan hela tiden göra generaliseringar och undersökningar, och vi kan konstatera t.ex. att barn från en viss del av landet har mer problem i snitt än barn i en annan del av landet, osv.

Jag skulle då vilja fråga: Är Sten Tolgfors beredd att i olika sammanhang där man kan misstänka eller är rädd för att det är någon skillnad plötsligt utesluta en viss grupp?

Det råkar vara så att det inte finns något stöd för att påstå att barn i den grupp vi talar om, homosexuella, skulle ha det sämre. Min huvudfråga är egentligen en ren sakfråga. Sten Tolgfors sade två gånger att forskarna har blivit överkörda. Jag har inte sett någonstans att forskare har sagt nej till att homosexuella skulle få provas för adoption. Därför undrar jag var Sten Tolgfors har hittat dem. Det är möjligt att de finns, men den övervägande delen av de forskare som har redovisats här är positiva till att homosexuella får adoptera.

Anf. 92 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Jag hörde även tidigare i debatten i dag att Ulf Nilsson påstod att det inte finns några skillnader mellan barn som växer upp i homosexuella familjer och barn som växer upp i heterosexuella familjer. Det är inte korrekt.

Utredningens barnexpert Torgny Gustavsson skriver följande: Den egna identitetsutvecklingen kompliceras genom frågor om den egna sexualiteten och om annorlundaskap. Man kan också se tecken på viss reservation inför omgivningen och rädsla för att mobbas, man har frågor kring den egna sexualiteten osv. Man kan här tala om en adderad livsuppgift.

Det är en helt annan sak när vi tittar på hur det går för barnen när barndomen är slut, för då landar man bra. Men barndomen har ett värde i sig själv också. Det är inte bara slutpunkten som spelar en roll utan även den utmaning som man ställs inför på vägen.

Det är inte så att jag säger att barn i homosexuella familjer skulle fara illa. Det jag säger är att om man lägger till de särskilda behov som just internationellt adopterade har – de är särskilt sårbara och har särskilda problem och förutsättningar med sig – kan möjligen också adderade livsuppgifter inom homosexuella familjer spela en roll. Det är då försiktighetsprincipen kommer in. Det finns inte någon forskning om hur det skulle gå för adopterade barn i homosexuella familjer. Det finns inte en enda forskningsundersökning om detta. Då kan man inte bara tycka sig förbi det faktumet därför att man av politiska skäl vill gå vidare.

Invänta forskningen, gör klart forskningen om adopterades situation och behov över huvud taget, fortsätt forskningen om barn i homosexuella familjer och försök, när det blir möjligt, att initiera forskning om just internationellt adopterade i homosexuella familjer i andra länder. Då får vi ett kunskapsunderlag. Om det visar att det inte finns några problem kommer jag också att vara öppen för att utvidga lagstiftningen. Om det visar att det finns problem kommer jag att säga nej. Jag tycker att ett

Anf. 93 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det där är faktiskt fel. De forskare som har uttalat sig i frågan och som har forskat kring barn i homosexuella familjer har dels konstaterat att det inte finns någon skillnad utan att barnen utvecklas på samma sätt, dels antagit, med de reservationer som man kan göra som forskare om att ingenting är hundra procentigt säkert, att det inte finns någon anledning att tro att de skulle få större problem om de adopterades.

Därför vill jag upprepa min fråga. När man sysslar med utbildning och högskolor måste man skilja mellan olika typer av remissinstanser och forskare. Eftersom Sten Tolgfors använde ordet forskare minst två gånger i sitt anförande skulle jag vilja höra om han kan ge exempel på någon forskare som har blivit överkörd här. De akademiska forskare, dvs. i den meningen experter, som har skrivit och yttrat sig om detta är positiva till att homosexuella ska få prövas för adoptioner.

Anf. 94 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det är faktiskt inte så att majoriteten i Kommittén om barn i homosexuella familjer avfärdar att det fanns skillnader. Vi konstaterade gemensamt att barnen har det bra. Men det är skillnad på att påstå att det inte finns skillnader och att allt är lika och att hävda att det är lika bra. Jag har hänvisat till en av de experter som gick igenom forskningen för utredningen och vilka slutsatser han kom fram till. Allt det materialet är publikt. Det är bara att ta del av det, Ulf Nilsson. Läs Torgny Gustavssons promemorior till utredningen som ett exempel! Gå igenom det material som vi hade som underlag! Där finns de svar Ulf Nilsson söker, och det är de svar jag redovisar här.

Anf. 95 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att lyfta upp den fråga som Sten Tolgfors tog upp med Marianne Carlström, nämligen vad utredningen har sagt om det rättsliga föräldraskapet. Sten Tolgfors ger en felaktig beskrivning av vad kommittén har kommit fram till. Kommittén kom fram till att vi i Sverige skulle införa assisterad befruktning för lesbiska kvinnor, vi skulle införa en moderskapspresumtion. När det gäller det rättsliga föräldraskapet när fler föräldrar är inblandade föreslog kommittén att det skulle utredas vidare. Marianne Carlström har helt rätt och Sten Tolgfors har helt fel i den här frågan.

Jag är väldigt intresserad av att höra Sten Tolgfors slutsatser. Han har gång på gång hävdad att han efterlyser forskning för att se hur internationellt adopterade barn skulle må i en homosexuell familj. Det respekterar jag fullt ut. Men jag vill fråga Sten Tolgfors vilka slutsatser han drar av den forskning som finns i dag när det gäller internationellt adopterade barn som lever i heterosexuella familjer. Där vet Sten Tolgfors likaväl som jag att den forskning vi har i dag om barn som får illa och som är internationellt adopterade gäller barn som växer upp i heterosexuella familjer. Vilka slutsatser drar Sten Tolgfors av detta? För att vara trovärdig måste han i rimlighetens namn föreslå att vi ska stoppa de internat-

ionella adoptionerna helt och hållet i Sverige, och det har han inte gjort. Det är det hans argumentation går ut på.

Anf. 96 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Detta är en synnerligen beklaglig argumentation som för övrigt exakt överensstämmer med Sverigedemokraternas. Tasso Stafilidis drar fullständigt fel slutsatser av forskningen. För ett par månader sedan när det uppdagades att ett antal barn på Gimo flyktingförläggning hade försökt att begå självmord ledde det till den slutsatsen att vi ska öka kunskapen och se över hur vi stöder barnet. En del vill även se över lagstiftningen. Ingen sade att vi skulle stoppa invandringen, tack och lov.

När det gäller internationellt adopterade är situationen exakt densamma. Det har kommit ett antal larmsignaler om överrepresentation när det gäller självmord. Det finns ett politiskt ansvar för båda de här gruppernas situation. Slutsatsen blir exakt densamma, öka forskningen och se över lagstiftningen. Där har vi moderata förslag sedan flera år, Tasso Stafilidis. Vi kräver en parlamentarisk utredning för att se över hela adoptionslagen och stödet till de adopterade. Det är bara att läsa i tidigare års betänkanden.

Sedan gällde det detta med föräldraskapet. Den utredning som Tasso Stafilidis och jag gemensamt satt i var inte en välskött utredning, särskilt inte när det gäller inseminationsdelen. Den kom in på slutet under de sista mötena utan att vi hade en enda hearing om det eller en enda expertpromemoria. Den var föremål för tre olika förslag från sekretariatet de två sista mötena, varav två kom under sittande sista möte, och de gick åt direkt olika håll alla tre.

Det har inte gjorts något förarbete kring detta, men en sak kan jag säga, och det är att Socialdemokraterna inte drev linjen att barn i Sverige ska kunna ha fyra föräldrar med anledning av insemination. Den frågan har möjligen hänskjutits till regeringen. Det är en ny ståndpunkt, och jag beklagar den.

Anf. 97 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Det är väldigt sjyst av Sten Tolgfors att jämföra mig med sverigedemokrater. Det är de som alltid hotar och hatar mig.

Det jag lyfter upp är konsekvensen av Sten Tolgfors moment-22-krav. Han vill inte tillåta och inte ens inse att det för vissa barn skulle kunna vara mycket bättre att växa upp i homosexuella familjer än i heterosexuella. Jag vet inte hur många internationellt adopterade personer som Sten Tolgfors har träffat som själva är homosexuella, som själva är bögar och lesbiska. Det får Sten Tolgfors i så fall svara på.

Det intressanta är att Sten Tolgfors gång på gång lyfter upp krav på forskning. Vad är det han vill att forskningen ska visa? Han säger ju att han inte vill tillåta homosexuella att bli prövade för adoption enbart på grund av att de är homosexuella. Han säger att det är för barnets bästa.

Men Sten Tolgfors är inte beredd att dra samma slutsats när det gäller heterosexuella. Alla vi som är för det här förslaget i dag vill ju att stödet till dem som behöver det ska öka, och det är också därför den här utredningen som Annika Nilsson leder sitter på Justitiedepartementet. Regeringen och majoriteten här i riksdagen står ju bakom det.

Därför tycker jag att Sten Tolgfors borde försöka se igenom de här dimridåerna och inte jämföra min argumentation med Sverigedemokraternas. Han borde faktiskt vända tillbaka och se vad det är han själv säger och vilka signaler han sänder ut. Detta gäller även alla de barn som är internationellt adopterade och som faktiskt i dag lever i homosexuella familjer. Dem har Sten Tolgfors inte sagt ett ord om. Sten Tolgfors tycker inte ens att dessa barn ska få tillåtelse att bli styvbarnsadopterade eftersom Moderaterna anser att det bara ska gälla biologiska barn.

Anf. 98 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Jag jämför absolut inte Tasso Stafilidis med Sverigedemokraterna. Jag säger att han har lånat argumenten i just den här delen. Det är precis detta de säger. Jag avvisar det i grunden.

Här handlar det om att politiken inte har tagit sitt ansvar. Vi har haft internationella adoptioner i stor skala i 30–35 år. Jag vet adopterade som kommit till Sverige och som i 25-årsåldern tvingats till levertransplantationer därför vi var så naiva att vi vägrade se att de kunde ha särskilda behov. Om vi inte gulsotstestade svenska barn, varför skulle vi då gulsotstesta adopterade barn? Smällen får inte vi politiker ta, utan den får de adopterade ta i sina liv.

Det är likadant med forskningen som redovisar väldigt konkreta effekter, tragedier med självmord och liknande. Det tyder på att politiken inte har tagit sitt ansvar att söka kunskap om deras behov. Vi har inte sett till att det finns barnpsykologer som fullt ut förstår deras behov och kan behandla dem. Vi har inte sett till att vi har ett tillräckligt bra prövningsförfarande och en tillräckligt bra lagstiftning. Ensamoptioner är aldrig utredda. Dessa barn är fyrfaldigt överrepresenterade på barnpsykiatriska mottagningar t.ex., men det är aldrig utrett. Det finns ett par raders förarbete från 1917. *That's it*. Det kallar jag inte att ta politiskt ansvar, och det är det vi måste göra. Vi måste söka kunskap för att kunna stödja och hjälpa barnen.

Fru talman! Sedan tyckte jag Tasso Stafilidis pekade på ett särskilt problem, och det är att utredningen om adoptionsfrågor låg under Justitiedepartementet och inte under Socialdepartementet. Det är symtomatiskt för regeringens sätt att se på detta. Det är inte en barnfråga utan det är en lagfråga. Jag tror att det möjligen skulle ha blivit ett annat perspektiv om ett annat departement hade hållit i detta.

Den utredning som Tasso Stafilidis och jag satt i avvisade kravet på att beakta den holländska forskningen, som givit resultat som ganska dramatiskt skiljer sig från de svenska när det gäller adopterade. Man avvisade t.ex. att ta med uppgifter om de stödprogram som genomförs i Holland. Majoriteten med Tasso i spetsen avvisade att adopterade har särskilda behov eller att de är särskilt sårbara. Jag tycker att detta om något visar att Tasso totalt har underkänt barnperspektivet i adoptionsfrågan och ser till andra intressen, vällovligen ur andra synpunkter, dock inte i ett barnperspektiv.

Anf. 99 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Jag är lite förundrad över en sak som Sten Tolgfors sade. De mekanismer som ligger bakom diskriminering, fördomar och utanförskap på senare tid är enligt alla vetenskapliga undersökningar desamma,

oavsett om det gäller etnicitet, adoption eller sexuell läggning. Sten Tolgfors! Det är samma mekanismer, och vi har för lite forskning om adoptivbarns och om homosexuell situation. Sten Tolgfors vill hävda att dessa mekanismer är olika.

Jag tycker att det är viktigt att se till att få till stånd mer forskning både om adoptivbarns och om homosexuell situation liksom om andra grupper som upplever olika former av diskriminering och utanförskap.

I frågan om det är lämpligt att homosexuella adopterar barn hävdar Sten Tolgfors att dessa belastas med en ytterligare livsuppgift och att de får problem med den sexuella identiteten. Det som är avgörande för sexuell identitet är inte föräldrarnas sexuella läggning utan föräldrars möjlighet att ta upp en diskussion om sexualitet och sexuell identitet. Det är det som det handlar om.

Det är inte så att homosexuella föräldrar är mindre lämpliga än heterosexuella, ibland snarare tvärtom. Vad händer vidare med de adoptivbarn som kommer hit och som faktiskt själva är homo- eller bisexuella? För dem skulle det kanske t.o.m. kunna vara lättare. Jag tycker att Sten Tolgfors gör det lite lätt för sig.

Anf. 100 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det är klart att jag förstår att Yvonne Ruwaida tycker det eftersom hon intar en motsatt ståndpunkt. Låt mig säga att jag har träffat väldigt många internationellt adopterade som känner en rädsla inför det här. Jag har också träffat barn som har adopterats av vad som senare visat sig vara homosexuella familjer. Jag har hört också deras berättelser, som inte är synliggjorda någonstans. De vittnar om att det har varit en oerhört svår process.

Det handlar inte om att föräldrarna inte gett kärlek och omvårdnad eller inte på alla sätt har försökt att ställa upp. Vad Yvonne Ruwaida uppenbarligen inte förstår är att det ena utanförskapet inte automatiskt ger insikt i det andra. Utvecklingen av sexuell identitet och av egen identitet är inte alls bara en fråga om ytan, om diskussioner. Det är fråga om något mycket djupare, om identifikation.

Enligt de experter som kommittén hade till sitt förfogande och enligt remissinstanserna finns det anledning att vara orolig inför en utvidgning av adoptionslagen nu när vi inte har en kunskapsgrund och när det finns så betydande kunskapsbrister då det gäller internationellt adopterade. Vi vet att de har problem men inte varför och inte vad vi kan göra för att hjälpa dem.

När det gäller barn i homosexuella familjer finns det t.ex. i princip inte någon forskning om homosexuella fäder och barn. Den alldeles övervägande delen av forskningen har gjorts på lesbiska mammor och barn. Det finns också en lång rad metodproblem. Framför allt finns det, i alla fall såvitt jag vet, inte en enda undersökning från något ställe i världen om internationellt adopterade i homosexuella familjer. Vi har alltså inte någon kunskapsgrund i detta sammanhang.

Det är inte så som Yvonne Ruwaida sade att jag är emot det här. Jag följer vad barnexperterna säger. Ge mig ett bättre kunskapsunderlag grundat på forskning, så att vi kan tillgodose det som den svenska barnkommittén sade om det som måste föreligga för att man ska anses ha

tagit hänsyn till barnperspektivet: forskning och kunskap och tillfrågande av de berörda.

Yvonne Ruwaida! Låt oss göra en undersökning om vad de internationellt adopterade i Sverige tycker i den här frågan. Någon sådan undersökning har inte gjorts, varken av regeringen eller av Kommittén om barn i homosexuella familjer. Dessa barns uppfattningar har tigits ihjäl.

Prot. 2001/02:120
5 juni

*Partnerskap och
adoption, m.m.*

Anf. 101 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Det är lite lustigt. Sten Tolgfors hävdar att det råder brist på information om internationella adoptivbarns situation generellt och att det är problematiskt. När det gäller den nya lag som skulle göra att även homosexuella ska ha rätt att prövas som adoptivförälder drar Sten Tolgfors slutsatsen att sådan prövning inte ska tillåtas på grund av brist på forskning och kunskap. Men han borde egentligen dra samma slutsats när det gäller de internationella adoptionerna generellt.

Jag tycker att vi borde enas kring att det behövs mer forskning om internationella adoptivbarns situation. Vi behöver också mer forskning om t.ex. homosexuellas situation men också om andra grupper i samhället.

Sten Tolgfors har här i debatten i dag hävdad att mekanismerna bakom utanförskap är olika när det gäller diskriminering på grund av sexuell läggning och på grund av att man är adoptivbarn. Mekanismerna är desamma, men som föräldrar, som enskilda individer, har man olika möjligheter att förstå och hantera dessa mekanismer.

Det som vi ska fatta beslut om handlar inte om en rätt att bli adoptivförälder utan om en rätt att bli prövad. Också jag har talat med väldigt många adoptivbarn, och många av dem som har homosexuella föräldrar är nöjda. Jag har också talat med någon som har varit missnöjd med detta faktum, men det finns inte en så enkel sanning som Sten Tolgfors försöker hävda. Jag tycker faktiskt att den delen av debatten har kommit fram.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi ser till att forskningen på det här området ökas, att kunskapen om vad man som adoptivförälder kan göra för att få sitt barn att må bra blir bättre och att dessa familjer får stöd.

När det gäller sexuell identitet håller jag med om att identifikation är viktig. Det är också därför som vi betonar betydelsen av att ha ett socialt nätverk, och det gäller egentligen alla internationella adoptioner.

Anf. 102 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Med detta säger Yvonne Ruwaida att det kan finnas en skillnad i föräldraskapet som inte handlar om brist på kärlek eller omvårdnad utan just om möjligheten till identifikation. Hon är därför beredd att biträda ett förslag om att det ska vara särskilda villkor för registrerade partner vid adoptioner – inte lika men särskilda villkor. Det tycker jag är konstigt.

Hon säger vidare: Men låt dem prövas! Ja, men mot vad? Om vi saknar kunskap – det finns bara en enda forskningsundersökning gjord här på riksnivå – vad ska då socialnämnden i Åmål göra? Vilket kunskapsunderlag ska den använda att pröva mot? Att sexualiteten kan ha betydelse just för barn med särskilda och speciella förutsättningar, som internationellt adopterade barn har, kan inte bara avfärdas. Om sexualiteten

har betydelse och om det inte finns ett kunskapsunderlag, vad ska vi pröva mot?

Yvonne Ruwaida vill här öppna för godtycke inför beslut i varena socialnämnd. Eftersom det inte finns någon kunskap kommer sedan dessa beslut att överklagas, så att vi får en fortsatt debatt om detta. Vi måste i stället skaffa oss kunskap.

Fru talman! Låt mig också säga att det för mig är något underligt att man här kan driva två debatter parallellt. Å ena sidan får vi ofta höra att man med stort allvar och med fullt berättigande hävdar att det är oacceptabelt att en fjärdedel av landets homosexuella har varit utsatta för våld, att de diskrimineras och att de drabbas av fördomar. Å andra sidan får vi höra att det är problemfritt just för internationellt adopterade. Då finns inte det här.

Det är klart att det finns. Men det är inte barns uppgift att vara verktyg för att vi ska motarbeta fördomar. Det ska vi göra, och jag är verkligen beredd att delta i det arbetet, men det är inte en uppgift för barn.

Jag tror också att det är så, Yvonne Ruwaida, att man bör göra en skillnad mellan kvantitativa och kvalitativa undersökningar. Vi har nu sett resultatet av 30 år med adoptionslagstiftning i Sverige, och det är inte uppmuntrande. Vi vet att ett antal av barnen får problem, men vi vet inte varför. Det finns ett skriande behov av att nu gå vidare och utreda skälen till detta och av att öka stödet till de adopterade som behöver det. Om så inte sker tar vi i vår politik inte ansvar för barnen.

Anf. 103 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Det är nästan synd att förlänga debatten i den här sena timmen, men det som fick mig att begära ordet var att Sten Tolgfors vid flera tillfällen har sagt här att de utlandsfödda adoptivbarnen mår dåligt. Vi har sett skildringar på TV. Det finns sådana fall. Sten Tolgfors sade också att de är överrepresenterade när det gäller självmord, och så kan jag också tänka mig att det kan vara. Det är förskräckligt. Varje självmord är naturligtvis en stor tragedi. Det finns också forskning när det gäller unga homosexuella som visar att det finns en överrepresentation särskilt av unga kvinnor som försökt ta livet av sig. Det är också en tragedi. Man kan förstå att i båda fallen kan det kanske handla om en typ av utanförskap. Man skulle också kunna göra undersökningar av hur barn till arbetslösa mår. Det här ska naturligtvis inte förringas.

Jag tänkte i alla fall ställa en fråga, eftersom Sten Tolgfors är negativ till att låta andra än heterosexuella bli prövade som adoptivföräldrar. Sten Tolgfors har också åberopat experter. Ponera att det skulle finnas ett lesbiskt par eller ett bögpar där båda besitter en totalt unik specialkompetens inom barnområdet. Varför skulle sådana inte kunna ens bli prövade som adoptivföräldrar?

Anf. 104 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det finns sådana fall, säger Tanja Linderborg. Vi pratar om en femhundra procentig överrepresentation i självmord för unga adopterade kvinnor – om det finns sådana fall. För vilken annan grupp i vårt samhälle skulle vi acceptera den här typen av självmordsstatistik eller ohälsostatistik utan att få extra debatter i riksdagen om det? Barnen finns till och har ett eget värde. De är inte verktyg för oss.

Är det så som Tanja Linderborg säger, vilket det förmodligen ligger en del i, att det finns andra grupper som också är överrepresenterade vad gäller självmord så påkallar det också alla former av åtgärder, precis som när det gäller adoptivbarn. Men det går inte att som Tanja Linderborg avfärda risken för dubbelt utanförskap, som barnexperterna säger, med att säga att det också finns andra grupper som har problem. Det hjälper inte de adopterade.

Barnexperterna säger till mig att de ser en risk för adderade riskfaktorer, och att just för en grupp där många har fullt sjå att hålla koll på sin tillvaro nu och klara sin identitetsutveckling vet inte vi vad som kan bli droppen som får bägaren att rinna över. Jag är inte beredd att chansa. Tanja Linderborg är beredd att chansa, utan något som helst forskningsstöd och utan något som helst underlag. Skulle Tanja Linderborg ha fel är det de barnen som får betala det priset. Om jag har fel kan vi återkomma i riksdagen om några år och fatta ett nytt beslut. Det är skillnaden mellan Tanja Linderborgs och min linje.

Jag är inte negativ till att låta registrerade partner prövas för adoption vad gäller närståendeadoption, därför att de barnen befinner sig i en helt annan situation. De har koll på sitt ursprung. De vet vilka de biologiska föräldrarna är. De vet vem de är lika. De har inte varit med om de tidiga separationer som de internationellt adopterade har varit. Det är just med hänsyn till den specifika och speciella situation som internationellt adopterade har som jag på nuvarande kunskapsgrund inte är beredd att utvidga lagstiftningen.

Anf. 105 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Jag menar att det inte går att addera på ett matematiskt sätt när det gäller annorlundaskap eller olikheter på det sätt som Sten Tolgfors gör. Det går inte! Vi skulle till det då kunna lägga om föräldrarna är rödhåriga eller kanske har nedsatt hörsel. Man kan alltså inte stapla på det sätt som Sten Tolgfors gör och se det rent matematiskt.

Jag vill bara försäkra Sten Tolgfors att jag känner mig väldigt trygg i det här beslutet. Sten Tolgfors säger att jag chansar. Nej, det är sällan som jag har känt mig så trygg. Jag vet inte om Sten Tolgfors var i kammaren eller i huset över huvud taget när jag höll mitt inledningsanförande och beskrev hur jag har kommit fram till att det här är så rätt. Hade jag varit det minsta tveksam kan jag försäkra att jag inte hade stått här och tagit replik på Sten Tolgfors. Jag känner mig alltså trygg. Jag hoppas att Sten Tolgfors också känner sig trygg i det beslut som han kommer att fatta senare i kväll.

Anf. 106 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Pondera att man ser en mamma vara ute och gå på stan med en barnvagn med sin lilla ettåring i. Skulle någon här i salen kunna få för sig att gå fram till henne och säga: Vet du om att det första året du har haft med det här barnet har varit helt betydelselöst för det här barnets framtid? Det är vad man säger när man förnekar de speciella behov som adopterade har. Vet du om att om det här barnet hade gått från den ena vuxna till den andra under hela sitt första år så hade det varit helt betydelselöst för det här barnets framtid? Vet du om att om det här barnet hade fraktats till ett annat land, fast det kom ihåg sånger på sitt ur-

sprungsspråk och sådana saker, så skulle det vara helt betydelselöst för det här barnets framtid?

Det är självklart inte på det sättet. De många och tidiga separationer som internationellt adopterade går igenom har vi negligerat, och det kan ha effekter för hur man mår och vilka relationer man formar senare i livet. De flesta klarar att komma över det med hjälp av särskilt utvalda familjer, men när snart sagt landets samlade barnexpertis och en mycket tydlig remissomgång säger till mig att man inte vet vad som är droppen som får bägaren att rinna över och att man varnar för att på nuvarande kunskapsläge utvidga adoptionslagstiftningen därför att man inte vet om barnen klarar det, då behöver jag mer som underlag än Tanja Linderborgs trygghet, kan jag säga. När experter som t.ex. Torgny Gustavsson skriver särskilda PM och när barnorganisationer och adoptionsorganisationer går igenom den forskning och det material som finns och varnar och pekar på att kejsaren är naken kan vi inte sätta politiskt tyckande före barnexperterna och professionen, och det är precis vad Tanja Linderborg gör. Det är inte matematik. Det är psykologi. Det är fråga om hur många saker man tror att ett barn klarar på egen hand, och i dag tyvärr utan tillräckligt stöd. Det är en djupt allvarlig fråga.

Jag blir alltid orolig när politiker ska politiskt överpröva forskning och profession och sätta sitt tyckande – i det här fallet sin trygghet – före deras varningar.

Anf. 107 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet. Jag står också bakom v-reservationerna och instämmer helhjärtat i det som Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis har sagt här tidigare, och jag tror mig kunna tala för en mycket massiv partiopinion.

Jag har respekt för att alla här i kammaren anser att de handlar för barnens bästa. Jag vet att det också gäller min partikamrat Yvonne Oscarsson.

Sten Tolgfors säger att barnexpertisen körs över. Det får mig att rysa, hela begreppet ”barnexpertisen”. Alf Svensson talade här tidigare om hur vi vågar ta ansvar för att gå emot ett antal experter och forskare. Jag ska försöka förklara varför jag vågar ta det ansvaret, och det ska jag göra genom att gå tillbaka lite grann i historien.

En gång i tiden, då kyrkan ansågs vara den enda stora auktoriteten på området barn och föräldraskap hade man oerhört starka krav på lydnad: barn skulle vara födda inom äktenskapet, ogifta mödrar fördömdes och barnamord var mycket vanligt tills lagstiftarna vågade sig på att gå emot denna kyrkliga expertis och 1776 lagstifta om ensamma mödrars rätt till anonymitetsskydd. På 1800-talet tog de världsliga myndigheterna över alltmer, men den auktoritära synen på barn fanns kvar. Man ansåg sig ha rätt att ganska godtyckligt flytta barn från sina föräldrar. Vi fick det som kallades fosterbarnsindustrin: barn som utnyttjades som billig arbetskraft. Hela Myndighets-Sverige stod bakom. Alla barnexperterna stod bakom. Några vågade frondera.

Sedan fick vi rasbiologin och det rasbiologiska institut som inrättades här genom ett riksdagsbeslut, och vi fick tvångssteriliseringarna.

Större delen av Forskar-Sverige stod bakom detta, och riksdagen anpassade sig. Bara ett fåtal modiga riksdagsledamöter vågade frondera,

eller chansa för att använda Sten Tolgfors begrepp, mot att forskaropinionen – alla professorer – hade fel.

Jag grundar mitt ställningstagande på egna erfarenheter och egna värderingar. Jag känner homosexuella som är underbara föräldrar. Jag känner också homosexuella där jag skulle tveka att rekommendera dem rätten att adoptera. Jag känner sådana som revolterat mot föräldrar som försökt indoktrinera dem med kristendom. Jag skulle inte gärna ge de föräldrarna rätt att adoptera barn. Jag känner barn som har revolterat mot vänsterföräldrar som velat förbjuda dem att konfirmera sig. Jag skulle inte heller där vilja rekommendera att de skulle ha rätt att adoptera.

Alf Svensson sade tidigare i debatten att alla har rätt till sina föräldrar. Det lät som om han stod på en båt och passerade ett antal skeppsbrutna och ropade: Alla har rätt till en båt!

Jag vill väldigt gärna tro att ni som inte vill ställa upp på den nya lagen handlar i god tro. Men jag skulle vilja fråga vilket ansvar ni tar för att det beslutet ska uppfattas rätt, så att det inte uppfattas så som de brevskrivare som hört av sig till oss alla uppfattar det. Det handlar inte om rätt att adoptera, utan det handlar om rätt att prövas för adoption.

Ta ert ansvar och förklara för svenska folket och för medierna vad beslutet handlar om.

I detta anförande instämde Tanja Linderborg, Rolf Olsson, Tasso Stafilidis, Gunilla Wahlén (alla v), Anders Bengtsson, Marianne Carlström, Karin Jeppsson, Lars Lilja, Elisebeht Markström, Christina Nenes, Marina Pettersson, Raimo Pärssinen (alla s), och Yvonne Ruwaida (mp).

Anf. 108 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Återigen debatterar vi en fråga som väcker mycket känslor och tyckande. Det är inte så konstigt. Frågan berör oss så innerligt nära eftersom det gäller barn.

Jag vill börja med att klargöra att jag uppfattar det så att i stort sett samtliga som engagerar sig i den här frågan har en uppriktig tro att de tar ställning för barnens bästa. Problemet är bara att vi uppenbarligen tolkar det hela på olika sätt. Samtidigt tror jag att en och annan har satt vuxenperspektivet först. Jag tycker att en del av debatten i dag har visat det.

För att kunna bena ut problemen måste vi först och främst ha klart för oss varför samhället över huvud taget bryr sig om de här frågorna. Detta framgår med all önskvärd tydlighet av den handledning som finns för adoptionsutredningar. Där framgår nämligen att samhällets uppgift vid adoption är att se på de sökandes lämplighet för barnens bästa. Någon rätt att få adoptera barn finns inte, utan det handlar om barnens rätt att få föräldrar. Detta står i handledningen.

Samhället tar på sig ett särskilt ansvar för dessa barn, vilket är viktigt att poängtera. Därför överlåter man till socialnämnderna att fatta beslut. Socialnämnderna har experter till sitt förfogande, nämligen familjerättssekreterare som gör utredningarna. Lämpligheten prövas av socialnämnderna som grundar sina beslut på de särskilda utredningar som familjerättssekreterarna gjort.

Ett problem, som jag upplevt på senare tid, är när de sökande som fått avslag överklagar till länsrätten. Där finns inte sakkunskapen direkt tillgänglig, och det verkar därför som om man mera prövar lagligheten och

mindre lämpligheten. Det blir därmed fråga om en juridisk bedömning. Det finns en del avskräckande exempel på detta.

Grunden för detta ärende utgörs av omsorgen om barnens bästa. Det finns emellertid krav från starka påtryckningsgrupper att utöka grupperna för internationella adoptioner till att också omfatta homosexuella.

När jag har konstaterat vad som är det gemensamma målet har vi att fundera på vilken väg som är bäst att gå för att nå målet. Vad brukar vi göra? Jo, vi tillsätter en utredning som ska analysera konsekvenserna, se olika vägar till lösningar och komma med någon form av slutsats. Till dessa utredningar kopplar vi experter.

Den erfarenhet som jag har från utredningen Vård i livets slutskede är att vi lyssnade, diskuterade och tog till oss av experternas kunskaper och erfarenheter. Som parlamentariker kan vi inte kunna allt, men vi bedömde ändå experternas synpunkter.

Det känns egendomligt, ja nästan sorgligt, att så många personer som är vana att lyssna till råd, personer som jag är övertygad om vill barnens bästa, denna gång uppenbarligen har missat de flesta råden. Detta ledde till att ett antal experter skrev särskilda yttranden. Dessa yttranden är nog så starka i sina slutsatser när det gäller tillgänglig kunskap och tillgänglig erfarenhet.

I propositionen kan man också läsa vilka remissinstanser som avstyrker förslaget. Där finns i princip alla organisationer som professionellt arbetar med barn- och ungdomsfrågor och med adoptioner, såsom Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Rädda Barnen och ytterligare ett antal som har nämnts tidigare. Jag vill också lägga till familjerättssekreterarnas organisation. Familjerättssekreterarna är ju de som gör utredningarna.

Vad säger då remissinstanserna? Ja, vi har redan hört en del i debatten. Jag tycker i och för sig att det är väsentligt att pranta in somliga synpunkter, men än viktigare är att konstatera hur eniga de är. Man säger alltså nej till förslaget om internationella adoptioner.

Nyligen presenterades forskningsresultat – några vill avvisa dem – som visar på de internationellt adopterade barnens utsatthet. Resultatet visar att risken för självmordsförsök eller fullbordade självmord är tre till fyra gånger högre för internationellt adopterade än för andra jämförbara grupper i Sverige. De mår alltså inte fullt så bra som andra jämförbara grupper. Samma överrisk gäller för psykisk sjukdom, allvarlig kriminalitet och gravt missbruk. Det handlar om missbruk som är så gravt att personerna i fråga behövde sjukhusvård.

Studien är mycket omfattande – över 11 000 barn och ungdomar ingick i den. Den är relevant genom att den är gjord i Sverige med det samhällsklimat vi har.

Forskarens slutsats, som han tar upp i en debattartikel, är att gruppen internationellt adopterades psykosociala risksituation inte bör förvärras genom att kretsen av potentiella adoptivföräldrar utökas till homosexuella par. Det skulle ytterligare kunna komplicera identitetsutvecklingen för dem.

I en situation där de som arbetar med barn och adoptioner – antingen via utredningar eller verkställande av adoption – liksom de som företräder de adopterade själva alla avstyrker förslaget är det för mig oförsvärligt att bifalla regeringens förslag om att låta homosexuella par prövas för internationella adoptioner.

I en viktig mening i handledningen för adoptionsutredarna sägs: ”Inte minst har det visat sig att vuxenblivandet i tonåren ofta innebär kluvenhet och problem hos den unge”. Jag tycker att också detta ska finnas med vid bedömningen av lämpligheten.

En god linje när det gäller känsliga frågor är att man tillämpar en försiktighetsprincip. Det finns inga studier om hur internationellt adopterade barn har det i homosexuella familjer i Sverige.

Jag tror att homosexuella i sig kan vara bra föräldrar, vilket också sagts tidigare, och jag har därför i vår motion tagit ställning för närståendeadoptioner. Däremot tror jag inte att det ännu i det svenska samhället finns en tillräcklig mognad för att låta homosexuella adoptera internationellt. Även en homosexuell familj lever i samhället – den är inte en isolerad ö.

Skillnaden mellan närståendeadoption och internationell adoption har också diskuterats här. I det förra fallet har barnet en biologisk förälder med i bilden. Då blir det inte de identifikationsproblem som finns för de andra. De senare har ju en gång blivit svikna. Det är ett trauma i sig, enligt de experter som arbetar med ungdomsfrågor. Jag säger medvetet ungdomsfrågor, för det är oftast i ungdomen problemen kommer upp till ytan. Jag vet det av personlig erfarenhet.

Jag vill återgå till försiktighetsprincipen. Den är bra. Den används bl.a. i diskussioner kring våra livsmedelsfrågor och i andra sammanhang. Det är konstigt att man glömmer den när det gäller barnen.

Mot bakgrund av vad de experter som arbetar med frågorna tycker är det för mig egendomligt att man blir så tvärsäker på motsatsen att man vill driva igenom den här lagen. Är ni så säkra att ni inte ens funderar över försiktighetsprincipen? Jag tänker på er många socialdemokrater som fick oavgjort i en första votering vid er kongress. Hur kan en så stor majoritet av er ha blivit så spiksäkra på att det här är rätt? Hur hade det gått om ett av era ombud hade haft modet att rösta efter sin övertygelse, något som han redogjorde för efteråt att han borde ha gjort? Hade ni då varit lika säkra på att motsatsen till dagens ställningstagande hade varit rätt? Är ni så bundna av det kollektiva att en enröstsövertikt vid kongressen låser fast er här i kammaren?

Dessutom innebär det här förslaget att Sverige måste säga upp en konvention till barnens skydd vid adoptioner. Bara det borde göra att man avstår från att driva igenom lagändringen. För vilken signal sänder det till länder som är på väg att anta konventionen?

Fru talman! I mina ögon finns det alltså många skäl att säga nej till förslaget. Jag yrkar bifall till Christel Anderbergs yrkande om bifall till motionerna L24 och L19 under punkt 3 i utskottets förslag. Dessutom yrkar jag bifall till reservation 10 under punkt 17.

I detta anförande instämde Runar Patriksson (fp).

Anf. 109 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Det är med anledning av att Lennart Kollmats bl.a. tar upp den statliga utredningen, Kommittén om barn i homosexuella familjer, och fräckt påstår från talarstolen att vi inte har lyssnat på experterna som jag begär replik.

Jag vill tala om för Lennart Kollmats att det i utredningen satt flera olika experter. Jag satt också med i utredningen och tillhörde majoriteten. Det var faktiskt så att vi verkligen lyssnade till experterna. Våra experter var väldigt duktiga, det är ingen som har ifrågasatt det. Lennart Kollmats står i talarstolen i riksdagen och hävdar att vi inte har lyssnat på våra experter. Det är en ren och skär felaktighet.

Däremot drog vi i vissa fall i vissa frågor andra slutsatser än experterna. Experterna drog slutsatser utifrån sina kunskaper och erfarenheter. Vi drog våra slutsatser utifrån de politiska överväganden vi gjorde.

Det fanns experter som hade en helt annan syn på frågan än den som Lennart Kollmats har redogjort för, nämligen att de var för. Det finns också många bland de adopterade själva och en organisation med adopterade som är positiva till förslaget. Det är viktigt att lyfta fram även dem.

Anf. 110 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Beträffande det senare har jag inte hört Tasso Stafilidis nämna Adoptionscentrum, NIA eller Socialstyrelsens yttrande här tidigare. Det kan bero på att jag har missat en del, eftersom debatten har dragit ut så långt på tiden. Jag har inte hört hela debatten. Det är möjligt att jag har fel. Jag sade att jag inte har hört det.

Det som Tasso Stafilidis sade var väldigt bra. Han sade att man gjorde de politiska övervägandena. Det jag sade i mitt anförande var att man uppenbarligen missade de flesta råden som kom från experterna. Jag sade inte att ni inte lyssnade. För mig är att lyssna inte att göra som experter säger. Ni lyssnade säkert men ni missade att ta till er de råden. Det må vara er obetaget.

Det är precis som Tasso Stafilidis säger, det är politiska överväganden. Ni struntar fullständigt i vad de som är kunniga på det här området har intagit för ståndpunkt. Jag talar om de som jobbar med barnfrågor och ungdomsfrågor, de organisationer som håller på med det här. Det gäller inte minst familjerättssekreterarna, som man hänvisar till, som sedan ska göra utredningarna. Hur tänker sig Tasso Stafilidis deras situation, när de i stort sett enigt gick emot förslaget? De ska ju sedan göra en utredning om ett homosexuellt par som ansöker om prövning. Vad tror Tasso Stafilidis händer om de kommer fram till ett nej? Jag är övertygad om att det direkt kommer att överklagas och de kommer mer eller mindre att kallas homofober. De hamnar i den situationen.

Anf. 111 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Det är bra att Lennart Kollmats lyfter upp familjerätts-socionomerna. Jag har haft möjlighet att åka runt till många av landets kommuner och träffa familjerätts-socionomerna. I vissa kommuner finns det speciella familjerättsenheter. I andra kommuner är det en och samma socionom och socialsekreterare som jobbar med både adoptioner och omhändertagande av barn osv.

Det som slog mig var att många av familjerätts-socionomerna faktiskt inte hade någon uppfattning om att det skulle vara till barnets nackdel om homosexuella skulle bli prövade för adoption. Jag mötte också en del som tvärtom hade väldigt mycket uppfattningar och fördomar kring homosexuellt föräldraskap.

Det var många av familjerättsocionomerna som i sin arbetssituation inte över huvud taget hade kommit i kontakt med barn som levde med homosexuella föräldrar. De hade mycket fördomar. Men de socionomer som hade kommit i kontakt med sådana föräldrar och sådana barn hade inte samma inställning.

Det är en av de frågor som regeringen ska arbeta vidare med. Där har också NIA ett ansvar för att den handbok som existerar faktiskt ska vara en hjälp för familjerättsocionomerna. Så det är inte vad det handlar om.

Jag tycker också att det är viktigt att Lennart Kollmats är ärlig och lyssnar på det som vi säger. Vi har lyssnat på barnexperterna i utredningen. Vi har dragit andra slutsatser. Det innebär inte att vi har struntat i det de har sagt.

Anf. 112 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Det är uppenbarligen en upprepad dialog. Ni har lyssnat på experterna och dragit andra slutsatser för det var de politiska övervägandena som tog överhanden över de sakkunskaper som fanns. Vi har olika uppfattningar. Vi har dragit olika slutsatser. Jag har respekt för Tasso Stafilidis slutsatser fast jag inte instämmer i dem.

Det andra jag vill säga gäller familjerättssekreterarna. Det är intressant att de som inte delar Tasso Stafilidis uppfattning har fördomar. Huvudsekreteraren i utredningen var nere i Lund och träffade 300 familjerättssekreterare. De applåderade honom till slut, för de tyckte att han var så modig som ställde upp och fick så mycket mothugg – mothugg som var i stort sett enigt – och ändå fullföljde sin redovisning.

Jag tycker att Tasso Stafilidis ska läsa remissyttrandet. Där framgår också med all önskvärd tydlighet vad de som jobbar med adoptionsutredningar tycker i den här frågan. Jag skulle inte vilja vara i deras kläder efter att den här lagstiftningen är genomförd, med den grundläggande inställning de uppenbarligen har. Jag vet av personlig erfarenhet att det är en mycket lojal tjänstemannagrupp som naturligtvis kommer att följa den lag som riksdagen stiftar. Det är jag helt övertygad om. Jag kan garantera att det blir så.

Anf. 113 ANDERS BENGTTSSON (s):

Fru talman! I dag har vi verkligen kunnat konstatera att vår lagstiftning inte alltid är i takt med tiden. Om så vore skulle den här debatten inte behöva hållas över huvud taget. Att vi inte behandlas lika inför lagen oavsett sexuell läggning blir tydligt när vi diskuterar det familjepolitiska området.

Vi har redan slagit fast att detta med att vara en god förälder inte har något att göra med sexualitet utan med vår förmåga och kunskap att ge våra barn en kärleksfull och trygg uppväxt. Trots detta kan vi konstatera att samhället betraktar och behandlar oss människor olika utifrån om vi är heterosexuella eller inte.

Ett viktigt avsnitt i lagutskottets betänkandet *Partnerskap och adoption* behandlar lesbiska kvinnors möjligheter att bli föräldrar. I alla tider har lesbiska kvinnor liksom heterosexuella kvinnor längtat efter barn. Det är fullt naturligt. Lika naturligt är det att barn växer upp med lesbiska mödrar. Men det är här som den stora orättvisan blir tydlig.

En heterosexuell kvinna som inte kan bli gravid kan låta sig insemineras på klinik i Sverige. Det krävs att hon sammanbor eller är gift med en man. Men denna dörr är stängd för en lesbisk kvinna, även om hon lever i ett stabilt och kärleksfullt partnerskap med en annan kvinna. Detta faktum betyder inte att lesbiska kvinnor avstår från att bilda familj. Deras möjlighet är dock begränsade till insemination i hemmet eller på en klinik utomlands.

Fru talman! I de flesta fall när insemination görs utomlands blir fadern okänd. I många länder saknas den svenska registreringen av donatorer och rätten för barnet att få veta vem som är dess biologiska far. I dag har mycket av debatten handlat om att se till barnets bästa. Är detta att se till barnets bästa? Jag tycker inte det.

Barn har rätt att få veta hur de har kommit till och vem som är deras biologiska pappa. Vi är säkert alla överens om att ett barn har rätt att grunda sitt liv på sanningen om sitt etniska ursprung. Allt annat är otänkbart och en kränkning av barnets integritet.

Därför är det betydelsefullt att föräldrarna vill och känner att de vill berätta för barnet och att barnet ges möjlighet att få reda på sitt ursprung, vilket blir fallet vid insemination på klinik i Sverige. Det är ett av de viktigaste argumenten för en lagändring.

Ett annat argument är att minimera hälsoriskerna. Jämfört med privat insemination innebär en behandling inom den allmänna sjukvården också en minskad risk för att smittsamma sjukdomar förs vidare till barnet. Kvinnor ska inte bara för att de är lesbiska utsättas för större risker än andra kvinnor.

Införande av en möjlighet för lesbiska kvinnor att insemineras på klinik i Sverige blir en välkommen förändring. Det innebär ett förbättrat skydd både juridiskt och medicinskt för det barn som blir till genom assisterad befruktning.

Fru talman! Jag tycker dock att det är riktigt såsom utskottsmajoriteten föreslår att det rättsliga föräldraskapet för barnet ska regleras innan rätten till insemination för lesbiska kvinnor införs. Barnets rättigheter måste alltid komma först.

I motion L18 yrkar jag och min partikollega Sonia Karlsson att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att frågan om assisterad befruktning bereds skyndsamt. Med glädje konstaterar jag att utskottsmajoriteten gått oss till mötes och därmed tillgodoser vårt förslag.

Jag och Sonia Karlsson vill därför passa på att tacka utskottsmajoriteten för den positiva behandlingen av vår motion och för förslaget att bifalla den. Vi ser med tillförsikt fram emot att utredningen kan ske så skyndsamt som möjligt.

I detta anförande instämde Eva Arvidsson, Margareta Carlström, Karin Jeppsson, Hillevi Larsson, Elisebeht Markström, Christina Nenes och Marina Pettersson (alla s) samt Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis (båda v).

Anf. 114 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Att vara förälder är något stor och ansvarsfullt. Det är i de flesta fall en ofattbar gåva där föräldrarollen i normalfallet inte är

utbytbar. Barns behov av harmonisk uppväxt måste tydligt hävdas och kommer långt före vuxnas önskan att bli föräldrar.

Kommittén Barn i homosexuella familjer och sedermera regeringen föreslår, som vi har hört många gånger här i dag, att homosexuella par ska få adoptera gemensamt och därmed bli prövade för adoption. Påståendet att det är för barnets bästa kan te sig märkligt då utredningens experter, utom företrädaren för de homosexuella, kritiserar kommitténs sätt att dra sina slutsatser.

Tvärtom menar experterna, med stor kunskap och erfarenhet, att förslaget om gemensam adoption strider mot det som kan vara just barnets bästa. Den internationella barnkonventionen slår också fast att barnets bästa ska vara styrande för alla överväganden som rör adoption. Även den svenska adoptionslagen bygger på principen om barnets bästa. Den bärs upp av tanken att inga andra intressen kan ta över barnets behov.

Regeringens proposition har många svagheter och reser många frågetecken. Varför är det så bråttom? Propositionen är högst motsägelsefull och följer inte någon rationell eller traditionell linje. Kommitténs experter, som regeringen själv tillsatt, säger nej. Tunga remissinstanser är negativa. Regeringen har ansett att en ny utredning bör tillsättas för att se över de internationella adoptionerna. Ny forskning styrker att adopterade som grupp är mycket sårbar. Lagrådet kritiserar regeringens förslag.

Dessutom har TV-programmet Dokument inifrån visat att vare sig eller kommittén eller ännu mindre regeringen har tagit adopterades sårbarhet på allvar. Det som har kommit fram efter det att kommittébetänkandet lades fram har inte stärkt kommitténs ställningstagande utan närmast gjort att det ifrågasatts.

Det finns några saker att erinra om. Det var riksdagen som i mitten av 90-talet beslutade att homosexuella par inte skulle få adoptera med motiveringen att det gäller att hävda barnets bästa. Varför gäller inte detta ställningstagande några år efter det riksdagsbeslutet? Underlaget är ju i stort sett detsamma. Sverige vill gå längre än andra jämförbara länder som Norge, Danmark, Island och t.o.m. Holland.

Förebilder av båda könen är viktiga. Regeringen säger att ”det inte heller finns anledning att i lagen kräva att till exempel barn ska vistas i Sverige under viss tid”. Det innebär att ursprungsländerna inte kan vara säkra på att barnen inte skulle hamna i t.ex. homosexuella familjer. Varför gör Sverige en annan bedömning än våra nordiska grannländer och Nederländerna?

Samarbetet om internationella adoptioner måste bygga på förtroende. Det erkänner också regeringen. Ändå tänker regeringen kringgå Haagkonventionen, en konvention som Sverige varit med om att arbeta fram, där ursprungsländerna får en tydlig roll och har rättigheter. Återigen: Vad har förändrats på dessa få år då man i argumenteringen kom fram till samma slutsatser?

Regeringens tal om en svensk öppenhet som på sikt skulle medföra att inställningen till homosexuellas adoptioner i partnerskap skulle förändras även i andra länder visar på att det för regeringen och utskottsmajoriteten är en symbolfråga som inte handlar om barn utan om politik. Det påstås att erkännandet av en sådan familjebildning ger en viktig signal till dem som lever hos homosexuella vuxna. Men signalen innebär också att det inte alls är viktigt för barn att ha en mamma eller en pappa,

vilket regeringen å andra sidan understryker. Därför finns det en rad både intellektuella och argumentmässiga kollisioner.

Slutsatsen från regeringen själv är att det nu gäller att berörda myndigheter får i uppdrag att följa konsekvenserna. Det finns alltså en risk med lagändringen, enligt regeringens egna ord.

Fru talman! Barn behöver både manliga och kvinnliga förebilder under uppväxten. Det är de flesta överens om. En del påstår dock att dessa förebilder inte måste vara föräldrarna. Det kan vara så, men det underlättar om det är människor med föräldraerfarenhet, särskilt för internationellt adopterade. Under identitetsutvecklingen är det mycket som inte kan ges då de biologiska banden saknas.

I en departementspromemoria, Ds 1999:57, påvisas att också barns psykologiska utveckling sker bl.a. genom ett kontinuerligt växelspel mellan föräldrarna i deras olika könsroller.

I nästan alla sammanhang i samhällslivet i övrigt driver vi hårt frågan om vikten av att både män och kvinnor förekommer som förebilder. Det gäller i förskolan, i skolan, inom vården, i arbetslivet i övrigt och i chefsroller. Det ter sig orimligt att de förebilderna inte skulle behövas i den mest primära situationen, dvs. under ett barns uppväxt och inom familjens ram.

Med tanke på att de flesta adoptioner börjar i någon form av tragedi som man någon gång under sitt liv måste bearbeta kommer funderingar om identitet, utseende och bakgrund att spela en stor roll. Därför är det viktigt att adoptivbarn inte blir något slags spjutspetsar eller slagträ i den svenska inrikespolitiska debatten om villkoren för vuxna med annorlunda sexuell läggning. Den statliga Barnombudsmannen, adoptionsorganisationer och många adopterade säger nej eller är tveksamma till homosexuella och internationella adoptioner. Många gör det utifrån att man inte anser att det är barns bästa att utsättas för ytterligare ett utanförskap som de själva inte har valt.

Att vara invandrare och att vara adopterad innebär att man måste hitta ett förhållningssätt för att klara påfrestningarna. Att dessutom leva i en annorlunda familj blir ytterligare en svårighet som för många adopterade med dess bakgrund kan innebära en stor påfrestning. Tilläggas kan att många tonåringar med homosexuella föräldrar har att genomgå sin egen "komma-ut-process". Detta har understrukits av flera här i dagens debatt.

Ska det bli något positivt i tesen "barns bästa" så måste en rad omständigheter iaktas, forskning iscensättas och utvärderas, omvärldsländernas inställning beaktas och ett rejält mått av försiktighet iaktas. Detta har den statliga utredningskommittén bortsett ifrån. Därför behövs det en ny beredning som bygger på forskning som tar hänsyn till en sammanvägning av erfarenheterna från adoptionens totala effekter i förhållande till internationella avtal och konventioner och som i vid mening kan hävda att de förändringar som föreslås har sin utgångspunkt i perspektivet "barns bästa".

Ett par motioner, en socialdemokratisk, L19, och en folkpartistisk, L24, ser ut att samla en bred uppslutning i omröstningen. Skulle det bli en majoritet för det yrkande som motionerna bygger på så skulle det bli ett rådrum, och det skulle kunna ske en samordning med en översyn över hela lagkomplexet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till det tidigare framställda yrkandet av Christel Anderberg under punkt 3, som innebär bifall till motionerna L19 och L24. Det innebär i sin tur yrkan om avslag på regeringens förslag om att internationella adoptioner ska tillåtas i homosexuellt föräldraskap.

Prot. 2001/02:120
5 juni

*Partnerskap och
adoption, m.m.*

I detta anförande instämde Lennart Kollmats (fp).

Anf. 115 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Vi kan kanske gissa att jag fick det rådrum som det talades om här alldeles nyligen eftersom det blev fel i ordningen på talarlistan.

Fru talman! Jag ska börja med ett citat, nästan på dagen åtta år gammalt. Så här sade talesmannen för Socialdemokraterna, Maj-Lis Löow, i debatten den 7 juni 1994 rörande partnerskap – jag hämtar det direkt från protokollet:

”Några undrar om inte detta bara är det första steget. Sedan kommer adoption, gemensam vårdnad och insemination. Det har rests krav också kring dessa frågor. Jag kan bara svara för mig och för det socialdemokratiska partiet. Detta är steget. Det är inte det första steget. I det lagförslag som i dag ligger på riksdagens bord tar vi uttryckligen bort allt som har med barn att göra. Barns rätt i samhället regleras för övrigt i föräldrabalken, som hela tiden utgår från barnens bästa, inte från vad föräldrarna vill.”

Hon fortsätter sedan:

”Det finns heller ingen lag som säger att man har rätt att kräva att få bli förälder. Den frågan prövas alltid utifrån barnets bästa om det gäller adoption och utifrån vissa etiska regler om det gäller olika former av konstgjord befruktning. Som jag ser det bygger samhällets engagemang i dessa frågor på att man under vissa förutsättningar hjälper barnlösa par att få ett barn som de kunde ha fått själva. Därmed faller frågan för homosexuella par.”

Fru talman! Jag fick en gång lära mig att för en viss religiös rörelse var en sanning en sanning i 20 år, och sedan surnade den och blev en lögn. Det är uppenbart att i vissa frågor får man se upp med ”bäst-föredatum” även i politiken och inte lita på uppgiftslämnaren!

Fru talman! Det har redan ordats ganska mycket i denna debatt i dag. Jag ska inte vare sig bemöta eller kommentera mycket av det som har sagts eller stryka under det heller. Vad som har slagit mig är dock att så fort någon har haft en avvikande uppfattning från det som är ett slags inneuppfattning just nu så talar man om fördomar. ”Fördomar” är en etikett som man klistrar på till höger och vänster här. Det har också talats om dimridåer. Jag vågar säga för egen del att jag tycker att de som har beskyllts för det snarast står för klarsynen.

Det är också uppenbart att det finns de som har bestämt sig för att inte ta argument. Adoptionsorganisationer, adopterades organisationer, psykologer, kuratorer, Barnombudsmannen och många andra med insikt har varnat för det steg som nu föreslås, men det betyder inget för dem som i dag talar för det som måste kallas för vuxenegoism. För, fru talman, det är inte utifrån barnets bästa som detta föreslås, som jag upplever det, utan för en liten grupp vuxna. Det borde vara som Maj-Lis Löow sade 1994:

”Samhällets engagemang bygger på att hjälpa dem som annars kunde fått egna barn. Därmed faller frågan för homosexuella par.”

Tydligare än så kan det inte sägas. Man borde inte behöva argumentera mer.

I den motion i frågan, 2001/02:L17, som Gustaf von Essen och jag lämnade in med anledning av propositionen finns korta, enkla argument för ett avslag på densamma, så den läskunnige kan ju själv ta del därav utan att jag ska upprepa dem. Självfallet yrkar jag också på bifall till motionen inom ramen för reservation 2.

I den nu pågående debatten har jag träffat på debattörer som jag känner igen från en annan debatt – den om de frånvarande papporna. Det har också berörts här tidigare i dag. Där har de rätt. Barn kommer till genom en handling och inte genom en händelse. Handlingar är man ansvarig för. Skam åt de män som smiter undan från sitt pappaansvar! Här skulle vi alla gemensamt kunna gå till storms på ett helt annat sätt. Må det då vara mig förlåtet att säga att jag därför upplever dessa debattörers agerande som ett kvalificerat hyckleri.

Man brukar säga att barn behöver både sin far och sin mor i den ena debatten, men i den nu aktuella så vill man hjälpa till att skapa möjligheter eller, rättare sagt, risker för barn att bara få ha tillgång till den ena föräldern. Det är ju i det dagliga livet, i oväntade situationer och i identitetstillblivelseprocessen som man har behov av båda föräldrarna – och kontinuerligt. Dagens förslag är bara till för att låta en liten grupp vuxna få rätt att hantera barn. Barn får aldrig hanteras! Barn ska ha en lycklig och harmonifylld uppväxt. De ska utvecklas och skyddas. De ska inte utsättas för vuxenskapade problem och bekymmer. Det kommer bekymmer tids nog ändå! Allt vi ger dem ska utgå från deras egna behov – aldrig från de vuxnas.

Jag tycker att inte minst dagens socialdemokratiska ledamöter bör befinna det som jag citerade från Maj-Lis Lööw. Här finns ju många kvar av dem än i dag i kammaren från den tiden, som då stödde det förslagets motiveringar även med avseende på barnen. Det gäller både socialdemokrater och ledamöter från andra partier.

Fru talman! Lagstiftningen måste alltid i grunden vara generell och inte fungera som särslagstiftning för olika begränsade intressegrupper. Jag motionerade i höstas om det. Förvånansvärt nog ansåg nyligen inte riksdagen att så skulle vara fallet, så när man nu ånyo föreslår en särslagstiftning så fortsätter man på denna för ett rättssamhälle riskabla väg.

Fru talman! I min första debatt här i kammaren för snart elva år sedan tvingades jag konstatera att frågan som det gällde då – på skatteområdet – inte kunde avgöras direkt, som jag ville. Vi skulle avvakta slutet av en utredning och pågående beredning. Det insåg både jag och ministern jag debatterade mot. I den här frågan hade det funnits alla skäl att avvakta pågående forskning och utredning, men det vill man inte. Man kan fråga sig varför. Det förhållande som jag då debatterade betraktade jag som en björntjänst, ser jag i protokollet. Fru talman! En björntjänst är nästan det snällaste man kan säga att ett beslut om det förslag som i dag läggs fram skulle bli för barnen.

Jag önskade av hela mitt hjärta att detta som av allt att döma är min sista debatt i denna kammare hade varit något som jag med glädje skulle minnas. Dock, som det heter: Människan spår, men Gud rår. Och det är i

den fasta förvisningen, när jag nu lämnar att, trots alla tillkortakommanden för oss människor finns det ytterst en högre makt som kommer att korrigera – om än ibland ganska hårdhänt – de beslut som fattas och där vi gått utanför våra ramar.

Fru talman! På det hela taget har dessa elva år varit en otrolig upplevelse, som jag på intet sätt skulle ha velat vara utan. Jag vill med dessa ord tacka de många goda kamrater från olika partier som jag haft att göra med under åren, och ett varmt tack går också till de många duktiga medarbetare i riksdagen, i kammaren, i utskott och olika kanslier och avdelningar som hjälpt till att göra arbetet möjligt.

Anf. 116 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s):

Fru talman! Det har varit en lång debatt, och det mesta som är värt att sägas har redan sagts. Det inser jag när jag får komma upp som en av de sista i den här debatten i dag. Så mycket nytt har egentligen inte kommit fram, trots att vi har hållit på i flera timmar. Det är i huvudsak väl kända ståndpunkter som vi passar på att manifesteras i dag i den sista debatten inför det beslut som komma ska.

Fru talman! Om några timmar, kanske ganska många timmar, kommer majoriteten av riksdagens ledamöter att fatta det för mig enda rimliga, för att inte säga möjliga, beslutet i den här frågan, nämligen att undanröja den särlagstiftning som exkluderar en grupp av människor från att komma i fråga för prövning för adoption. På det sättet tar riksdagen i dag ett stort steg i en fråga som så länge och i många år har diskuterats och debatterats, och jag är glad för alla de barn och deras föräldrar som får känna att deras familj är lika okej som alla andras, dvs. de barn som lever med homosexuella och de föräldrar som är homosexuella.

Hur det än är finns det en hel del barn i dag i Sverige som lever med en eller två föräldrar som är homosexuella. Sedan partnerskapslagen kom har antalet synliga barn som växer upp med homosexuella föräldrar ökat. Vi är överens om att det är barnens bästa som ska leda oss i den här frågan. Även om det här i dag har kunnat låta som att några har barnens bästa lite mer för ögonen än andra, är det naturligtvis inte så, utan vi har barnens bästa för ögonen. Men vi kommer till olika ståndpunkter, och det får vi lov att respektera. Jag gör det, och jag hoppas att alla gör det.

De flesta barn med homosexuella föräldrar i Sverige i dag har kommit till inom ett heterosexuellt förhållande där föräldrarna så småningom har separerat. En av dem har kommit fram till att hon eller han egentligen vill leva med någon av samma kön. De barnen har ofta tillgång till båda sina biologiska föräldrar, precis som i andra fall då föräldrar separerar. Men det finns också en växande grupp av barn till homosexuella som kommit till genom insemination, antingen privat här hemma eller på klinik utomlands. De barnen har ofta bara en vårdnadshavare, även om föräldern lever samman med en partner. Partnern har i dag ingen som helst möjlighet att vare sig bli förordnad vårdnadshavare eller adoptera barnet även om det vore det bästa, fru talman, för barnet.

Även om det kan låta som att det här finns helt motsatta ståndpunkter och mycket av debatten har kommit att handla om internationella adoptioner där vi över partigränserna inte fullt ut är överens, vill jag lyfta fram att det i dag finns en bred politisk samstämmighet för förslag som det bara för några år sedan inte hade varit möjligt att samla en riksdagsmajo-

ritet för. Det är egentligen bara Kristdemokraterna som säger nej på de flesta punkterna. Om styvbarnsadoptioner och förordnat vårdnadshavandeskap är vi överens. Det är en positionsförflyttning som heter duga jämfört med för några år sedan. Då hade denna riksdag icke kunnat enas om en sådan lagändring.

Det är alltså, fru talman, en stor förändring i partiernas hållning i de här frågorna, och det är väl värt att uppmärksamma även om flera av oss på en punkt, dvs. internationella adoptioner, inte tycker likadant. Men i de andra frågorna är vi överens. Hade vi i dag behandlat frågan om insemination hade vi varit relativt överens också om den. Det är egentligen bara Kristdemokraterna som mäter ut sig också där. Jag ser det här som ett led i att attityden till homosexuella sakta men säkert har förändrats.

Som flera talare här har påpekat är det alldeles riktigt att kommitténs barnexperter var oeniga på just punkten internationella adoptioner, men inte på de andra punkterna, vill jag understryka. När jag hör t.ex. Alf Svensson, nu har han ju gått, fråga hur vi i jösse namn kan ta ansvar för att gå emot barnexperterna måste jag ställa samma fråga till Alf Svensson: Hur i jösse namn kan ni gå emot barnexperterna och säga nej till styvbarnsadoptioner? Barnexperterna säger ja till dem men nej till internationella adoptioner. Frågan blir väl hängande i luften eftersom Alf Svensson inte finns här. Men faktum är att Kristdemokraterna inte finner stöd hos barnexperterna när de avvisar styvbarnsadoption. Experterna talar om att det är det bästa för barnen att få komma in i en familjebildning där båda de vuxna är föräldrar.

Barnexperterna säger att de inte känner sig säkra på att alla barn skulle klara av den tänkta ökade belastning som det kan innebära att vara adopterad tillsammans med att ha homosexuella föräldrar. Nej, jag förstår det, och det är faktiskt ingen av oss som har svaret på den frågan, inte experterna, inte kommittén, inte utskottet och inte regeringen därför att det handlar om enskilda individer, och det finns inga givna svar enligt givna mallar. Det som är en för stor belastning för en person är det inte för en annan, och det är en regel som gäller också i de här fallen.

Kommittén menade att man knappast kan stapla förekommande problem på varandra och göra gällande att alla problem som så att säga kan drabba adopterade ska räknas och staplas på varandra. På något matematiskt sätt till slut hamnar man i ett läge där de tippar över, och just i fråga om homosexuella föräldrar hamnar man i ett sådant läge. Därför ska de räknas på det sättet att homosexuella föräldrar blir alldeles för mycket för adoptivbarn. Det är inte sant. Man kan inte göra en sådan generell bedömning. Det är därför som barnkommittén har kommit till ett annat ställningstagande. Det betyder inte att man inte har lyssnat på barnexperterna. Vi har lyssnat väl på barnexperterna, vi har lyssnat på andra än barnexperterna, vi har lyssnat på oss själva och våra egna värderingar. Barnexperterna är experter på barn och barns utveckling, men de leds lika mycket som vi andra av sina grundläggande värderingar. Att vi har kommit till olika slutsatser är inte alls något konstigt, utan så kan det naturligtvis bli.

Fru talman! Om ett givarland framöver godkänner homosexuella sökande för adoption kommer svensk lagstiftning inte att hindra att ett barn får adopteras till Sverige. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Eva Arvidsson, Anders Bengtsson, Anders Bergglöv, Marianne Carlström, Karin Jeppsson, Hillevi Larsson, Christina Nenes, Carina Ohlsson och Marina Pettersson (alla s) samt Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis (båda v).

Prot. 2001/02:120

5 juni

*Partnerskap och
adoption, m.m.*

Anf. 117 LARS LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag har om en dryg vecka avslutat min första mandatperiod här i riksdagen. Jag har inte tidigare under dessa fyra år ställts inför en så svår fråga som den vi ska besluta om här i dag.

Det hade varit ett lätt ställningstagande om det bara hade handlat om principer. För mig är principen om likhet inför lagen en grundläggande princip. Vi har en partnerskapslag som så gott som likställer homosexuellas partnerskap med heterosexuellas äktenskap. Det är nästan bara rätten att provas som adoptivföräldrar som skiljer dessa relationsformer åt.

För mig är det viktigt att samhället inte ska förorda någon relationsform i lagstiftningen. Människors egna livsval ska styra vilken relationsform man väljer, inget annat.

Jag tycker att det i denna debatt, som pågått ett par år nu, finns en del absurditeter. Jag skräms av den verklighetsfrämmande syn som vissa för fram. För vissa verkar det finnas en övergripande ideologi som kallas kärnfamiljen. En familj ska bestå av mamma, pappa, barn, annars är det ingen familj. Det verkar vara så oavsett vilka problem familjen har. Detta anses vara bäst för barnen. Vad som göms bakom husets stängda dörr och fördragna fönster spelar ingen roll.

I verkligheten, fru talman, lever många barn i helt andra situationer. En del lever med en ensam mamma, en del med en ensam pappa. Vissa lever med två mammor, andra med två pappor. Barnet kan vara lyckligt och välmående ändå. I denna debatt får man för sig att mamma, pappa, barn är det enda sättet för ett barn att bli lyckligt. Den ståndpunkten har varken förankring i verkligheten eller i någon seriös forskning.

Men denna fråga handlar inte bara om principer. Principen om likhet inför lagen får inte genomföras till varje pris. Individens, i detta fall barnets, rättigheter måste stå över alla andras rättigheter. Det har varit extremt viktigt för mig att ta in all den information som har kommit fram i debatten under många år för att ta slutlig ställning.

Vissa hävdar att Sverige är ensamt om att införa denna typ av adoptionslagar och att det kommer att få negativa konsekvenser för heterosexuellas möjlighet att adoptera i framtiden. Det finns en rädsla att de s.k. givarländerna ska stoppa adoptionerna till ett land på grund av att man har tillåtit homosexuella att adoptera.

Men för det första är vi inte ensamma om denna debatt. De flesta delstater i USA tillåter homosexuella att adoptera. I april detta år godkände de kanadensiska delstaterna Newfoundland och Labrador detta. I Storbritannien har regeringen lagt fram ett liknande förslag till parlamentet.

För det andra bör man fråga sig om andra länders hot ska vara normgivande i vår lagstiftning. I andra sammanhang är detta givetvis helt otänkbart. Ett exempel var när vissa barnhem i givarländer vägrade adoptioner till Sverige på grund av den svenska abortlagstiftningen. Det förändrade inte våra abortlagar då. Det vore otänkbart att anpassa svensk adoptionslagstiftning till detta resonemang. Dessutom är det ren spekulation. Det finns lite som visar att något land skulle förvägra Sverige

möjligheten att ta emot adoptivbarn om vi tillät även homosexuella att prövas. Den statliga utredningen Barn i homosexuella familjer ställde frågan till olika länder men fick svar som det inte går att dra några slutsatser av.

Viss forskning om barn som adopterats från andra länder tyder på att adoptivbarn löper större risk än andra att få psykiska problem. Man menar att adoptivbarnets identitetsbyggande är mer komplicerat än andra barns på grund av deras bakgrund. Varningssignaler som dessa måste givetvis tas på största allvar, och vi borde ta reda på mer om detta. Men det är inget argument mot homosexuellas möjligheter att adoptera. Det är möjligen något som bör väcka en diskussion om adoptioner som helhet. Vi behöver få reda på vad det är för mekanismer som eventuellt leder till detta. Samtidigt är det väldigt viktigt att framhålla att de allra flesta adoptivbarn mår mycket bra.

Har då homosexuella par möjlighet att erbjuda en trygg uppväxtmiljö? Vissa hävdar i debatten att barn till homosexuella löper större risk att t.ex. utsättas för mobbning i skolan. Det är argument tagna helt ur luften. Man kan konstatera att barn mobbas av många olika orsaker. De studier som finns om barn i homosexuella familjer har visat att dessa barn mår lika bra som de som växt upp med heterosexuella föräldrar – varken bättre eller sämre. Det finns ingen saklig grund för att påstå att barn till homosexuella mobbas mer än andra barn eller för att påstå att de på något sätt skulle ha en sämre uppväxt.

Alla föräldrar – oavsett om de är hetero- eller homosexuella – är inte lämpliga föräldrar. När en adoption genomförs är det viktigt att barnet ges de bästa möjliga förutsättningarna till en bra framtid. Därför är just prövningen ett viktigt instrument vid varje adoption. Man ska inte ha rätt att adoptera, men alla ska ha rätt att *prövas* som adoptivförälder.

Principen om barns bästa borde utgå från om barnet kan få en stabil och god uppväxt. Det borde handla om rätten att få kärlek av sina föräldrar. Det kan vi möjliggöra för flera barn genom att tillåta homosexuella att prövas som adoptivföräldrar.

Jag kan respektera att man i denna svåra fråga både kan hamna på att vara för och att vara mot adoptioner. Det finns så mycket värderingar i botten. Men detta är också en fråga som bör ställas i ett historiskt perspektiv. I USA var det i vissa delstater så sent som fram till 1968 förbjudet för män och kvinnor av olika raser att gifta sig. Man kan undra hur myndigheterna hade ställt sig om ett svart par hade velat adoptera ett vitt barn.

Ännu tidigare hade vi i Sverige såväl som i vår omvärld vetenskapsmän som i sin forskning hävdade faran i att blanda olika raser. Det är bara ett par decennier sedan som Sverige sjukförklarade homosexuella, och tidigare än så var det olagligt med s.k. homosexuella aktiviteter. Jag tror att vi om några år kommer att titta tillbaka på den här debatten och säga: Hur kunde människor tycka så här? Hur kunde vissa anse att homosexuellas möjlighet att bli prövade som adoptivföräldrar per automatik strider mot principen om barnets bästa? All samhällsförändring är omtumlande, men tiden förändras och värderingarna likaså.

Fru talman! Det är med viss ödmjukhet som jag tar ställning, men jag tror att jag gör rätt när jag i dag kommer att rösta för lagen och tillåta homosexuella att prövas som adoptivföräldrar.

I detta anförande instämde Margareta Cederfelt och Anna Kinberg (båda m), Eva Arvidsson, Anders Bengtsson, Anders Berglöv, Marianne Carlström, Karin Jeppsson, Elisebeht Markström, Christina Nenes, Carina Ohlsson, Marina Pettersson och Raimo Pärssinen (alla s) samt Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis (båda v).

Anf. 118 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag hade också tänkt instämma i det förra anförandet, men jag fick precis reda på att man måste vara uppe i sin stol. Jag gör det i alla fall muntligt.

Jag har all respekt för det som har kommit fram hittills. Jag tror verkligen att de flesta som har varit uppe i talarstolen har barnens bästa för ögonen och det oavsett hur de tar ställning i sakfrågan, för eller emot. Därför hoppas jag också att man kan hålla debatten på en sådan nivå att man inte går in och anklagar varandra för att vilja offra barnen för sitt ställningstagande. Det tror jag inte.

I mitt ställningstagande ser jag ingen motsättning mellan att bekämpa diskriminering i det här fallet och barnens bästa – speciellt inte med tanke på att huvudprincipen för adoption kommer att kvarstå. Huvudprincipen i dag är att i varje enskilt fall är det barnets bästa som ska vara vägledande vid adoptionen, ingenting annat. Det kommer att vara huvudprincipen även om homosexuella ges rätt att ansöka.

Jag hade tänkt bena upp några av huvudargumenten. Det är väldigt mycket som har besvarats och tagits upp på ett väldigt bra sätt, så jag tar bara upp några saker som jag vill utveckla ytterligare.

Det första gäller fördomar i Sverige, att det skulle vara ett hinder, och därför borde inte homosexuella få adoptera. Många har ju redan varit inne på den forskning som visar att barnen inte blir mobbade i skolan. Till det kan man lägga attitydundersökningar som visar att barn och unga blir alltmer positiva till homosexuella. Det har även börjat smitta över på äldre generationer. Svenskarna blir mer och mer positiva. Det är ett helt nytt samhälle vi har i dag.

Ett annat argument är att barn behöver manliga och kvinnliga förebilder. Men i dag har ensamstående rätt att ansöka om adoption. Varför är det bättre med en mamma än två mammor eller en pappa i stället för två pappor? Det är också intressant att se att inget parti, det gäller också de partier som är emot detta, har yrkat på att ensamstående adoption ska förbjudas. Speciellt kunde man vänta sig detta av Kristdemokraterna, som har pratat väldigt mycket om att man måste ha en mamma och en pappa.

Ett annat huvudargument är omvärldens fördomar, och Lars Lindblad bemötte det på ett strålande sätt. Jag skulle vilja lägga till att om vi nu ska rätta oss efter omvärldens fördomar kan det vara så att vissa länder tar kanske 50 eller 100 år på sig att bli av med de här fördomarna. Ska vi då sitta passivt och vänta med vår lagstiftning i Sverige? Nej, jag tycker inte det. Dessutom tror jag att det t.o.m. skulle underlätta för givarländerna.

Om ett internationellt adopterat barn i dag kommer till homosexuella föräldrar sker det i hemlighet. Det är naturligtvis något som givarländerna inte vill se. Det drabbar barnen – inte det faktum att det är homosexuella föräldrar utan det att det blir en skamlig hemlighet, på samma sätt

som alkoholism eller något annat. Det är alltså inte homosexualiteten i sig, utan det att det är något man ska skämmas över. Så blir det inte i framtiden om man öppet redovisar att det är två kvinnor eller två män som vill ansöka internationellt om adoption. Om givarlandet inte accepterar det blir det självfallet ingen adoption. Man går ut med öppna kort.

Ett annat huvudargument som har förts fram är utanförskapet, både när det gäller adoptioner inom landet och internationella adoptioner. Framför allt när det gäller internationella adoptioner har man fört fram att det är ett utanförskap att komma från ett annat land och dessutom ha homosexuella föräldrar. Samtidigt visar forskning att ungdomar inte ser det som något större utanförskap än en massa andra faktorer. T.o.m. sådana saker som föräldrarnas klädstil tas upp som något som i tonåren kan vara jobbigt. Man kan känna lite skuld. När man är ute och går på stan med föräldrarna går man ett par steg bakom. Det här är ändå smärre saker.

Det finns andra grupper, t.ex. funktionshindrade. Ett barn kan kanske bli mobbat för att föräldrarna är funktionshindrade. De kan tillhöra vissa religiösa grupper, kanske t.o.m. någon sektliknande grupp, och barnen kan bli mobbade för det, förutom att de blir indoktrinerade i en lära som de kanske inte tror på. Sjuka, t.o.m. överviktiga skulle kunna bli aktuella. Man kan säga att de dels är en dålig förebild för sina barn, dels kan de ha dåliga matvanor – i många fall är det ju inte så – och barnen kan bli mobbade för det. Föräldrar som är anorektiska eller bantar är väl inte heller bra för barnen?

Vi kan stå här i en timme och räkna upp alla de olika grupper som i så fall skulle kunna skada barnen på ett eller annat sätt. Det intressanta i sammanhanget är att vi inte gör det. Vi ser människorna i alla dessa grupper som individer i första hand, inte som företrädare för en grupp. Så är det inte när det gäller homosexuella. Homosexualitet är av någon anledning en avvikelse som gör att man inte ser de homosexuella som människor utan som homosexuella. Det innebär att i lagstiftningen i dag ser man i alla andra fall framför allt till att det ska vara bra föräldrar, men i det här fallet ska det inte vara bra föräldrar utan heterosexuella föräldrar. Det är inte samma sak. Det finns nämligen bra och dåliga föräldrar i alla grupper.

Vilken signal sänder man ut till barn i homosexuella familjer? Det är något av det mest allvarliga i det här sammanhanget. Man sänder ut signalen att deras familj inte är lika bra som andra familjer. Jag tror att det skadar barnet mycket mer än att växa upp i en homosexuell familj.

Forskningen visar att barn med homosexuella föräldrar mår lika bra som andra barn. De blir inte ens homosexuella i större utsträckning. De blir inte mobbade. Ingenting påverkas negativt. Det finns ett avseende där man har sett en viss avvikelse: De är något mer toleranta mot avvikande grupper. Slutsatsen av detta borde bli att det är en större risk för barnen att bli adopterade av fördomsfulla föräldrar än av homosexuella föräldrar.

Slutsatsen kan bara bli en: Låt alla ansöka om adoption. Sedan får vi i varje enskilt fall se vad som är bäst för barnen. Det ger fler adoptanter möjlighet att ansöka. Det blir fler att välja mellan. Det ger rättslig trygghet för de barn som redan i dag bor i homosexuella familjer. Det är dess-

utom antidiskriminerande. Lagstiftningen befäster i dag fördomen att homosexuella är sämre föräldrar, vilket inte är sant.

Vilket budskap sänder vi ut till barnen i dag? Vilket samhälle är det de växer upp i? Lär vi barnen att alla människor har lika värde och att alla står lika inför lagen? Nej, genom att ha en diskriminerande lagstiftning för vi vidare de här fördomarna och diskrimineringen till den nya generationen.

Jag tycker att alla ska stå lika inför lagen, oavsett sexuell läggning, kön, ålder, religion, etniskt ursprung eller någonting annat.

Jag vill tacka för en bra debatt. Framför allt är det glädjande att vi har hört företrädare från alla partier utom Kristdemokraterna gå upp i talarstolen och kräva att vi ska gå hela vägen, dvs. att man inte bara ska kunna ansöka om adoption inom landet utan även om internationella adoptioner. Jag tror att det skulle vara för barnens bästa att man i varje enskilt fall låter alla människor söka på lika villkor. Sedan får man se vad som gynnar barnet bäst.

Jag hoppas att detta också kommer att bli riksdagens beslut – att vi vågar gå hela vägen, att vi inte diskriminerar till hälften eller säger att föräldrarna är bra till hälften.

I detta anförande instämde Eva Arvidsson, Anders Bengtsson, Anders Berglöv, Marianne Carlström, Karin Jeppsson, Elisebeht Markström Christina Nenes, Marina Pettersson och Raimo Pärssinen (alla s) samt Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis (båda v).

Anf. 119 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Hillevi Larsson gör det klassiska att hon räknar upp ett antal argument som hon påstår är de som får motståndarna mot förändringen att komma till slutsatsen att man inte ska utvidga adoptionslagen. Jag ägnade mitt anförande åt att avfärda precis de argumenten! Det handlar inte om rädsla för mobbning av barn i homosexuella familjer, det handlar om adopterades identitetsbildning. Det är bara ett exempel.

Hillevi påstår också att det inte är någon som vill se över reglerna för ensamstående adoptioner. Jag ägnade i mitt anförande en god del av tiden åt att prata om att vi behöver en översyn av hela adoptionslagstiftningen, inte minst vad gäller just ensamstående adoptioner.

Hon påstår också att hon vill ha en adoptionslag där alla prövas lika. Då är hon välkommen att rösta med de moderata reservationer som handlar om en översyn av hela adoptionslagstiftningen. Det är inte så det ser ut, även om Socialdemokraternas förslag går igenom i dag. Personer under 25 år har fortfarande ingen generell rätt att adoptera. Det är likadant när det gäller heterosexuella sambor.

Hade det varit barnens bästa som Hillevi hade i åtanke och man ville skapa förutsättningar för fler barn att adopteras hade det varit rimligt att börja med de grupper som åtminstone initialt skulle ha någon chans att få ta emot barn från andra länder.

Den alldeles avgörande frågan, som Hillevi Larsson verkligen inte berörde någon del av, är: Mot vad ska man göra prövningen? Saknas det kunskaper på riksnivå saknas det också på lokalnivå. Saknar vi forskning om eventuell påverkan på den sexuella identiteten för internationella adoptivbarn i homosexuella familjer här, så saknas den också runtom i

landets kommuner. Alltså blir prövningen godtycklig. Man kommer inte runt att det saknas forskning och kunskap.

De flesta av de saker som Hillevi Larsson räknade upp och som eventuellt skulle hindra adoption gör också det, fast det sker i prövningen. NIA har tidigare velat se över adoptionslagen så att man för in kriterierna redan i lagen. Är det vad Hillevi Larsson vill?

Anf. 120 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Det är sant att jag inte tog upp alla argument. Det sade jag också inledningsvis. Dels var det av tidsskäl, dels på grund av att andra har bemött argumenten väldigt bra.

När det gäller frågan om identitet ifrågasätter jag om det verkligen är belagt att det generellt sett skadar identiteten. Man har tidigare hävdat att det skulle beröra den sexuella identiteten, men forskning visar ju att de inte blir homosexuella i större utsträckning och att de inte lider mer.

Jag är naturligtvis öppen för det som gäller heterosexuella sambor och dem som är under 25 år. Det pågår för närvarande adoptionsutredningar.

Men man kan inte jämföra detta med den diskriminering som pågår mot homosexuella. Heterosexuella sambor kan ta steget och gifta sig för att få ansöka om adoption. Möjligtvis ska de inte behöva ta det steget. Men för homosexuella gäller det att antingen inte få ansöka alls om adoption eller att göra det under täckmantel, dvs. att låtsas att man är heterosexuell för att få ansöka. Det tycker jag är betydligt mer allvarligt.

När det gäller åldersgränsen på 25 år vill jag säga att man ju blir över 25 år förr eller senare. Naturligtvis ska vi se över detta. Men det kan på intet sätt jämföras med de homosexuellas situation.

Det sägs att det saknas forskning. När jag hör det argumentet blir jag livrädd. Ska vi gå in och forska när det gäller alla dessa grupper som jag räknade upp, de överviktiga, de funktionshindrade, vissa religiösa grupper, sjuka, osv, där man kan tänka sig att barnet kanske påverkas negativt? Det skrämmer mig oerhört mycket om vi ska gå in och forska om detta. Jag tror nämligen att en bra förälder inte i första hand är smal, har ett bra jobb, inte är sjuk, inte är homosexuell, inte är funktionshindrad, osv. Jag tror inte att föräldraskap handlar om detta i första hand.

Anf. 121 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Låt mig då inledningsvis upplysa Hillevi Larsson om att det finns forskning på en del av dessa områden. Det finns t.ex. amerikansk forskning som visar att det inte på något sätt, vilket vi också skulle förutsätta, skulle vara skadligt för ett svart barn att adopteras av vita föräldrar. Den typen av forskning finns. Då får Hillevi Larsson bli skrämmd eller inte. Jag tycker att det här är ett bra argument som visar att internationell adoption verkligen kan vara till barnets fördel. Men vi måste öka kunskapen så att vi vet vad vi gör.

Jag vill ställa en fråga till Hillevi Larsson. Hon avfärdar uppenbarligen hela detta kunskapsperspektiv. Den svenska barnkommittén sade att det var två saker som man skulle göra för att bedöma barnets bästa. Man ska se till den forskning som finns och ta hänsyn till den och man ska tillfråga de berörda. Jag konstaterar att barnexperterna i utredningen och remissinstanserna avråder och att det saknas forskning på en god del av

beslutsområdet. Och ingen har tillfrågat de allra mest berörda hur de ser på saken, dvs. internationellt adopterade. Inget av dessa båda kriterier är tillgodosett, utan det som vi har är Hillevi Larssons och andras politiska tyckande som ska slå forskares och experters utredningar och kunnande. Barnets bästa är därmed inte tillgodosett.

Det är intressant att höra Hillevi Larssons syn på diskriminering, att viss diskriminering tydligen inte är lika farlig som annan. Nyss handlade det om att adoptionslagstiftningen skulle vara sådan att alla prövas lika. Men när man testar denna uppfattning backade hon. Då är det inte lika farligt att sambor inte får prövas eller att personer under 25 år inte får prövas. Det är ju inte konsekvent.

Diskriminering är när det finns skillnader i en lagstiftning som inte är sakligt motiverade eller sakligt underbyggda. Varje skillnad i lagstiftning är inte diskriminering.

Svara på följande, Hillevi Larsson. Hur kan Hillevi Larsson vara så säker på barnets bästa när hon inte tar hänsyn till forskning och inte har tillfrågat de barn som detta berör?

Anf. 122 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Sten Tolgfors nämnde en grupp som det fanns forskning om, nämligen vita föräldrar med svart barn. Men alla andra grupper som jag räknade upp, de överviktiga, de funktionshindrade, de sjuka, de arbetslösa, osv., finns det ingen forskning om. Innebär det att vi ska stoppa alla adoptioner till dessa grupper fram till den dagen då vi har forskning som belägger att detta inte skadar barnet?

Sten Tolgfors säger att barnexperter avråder. Men de som är experter på barn i homosexuella familjer avråder inte. Och jag tycker inte att det räcker med halva delen, dvs. att vara expert på barn, utan man måste vara expert på det som frågan gäller, dvs. barn i homosexuella familjer. Och där finns forskning som visar att det inte är sämre för barnet att växa upp i en homosexuell familj.

Jag undrar: Varför skulle det vara så mycket värre för ett internationellt adopterat barn att växa upp i en homosexuell familj jämfört med i en familj med en funktionshindrad förälder eller någon annan familj som innebär detta extra utanförskap, det dubbla utanförskapet?

Det har t.ex. visat sig att fördomarna mot homosexuella minskar alltmer i skolorna. Därför kanske det t.o.m. är värre att bli adopterad av en funktionshindrad utifrån mobbningsynpunkt. Detta har Sten Tolgfors inte svarat på.

När det gäller diskriminering förespråkar ju inte Sten Tolgfors, såvitt jag har förstått, forskning i fråga om människor som är under 25 år. Det finns nämligen ingen under 25 år som har adopterat, så jag förstår inte hur den forskningen skulle se ut.

Jag vill återvända till att jag är öppen för förändringar i adoptionslagen. Men det är inte det som frågan i dag gäller. I dag gäller det de homosexuella, och jag vill återigen understryka att det är en milsvid skillnad mellan att få vänta ett par år med att adoptera eller att gifta sig när man redan lever som sambor och den totala diskriminering som drabbar homosexuella och som gör att de inte kan göra någonting alls för att få möjlighet att ansöka.

Anf. 123 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Det har varit en lång debatt. Tyvärr har den inte hela tiden präglats av ödmjukhet och ledamöternas respekt för varandra, och det tycker jag är synd.

Alla har talat om barnens rätt, och jag hoppas vid Gud att det är sant. Men detta har tyvärr ibland slirat över till att uppfattas som en politisk rättighet. Och det är flera talare som har börjat tala om barnens rätt, men sedan har de talat om den politiska rättigheten för homosexuella att få adoptera barn.

Jag har vid flera tillfällen haft möjlighet att besöka föreningar där homosexuella har utgjort den stora majoriteten och diskuterat med dem. Vid ett tillfälle var det en av debattörerna som sade att han hade vuxit upp i ett heterosexuellt föräldraförhållande, vilket för honom var självklart. Men hans uppväxt hade varit mycket olycklig och en plåga. Han använde t.o.m. ordet h-e. Jag säger så för att vara försiktig i talarstolen. Vi diskuterade detta, och flera instämde i det som han sade. Vi diskuterade varför och vad det var som gällde.

Eftersom vi räknar med att 10 % av befolkningen, av mänskligheten, är homosexuell och 90 % är heterosexuell frågade jag honom vad som händer med det lilla barnet som adopteras och som till 90 procents säkerhet är heterosexuellt och hamnar hos homosexuella föräldrar. Blir det då som han sade? Hade han och hans meddebattörer rätt när de sade att det var en fruktansvärt svår tid, framför allt puberteten, innan man hittade sin egen sexualitet? Vi vet alla, tror jag, att sexualiteten är en viktig del av människans liv. För honom hade det varit mycket svårt att växa upp som tonåring med sina heterosexuella föräldrar.

Jag blev väldigt förskräckt när jag tänkte på vad en majoritet här kommer att besluta om. Blir det så att en lång rad heterosexuellt födda barn växer upp bland homosexuella föräldrar? Och detta har ingenting med fördomar mot homosexuella att göra. Jag känner många, och jag har t.o.m. släktingar som är det. Men jag måste säga att vårt ansvar för att se till att barn inte råkar illa ut på grund av skilda sexuella beteenden är mycket stort. Det är barnens trygghet som vi har att värna om. Och jag förstår inte att ni som talar för majoriteten och som också, åtminstone först, har satt barnens trygghet som rubrik inte kan avvakta vissa pågående utredningar och forskning från utlandet för att se om vi kan undvika svårigheter och risker för dessa små barn. Kan vi på något sätt spåra hur dessa barn ska kunna växa upp om det nu visar sig att de har ett annat sexuellt beteende än sina föräldrar? Hur ska vi bära oss åt? Men ni är inte som vi, så pass ödmjuka att ni kan vänta ett tag till. Vi säger ju inte nej, vi säger vänta.

Anf. 124 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag begärde replik därför att jag inte riktigt håller med om den analys som Elisabeth Fleetwood här gör.

Visst kan vi konstatera att de flesta av oss homosexuella i Sverige har växt upp med heterosexuella föräldrar. Men flertalet av oss homosexuella som har växt upp med våra heterosexuella föräldrar har inte haft några problem med våra föräldrars heterosexualitet.

På samma sätt visar all den forskning som i dag finns – det finns mer än hundra studier, Elisabeth Fleetwood – just att barn som har homosex-

uella föräldrar inte har några som helst problem med sina föräldrars sexuella läggning. Den är inte en belastning för de här barnen och ger dem inte heller en problemsituation när de själva upptäcker sin egen sexuella läggning. Det som jag tycker är positivt är att de flesta av de här barnen inte är lika helt normativa som många andra barn som i dag tvingas växa upp på det sättet i Sverige.

Det som jag ändå på allra ödmjukaste sätt vill fråga om är följande: Är det just det här som har gjort att Elisabeth Fleetwood är orolig? I så fall undrar jag vad Elisabeth Fleetwood vill säga till alla som berörs. Jag känner flera och har pratat med väldigt många adoptivbarn som själva är homosexuella och som har växt upp med heterosexuella vita föräldrar men som har farit illa på grund av föräldrarnas inställning till att homosexualitet inte är bra.

Anf. 125 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Fru talman! Jag förstod att Tasso Stafilidis inte skulle hålla med mig, men det hindrar inte att jag redogör för min ståndpunkt.

Det här är naturligtvis inte den enda punkten som gör att jag har intagit den ståndpunkt som jag har. Av respekt för kammaren anser jag att jag inte bör upprepa vad alla andra har sagt – det trodde jag att t.o.m. Tasso skulle ha respekt för. I stället tog jag upp det som jag tyckte att jag kunde bidra med och som jag själv har upplevt.

Tasso Stafilidis säger här att de som Tasso känner inte har några problem i sammanhanget – det är ingen belastning, ingen problemsituation, för dem. Ja, det må vara sant – kanske. Men jag har träffat andra som säger motsatsen. Jag förstår inte varför Tasso Stafilidis kontakter skulle vara mer trovärdiga än de som jag har haft. Därför anser jag att jag har rätt att skaffa mig min uppfattning och att ta ställning efter det som jag har läst, upplevt och lärt av andra. Låt mig säga att jag har lyssnat. Att lyssna är inte bara att ta in via örat, utan att lyssna betyder också att man verkligen lyssnar – att man tar till sig något och bildar sig en uppfattning utifrån det man lyssnat till – och det har jag gjort.

Anf. 126 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag ifrågasätter inte vare sig Elisabeth Fleetwoods förmåga att fatta beslut eller hennes källor och trovärdigheten i det avseendet. Vad jag i stället ifrågasätter och som jag vill lyfta upp – Elisabeth Fleetwood har själv faktiskt lyft upp detta i riksdagens talarstol – är just att det hela skulle ha med föräldrarnas sexuella läggning att göra.

Vad jag vill säga när det gäller de som jag känner och som jag varit i kontakt med och som har haft problem med sina heterosexuella föräldrar är att problemen inte har haft att göra med att föräldrarna varit heterosexuella. Problemen har inte haft något som helst att göra med föräldrarnas sexuella läggning, utan de har haft att göra med de normer och de värderingar som det heterosexuella samhället strukturellt har gett oss – alltså de fördomar som väldigt många människor tyvärr fortfarande har. Elisabeth Fleetwood vet lika väl som jag, eftersom hon också har nära kontakter med homosexuella och även har släktingar som är homosexuella, att det inte beror på den sexuella läggningen om heterosexuella föräldrar är bra eller dåliga föräldrar. Att mina föräldrar t.ex. har varit som de varit har inte berott på deras sexuella läggning.

Anf. 127 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Fru talman! Jag har aldrig påstått, och heller aldrig trott, att homosexuella föräldrar i stort är dåliga föräldrar. Den kunskap som jag fått från de här personerna, bl.a. i samband med den ganska långa debatten, övertygade mig om att föräldrarnas sexuella läggning hade varit ett problem för dem. Framför allt under puberteten hade det varit något som de hade svårt att leva med. Detta sade jag redan i mitt första inlägg.

Anf. 128 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag har i dag lyssnat på den här debatten och konstaterar att det är väldigt lätt att ta till överord såväl från dem som är positiva till som från dem som är negativa till den lagändring som föreslås.

Jag skulle nästan önska, och många kan nog dela den åsikten, att vissa ord kunde raderas. Det kan gälla ålderdomliga värderingar eller konservativa inställningar, eller också kan det handla om att inte se till barnens bästa. Det kan också vara fråga om ord att använda till att säga annat om oss som har en avvikande mening.

Nu, i slutet av debatten, kan jag ändå märka att en lite ödmjukare ton på något vis har kommit in i debatten. Det tycker jag är väldigt bra eftersom den här frågan är så svår. Detta visar sig bl.a. i det faktum att vi även inom partierna har olika åsikter. Kanske kan det i sig vara en varning för att vi ännu inte är färdiga med den här frågan. Några är tvärsäkra och säger ja. Andra är tvärsäkra och säger nej. Andra åter tvekar och kommer att avstå från att rösta.

Min åsikt är att riksdagen borde avvakta. Det pågår på nytt en utredning om internationella adoptioner. Regeringen har ju tillsatt en ny utredning som ska se över vissa frågor med anknytning till just internationella adoptioner. Utgångspunkten är FN:s konvention om barnens rättigheter samt Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner.

Utredningen ska studera vilka erfarenheter som finns i andra länder och också samråda med berörda myndigheter.

Vidare är det min åsikt att riksdagen även i detta ärende ordentligt borde ha tagit till sig vad andra remissinstanser och vad experter har fört fram.

Ibland känns det som att det inte finns någon logik när riksdagen har att fatta beslut i skilda frågor. I vissa ärenden är det otroligt viktigt att lyssna in vad både experter och lagråd säger. Trots noggranna utredningar skickas frågor ut på ytterligare en bred remissrunda. I andra ärenden däremot går man ganska snabbt fram.

Erfarenhet kan aldrig negligeras. Genom mitt uppdrag i Nämnden för internationella adoptioner har jag haft möjlighet att så att säga komma i direktkontakt med adoptionsfrågorna på den nivån. Det är med den erfarenheten i bagaget som jag här i dag kommer att rösta nej till förslaget om en lagstiftning om att införa prövning för homosexuella när det gäller internationella adoptioner.

Det kan låta trovärdigt när man säger att det här beslutet handlar bara om att låta homosexuella få rätten att prövas. Javisst, men det måste väl ändå också innebära att det ska vara en praktisk möjlighet för dessa personer, att det ska ges en verklig möjlighet att få bli adoptivföräldrar. I

dag kan jag inte se den möjligheten eftersom de flesta givarländer säger nej till detta.

Världen är på något vis inte riktigt mogen för detta beslut, men den kanske blir det. Kanske kan vi alla här i riksdagen en gång i framtiden enas om detta, men just nu är oenigheten stor.

Debatten här i dag tycker jag har gett mig kunskaper och synpunkter som jag menar att det är värt att ta fasta på – både från dem som är negativa och från dem som är positiva.

Jag skulle önska att jag kunde få sätta mig ned, läsa igenom protokollet – kanske tillsammans med människor från andra partier – och noga penetrera frågorna, för att sedan på nytt återkomma. I dag är jag inte mogen att säga ja.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

11 § Mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU

Föredrogs

lagutskottets betänkande 2001/02:LU28

Mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU (skr. 2001/02:148).

Anf. 129 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Jag hade gärna önskat att vi hade haft möjlighet att votera om det förra ärendet nu, men det har vi inte. Många står i kö och vill komma upp i talarstolen i flera andra ärenden, och jag ska göra vad jag kan för att försöka förkorta mitt inlägg.

Under en tidsrymd av drygt sex månader har lagutskottet haft för månen att få diskutera något som rör oss alla, och det är konsumentpolitik. Jag kan bara konstatera att konsumentministern inte har deltagit i en enda debatt som vi har haft. Det tycker jag är högst anmärkningsvärt, ja, t.o.m. häpnadsväckande. Jag tycker att det är nonchalant mot oss folkvalda och Sveriges riksdag, särskilt med tanke på att konsumentministern också är demokratiminister.

Nu har vi Karin Jeppsson här, och hon får som alltid vara ställföreträdande konsumentminister. Det tycker jag inte är dåligt. Tvärtom tycker jag att det är alldeles utmärkt, för Karin Jeppsson besitter nämligen en oerhört stor kompetens på detta område. Hon är dessutom engagerad och påläst. Karin är också debattglad.

När vi nu efter åtta år går skilda vägar för att göra annat i livet vill jag från mitt innersta tacka dig, Karin, för ett oerhört stimulerande samarbete. Jag önskar dig allt gott i ditt nya liv. Jag ser fram emot att lite längre fram kunna utbyta odlingstips via nätet med dig.

Jag vill naturligtvis också tacka Berit Adolfsson, Viviann Gerdin, Ana Maria Narti och Kjell Eldensjö för alla roliga debatter vi har haft. Tillsammans med flera av er har jag också haft reservationer, så i många stycken har vi samma uppfattning när det gäller konsumentpolitiken.

Prot. 2001/02:120
5 juni

*Mål och inriktning
för det svenska arbetet
med konsumentfrågor
i EU*

Detta är egentligen en oerhört viktig debatt. Den konsumentpolitik som regeringen avser att föra i EU får konsekvenser för vårt dagliga liv, eftersom vi alla är konsumenter.

Nu konstaterar jag att regeringen lägger om kursen när det gäller konsumentpolitiken. Det går inte att dra någon annan slutsats när man läser skrivelsen. Det gör regeringen i strid med vad en enig riksdag flera gånger tidigare har uttalat, i strid med Konsumentpolitiska kommitténs uttalade vilja och i strid med konsumentorganisationerna. Nu överges principen om minimiregler, och man öppnar för en harmonisering.

Ett centralt syfte med principen om minimiregler är ju att de enskilda medlemsländerna ska kunna erbjuda sina konsumenter en högre skyddsnivå om de skulle vilja det. Att regeringen och utskottsmajoriteten nu är beredd att frångå den principen är knappast en fördel för konsumenterna.

En fråga som hör ihop med frågan om minimiregler är frågan om ursprungslandsprincipen. Jag vill uppehålla mig lite grann vid det. Jag vill först poängtera att handeln på Internet befinner sig i ett uppbyggnadsskede. Den utgör bara en begränsad del av den totala handeln. Men med Internet har det öppnats en möjlighet för oss konsumenter att på ett enkelt och snabbt sätt köpa varor och tjänster på distans av både svenska och utländska näringsidkare. Det finns mycket som tyder på att e-handeln har en jättestor potential, och den kan förväntas öka de närmaste åren.

Den elektroniska handeln aktualiserar frågeställningar ur konsumentskyddssynpunkt. Eftersom regeringen inte har tagit ställning till ursprungslandsprincipen och heller inte problematiserat den i skrivelsen verkar det inte som om regeringen har några invändningar. Jag befarar att regeringen i det fortsatta arbetet i EU kommer att överge effektlandsprincipen, som till dags dato har varit förhärskande inom svensk konsumentpolitik.

Vi kan fråga oss vilka betänkligheter man har som konsument när det gäller ursprungslandsprincipen. Jo, principen innebär att näringsidkaren kan nöja sig med att följa konsumenträtten i det egna landet även om han eller hon bedriver marknadsföring och försäljning i de övriga medlemsländerna, eftersom hela EU kommer att betraktas som en enda stor konsumentmarknad. Om vi gör en intresseavvägning mellan näringsidkaren och konsumenten är det inte så svårt att se att denna princip är mycket mer fördelaktig för näringsidkaren än för konsumenten.

Ponera att jag skulle vilja köpa en tröja. Jag gör det genom att koppla upp mig på nätet. Jag hittar den tröja jag vill ha. Näringsidkaren har sin verksamhet i Frankrike. Jag beställer tröjan. Det som är utmärkande för elektronisk handel och för postorder är att konsumenten – i detta fall jag – inte har möjlighet att fysiskt undersöka varan före köpet. När jag inte köper varan i en affär löper jag en risk att köpa en vara med en defekt eller att varan inte alls är som jag hade tänkt mig.

Hur ska jag då veta att det inte är den svenska konsumenträtten som gäller? Jag kanske kan ana mig till att det är så. Men om jag hade köpt tröjan i en affär i Sverige eller på postorder i Sverige och det skulle vara något fel vet jag med säkerhet att det är den svenska konsumenträtten som gäller. Det blir alltså två parallella rättsliga institut som jag som konsument måste hålla reda på i fortsättningen om man överger den princip jag pratade om. Det finns ett för fysisk handel och ett för handel på Internet.

Detta tror jag dessutom kan komma att inverka hämmande på e-handeln, för man vågar helt enkelt inte ta risken att handla på nätet.

Jag befarar också att ursprungslandsprincipen kan bli besvärlig för Konsumentverket att hantera, eftersom verket kommer att behöva utöva tillsyn i enlighet med ett stort antal olika konsumenträttsliga system.

Vinner ursprungslandsprincipen ytterligare terräng kommer det inte att vara meningsfullt för Sveriges riksdag att vare sig upprätthålla eller stifta lag om konsumentskydd som är bättre än i de andra medlemsländerna. Jag tycker också att ursprungslandsprincipen urholkar den demokratiska beslutsgången.

Konsumenterna behöver ett starkt konsumentskydd inte för att de är värnlösa, Berit Adolfsson, utan för att de har helt andra intressen än näringsidkaren. Regeringen anför visserligen att konsumentskyddet i EU ska ligga på samma nivå vid elektronisk handel som vid traditionell handel, och Vänsterpartiet är naturligtvis positivt till den ambitionen. Men vi skulle ha önskat att regeringen i enlighet med de uttalandena klart tog ställning för effektlandsprincipen och principen om minimikrav på konsumenträttens område. Nu har man inte gjort det. Vi har reserverat oss. Därför yrkar jag bifall till vår reservation, som rör den delen.

Ana Maria Narti kommer upp senare i debatten. I Folkpartiets motion, som Vänsterpartiet har valt att stödja, behandlas också vilka konsekvenser som ursprungslandsprincipen kommer att få för den svenska tryck- och yttrandefriheten. Tänk på det. Det är som motionärerna hävdar ytterst problematiskt att upprätthålla dessa friheter om ursprungslandsprincipen ska vara vägledande.

Avslutningsvis vill jag bara rikta ett stort och varmt tack till alla i det finaste bland fina utskott. Tack, Anders Norin, för att du alltid så generöst har delat med dig av din ousinliga kunskapsbank. Tack, alla fantastiska tjänstemän i detta hus, som har underlättat tillvaron för mig. Tack, alla talmän, för att ni har behandlat oss med fast och varlig hand.

Anf. 130 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Jag vill också tacka Tanja Linderborg för ett utmärkt kvinnligt ledarskap. Hon kan vara ett föredöme både för män och kvinnor. Tack för de ord som även gällde mig.

Fru talman! Den sista debatten för denna mandatperiod inom konsumentpolitiken handlar om regeringens skrivelse om mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU.

Hela idén med EU är ju att stimulera den inre marknaden. Under denna period har jag sett EU-direktiv av olika slag som direkt verkar som käppar i hjulet på denna marknad. Man kanske kan misstänka att t.ex. e-handels- och distansköpsdirektiven mer är till för att stoppa marknaden för länder utanför EU. På annat sätt kan inte jag tolka det otroligt sofistikerade sättet att bjuda med armbågen. I det avseendet har jag en diametralt annan åsikt än Tanja Linderborg, men jag går inte in i polemik i den frågan.

Övergripande frågor i propositionen är harmonisering, tillsyn och inflytande. I vissa fall är Socialdemokraterna för en harmonisering. I andra fall ska minimiregler gälla.

Nåväl, fru talman, ärendet gäller nu det svenska arbetet med att implementera svenska lagar i EU. Detta är frågor som man fortsättningsvis

får diskutera i EU-parlamentet. Vi har att ta ställning till betänkandet LU28, där sju motioner med sammanlagt 32 motionsyrkanden behandlas. Därutöver behandlas två gamla yrkanden. Samtliga yrkanden avstyrks.

Jag vill yrka bifall till reservation nr 1 men står naturligtvis bakom de andra moderata reservationerna.

Jag vill redovisa vårt ställningstagande när det gäller de mål och inriktningar som Sverige ska driva i EU. Utskottet har avvisat vårt yrkande i L29. Vi kritiserar där konsumentpolitiken på det nationella planet, som syftar till att styra köparnas val, en strategi där konsumentens egen kapacitet förringas och där varor och tjänster fördyras. Vi menar att människor måste ges utrymme att själva fatta beslut om sin konsumtion. Vi vill öka den konkurrensutsatta sektorn, vidga området för privat näringsverksamhet, avveckla offentliga monopol och minska offentligt ägande i näringslivet. Därutöver anser vi att skattesänkningar ökar köparens disponibla inkomster och att avregleringar stimulerar marknaden. Det är den viktigaste anledningen till att EU över huvud taget har kommit till. Nu drivs en konsumentpolitik, anser jag, som motverkar den idén. Förhoppningsvis kommer en annan majoritet i EU att driva en sådan politik som stimulerar den inre marknaden, inte stryper den.

Vi hade en liknande motion i november, men då gällde det nationen. Nu gäller det hela EU. Då är det inte så konstigt att vi har samma argument. Naturligtvis ska det finnas lagar som styr handel, dvs. köpande och säljande. Det har vi, och det har man i EU.

Det bästa som kan hända köparna är att det mål uppfylls som innebär att köparna ska få information och utbildning så att de kan hushålla med sina pengar och vet vilka lagar som gäller. Då faller de andra bitarna på plats – inflytandemålet, hushållningsmålet, säkerhetsmålet och miljömålet. Kan det vara så att man anser att svenskarna och européerna inte är kapabla att ta emot utbildning och information eller att de inte ska kunna hushålla med sina egna medel? Vi moderater tror, eller snarare vet, att svenska folket klarar detta eller kommer att klara det om man får utbildning i privaträtt. I Europa är det säkert lika bra ställt med förståndet. Då är det som att skjuta mygg med kanoner att driva detta mastodontkomplex i EU. Se till att lagarna är gemensamma och lätta att förstå! Då klarar européerna detta.

Fru talman! Jag började med att redovisa de divergerande uppfattningar som regeringen har vad gäller harmonisering och minimiregler. Ibland, när det passar, stöder man en harmonisering som beräknas utgå från den svenska inställningen till tingens ordning. Annars ska det vara minimiregler. För detta ändamål ställer sig majoriteten bakom inriktningen på regeringens arbete, att harmoniseringsgraden ska bedömas från fall till fall. Blir vi inte utskrattade då blir vi väl aldrig det.

Vad sedan gäller konsumentinflytandet kan man fråga sig: Hur ska det bildas många konsumentorganisationer? Är det meningen att alla blommor ska blomma i konsumentinflytandet? Har fria konsumentorganisationer inflytande i EU? När lagutskottet var på besök hos konsumentavdelningen i EU hade man särskilda konsumentinformatörer som reste runt till kommande medlemsstater för att stävja att regeringarna var inblandade i konsumentorganisationerna. Konsumentverket kan hävda regeringens mening men är ingen konsumentföreträdare, anser jag.

Av vår motion L29 framgår att vi vill att konsumentorganisationerna ska få finansiellt stöd av staten. Detta gör dem varken bundna eller beroende. Naturligtvis ska alla organisationer ha lika stöd, och något sådant är vi inte vana vid i Sverige.

Fru talman! Jag väljer att ta bort lite grann i mitt anförande, för att jag tycker att vi ska göra annat i kväll än att stå i talarstolen.

Reservation nr 7 handlar om konkurrensens betydelse för konsumenterna. I skrivelsen säger man att Sverige ska verka för att Europas konsumenter ska erbjudas ett brett utbud av varor och tjänster av god kvalitet till konkurrenskraftiga priser. Med tanke på vad jag hittills har uttrönt om majoritetens intentioner kan jag inte göra annat än att hålla tummarna.

Vi har i vår motion visat på ett sätt att lyckas. Den bästa garantin för att konsumenter ska få så bra varor och tjänster som möjligt till rimliga priser är – hör och häpna – konkurrens. Det har Sverige fått lära sig den hårda vägen. Vi har den sämsta konkurrensen och de högsta priserna.

Utskottets majoritet kan inte se att det skulle föreligga någon avgörande motsättning mellan motionärernas uppfattning och den skrivelsen. Den lilla skillnaden gäller ord och handling. Att öka konkurrensen är inte något kännetecken när det gäller inställningen hos majoriteten. Matvarupriserna i Sverige är ett bevis så gott som något.

Jag hoppar vidare över en del saker och avslutar så här:

Med detta, fru talman, har jag redovisat några av våra moderata synpunkter på regeringens skrivelse om mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU. Vi stöder naturligtvis alla våra moderata reservationer, men för att ransonera kammarrens tid i denna ljuva sommartid yrkar jag bifall bara till nr 1.

Jag tackar för arbetet under denna mandatperiod och önskar alla lycka till i framtiden oavsett om det blir här i riksdagen eller utanför.

Anf. 131 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Jag vill också börja med att tacka Tanja Linderborg för de här fyra åren, då Tanja har hållit i klubban på ett mycket fint sätt i lagutskottet. Vi har haft en del olika åsikter, men vi har också varit överens i en del frågor. Tack så mycket!

Jag har anmält ett kort anförande, och jag tänkte försöka göra det ännu lite kortare.

Konsumentpolitiken har ju varit uppe flera gånger under den här perioden. Det är väldigt lätt att man då upprepar sig, och det blir väl något så nu med, men jag ska försöka fatta mig kort.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 under punkt 7.

Kristdemokraterna har i betänkandet ett motionsyrkande som vi har haft med i flera konsumentpolitiska betänkanden tidigare. Det handlar om frågan om ursprungsmärkning av allt kött. Vi upprepar kravet med anledning av att denna fråga, enligt vad man kan förstå av skrivelsen, tycks röra sig mycket sakta framåt och på grund av att vi tror att det för konsumenterna är angeläget med en sådan märkning. I skrivelsen verkar det inte som om regeringen är särskilt aktiv i frågan. Vi menar att Sverige borde vara mer offensivt i EU-arbetet när det gäller ursprungsmärkning av kött, men det är också viktigt att Sverige arbetar kraftfullt även generellt för att ursprungsmärkningen ska utvecklas inom EU. Kristde-

mokraterna har därför tillsammans med Centerpartiet en reservation där de här frågorna tas upp.

Sedan vill jag ännu en gång ta upp frågan om obeställd e-postreklam, s.k. spam. Frågan har varit uppe vid flera tidigare tillfällen, och vid det senaste tillfället nöjde vi kristdemokrater oss med ett särskilt yttrande, eftersom det då såg ut som att det gick vår väg med en s.k. *opt in*-lösning. Sedan tycker jag att det har varit en lite vacklande hållning. Det har gått fram och tillbaka. Det senaste är väl att vägen tycks öppnas för en *opt in*-lösning. Det tycker vi i så fall är alldeles utmärkt. Vi har dock en reservation på den här punkten med anledning av den vacklande hållning som har varit tidigare.

Sedan vill jag bara kort nämna att vi också har haft två motionsyrkanden som handlar om standardisering. Vi vill speciellt att man tar till vara de funktionshinderade synpunkter och kunnande i EU:s standardiseringsarbete. Vi vill också att man verkar för globala standarder.

Anf. 132 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag kommer att i mitt anförande beröra bara det som gäller märkning av livsmedel.

Centerpartiet har länge arbetat för att stärka konsumenternas ställning. Ett led i detta arbete är att konsumenterna ska ges en god information om vad de köper och vad de äter. En konsekvent märkning av livsmedel avseende produktionsland och produktionsmetoder är första steget, men konsumenterna ska också kunna få vetskap om förekomst av genmodifierade produkter, hormoner och övriga tillsatser. Först då kan konsumenterna göra egna val.

I tider när livsmedelsmarknaden blir alltmer internationell är det än viktigare att vi ställer krav på ett heltäckande märkningssystem. Vi vet redan nu att ju längre bort ifrån oss som våra livsmedel produceras ju mindre vet vi om produktionsteknik och innehållet i livsmedlen. Det är fel tågorning att i efterhand få kunskap om olika tillsatser.

Frågor som rör mat blir allt viktigare för människors hälsa och välbefinnande, inte minst våra barns. De återkommande larmrapporterna om olika tillsatser i våra livsmedel visar också att det är befogat att granska vad vi äter. Den debatten måste vi hålla liv i.

Nya trender, där man ägnar allt mindre tid åt att laga maten själv, ställer också ökade krav på livsmedelsmarknaden att tydligt märka både hel- och halvfabrikat. Människor med allergier måste ges möjligheter att undvika de livsmedel som påverkar deras hälsa negativt.

Grundförutsättningen för att stärka konsumentskyddet är att människor får god information om den mat de köper. Får de inte information ligger makten hos livsmedelsproducenterna. Konsumenternas efterfrågan ska styra livsmedelsproduktionen och inte de multinationella företagens experiment med människors hälsa.

Under förra året diskuterades inom EU-kommissionen en liberalisering av reglerna för genmodifierade produkter. Man ansåg att det var hårda restriktioner för GMO-produkter och att de därmed utgör handels hinder. Men EG:s nuvarande regler innebär bara ett visst krav på märkning, och det är långt ifrån heltäckande. Därför försvarar vi att en tydlig märkning av GMO-produkter ska bibehållas och utvecklas.

EU måste också enas om att prioritera kvalitet framför kvantitet inom livsmedelsproduktionen. Vår uppfattning är att regeringen måste vara mer aktiv inom EU och arbeta mot målet för en tydlig märkning av alla våra livsmedel.

Utskottet delar den uppfattning som vi motionärer har och hänvisar till det pågående arbetet på EU-nivå som anses ligga i linje med våra krav. Jag hoppas att majoriteten får rätt, men ännu har vi inte nått dit. Därför vill jag yrka bifall till reservation 4 men står naturligtvis även bakom reservation 10.

Jag vill också i slutet på denna mandatperiod framföra ett stort tack till alla ledamöter i lagutskottet. Jag vill rikta ett speciellt tack till ordförande Tanja Linderborg som på ett skickligt sätt och med värme har lotsat oss genom lagstiftningsfrågorna.

Jag vill även rikta ett tack till lagutskottets personal. Tack för ett gott samarbete.

Anf. 133 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! När människor vill vara elaka mot folkpartister säger de att vi är både-och. I den meningen är jag i dag en äkta folkpartist. Jag är både mycket glad och mycket ledsen.

Jag är glad över allt som jag har fått lära mig och över att ha haft så gott stöd från kansliet, utskottets ledamöter och ordföranden. Jag vill tacka dem en gång till, fast jag redan har gjort det en gång.

Jag är också glad över att en av våra reservationer i detta betänkande har fått mycket fina skrivningar. Det gäller reservation 11 under punkt 17 som jag kommer att yrka bifall till.

Men jag är ledsen för att den vackra skrivning som finns där och lyfter fram frågans betydelse ändå inte når fram till ett klart och bestämt ställningstagande. Frågan är viktig, men vi nöjer oss med att vänta och se vad regeringen kommer att göra. Då är det bara en halvmesyra.

Det gäller något som har en mycket komplicerad rubrik: "Tillämplig lag i utomobligatoriska tvister". Det är rent juridiskt språk, vilket betyder krångligheter i språksammanhang. Men det gäller en mycket viktig situation.

Det handlar om en möjlig kollision mellan skydd av tryck- och yttrandefrihet och skadeståndsregler. Det gäller den fara som kan resa sig när man tillämpar skadeståndsregler som inte tar hänsyn till tryck- och yttrandefriheten. Vi kan hamna i en mycket komplicerad situation eftersom yttrandefriheten och tryckfriheten skyddas på olika sätt i olika europeiska länder. Då uppstår faran för att länder med lite skydd för denna frihet lyckas bestämma över länder som Sverige som har en mycket avancerad lagstiftning på området.

Det gäller ett utkast som kommer från EU-kommissionen. Regeringen har tid fram till september för att komma med kommentarer och ställningstagande till utkastet. Jag tycker fortfarande att ett tillkännagivande från riksdagen skulle ha varit mycket betydande i detta sammanhang.

Eftersom denna dag är en dag med alldeles för långa debatter och alldeles för många ärenden gäller det att försöka vara kortfattad. Jag ska bara säga några ord om vårt särskilda yttrande om livsmedelsfrågor. Varför är det bara ett särskilt yttrande och inte en reservation? Det är helt enkelt för att vi tar upp frågor som inte rymdes i regeringens skrivelse.

Det handlar om en omvänd situation. Vanligtvis när vi diskuterar politik i Sverige och politik i EU är vi övertygade om att vi har någonting att lära ut till de andra. Efter erfarenheter direkt från EU-politiken, där Folkpartiet är mycket aktivt i livsmedelsfrågor, kan vi se att vi har väldigt mycket att lära från andra länder och från EU. Det kan gälla kontroll av livsmedel producerade i kök för stora grupper av brukare, t.ex. barn och äldre. Där visar det sig att Sverige har mycket svagare kontroll än många andra länder i EU. Det finns länder där man kontrollerar denna mat fyra gånger om året via oanmälda kontrollbesök. Det finns många kommuner i Sverige där det inte förekommer ett enda sådant besök om året. Vi har alltså någonting att lära av andra länder.

Det är också bra att komma ihåg att man är mycket avancerad inom EU när det gäller diskussionen om livsmedelssäkerhet. Vi är väldigt nära den punkt där salmonella inte längre kommer att spridas, tack vare det arbete som har pågått på EU-området.

Vår entusiasm för Europaunionen visar sig alltså vara helt berättigad i detta sammanhang.

Med det vill jag en gång till tacka alla mina arbetskamrater i utskottet och önska alla en trevlig sommar och en mycket lyckad valkampanj till dem som tänker gå ut i denna.

Anf. 134 KARIN JEPPSSON (s):

Fru talman! Jag måste säga att det känns som en lång dags färd mot talarstolen.

Det betänkande som vi nu behandlar är lagutskottets sista betänkande för den här perioden och handlar om mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU. Som alla andra talare i ärendet har sagt är det ett viktigt ärende, men på grund av att vi har haft en lång debatt har vi beslutat oss för att försöka korta ned våra anföranden lite grann.

Det här är ett arbete som har stor betydelse för den nationella konsumentpolitiken. Konsumentpolitiken har fått en allt större betydelse i takt med att gemenskapssamarbetet fördjupats och kommer att fördjupas ytterligare. Från 1975 och framåt har arbetet intensifierats och förbättrats. Det innebär att konsumentskyddet successivt förstärks, något som jag hälsar med tillfredsställelse.

Genom Maastrichtfördragets särskilda insatser som understödde och kompletterade medlemsstaternas politik inriktades insatserna på att skydda konsumenternas hälsa, säkerhet och ekonomiska intressen samt att uppnå en god konsumentupplysning.

Genom Amsterdamfördraget har konsumentskyddet ytterligare förstärkts. Enligt artikel 153 ska konsumentskyddskrav även beaktas vid utformningen och genomförandet av gemenskapens övriga politik och verksamhet. Dessutom har artikel 95.3 förstärkts på så sätt att inte bara kommissionen utan även rådet och Europaparlamentet strävar mot en hög skyddsnivå när det gäller hälsa och säkerhet samt miljö- och konsumentskydd när regler ska beslutas för den inre marknaden.

Kommissionens grönbok och de synpunkter som lämnats på denna behandlas för närvarande inom kommissionen.

Enligt *Meddelande med en konsumentpolitisk strategi* som kommissionen beslutade om den 7 maj ska målen vara en hög gemensam skydds-

nivå, en effektiv tillämpning av konsumentskyddslagstiftningen och inflytande för konsumentorganisationerna.

Den svenska handlingsplan för konsumentpolitiken som vi beslutade om den 23 november 2001 ligger till grund för regeringens arbete i EU.

Fru talman! Inom det konsumentpolitiska arbetet vet vi att regeringen varit pådrivande. Det har lett till att konsumentpolitiken inom EU förbättrats. Bra konsumentpolitik på gemenskapsnivå gynnar svenska konsumenter såväl som konsumenter i övriga Europa.

Vi får väl konstatera att en del har gått väldigt bra. Det har blivit tuffare krav. Tyvärr har en del inte blivit lika väl behandlat i EU, men vi fortsätter naturligtvis att kämpa.

Vi har nyligen debatterat och beslutat om ett betänkande som handlade om konsumenterna och miljön. Under mina snart åtta år i riksdagen har vi aldrig debatterat konsumentpolitik med sådan intensitet och så ofta som vi har gjort under det senaste dryga halvåret. Vi har haft fyra debatter inom en tid av sju månader. Med andra ord är det mesta vi har att behandla i dag väl känt av oss alla.

Det finns dock en reservation som inte förekommit tidigare. Det är den som Ana Maria Narti tog upp och som handlar om tillämplig lag i utomobligatoriska tvister, dvs. reservation 11. Reservationen handlar egentligen inte så mycket om konsumentpolitik utan mera om ärekränkning. Frågan är oerhört svår och mycket viktig. Jag kan upplysa reservanterna om att regeringen håller på med den här frågan. Vad jag erfarit kommer den att behandlas som alla andra viktiga frågor, dvs. skickas ut på remiss till berörda parter.

Med det vill jag alltså ha sagt att jag inte tror att reservanterna behöver vara så oroliga. Frågan kommer att beaktas. I dagsläget finns det ett utkast från kommissionen – och det är det som regeringen arbetar med – vilket, som jag tidigare sagt, kommer att behandlas på vanligt sätt.

Eftersom alla de andra reservationerna ganska nyligen behandlats tänker jag inte upprepa det jag sade för några veckor sedan, utan jag nöjer mig med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och samtidigt avslag på samtliga reservationer. Skulle det finnas någon som läser protokollet och vill veta på vilka grunder jag vill avstyrker reservationerna hänvisar jag till de tidigare debatterna.

Fru talman! Eftersom det här är min sista debatt i riksdagens kammare vill jag ändå göra några reflexioner.

Det har varit åtta fantastiskt roliga år, och mycket intensiva dessutom. Inom konsumentpolitiken har det hänt mycket. Det här är en kort och enkel sammanfattning – ni känner igen det:

År 1995 beslutade vi om aktiv konsumentpolitik. Sedan kom konsumenterna och EU i första omgången och därefter konsumenterna och miljön. Utredningen *Starka konsumenter i en gränslös värld*, som jag satt med i, har behandlats, och vi har utifrån den beslutat om en nationell handlingsplan för konsumentpolitiken. För några veckor sedan hade vi konsumenterna och miljön igen, och i dag är det konsumenterna och EU.

Varje gång tar vi steg framåt och, som jag tycker, steg i rätt riktning.

Fru talman! Som socialdemokrat kan jag aldrig komma överens med Moderaterna i synen på vad god konsumentpolitik är. Men en sak är säker: Det har varit uppfriskande att debattera med Berit Adolfsson. Berit

*Mål och inriktning
för det svenska arbetet
med konsumentfrågor
i EU*

är en ärlig politiker som på ett tydligt sätt företrätt Moderaterna. Det är därför våra debatter blivit extra kryddade.

Jag vill också naturligtvis passa på att tacka Tanja. Jag vill dessutom tacka alla er andra för de debatter vi har fört här, och inte bara här utan också i utskottet och före och efter utskottsmötena. Jag kommer att sakna det. Det nya livet, som någon talade om, kommer att bli ett bra liv, hoppas jag. Men jag kommer också att med stor glädje tänka tillbaka på de här åren. Jag kommer säkert att sakna en del av de här roliga debatterna. Men så är livet.

Förutom alla utskottskamrater vill jag rikta ett varmt tack till utskottskansliet. Nu sitter Anders Norin här, en god företrädare för detta – åtminstone för mig som har debatterat konsumentpolitik – och får ta emot det tacket. Jag vill också tacka alla andra kamrater i riksdagen som lyssnar på den här debatten. Som sagt: Er som ska vara kvar önskar jag lycka till. Alla ni andra hoppas jag ska göra som jag: leva det goda livet. Det vet jag att sittande talman också tänker göra.

Anf. 135 CHRISTINA AXELSSON (s):

Fru talman! I dag fortsätter debatten om EU:s framtidsfrågor. Konsumentfrågor är framtidsfrågor i EU-samarbetet. De blir dessutom mer och mer viktiga ju mer EU-samarbetet utvecklas. Inre marknaden möjliggör en omfattande handel med varor. Då behöver vi också ha en omfattande verksamhet bland konsumenter.

Fru talman! Vi socialdemokrater anser att konsumentinflytandet är viktigt och att konsumentperspektivet behöver lyftas fram. Men jag är varken stolt eller nöjd med att vi inte har kommit längre med konsumenters påverkansmöjligheter i EU.

Vårt medlemskap har möjliggjort att vi fullt ut och aktivt kan vara med och påverka, men konsumenterna har inte getts förutsättningar att nyttja denna möjlighet fullt ut. Visst får både Konsumentrådet och Konsumenter i Samverkan såväl statliga medel som inbjudningar att delta i arbetet. Men de är paraplyorganisationer och ska företräda sina medlemmar. Sålunda borde även deras medlemsorganisationer få möjligheter att arbeta med dessa frågor och kunna vara med i olika EU-sammanhang för att konsumenternas röster ska bli hörda.

I Amsterdamfördraget sägs att gemenskapen ska främja konsumenternas intressen och deras rätt att organisera sig. Men hur främjas det i Sverige?

De EU-bidrag som finns att söka kräver höga insatser, är svåra att finna och krångliga att söka. De medel som finns för frivilligorganisationer hos Konsumentverket räcker inte åt alla som söker. Vi har tidigare uttryckt en viljeinriktning och uppmanat både miljö- och ungdomsorganisationer som arbetar med konsumentfrågor att söka dessa medel.

Jag stöder den viljan, de organisationerna når viktiga medlemsgrupper. Men behov finns också hos konsumentorganisationer som vill fortsätta att arbeta med konsumentfrågor. Vi får säkert anledning att återkomma till det i den fortsatta diskussionen kring EU:s strategi på konsumentområdet.

Fru talman! Konsumentorganisationerna behövs för att representera Sverige i europeiska sammanhang. Under de europeiska konsumentdagarna i Madrid för några veckor sedan inbjöd EU till en överläggning om

just konsumentrepresentation. Där företrädde Sverige av departementsråd och departementssekreterare från Justitiedepartementet, en representant från Svenskt Näringsliv och endast en konsumentrepresentant från Sveriges Konsumentråd.

Jag har förstått att en del andra länders konsumenter har det lättare att finna medel för att delta i det viktiga EU-arbetet genom sina ideella organisationer. Det är viktigt att alla länders konsumenter kan göra sina röster hörda, och jag tycker att Sverige ska gå i framkant i den här frågan.

Fru talman! Jag förstår också att mina motionsyrkanden avslås, det gör de alltid. Men jag hoppas att de ändå ger några ringar på vattnet och att konsumenternas ställning blir starkare i framtiden, både här hemma i Sverige och i EU-sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

12 § Lag om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster, m.m.

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2001/02:LU29
Lag om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster, m.m. (prop. 2001/02:150).

Talman konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

13 § Folkhälsofrågor

Folkhälsofrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2001/02:SoU19
Folkhälsofrågor.

Anf. 136 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Årets folkhälsobetänkande är tunt. Det har sin förklaring. Sedan i höstas har regeringen utlovat en folkhälsoproposition, men man har inte levererat någon sådan. Nu lär den komma till hösten, ett år förse- nad. I väntan på den propositionen har naturligt nog få motioner lagts fram. Självklart ter det sig inte så meningsfullt att ta upp debatt och fatta beslut i enskilda folkhälsofrågor då alla väntar på ett mer sammanhängande förslag.

Det finns emellertid enskilda områden där utvecklingen är sådan att åtgärder bör vidtas så snabbt som möjligt, åtgärder som inte bör vänta på en plan och inte heller på något avgörande sätt påverkas av en sådan. Vi brukar i vårt parti undvika att prioritera speciella sjukdomar utan överlåta det till verksamheterna, men ibland är utvecklingen inom ett område så

alarmerande och de basala bristerna så tydliga att riksdagen måste påtala dessa brister även inom ett enskilt vårdområde.

Så är det med osteoporos, fru talman. Den närmast epidemiska utvecklingen har påtalats många gånger, men lite har hänt. I ett land som har flest höftfrakturer i världen och flest kotfrakturer inom EU, med allt vad det innebär av lidande och samhällskostnader, borde åtgärder för att bättre komma till rätta med problemet ligga högt på prioriteringslistan. Det rör sig ju faktiskt om en av våra största folksjukdomar.

Orsakerna till sjukdomen är många, bl.a. att vi bor där vi bor. Solen står lågt i Sverige största delen av året, och skillnaden mellan nord och syd i landet är stor både vad gäller solståndet och antalet frakturer på osteoporotisk grund. Svenskar är alltså predestinerade att ha större besvär med osteoporos än de flesta andra. Sjukdomen och dess följder kräver här fler vård dagar på sjukhus än vad hjärtinfarkt, lungsjukdomar, reumatoid artrit och diabetes gör tillsammans.

Det kunde anses rimligt, då sjukdomen är så frekvent i Sverige och kostnaderna för dess följd tillstånd så stora, att vi tog till vara alla diagnostiska och behandlingsmässiga möjligheter. Vi borde leda den tekniska och medicinska utvecklingen och verkligen utnyttja de tekniska möjligheter som finns för att i tid kunna upptäcka och åtgärda sjukdomen. Men så är inte fallet. Sverige har näst Storbritannien den lägsta förekomsten av bentäthetsmätare per miljon invånare. Det finns landsting som inte har någon mätare alls. Inom den offentliga primärvården, som ju ska vara människors första och tillgängligaste vårdgivare och vårdkontakt, speciellt när det gäller de vanliga folksjukdomarna, förekommer bentäthetsmätare och därmed mätning ytterst sällan. Självklart ställs då också diagnosen förhållandevis sällan. Osteoporos är vår mest underdiagnostiserade och underbehandlade folksjukdom med jättelika kostnader för samhället.

Visst kan mycket vinnas med sedvanliga folkhälsopolitiska åtgärder som mer motion och förbättrad livsstil, men det löser inte problemet. Vi måste underlätta diagnostiserandet och öka den medicinska behandlingen bl.a. med tanke på dem som redan är i farozonen för frakturer och där det förebyggande arbetet så att säga redan är lite sent påkommet.

Fru talman! Det brådskar alltså med insatser för att lösa detta folkhälsoproblem, insatser som varken behöver eller ska vänta på en uppenbarligen osäker folkhälso proposition. Här kan riksdagen klart indikera för huvudmännen att vi ser det som ett påtagligt folkhälso problem, att vi anser att åtgärder måste prioriteras och att vi inte kan se några ursäkter för att vänta på att det görs något åt osteoporosproblemet.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 13. Jag vill samtidigt ta tillfället i akt att tacka mina utskottskamrater för de gångna fyra åren, som har varit stimulerande och som jag har upplevt i ett gott kamratskap trots motsatta uppfattningar i många frågor. Jag vill också tacka vårt eminenta kansli som har stått ut med rätt mycket påfrestningar från vår sida.

Anf. 137 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Förebyggande hälsoarbete är ett utomordentligt viktigt politiskt område, och det borde vara naturligt att vid alla samhällsförändringar noggrant överväga konsekvenserna av dessa ur folkhälsosynpunkt.

Det gäller naturligtvis både positiva och negativa konsekvenser. Sveriges internationellt sett goda folkhälsoresultat har till en stor del samband med årtionden av samhälleliga förbättringar av områden som hygien, kost, bostadsförhållanden och arbetsmiljö – för att ta några viktiga fält.

Vi diskuterar naturligt nog väldigt mycket i socialutskottet och i denna kammare kring hälso- och sjukvårdspolitik. Även om vi bland partierna förespråkar olika vägar att förstärka sjukvården, är vi i mycket överens om att sjukvården är ett av de mest centrala samhällsområdena. Det borde förhålla sig likadant med folkhälsoarbetet. Kanske finns det föreställningar om tydliga och linjära samband mellan satsningar på en förstärkt sjukvård och satsningar på ett förbättrat folkhälsoarbete? Det sambandet finns inte med automatik.

Sverige har fortfarande ganska goda folkhälsoresultat att uppvisa. Medellivslängden är bland de högsta i världen för både kvinnor och män, och spädbarnsdödligheten är den lägsta i världen. Det finns ett flertal andra områden på folkhälsosidan där vårt land ligger mycket bra till.

När man studerar ohälsotalen lite närmare framträder dock en mer komplicerad och mörkare bild. Hälsotillståndet i befolkningen är klart relaterat till vilken samhällsgrupp man tillhör och under vilka sociala betingelser man lever. Klass och kön har en signifikant betydelse för ohälsotalens fördelning. Dessa klyftor i ohälsotalen syns över hela landet. I landets storstadsområden är skillnaderna i ohälsotal oerhört tydliga.

De klyftor som vidgades under 90-talet måste motverkas, och det är ett arbete som har inletts under denna mandatperiod. Det är angeläget också mot bakgrund av att det finns internationella forskningsrapporter som pekar på att samhällen med stora ekonomiska klyftor tenderar att uppvisa högre ohälsotal och sämre resultat vad avser folkhälsan än länder med jämnare ekonomisk och social fördelning. Stora sociala klyftor tenderar att åtföljas av stora folkhälsoklyftor, och fler människor drabbas och dör av sjukdomar och skador som skulle kunna förebyggas. En sådan utveckling är oacceptabel för oss i Vänsterpartiet, och därför menar vi att arbetet för en bättre folkhälsa måste gå hand i hand med arbetet för minskade klassklyftor.

Fru talman! Det är också viktigt att notera att kvinnor genomgående uppvisar högre ohälsotal än männen. Kvinnor har längre genomsnittlig livslängd än männen, men de drabbas i högre utsträckning av skador, sjukdomar och ohälsa. Bland det mest anmärkningsvärda är att vi under senare år kan konstatera en sjunkande dödlighet bland alla grupper utom en, nämligen kvinnor i s.k. utbildade arbetaryrken. De här skillnaderna är självklart aldrig någonsin acceptabla. Forskning och samhällsutveckling måste ta fasta på dessa skillnader och verka för förändringar som kommer kvinnorna till godo.

Vi ser självklart fram emot den utlovade folkhälsopropositionen i höst. Vår förhoppning är att vi då fortsätter ett samarbete i den nuvarande majoriteten. Vi menar att det möjliggör en inriktning på folkhälsoarbetet som inkluderar satsningar på att minska de klass- och könsrelaterade skillnaderna i hälsotillstånd. Det är också avgörande att i samband med mål- och strategiformuleringar på folkhälsoområdet ta upp de växande problemen med de många långtidssjukskrivningarna i samhället och formulera planer för förebyggande arbete på området arbetsrelaterad ohälsa. Här handlar det om samordnade insatser från ett flertal samhälls-

områden. Det finns anledning till förnyade diskussioner om företagshälsovård och hälsofrämjande arbetsplatser. Frågor om ökat inflytande för de anställda över sin arbetsituation är centrala i sammanhanget.

Fru talman! Tobak, alkohol och narkotika är viktiga områden för förebyggande folkhälsoarbete. Vi har ganska nyligen behandlat alla dessa tre områden i särskilda betänkanden, och jag ska inte uppehålla mig vid dem i dag. Det måste ändå understrykas att vi har all anledning att se med största oro på den pågående kraftiga ökningen av alkohol- och drog-användningen i samhället. De åtgärder vi beslutat här i riksdagen ska naturligtvis avvaktas, men det finns anledning att ha en beredskap för att kunna vidta ytterligare åtgärder.

Fru talman! Vänsterpartiet har i ett antal reservationer valt att markera ståndpunkter kring ett antal viktiga folkhälsoområden. Ett sådant område är ljudnivåerna i samhället, där vi är bekymrade över utvecklingen med ett ökat antal hörselskador. Inte minst de unga riskerar tidigt att få nedsatt hörsel. Vi vill kraftigt understryka de åtgärder som föreslås i reservationen.

Vidare pekar vi i en annan reservation på bekymren med den ökade övervikten bland barn och unga i samhället. Vi pekar på att det är angeläget med åtgärder för att stimulera och förbättra den fysiska aktiviteten både i skolan och på fritiden.

Vi markerar i en reservation behovet av särskilda åtgärder mot osteoporos. Den reservationen har sin grund i en moderat motion. Vi vidhåller, precis som tidigare, att det inte ankommer på riksdagen att uttala sig om förebyggande insatser och behandling av sjukdomar, men vi vidhåller behovet av att det utarbetas en nationell handlingsplan för att bromsa utvecklingen med ett ständigt ökat antal skador till följd av osteoporos, som är en mycket allvarlig folksjukdom.

Fru talman! Vänsterpartiet noterar med stor tillfredsställelse att ett enigt utskott utifrån motioner från flera partier beslutat föreslå att riksdagen ger regeringen till känna att anta mål för det självmordspreventiva arbetet. Det är en utomordentligt angelägen uppgift.

Vänsterpartiet står bakom alla sina reservationer, men jag yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation 1.

I likhet med föregående talare vill jag tacka fru talman och utskottskamraterna för de gångna fyra åren.

Anf. 138 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Folkhälsan, dvs. hälsan hos befolkningen, återspeglar på flera sätt ett lands tillstånd. Försämringar och förbättringar av det generella hälsoläget sker med en viss fördröjning i tid. Normalt ökar ohälsan vid ekonomisk lågkonjunktur. Det är därför alarmerande att många människor uppenbart mår dåligt även efter en längre tids högkonjunktur i landet. Sjukskrivningstalet har rusat i höjden och beräknas under 2002 kosta ofattbara 113 miljarder kronor. Vi vet också att barns hälsa har försämrats under de senaste åren, såväl den fysiska som den psykiska. Allt fler utredningar visar att barn långt ned i åldrarna upplever stress och plågas av huvudvärk och magont.

När det gäller den vuxna befolkningen kan säkert en del av den faktiska och upplevda försämringen av hälsan relateras till arbetslivet – men det kan inte stå för hela förklaringen. Eftersom människor vistas till två

tredjedelar av sitt liv utanför arbetslivet måste självklart en del svar stå att finna i hur man mår i sitt sociala liv, i sin familj och på sin övriga fritid. Vi vet att människor som har komplikationer i sin sociala situation givetvis inte kan frikoppla detta under arbetstid. Detsamma gäller omvänt. Undersökningar har visat att fler använder lugnande mediciner för att kunna klara sin situation. Det är en oroväckande utveckling. Droger i olika former blir lätt en kompensation för välbefinnande när man inte mår bra.

Årligen tar 1 600 personer sina liv i Sverige. Bland ungdomar är suicid den vanligaste dödsorsaken. Som jämförelse kan nämnas att antalet personer som omkommer i trafiken är ca 600. Det är inte acceptabelt, utan insatser fordras för att motverka självmord, exempelvis genom att stödja organisationer som har kunskap och arbetar med dessa frågor. Det är därför glädjande att utskottet har beslutat sig för att uttala sig i denna riktning.

En människas totala livssituation är det som avgör hennes välbefinnande. För detta finns både ett personligt och ett offentligt ansvarstagande. Det offentliga kan och ska skapa förutsättningar för god folkhälsa. Den del där det ofta brister är kunskapsöverföringen, då det tar längre tid för informationen och kunskapen att etablera sig i befolkningen. Det gäller särskilt när det finns motstridiga intressen från andra aktörer. Vidare måste politiska beslut också skapa utrymme för individen att göra goda val.

Kristdemokraterna anser att folkhälsoinsatser måste ha ett brett anslag över många områden och inte i längden kan avgränsas till tillfälliga insatser. Det behövs en genomtänkt och uthållig politik med folkhälsoperspektiv såväl nationellt som regionalt och lokalt. Detta har påpekats av Nationella folkhälsokommittén i deras slutbetänkande.

Om man ser till barnens situation finns det alarmerande signaler inte minst på det psykosociala planet. Många barn upplever redan i tidiga år stress och oro, i förskolan och skolan. Flera samverkande orsaker bidrar till detta, men framför allt brist på tid och lugn uppges vid undersökningar vara en starkt bidragande faktor. Vi kristdemokrater pläderar för mer tid för barnen, då vi vet att de första åren i ett barns liv är avgörande för framtiden. Tyvärr är tid för barnen en bristvara i det svenska samhället.

Vi vet också att andelen överviktiga ökar och att fler ungdomar behöver förbättra sin kondition. Ökad konsumtion av alkohol och andra droger är andra tillkommande negativa faktorer. Barns och ungdomars hälsa är en framtidsfråga, och det går inte att vänta med att sätta in åtgärder. Då kan det vara för sent.

Om man ser till den gångna mandatperioden måste man tyvärr konstatera att regeringen misslyckats när det gäller alkohol- och drogpolitiken. Detsamma gäller sjukskrivningstalen, vilka också återspeglar hälsotillståndet.

Nu kan vi skönja resultatet av experimentet med lördagsöppet på systembutikerna. Försäljningen slår alla rekord. Återigen bekräftas att tillgänglighet och konsumtion relaterar till varandra.

Den narkotikapolitiska handlingsplanen visar också brister i konkreta förslag, även om det var ett försök i rätt riktning. Ett glädjeämne är att regeringen i årets tilläggsbudget avsätter 15 miljoner kronor för stöd till organisationer och föreningar som verkar förebyggande inom området –

exakt den summa och det förslag som vi kristdemokrater hade i vårt budgetalternativ för 2002.

Många kommuner har fortfarande ekonomiska problem och problem att avsätta nödvändiga resurser till arbetet på drogområdet. Enligt Svenska kommunförbundet kommer det ekonomiska läget inte heller att ljusna, utan man räknar med ökade budgetunderskott i kommunsektorn under kommande år.

Med denna bakgrund, fru talman, är det lindrigt sagt beklagligt att regeringen trots omfattande beslutsunderlag inte orkat framlägga en folkhälsoproposition för riksdagen före sommaren.

Det behövs också, enligt vår uppfattning, en översyn av ljudnivåerna vid olika tillställningar. Det kan inte vara så svårt, när många kommuner har flera kontroller att utöva på många områden, att också göra det vid tillställningar av olika slag. Det har visat sig att gällande rekommendationer inte efterlevs eller kontrolleras. Det är vanligt att ungdomar exponeras för mycket höga ljudnivåer. Därför vill vi, tillsammans med Vänsterpartiet, att man ser över möjligheterna att efterleva rekommendationerna.

Det finns fler saker som jag kunde beröra, men då vi avvaktat den utlovade propositionen om folkhälsa har vi valt att i vår folkhälsomotion inte lägga några konkreta förslag på andra områden.

Jag vill också passa på tillfället att tacka mina kolleger i utskottet och utskottskansliet för den gångna perioden. Om vår Herre står oss bi kanske vi kan träffas till hösten igen – vi får se.

Vi står givetvis bakom våra reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall endast till reservation nr 9.

Anf. 139 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Människan har många önskningar. Förloras hälsan, återstår bara en. Att ha hälsan och må bra är en förutsättning för livskvalitet, upplevelse av lycka och tillfredsställelse med livet. Hälsan påverkas av hur vi lever. Men även samhällets villkor och sätt att behandla sina medborgare har stor betydelse för hälsan. Därför krävs det en debatt om viktiga hälsofrågor. Hur klarar vi av att hela de sociala och regionala hälsoklyftorna? Hur uppnår vi en jämlikare hälsa?

Låt mig från början slå fast: Det handlar inte i första hand om kampanjer. Det handlar om att göra en god folkhälsa till ett centralt mål för hela samhällets politik.

Folkhälsopropositionen, som regeringen aviserat till den 15 mars, skjuts på framtiden. Det är illa, mycket illa, dels för att folkhälsofrågorna inte prioriteras tillräckligt, dels för att dagens debatt enbart bygger på ett tunt betänkande, i avsaknad av regeringsförslag. Vi behöver handlingskraft och konkreta förslag, inte tomt prat om någonting som kommer.

Åtgärder krävs på många nivåer och inom alla samhällssektorer, med tanke på den dramatiskt ökade ohälsan, med rötter i arbetslivet, sjukskrivningarna som fortsätter att skena mot oerhörda höjder och alltför många som lever under ekonomisk stress. Det är inte acceptabelt. Hela arbetslivet måste utgå från ett hälsoperspektiv. Decentralisering åstadkommer helheter och sammanhang.

Vi måste förebygga och rehabilitera i stället för att utförsäkra och pensionera. Därför är regeringens passivitet på området så otroligt tråkig, framför allt för alla de människor som drabbas av bristen på åtgärder.

Centerpartiet har bl.a. i boken *Hela Sverige* redovisat förslag för en god folkhälsa. Speciellt viktiga områden när det gäller att förbättra folkhälsan är enligt vår uppfattning arbete, jämställdhet, utbildning, social gemenskap, bra bostäder och boendemiljöer, friluftsliv, motion, hälsosamma matvanor, drogpolitik, rehabilitering, en hälsoinriktad sjukvård och forskning. Kulturen, folkbildningen och föreningslivet är underskattade områden som helande och läkande kraft.

Ett lyckat folkhälsoarbete kräver många aktörer. För Centerpartiet är den lokala nivån särskilt angelägen. Enskilda, föreningslivet, kommuner och landsting har stor betydelse för den lokala miljön.

Centerpartiet har pekat på det stora och eftersatta forskningsbehovet inom folkhälsoområdet. Vi föreslår att riksdagen initierar ett omfattande forskningsprogram om den sociala gemenskapens betydelse för folkhälsan. Det behövs ny kunskap om social integration och vilka mekanismer som påverkar människors livsvillkor och levnadssätt. Forskning för att beskriva de sociala klyftorna finns. Däremot är underlag och analyser kring geografiska hälsoskillnader mer sällsynta.

Det finns många andra områden där forskningsbehovet är stort: ohälsan i arbetslivet och sambanden mellan god arbetsmiljö och ökad lönsamhet. Grönnyteforskningen är intressant, med hänsyn till bl.a. kopplingen mellan motion och naturupplevelser å ena sidan och hälsa å andra sidan.

Kvinnoperspektivet i folkhälsoarbetet glöms ofta bort. Vi anser därför att regeringen ska återkomma med förslag om ett vidgat kvinnoperspektiv i folkhälsoforskningen.

Jag har i ett särskilt yttrande markerat behovet av insatser för ett intensifierat arbete mot hörselskador och om ökade resurser för att sprida kunskaper om och öka informationen om hur man förebygger och botar tinnitus. Det är viktiga frågor för enskilda människors livskvalitet och deras rättmätiga krav på ett samhälle tillgängligt för alla. Flera av mina partikolleger har förtjänstfullt aktualiserat detta, och även kolleger i övriga partier. Skrivningarna i utskottsbetänkandet är dock acceptabla i denna del.

Fru talman! Även om jag anser att betänkandet är tunt vill jag lika tydligt framhålla att jag och Centerpartiet är tillfreds med just tillkännagivandet om att mål bör fastslås för det självmordspreventiva arbetet. Det är viktigt.

Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 7.

Anf. 140 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Den senaste tidens uppmärksamhet kring de många och långa sjukskrivningarna har verkligen också satt fokus på folkhälsofrågorna. Vi har ju sedan några år känt till att sjukskrivningstalen, och därmed kostnaderna, har ökat, men varningssignalerna har tydligen inte varit tillräckligt höga. Regeringen har inte förmått att lägga fram en proposition med anledning av Folkhälsokommitténs utredning. Det hade säkert kunnat sätta fart på det folkhälsoarbete som är så oerhört viktigt.

Fru talman! Jag vill hänvisa till det särskilda yttrande som Folkpartiet tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern har lämnat till det här betänkandet.

En framgångsrik folkhälsopolitik måste grunda sig på goda kunskaper om den pågående samhällsutvecklingen, om ohälsans orsaker och om vilka metoder som är framgångsrika. Den måste bygga på kunskap om olika befolkningsgruppers värderingar och kultur. Den måste också grunda sig på en insikt om att människor ser olika på nytta och risk med olika handlingsalternativ. Livet är ju mycket mer än att minska hälsorisker. Vid val av strategier i folkhälsoarbetet behövs också en sammanfattande etisk bedömning.

Fru talman! Det är viktigt att vanor och livsstilar som får bestående effekt för hälsan kan påverkas så tidigt som möjligt. Förskola och skola har här en viktig uppgift. Det gäller matvanor, motionsvanor och bruk av tobak, alkohol och droger. I skolan finns unika möjligheter att öka elevers kunskap och påverka deras attityder till livsstilsfrågor. Här handlar det också mycket om lärarnas inställning. Det är därför viktigt att lärarutbildningen innehåller avsnitt om folkhälsofrågor och skolans möjligheter att till eleverna förmedla kunskaper om hälsans och ohälsans bestämningfaktorer.

Med en sådan utbildning ökar sannolikt motivationen för skolan att prioritera folkhälsofrågorna i utbildningen. Det här behöver inte vara speciellt krångligt och inte heller speciellt teoretiskt. Ett exempel som jag såg i ett inslag i TV var en skola där elever och lärare varje dag före lunch tog en gemensam promenad. Det gav bättre matlust och bättre koncentration inför eftermiddagens lektioner. Samtidigt gavs tillfälle till gemenskap både mellan elever och mellan elever och lärare.

Andelen barn och unga som får diabetes ökar också oroväckande. Därför är det viktigt att eleverna får undervisning om kost och motion och att idrottsämnet inte teoretiseras utan att eleverna får utöva fysiska aktiviteter.

En positiv fritid utgör ofta en av de viktigaste friskfaktorer för alla åldersgrupper. Tyvärr når inte det utbud som finns alla samhällsgrupper, t.ex. funktionshindrade, vissa invandrargrupper och ensamföräldrar. I måndags var jag ute och tittade på tillgängligheten i några kommuner i Västmanland. Jag kunde tyvärr konstatera att flera av de lokaler som används för olika kulturella ändamål inte är tillgängliga för funktionshindrade. Lokaler för konserter ligger fler trappor upp utan hiss. Det går inte ens ta sig in i byggnaden på grund av trappor. Hörselslingor fungerar dåligt, är fel inställda eller trasiga. Det är klart att om man som funktionshindrad upplever detta ett antal gånger minskar ju lusten att ens försöka besöka ett kulturellt arrangemang.

De här frågorna måste lösas. Vi har ju antagit ett handlingsprogram här i riksdagen om tillgängligheten. Det är bara det att det har tagit tid. Det verkar ta lång tid innan det händer något.

Fru talman! Varje enskild person kan ta ett betydligt större ansvar för sin hälsa, men det är också så att man måste få veta vad man ska göra själv. Här har t.ex. apoteken spelat en stor roll. Samarbetet med Folkhälsoinstitutet och även med olika patientorganisationer har haft stor betydelse när det gäller att informera hur man kan förebygga sjukdomar och hur man själv hanterar hälsoproblem. Oavsett vilken ställning apoteken

kommer att få i framtiden är det viktigt att de också i fortsättningen får spela en aktiv roll i folkhälsoarbetet. Apotekens kundkrets är mycket vid, och därför når de också ut med sin information till alla befolkningsgrupper.

Fru talman! Det självmordsförebyggande arbetet är av största vikt. Vi i Folkpartiet har under en rad år motionerat i den här frågan. Under förra året fick vi gehör för vår motion angående självmord och barn. Det blev till ett tillkännagivande till regeringen om att de riktlinjer som WHO har utarbetat om hur självmordsförebyggande arbete bör bedrivas snarast bör omsättas till svenska förhållanden.

I det här betänkandet har vi tagit ytterligare ett steg med anledning av en folkpartimotion, flerpartimotioner och motioner från Kristdemokraterna om att vi ska sätta upp mål när det gäller det självmordspreventiva arbetet. Jag hoppas att vi nu kan nå de mål som WHO har satt upp i projektet Hälsa för alla 2000.

Buller har blivit ett stort problem. Ungefär var tionde person lider av hörselskada. Att höra illa och ha problem med hörseln är ofta stigmatiserande och skapar många problem. Det är därför viktigt att minska bullerstörningar så att ljudnivåerna sänks och färre människor utsätts för det skadliga bullret. Utskottets majoritet har en ganska bra skrivning om detta i betänkandet. Jag förutsätter att bullerfrågan kommer att få en framträdande plats när folkhälsopropositionen äntligen läggs fram i riksdagen. Jag kan i alla fall lova att vi i Folkpartiet kommer att fortsätta att arbeta för att de bullerstörningar som leder till hörselproblem ska bekämpas med full kraft.

Fru talman! Kunskap behövs för ett målinriktat och effektivt folkhälsoarbete. Det finns områden där forskningen visat att förebyggande arbete lönar sig. Det gäller t.ex. skadeprevention, åtgärder mot tobaksbruk, suicidprofylax, screening mot cancer i livmoderhalsen och mammografi. För andra områden, som primärprevention av hjärt- och kärlsjukdom och cancer behövs mer forskning för att utröna vilka metoder som är mest kostnadseffektiva. Folkpartiet anser därför att det är viktigt att forskningen om vilka förebyggande insatser som är mest effektiva utifrån en mänsklig och hälsoekonomisk utgångspunkt stimuleras och prioriteras.

Ett annat forskningsfält som måste stimuleras är forskningen kring hur kunskap om livsstilars betydelse för folkhälsan bäst kan förmedlas så att kunskapen kan bli tillvaratagen på det individuella planet. Det är viktigt att Folkhälsoinstitutet i sitt folkhälsoarbete för systematiska kunskapsöversikter. De bör också initiera och stödja forskning som är viktig för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Institutet bör naturligtvis också systematiskt utvärdera olika arbetssätt i förebyggande syfte.

Fru talman! Jag står bakom samtliga mina reservationer men yrkar bifall endast till reservation nr 8.

Anf. 141 KENT HÄRSTEDT (s):

Fru talman! Kolleger! Det är tillfredsställande att i dessa yttersta dagar av innevarande mandatperiod delta i ännu en folkhälsodebatt. Jag vill passa på att tacka mina kolleger och särskilt Leif Carlson från Moderaterna som har sett till att folkhälsodebatterna har blivit särskilt heta.

Det är tillfredsställande att ha ännu en folkhälsodebatt eftersom detta är högaktuella och ytterst angelägna frågor, men också eftersom det ger

oss en bra bild av att vi på område efter område flyttar fram positionerna. Vi påminns dock ständigt om att det finns mycket kvar att göra.

För att spara tid ska jag fatta mig kort.

Samhället i stort förändras, och det får också konsekvenser på folkhälsans område. I dessa dagar talas mycket om sjukskrivningar och ohälsa i arbetslivet. Ett allt högre tempo, större krav och förväntningar har ofta konsekvenser som leder till fysiska och psykiska åkommor. Det finns sedan en lång tid tillbaka en debatt om de s.k. välfärdssjukdomarna, t.ex. stress och övervikt. Detta ger oss en påminnelse om att vi inte kan luta oss tillbaka och känna oss nöjda med tidigare framgångar på området när vi vet att så många människor mår dåligt i vårt samhälle.

Vi vet att folkhälsoområdet inte är något statiskt område som förblir detsamma år efter år. I takt med att samhället förändras blir det följdverkningar på vår arbetsmiljö, på vår boendemiljö och på våra konsumtionsvanor, kort sagt på över huvud taget alla områden som rör vår livsstil. Det är tillfredsställande att folkhälsofrågorna väcker ett sådant engagemang och har fått en central plats i den socialpolitiska debatten.

I dagens betänkande behandlas en rad motioner om folkhälsomål, inriktningen av folkhälsoarbetet m.m. Det har också väckts motioner om folkhälsoforskning. Många av dem är kloka och tänkvärda, och flera har tagit sin utgångspunkt i Nationella folkhälsokommitténs slutbetänkande. Utskottet utgår från att dessa och liknande frågeställningar kommer att behandlas i regeringens proposition på området senare i år. Jag ser med tillförsikt fram emot denna. Jag vet att arbetet med den, trots det som har sagts från denna talarstol, är i full gång och att det inte kommer att tappa tempo.

Utgångspunkten för folkhälsoarbetet är att folkhälsan ska förbättras för de grupper i samhället som är mest eftersatta ur folkhälsosynpunkt. Detta är en solidarisk och naturlig utgångspunkt. Man har fokus på att minska ojämlikheten vad gäller hälsofrågorna. Det är också självklart att vi samtidigt strävar efter att förbättra hälsan för befolkningen som helhet.

Regeringen arbetar nu med att utforma en nationell folkhälsopolitik. I detta ingår nationella mål och indikatorer för folkhälsoarbetet. Vidare redovisar regeringen att Folkhälsoinstitutet haft regeringens uppdrag att utveckla och pröva metoder för hälsokonsekvensbedömningar och hälsokonsekvensbeskrivningar. Man har arbetat för att hitta en principmodell för detta. I detta arbete har man utgått från Nationella folkhälsokommitténs förslag till hälsomål, som formulerats med utgångspunkt i hälsans bestämningsfaktorer.

Utskottet vidhåller att folkhälsoarbetet även fortsatt ska ges hög prioritet. Vi ser fram emot att en proposition om nationella folkhälsomål kommer att läggas fram under hösten och presenteras i samband med budgetpropositionen.

Utskottet utgår från att Nationella folkhälsokommitténs slutbetänkande, SOU 2000:91, som remissbehandlats, kommer att utgöra ett viktigt underlag för regeringens kommande förslag på området. Detsamma gäller Folkhälsorapport 2001, Miljöhälsorapport 2001 och rapporterna från Kommittén Välfärdsbokslut över 1990-talet. Utskottet utgår även från att folkhälsoforskningen kommer att behandlas i den aviserade propositionen.

Vad beträffar olika folkhälsoproblem har bl.a. frågan om psykisk ohälsa och stress tagits upp. Det är utan tvivel så att det behövs kraftfulla insatser både centralt och lokalt för att motverka den negativa tendensen. Utskottet förutsätter att regeringen särskilt beaktar detta vid den kommande mål- och strategiformuleringen på detta område.

När det slutligen gäller insatser mot sjukdomar som benskörhet, tuberkulos och elöverkänslighet har utskottet samma inställning som tidigare. Mot bakgrund av de riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvården som riksdagen ställt sig bakom vidhåller utskottet att riksdagen inte kan tillmötesgå motionskraven på insatser mot olika sjukdomar eller på att vården bör organiseras på ett visst sätt.

Med detta yrkar jag bifall till förslagen i betänkande SoU19 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 142 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Tyvärr är den viktiga propositionen om folkhälsan förse- nad. Jag tycker att det är olyckligt, men jag hoppas att den prioriteras och kommer i början av hösten. Vi har i detta betänkande inga egna reservationer eftersom vi förväntar oss en snar proposition.

Fru talman! I betänkandet behandlas ett antal motioner från Miljöpartiet där vi tar upp den stora frågan om höga ljudnivåer och de skador som uppstår på grund av dessa bl.a. i offentliga lokaler och på offentliga platser.

I motioner av Barbro Feltzing, Kia Andreasson och Helena Hillar Rosenqvist framläggs lagförslag om reglering av högsta tillåtna ljudnivåer. Det föreslås också att personer som sköter ljudanläggningar ska genomgå utbildning för att få tillstånd att sköta dessa. Vi anser att det också måste finnas bättre sanktionsmöjligheter än i dag för att komma till rätta med oseriös användning av höga ljudnivåer, som många gånger kan ge livslånga problem för den som drabbas.

Alltför många skadas tyvärr av de höga ljudnivåerna. Vi i Miljöpartiet känner ett särskilt ansvar när det gäller barnen. Vi anser att det snarast bör tas ett särskilt initiativ och att frågan om höga ljudnivåer och hörselskador inte ytterligare får skjutas upp. År efter år har gått utan att det skett något radikalt på området.

Fru talman! Många av de frågor som tas upp i betänkandet återkommer år efter år. En fråga som inte kommer upp så ofta men som jag tycker borde få större uppmärksamhet är de s.k. miljörelaterade sjukdomarna. Genom en förbättrad kunskap och en tydligare redovisning av sambandet mellan miljöpåverkan och vissa sjukdomar kan vi i Sverige skapa betingelser som gör det möjligt att lättare välja bort och fasa ut t.ex. skadliga kemikalier. Vi bör eftersträva att vara föregångare på det här området.

Gudrun Lindvall har i sin motion om ohälsa orsakad av miljöföroreningar på ett bra sätt tagit upp den här frågan. Hon har utan att förfalla till skräckpropaganda beskrivit en del hotande problem med skador på ozonskiktet, luftföroreningar och farliga ämnen som kan påverka folkhälsan.

Vi anser att det behövs en genomgripande studie i Sverige av de miljörelaterade sjukdomarna och deras utbredning. En sådan studie bör resultera i en skrivelse till riksdagen där situationen belyses allsidigt och orsakssamband förklaras och analyseras. Ohälsa orsakad av miljöpro-

blem behöver diskuteras mer för att i framtiden kunna hanteras på ett konstruktivt sätt. Om inte denna fråga kommer upp i den förväntade propositionen i höst, ämnar vi återkomma i frågan.

Fru talman! Även om vi inte har några reservationer står jag bakom förslagen i Miljöpartiets motioner. Jag hoppas att de kommer att kunna tillgodoses vid ett kommande tillfälle.

Jag biträder reservation 10 om skadliga ljudnivåer. Det yrkas där bifall till tre av Miljöpartiets motioner, och jag får tacka Vänsterpartiet och Kristdemokraterna för att de här reserverat sig till förmån för Miljöpartiets motioner.

Fru talman! Eftersom det här är mitt sista anförande som riksdagsledamot och ledamot i socialutskottet vill jag passa på att tacka mina vänner i socialutskottet för att de bidragit till den trivsel som jag känt där. Mitt tack gäller både ledamöter och tjänstemän. Jag vill också rikta ett allmänt tack till alla er andra som genom gott kamratskap har gjort mina riksdagsår så givande. Tack så mycket!
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.58 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

13 § (forts.) Folkhälsofrågor (forts. SoU19)

Anf. 143 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Jag har motionerat ett antal gånger om koloniträdgårdar och lokal odling. Senast den 6 mars i år försvarade jag en sådan motion här i kammaren, men då var det miljö- och jordbruksutskottet jag resonerade med.

Den motion jag försvarar här i dag, So593, är inom samma härad fast nu mera med betoning på folkhälsan, något som förresten i dag känns extra aktuellt i belysning av diskussionerna om vad vi kan göra åt långtidssjukskrivningar och ohälsa, ett område där jag har ett djupt engagemang.

Dagens motion har jag lagt fram tillsammans med kolleger som också har engagerat sig i dessa viktiga frågor under många år. I motionen har vi hänvisat till undersökningar som beskriver naturens och trädgårdarnas betydelse för hälsa och livskvalitet. Det finns studier som visar att när det gäller livsstil och miljö så har rekreation och fritid den allra största inverkan. Särskilt värdefullt är det med naturbaserade aktiviteter och miljöer som friluftsliv och trädgård. Trädgårdsskötsel ger fysisk, psykisk och social stimulans och aktivitet och har därför stor inverkan på vårt

hälsoläge. Därför tycker jag det är utmärkt att det är så många som ägnar sig åt just trädgårdsskötsel: 70 % av den vuxna befolkningen arbetar i trädgården åtminstone någon gång om året och 40 % gör det mer än 20 gånger per år. Av dem som bor i någon tätort är det ungefär hälften som har tillgång till en egen trädgård.

Men även bland dem som bor så att de inte själva har någon trädgård finns det många som har ett stort trädgårdsintresse och gärna skulle vilja ha någonstans att odla trädgårdsväxter. Många av dem skulle aldrig kunna köpa en villa med trädgård. Det kostar ju som alla vet minst ett par miljoner kronor, i alla fall i storstäderna.

Då är det bra att det finns ett fastställt miljö kvalitetsmål som heter God bebyggd miljö och som bl.a. innefattar att det ska finnas möjlighet till lokal odling i den byggda miljön. Mindre bra är att det nyligen fattade riksdagsbeslutet om hur miljömålen ska börja uppnås inte säger något alls om hur möjligheter till lokal odling ska åstadkommas, om man nu inte läser in detta i att ”program och strategier behöver utvecklas bl.a. för hur grönområden skall tas till vara”.

I regeringens nu aktuella skrivelse 2001/02:173 *En samlad naturvårdspolitik* står det bl.a. att ”gröna områden i form av parker och trädgårdar ... kan ha stor betydelse ur naturvårdssynpunkt” och att ”exempelvis koloniträdgårdarna kan vara värdefulla som en länk mellan stad och land”.

Nationella folkhälsokommittén har gått ett steg längre och formulerat en uppmaning till kommunerna att öka möjligheten att odla själv. Kommittén har uppmärksammat värdet av att trädgårdsodling innebär fysisk aktivitet och även noterat att koloniträdgårdar kan skapa social gemenskap. Möjlighet till odling är särskilt viktig för de grupper som inte har tillgång till fritidshus, menar kommittén.

I sitt utlåtande över vår motion 2001/02:So593 hänvisar socialutskottet till regeringens kommande förslag till åtgärder för att förbättra folkhälsan. Jag utgår från att Folkhälsokommitténs insikter om trädgårdsodlingens betydelse kommer att ge avtryck i regeringens förslag och att vi här i riksdagen då kan fatta beslut som innebär att regeringen ger ett konkret uppdrag till de statliga myndigheterna att på olika sätt se till att kommunerna antar Folkhälsokommitténs utmaning om möjlighet att odla själv på allvar och samtidigt uppfyller miljö kvalitetsmålet om möjligheter till lokal odling.

Det behöver inte vara alltför svårt att uppnå dessa mål. Koloniträdgårdar har vi ju haft i mer än hundra år i vårt land, och det är ingen tvekan om att det finns plats för fler. Jag har själv sett att det nu anläggs ett litet kolonistugeområde på Årstafältet här i Stockholm, bara ett par kilometer från innerstaden. Så visst går det att åstadkomma. Det enda som behövs är att statsmakterna ställer upp med tydliga råd och anvisningar och börjar tala i klartext om att detta är ett kommunalt ansvar.

Fru talman! Även om jag självklart helst hade sett att min motion hade tillstyrkts, börjar jag ändå se tecken på att vår envetenhet ger effekt. Medvetenheten om sambandet mellan lokal odling och folkhälsa ökar. Bl.a. gör Folkhälsokommittén goda ansatser. Jag, mina medmotionärer och den organiserade koloniträdgårdsrörelsen kommer hur som helst inte att ge oss förrän vi nått ända fram.

Jag vill därmed också yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Jag lägger märke till att när man nämner just koloniträdgårdens betydelse ur ett folkhälsoperspektiv eller ur andra aspekter får man oftast ett litet leende, ända tills man påpekar hur många, uppemot 40 000, som är engagerade i just denna rörelse. Det har ett stort värde, inte minst, som jag sade tidigare, ur folkhälsoperspektivet. Så egentligen skulle jag vilja ställa en mycket kort fråga till utskottets föredragande, Kent Härstedt. Socialutskottet är ett av de utskott som berörs av de här frågorna. Är detta en stor och viktig fråga för er? Det skulle vara intressant om Kent Härstedt ville säga någonting om det.

Anf. 144 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Den fråga som Ronny Olander tar upp är naturligtvis en mycket stor och övergripande fråga. Från utskottets perspektiv kan jag säga att rekreation, naturupplevelser och friluftsliv över huvud taget självklart är något som vi i allra högsta grad ser positivt på, inte minst i dessa tider då vi ser att vi får alltmer stressrelaterade problem. Just möjligheten att komma ifrån ett tag är någonting som fler människor skulle behöva.

Just kolonister, som Ronny Olander tar upp – 40 000, som han nämner att de är – har ju tillfälle att, utan att behöva planera och göra någon stor sak av det, snabbt kunna komma undan från turbosamhället för en stunds avkoppling och rekreation. Vi ser mycket positivt på det här. Det är ju en del av våra beaktanden vad gäller folkhälsan.

Anf. 145 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Jag vet att fler och fler, även i den här kammaren, anser att det är en viktig fråga ur många olika perspektiv, inte minst folkhälsoperspektivet. Vi som har deltagit i den här rörelsen upplever att det verkligen är en folkrörelse. Tack så mycket för svaret!

Anf. 146 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Om jag börjar med att säga: Fru talman! Nu står jag här igen! så är det nog bara fru talman och statsrådet Thalén som vet vad jag syftar på, nämligen en moderat ledamot som hette Filip Fridolfsson som åkte ut och in här i kammaren som en liten jojo. Han kom väl in fem sex gånger, och när han kom in sista gången, som var den sjätte, tror jag, sade han just: Herr talman! Nu står jag här igen! Då fanns det ju ingen fru talman. Jag kom att tänka på honom efter de här veckorna då jag har varit uppe så ofta.

Jag ska fatta mig mycket kort. Jag vet att Leif Carlson har talat om osteoporosen. Jag fick ju ett väldigt positivt svar av socialministern i veckan, som vi är väldigt glada för. Jag skickade protokollet till Riksföreningen osteoporos om att de skulle få komma när rapporten är klar och uppvakta socialministern, och det uppfattade de som mycket positivt.

Den andra frågan som jag ville beröra helt kort är tinnitus. Jag har väckt motioner, interpellationer osv. om tinnitus i många år. Jag har aldrig talat om någonting personligt, men det här är kanske, fru talman, sista gången jag står i talarstolen – jag lovar ingenting säkert – och jag kan inte låta bli att tala om vad som drabbade mig och hur jag fick tinnitus.

En helgdagsafton var jag på väg ut för att handla. Det var en sådan där helgdagsafton då man gärna kastade smällare. Jag hörde att det kom en rad pojkar springande runt mig. Plötsligt spridde de sig runt mig, fyra fem stycken. Alla hade en handfull smällare, och de slängde dem runt mig. Det blev ett sådant dån. Det blev alldeles vitt i huvudet. Och efter det fick jag tinnitus.

Anledningen är som ni förstår allihopa inte att beskriva mitt besvär, utan det är att försöka att för dem som nu följer upp de här frågorna kunna påpeka hur viktigt det är att vi motarbetar de här höga ljuden. Det är faktiskt 15 % av våra ungdomar i grundskolan som i dag lider av tinnitus, och det är ju en åkomma från vilken man i dagsläget icke kan bli fri.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

14 § Barnpolitiken – arbetet med strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter

*Barnpolitiken –
arbetet med strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter*

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2001/02:SoU23

Barnpolitiken – arbetet med strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter (skr. 2001/02:166).

Anf. 147 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Debatten ska nu handla om socialutskottets betänkande *Barnpolitiken – arbetet med strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter*. Betänkandet behandlar dels regeringens skrivelse *Barn – här och nu*, dels en rad motioner från allmänna motionstiden.

Det finns en stor politisk enighet i riksdagen om att barns villkor och barnens bästa ska komma i främsta rummet. Barnets bästa är också den bärande principen i FN:s konvention om barnets rättigheter, och mycket följdriktigt står det i artikel 3 att ”barnets bästa ska komma i främsta rummet”. Konventionen bygger på två grundläggande tankar:

- att barn har fullt och lika människovärde som vuxna; de är alltså inte mindre värda än vuxna, och
- att barn är sårbara och behöver särskilt stöd och skydd för att kunna åtnjuta sitt fulla människovärde.

Principen om barnets bästa ska ses som en etisk grundregel för samhället som helhet. Det betyder att barnets bästa ska vara vägledande på alla områden, inte bara i verksamheter som är särskilt avsedda för barn, utan i alla beslut på alla områden. Detta är nog alla överens om över partigränserna.

Men trots det fattas hela tiden beslut som inte har barnets bästa för ögonen. Det är inte minst stora delar av 90-talet ett bevis för. Detta finns också dokumenterat i Rädda Barnens rapport *Barnfattigdomen i Sverige*. Där redovisas att antalet barn som lever i fattigdom ökade dramatiskt från början av 90-talet fram till 1998, då trenden bröts och blev nedåtgående. Antalet har minskat efter 1998, men ett skrämmande stort antal

barn lever fortfarande i fattigdom. Enligt rapporten och den definition som där ges handlar det om 345 000 barn.

I rapporten redovisas också att barn som har utländsk bakgrund löper tre gånger så hög risk som barn med svenskt ursprung att framleva sin barndom i fattigdom.

Varför är det så viktigt att lyfta fram detta? Ja, för mig blir rapporten ett facit över att 90-talets ekonomiska åtstramningar inte kan sägas ha haft barnets bästa för ögonen. Fattigdomen ökade och stora grupper av barn betalade priset. Priset var alltså fattigdom. Detta skedde trots den politiska enigheten kring barnkonventionens skrivningar om barnets bästa. Det räcker alltså inte, fru talman, med en politisk enighet om de stora orden, utan det handlar också om de konkreta åtgärderna.

Vi kan också konstatera att när vi diskuterar möjligheten att stärka ekonomin för de barn som i dag lever i fattigdom möts vi av en debatt om marginal- och inlåsnings effekter. I den debatten har det, inte minst från borgerligt håll, lyfts fram en bild av bidragsfällan som den faktor som håller nere människors ekonomi och handlingsförmåga. Man har påstått att den generella välfärdens stödsystem skulle skapa incitament för människor att uppleva det som meningslöst att ekonomiskt försöka stå på egna ben. Lösningen från den sidan tycks vara extremt låga bidrag och sänkta skatter.

Det resonemanget vittnar enligt vår uppfattning om en förlegad och konservativ människosyn. En sådan politik innebär att familjer med mycket små ekonomiska möjligheter låses in i en fattigdomsfälla, och det är för oss mycket allvarigare än allt tal om bidragsfällor.

Vi anser att det tveklöst mest träffsäkra sättet att nå de barn som lever i fattigdom är att förstärka bostadsbidragen, höja barnbidragen och se till att även barn till föräldrar med försörjningsstöd får del av de höjningarna, höja underhållsstödet som varit konstant lågt alldeles för länge och, inte minst, driva en integrationspolitik värd namnet. Det här är frågor som vi avser att återkomma till.

Fru talman! Den flyktingpolitik som bedrivs i Sverige kan inte sägas utgå från barnets bästa. I så fall skulle vi inte utvisa barn som riskerar att bli blinda om de sänds till ursprungslandet, väntetiderna för asylsökande barn skulle inte vara så oacceptabelt långa och asylsökande barn skulle inte tas i förvar.

Vi har i betänkandet reserverat oss på en rad punkter till förmån för en kd-motion som lyfter fram just flyktingbarnens situation utifrån barnkonventionens perspektiv på ett sätt som vi tidigare motionerat om. Vi står i betänkandet inte bakom reservation 23, som handlar om ensamkommande flyktingbarn. I stället har vi ett särskilt yttrande.

Det uppdrag som utskottet hänvisar till har emellertid nu redovisats, och vi menar att redovisningen av vad man tänker göra inte är tillfyllest. Vid en eventuell omröstning kommer vi därför att stödja Kristdemokraternas reservation 23. Nu är det dock så lyckosamt att kammaren i går gav ett tillkännagivande i ärendet så detta behövs kanske inte i dag. Jag vill ändå göra en markering.

Vi står också bakom reservationen om en barnbilaga till statsbudgeten. Vi har försökt få statsbudgetens förslag belysta ur ett barnperspektiv men misslyckats – inte alltid för att det har funnits en ovilja hos regeringspartiet, det förtjänar att understrykas, utan för att det saknats un-

derlag, konsekvensanalyser m.m. som inte kunnat presteras under en snabb budgetprocess.

Vår slutsats blir att riksdagen bör ge ett tillkännagivande om en barnbilaga så att barnperspektivet blir en naturlig del av budgetprocessen. Att det behövs visar de förskräckande spåren av 90-talets nedskärningspolitik sett ur ett barnperspektiv.

Vi har även en reservation om behovet av en utredning om barns livssituation, och en reservation om nödvändigheten av att förebygga psykisk ohälsa hos barn och ungdomar. Det handlar om en satsning på skolhälsovård, barn- och ungdomspsykiatri m.m. Vi menar att regeringen bör lägga fram en proposition som bygger på Barnpsykiatriska kommitténs slutbetänkande. Frågan är redan utredd, så det är bara att skriva förslagen. Vi står också bakom en rad andra reservationer.

Slutligen vill jag säga att barn inte är någon homogen grupp. Det innebär att även om vi i ett internationellt perspektiv lyckas bra när det gäller att förbättra barns situation i stort i Sverige, dvs. om vi får fram ett acceptabelt medelvärde, så finns det stora grupper av barn som lever under icke acceptabla förhållanden i Sverige.

Vi anser att det är dags att lyfta fram dessa grupper. Det handlar om barn som lever i fattigdom, flyktingbarn, barn som lever i miljöer med psykisk ohälsa eller missbruk och barn i miljöer där misshandel förekommer. Det är dags att fokusera mera på dessa barns livsvillkor.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 5.

Fru talman! Det är sommartid och det är uppbrottstid. Visserligen är det ont om tid i kammaren men jag vill ändå använda någon minut till att tacka mina vänner i socialutskottet för denna mandatperiod. Den har för mig varit intressant, lärorik och givande. Vi är ett arbetstyngt utskott, och min bild är att vi har tagit ett stort gemensamt ansvar. Tack för det!

Jag vill också tacka socialutskottets kansli. Det är ett kansli med hög kompetens. Ni ska ha tack för allt vad ni har bidragit med under den här mandatperioden.

Anf. 148 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! *Welcome to our tree of life*, stod det på ett vackert konstgjort träd som jag fick se i eftermiddag. Löven som hängde på trädet skickade hälsningar till oss. Det stod: *Stop child abuse, love children*. Jag var och besökte framtidsskeppet. Framtidsskeppet speglar unga människors hopp och drömmar inför framtiden. Det är en plats där barn och ungdomar från Sverige och hela världen möts för att lära av varandra om barnkonventionen och Agenda 21. Det är något som pågår nu i Globen.

Det var en upplevelse att se dessa barn som skapade framtidsbilder och visioner och byggde samman det till en helhet. Det var barn från alla världsdelar utom Australien. Det var tusentals barn, och barn från 40 kommuner i Sverige, som möttes till något som jag tycker är ganska fascinerande. Där levde barnkonventionen. Från att ha kommit därifrån och vara uppfylld av detta kändes det lite svårt att återgå till ett betänkande.

Jag har i alla fall en hälsning till er från barnen från Kenya, som hade skrivit hälsningar på löven på trädet, och jag har en hälsning från de döva barnen från Lund. De hälsade till barnministern och sade: Vi behöver fler

Prot. 2001/02:120
5 juni

*Barnpolitiken –
arbetet med strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter*

som kan alfabetet med teckenspråket, och vi behöver fler tolkar. Vad de nu hade problem med i Globen var att få tolkar, och att få tolkar som kunde engelska. Har ni inte varit där beklagar jag det. Det tar slut i kväll. Där möttes astronauter, kosmonauter, indianhövdingar och mycket annat. Det var många vackra och intressanta möten.

Fru talman! I mitt anförande tänker jag kort hålla mig till de reservationer som Moderaterna bifogat detta betänkande. Andra reservationer på barnområdet inom andra utskotts område kommer några av mina kolleger förhoppningsvis att mycket kort tala om här efter mig.

Fru talman! Jag yrkar redan här bifall till reservation nr 1, men står självklart bakom också våra övriga reservationer.

Fru talman! Vi anser att det absolut största samhällsproblemet i dag är arbetslivet och den gräns, den klyfta, som går mellan dem som har arbete och kan försörja sig och sin familj och dem som för en bidragsberoendes tillvaro. I dag finns i Sverige den största arbetslösheten i modern tid vid ingången till en ekonomisk sämre tid. Det är inte jag som säger det. Det säger AMS-chefen Anders L Johansson.

Var fjärde vuxen arbetar inte. Var femte skattekrona används i statsbudgeten för att betala alla långa sjukskrivningar, förtidspensioneringar och arbetsmarknadspolitik. Det motsvarar kostnaden för alla fritidshem, grundskolor och gymnasieskolor i Sverige. Det tål att begrundas.

Fru talman! I väntan på hjälpmedel till de fysiskt handikappade riskerar många att få en försvårad invaliditet och funktionshinder. Detta gäller särskilt för barn och ungdomar, som dessutom riskerar att försenas i utvecklingen om de inte får de rätta förutsättningarna. Vi anser därför i vår reservation att en statlig hjälpmedelsgaranti bör införas. En sådan garanti ökar dessutom valfriheten för den enskilde.

Fru talman! Vi har ganska nyligen i denna kammare diskuterat narkotikamissbruket bland barn och ungdomar. Vi anser att det behövs snara och effektiva åtgärder. Det behövs lagändringar som underlättar att man tidigt upptäcker missbruk. Det kan vara helt avgörande för ungas framtid. Vi har tidigare anført att vi behöver få möjlighet till provtagning på barn under tolv år, ökad undervisning i skolan om alkohol, narkotika och tobak samt fler enheter av typen Maria ungdom m.m. Jag behöver inte upprepa det nu.

Dessutom kan jag och Ingrid Burman glädja oss över att det blev ett tillkännagivande i kammaren i går vad gäller ensamstående barn. Nu finns ett tillkännagivande, och en utredning har inkommit till regeringen. Jag hoppas att vi snart får se resultat.

Som många andra här i dag kan jag konstatera att det är lite kort om tid. Jag använder en mycket liten del av min talartid till våra reservationer. De som vill läsa våra reservationer mer utförligt kan göra det i betänkandet.

Jag vill också säga några ord om mobbning, som är ett av skolans största problem. En av orsakerna är att man länge valt att blunda för de problem, eller bagatelliserat de problem, som har uppstått i skolan. Det måste finnas mer konkreta åtgärder när en ung person gör sig skyldig till förseelser eller allvarliga gärningar som skulle varit straffbara om personen varit över 15 år.

Fru talman! Slutligen till frågan om läs- och skrivsvårigheter till följd av dyslexi. Det kan framgångsrikt, eller åtminstone delvis, justeras ge-

nom habilitering. Det är emellertid viktigt att insatser sätts in tidigt i förskolan och helst ännu tidigare. Vi vill påpeka att sådana insatser förutsätter att förskole- och specialpedagogerna är utbildade för det. Men insatserna måste också ske tillsammans med familjen och utifrån ett tvärvetenskapligt synsätt där alla kompetenser kring barnet tas till vara. Läger en vetenskap beslag på vetandet kan detta få svåra konsekvenser den dagen nya fakta läggs på bordet.

Jag vill också tacka kolleger i utskottet och kansliet. Jag tycker att det har varit en spännande ny första period, och jag ser fram emot nästa.

Anf. 149 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tänker inte använda min replik till att kommentera inlägget, utan jag tänker använda den till att korrigera mitt yrkande. Jag yrkar bifall till vår reservation nr 15. Jag förstod att det uppfattades som nr 5, men det är alltså nr 15.

Anf. 150 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 40. Vi står naturligtvis också bakom våra övriga reservationer.

I förra barnskrivelsen lovade regeringen att tyngdpunkten i regeringens barnpolitik de kommande åren skulle ligga i förbättringar för barnfamiljerna. Det skulle innebära ökade resurser till skola, vård och omsorg och stöd för utsatta barn samt ökade möjligheter för barns och ungdomars inflytande. Sedan säger regeringen att det därutöver är viktigt att uppmärksamma frågor om barns stress och föräldrars tid för barnen.

Kristdemokraterna välkomnar ett barnperspektiv i statsbudgeten. Men man kan undra vilken barnanalys regeringen egentligen gjorde när man beslutade om maxtaxan. Vi får i dag rapporter om 55 timmars arbetstid för barn. Det rimmar dåligt med det regeringen säger om att man ämnar uppmärksamma föräldrars tid med barnen.

Likadant är det med ensamföräldrars ekonomiska situation. Många ensamma mammor fick inte ta del av maxtaxan på samma sätt som kanske familjer fick som var i samma situation när det gällde antalet barn men med två föräldrar. Det kunde skilja flera tusen kronor för familjen med en ensamförälder. Var finns barnperspektivet i det?

Fru talman! Jag vill uppmärksamma stödet för de utsatta barnen. Det finns många utredningar men få förslag. Samma artiklar återkommer nästan varje år. Det är väl ingen av oss som har undgått de tidningsartiklar som en av våra kvällstidningar har publicerat den senaste tiden. Det är artiklar som beskriver hur barn till missbrukare och psykiskt sjuka har det i dag.

Trots problemen uppmärksammas detta gång på gång. Man kan fråga sig vad det är som görs. Fortfarande är det över 100 000 barn som växer upp i familjer där en eller båda föräldrarna är alkoholist eller knarkare. Känns summan igen, jag tror att jag såg samma siffror för ett par år sedan. Det är ingenting annat än en skam för oss politiker. Rubrikerna lyder: Bara ett av hundra barn får hjälp, Utred mindre och gör mer, Vi vuxna måste se de glömda barnen.

Kristdemokraterna presenterade en rapport för några år sedan, *Se till mig som liten är*. I de offentliga utredningar som finns, och även i tidningsartiklar, pratas det om osedda barn eller de glömda barnen. Men vi

måste komma ihåg att det inte finns några osedda eller glömda barn. Barn föds in i ett socialt nätverk med föräldrar, släktingar, grannar och vänner till familjen. Dessutom kantas barnets liv av en lång rad privat- och offentliganställd personal. I spädbarnsåldern möter det sjuksköterskan och läkaren på barnavårdscentralen. De flesta barn går sedan på förskola eller hos en dagmamma flera timmar varje dag. Alla går de så småningom i skolan och en del också till fritidshem.

Problemet, mina kära vänner, är inte att vissa barn försvinner ur sikte utan snarare att vi ibland blundar för barnens svårigheter. Var finns vår syn på barnen? Vi måste våga fråga när vi ser att något är på tok. Det är för att visa solidaritet och för att ord som omtanke och social välfärd inte ska klinga falskt som vi, för barnens skull och för deras föräldrars och anhörigas skull, radikalt måste börja uppmärksamma alkoholens och drogernas roll som orsak till fattigdom, misär och utanförskap.

De artiklar som säger att bara ett av hundra barn får hjälp är alarmrande. Men allt är inte nattsvart. Från Västra Götaland har det kommit ett pressmeddelande om att 27 miljoner kronor hade getts dit. Nu såg man hur mycket som kunde hända för 27 miljoner! Intresset från kommunerna var jättestort och ansökningarna har vida överstigit den summa pengar som länsstyrelsen disponerar. Här kommer alltså storebror och fördelar pengar som kommunerna så väldigt gärna vill ha. Detta ledde till att 30 samordnare anställdes i 29 av länets kommuner. Det ledde till start av grupper för barn till missbrukare eller barn som möter våld i hemmiljön i 19 kommuner i länet och start av fyra öppna mottagningar för rådgivningsverksamhet för ungdomar och deras föräldrar. Det ledde också till elva pågående och åtta nya öppenvårdsprojekt för ungdomar och missbrukare i länet.

Det finns ljus. Det gäller att vi är beredda att ge mer pengar så att kommunerna kan klara av detta. Detta är nämligen ett underbetyg till kommunerna; de ser inte de här barnen.

I vår reservation lyfter vi fram frågan om de barn som har psykiskt sjuka föräldrar och föräldrar med missbruk. Att ständigt leva med en förälder som är psykiskt sjuk kan leda till att man inte vågar säga emot eller tänja på gränsen med risk för att det ska förvärra situationen. Vi tycker att vården ska ta ansvar för att föräldrarna uppmärksammas på barnet eller ungdomens behov vid allvarliga tillstånd hos föräldrarna. Många barn säger i dag: Varför var det ingen som såg mig eller förklarade mammas eller pappas sjukdom? Jag trodde att det var mitt fel att mamma eller pappa var sjuk.

Vi tycker att det måste finnas en samordning mellan socialtjänst och sjukvård för att se till barnens bästa.

I skrivelsen tar man upp familjerådslag, och det finns ett tillkännagivande. Vi tycker att man har missat lite grann när det gäller familjerådslagen. Det har visat sig att de barn som placerades i samband med familjerådslag i större utsträckning blev placerade hos släktingar än barn som placerades efter traditionella utredningar.

Slutligen vill jag också nämna lite om de ensamkommande barnen. Vi tycker att det är bra att det blev ett tillkännagivande. Men vi saknar förslag på insatser för att skydda barnen från att hämtas från förläggningar av obehöriga personer. ECPAT har tydliggjort detta.

I vår motion tar vi upp att personal som arbetar på förläggningar snarast bör få direktiv och befogenheter i sitt arbete. Här kanske statsrådet Ingela Thalén kan ge mig ett svar på vad hon ämnar göra i frågan, för det måste ske någonting snabbt.

ECPAT:s upprop om de försvunna flyktingbarnen är också en angelägen fråga. Hur kan det vara möjligt att Migrationsverket tappar bort 48 barn? Var finns förslagen om hur man ska lokalisera dessa barn?

Anf. 151 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Centerpartiet vill skapa ett barnvänligt samhälle – ett samhälle som ser och tar barnen på allvar. Barns och ungdomars tillvaro måste präglas av trygghet. De måste mötas med respekt och få känna gemenskap, delaktighet och tillit. Alla barn och ungdomar behöver vuxna som har tid och ork att möta deras behov. Vi har alla ett ansvar för att ge barn och ungdomar goda levnads- och uppväxtmiljöer. Vi måste tillägna oss barnperspektiv såväl i vardagslivet som i politiska församlingar och andra beslutande organ. FN:s konvention om barns rättigheter ska vara den självklara utgångspunkten för en gemensam grundsyn i allt arbete med barn och ungdomar.

Familjepolitikens främsta syfte är att ge alla barn goda uppväxtmiljöer och ge familjerna stor frihet att utforma sin egen vardag. För Centerpartiet är det viktigt att stödet omfattar alla barn och underlättar för föräldrar att förkorta sin arbetstid och få mer tid med barnen. Både män och kvinnor ska ha möjlighet att förena yrkesliv med familj. En ny familjepolitik ska garantera en barnomsorg av god kvalitet till låga avgifter och med en bättre fördelningspolitisk profil än vad vi har i dag. En mångfald av omsorgsformer och utförare ska garanteras. Det är Centerpartiets utgångspunkter. Dessutom måste barnfamiljernas ekonomiska situation generellt förbättras.

Ett stort antal av barnen i Sverige lever i dag i fattigdom. Precis som kära fru utskottsordförande nämnde är det enligt Rädda Barnen-studien en situation som är helt oacceptabel. Vart femte barn lever i en familj som antingen har låg inkomststandard eller är beroende av socialbidrag. Det handlar om hundratusentals barn som lever under socialstress och i utanförskap. Enligt Rädda Barnen lever 40 % av alla barn med utländsk bakgrund i fattiga familjer. En annan grupp som har det ekonomiskt kärvt är ensamstående föräldrar. Så här kan vi inte ha det!

Centerpartiet har föreslagit skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare, dit många barnfamiljer hör. Vi har föreslagit en höjning av garantinivån i föräldrapenningen till 200 kr, en skattereduktion för hushållstjänster och att avdragsrätten för arbetsresor även ska omfatta resor till och från barnomsorg. Dessutom vill vi höja barnbidraget rejält – med minst 500 kr per barn och månad för de allra yngsta barnen.

Rädda Barnen har så riktigt påtalat att ingen ska behöva bli diskriminerad till följd av det utanförskap som familjens bristande ekonomiska resurser kan skapa. Centerpartiet anser att regeringen bör analysera siffrorna om barnfattigdom och vidta åtgärder för att förhindra att barn diskrimineras på grund av föräldrarnas ekonomiska situation. Detta framgår av reservation nr 3, som jag yrkar bifall till.

Under flera år har jag och Centerpartiet, och även några andra partier, förordat att statsbudgeten bör kompletteras med en barnbilaga, där samt-

*Barnpolitiken –
arbetet med strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter*

liga departement tydligt markerar vilka utgifter som är riktade till barn och unga och där det framgår vilka barnpolitiska ambitioner som regeringen har och hur man lyckas. Vi fortsätter med kravet på en barnbilaga och ämnar inte ge oss förrän det är tillgodosett.

Den psykiska ohälsan bland barn och ungdomar oroar verkligen. Förebyggande insatser är nödvändigt. Barn- och ungdomspsykiatri, ätstörningsvård och andra vårdinsatser för barn måste prioriteras. Det gör vi också i det förslag till nationell vårdgaranti som Centerpartiet tillsammans med övriga borgerliga partier har utarbetat. Centerpartiet har även i motioner tagit upp hur viktigt det är att ytterligare åtgärder vidtas för att ge stöd till barn till psykiskt sjuka, missbrukare och intagna inom kriminalvården.

Vi återkommer även med förslaget om en *second opinion* vid vårdnadsutredningar, dvs. möjlighet till ytterligare en social prövning om endera part anser sig missbedömd.

I ett särskilt yttrande har jag markerat Centerpartiets synpunkter när det gäller barn i asylprocesser. Anledningen till att jag nöjt mig med ett särskilt yttrande är att förslaget är på gång. I går presenterades t.ex. en del konkreta förslag av Socialstyrelsen och Migrationsverket, som avser just de ensamkommande barnen. Jag hade tänkt kommentera de förslagen, men för att dra ned på talartiden avstår jag från det.

Fru talman! Det återstår mycket att göra för att alla barn ska få en trygg och god uppväxt. Det arbetet måste oförtrutet gå vidare. Våra barn och ungdomar är ju det viktigaste och finaste vi har – de är vår framtid.

Allra sist vill även jag tacka utskottsordförande, utskottsledamöter och utskottskansli för ett mycket gott kamratskap och ett gott samarbete under dessa fyra år.

Anf. 152 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Detta betänkande innehåller dels regeringens skrivelse kring barnpolitiken, dels motioner från allmänna motionstiden.

Barnpolitiken berör i stort sett alla politikområden, och därför behandlas de motioner om barn som inlämnats av olika utskott. Det är bara delar av Folkpartiets syn på barnpolitiken som återspeglas i detta betänkande. Jag kommer i huvudsak att ta upp de frågor som behandlas i detta betänkande.

Internationellt sett har barn i Sverige det väldigt bra, men det finns tydliga djupa revor i välfärden inte minst när det gäller många barnfamiljers ekonomiska situation. Det finns också folkhälsoproblem som drabbar barn under uppväxtåren, t.ex. fysisk ohälsa, psykisk ohälsa och utveckling av beteenden som utgör hälsorisker i vuxen ålder. Folkpartiet har lagt fram en rad förslag för att förbättra barnens villkor.

FN:s konvention om barnets rättigheter måste genomsyra allt arbete som direkt eller indirekt rör barn på såväl det nationella som det internationella planet. Av det följer att alla barn ska ha rätt till en god tillsyn och omsorg samt utbildning anpassad till det enskilda barnets behov, förmåga och förutsättningar.

Barnens situation påverkas av flera sinsemellan olika och av varandra oberoende beslut i riksdag, kommuner och landsting. Folkpartiet tycker därför att det vore önskvärt med en översyn av hur barnen sammantaget påverkas av alla transaktioner, parallella system m.m. som berör barnfa-

miljerna. Syftet med översynen bör vara att finna en helhetssyn, minska marginaleffekterna och eliminera underliga kilar i systemet.

Fru talman! Jag vill i anslutning till detta yrka bifall till reservation nr 6.

I dag finns en jättestor brist inom barn- och ungdomspsykiatri. Vän-
tetiderna är orimligt långa, vilket leder till att barnets psykiska hälsa försämras ännu mer. Skolhälsovården, som skulle kunna ta tag i tidiga problem, har skurits ned, vilket också gör att det förebyggande arbetet får stå tillbaka. Det förebyggande arbetet måste för barnens skull förstärkas.

Invandrabarnens situation är också allvarlig, eftersom den gruppen av lättförståeliga orsaker har en någon högre förekomst av psykiska och sociala problem. De har ofta utsatts för sådant som barn över huvud taget inte skulle behöva uppleva. Krafttag måste alltså till för att förebygga problemen och för att förbättra för de barn som redan har psykiska problem.

Folkpartiet anser att regeringen snarast bör förelägga riksdagen en samlad proposition kring barns psykiska problem. Underlag finns ju i Barnpsykiatriska kommitténs betänkande *Det gäller livet*. Jag är tacksam för att Vänsterpartiet har stött vårt yrkande när det gäller detta.

Fru talman! Läs- och skrivsvårigheter är i dag ett stort problem som många människor lider av. Det finns mellan 300 000 och 500 000 människor i vårt land som har svårigheter. Många barn med läs- och skrivsvårigheter har andra psykiska eller emotionella störningar, som grundläggs i frustrationen över att inte kunna läsa och skriva. Insikten om att läs- och skrivsvårigheter i en del fall beror på språkfunktionella svagheter, som t.ex. dyslexi, får inte tas som intäkt för att ifrågasätta möjligheterna till framgångsrik rehabilitering. Tvärtom finns det en mycket god teoretisk och klinisk grund för påståendet att habilitering fungerar.

Det är viktigt att hjälpen sätts in tidigt, så att det går snabbare och lättare att justera svagheterna. Helst skulle hjälpen sättas in redan på förskolenivå. Sådana tidiga insatser förutsätter att förskole- och specialpedagoger har fått en gedigen utbildning om dyslexi, om habiliteringsmetoder och om åtgärdsprogram.

I Sverige finns flera dyslexicentra. Dessa centra ska ge specialhjälp åt personer med dyslexi, men deras resurser är otillräckliga för alla dem som behöver hjälp. Det behövs flera centra, så att alla barn med läs- och skrivsvårigheter kan få hjälp med sina problem.

Fru talman! Stamning är ett långt vanligare problem än många tror. Det finns i dag ingen säker hypotes eller teori om vad som orsakar stamning. Det finns inte heller någon medicinsk eller annan behandling som botar stamning. Det finns dock en stor samlad kunskap hos logopederna om hur stamning kan förebyggas och om miljöns påverkan på barnets inre och yttre utveckling. Att förbättra barnets kommunikativa miljö är en viktig del av målsättningen i den logopediska behandlingen.

Det är viktigt att diagnosen ställs och att behandlingen sätts in tidigt. Personal på barnavårdscentraler, skolhälsovårdspersonal och lärare måste därför medvetandegöras om detta och få utbildning om stamning och om hur man kan hjälpa barn med detta problem. Resurserna för behandling av stamning måste fördelas jämnare över landet. Det är också brist på logopeder vid barnavårdscentralerna.

Prot. 2001/02:120
5 juni

*Barnpolitiken –
arbetet med strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter*

I dag har vi en organiserad hörselvård, men vi har ingen organiserad talvård. Barn får vänta i flera år på att komma till en specialist.

Vi tycker från Folkpartiet att Socialstyrelsen och Skolverket bör få i uppdrag att utarbeta ett rikstäckande program för hur barn och ungdomar och naturligtvis även vuxna som stammar ska kunna få hjälp med sina problem.

På många håll i landet finns fortfarande ingenting att erbjuda barn till missbrukare. Inom de flesta verksamheter intar barn till missbrukare en undanskymd plats. Verksamheten bedrivs ofta i projektform med osäkerhet om finansieringen. Området bollas mellan olika tjänstemän.

Det här är totalt otillfredsställande och inte i linje med FN:s barnkonventions intentioner. Vi anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att tillsammans med Folkhälsoinstitutet utveckla metoder för hur arbetet med barn till missbrukare kan implementeras i olika ordinarie verksamheter inom socialtjänsten, skolan och hälso- och sjukvården. Även utbildning av olika personalgrupper om dessa barns behov måste komma till stånd.

Fru talman! Vi stöder också Moderaternas reservation när det gäller mobbning. Våra förslag när det gäller mobbning har behandlats i ett annat betänkande, men vi står alltså bakom den här. Jag står bakom samtliga mina reservationer men yrkar, som jag tidigare har sagt, bifall endast till reservation nr 6.

Anf. 153 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Ledamöter i socialutskottet, där jag har fått äran att hoppa in, och åhörare!

Det har i dag varit en mycket märklig ”barnens dag”. Det har sedan i morse varit kanske inte tidernas längsta men en av de längsta debatterna här i kammaren, och debatten handlade om huruvida homosexuella par ska få adoptera barn eller inte. Från alla partier och från båda lägren uttalades gång på gång: Vi brinner för barn, och vi har alla barnens bästa för ögonen.

Glöm inte det, alla barn, vill jag nu hälsa, för nu är vi uppe i en debatt som handlar om barnpolitiken – arbetet med strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter. Nu är det inte en så lång talarlista. Jag vet dessutom att alla vill att vi ska fatta oss kort, så att flertalet får åka hem.

Vad beror den här skillnaden på? Jo, i den förra debatten handlade det egentligen om vuxna och inte om vilka vuxna som helst. Då blev det intressant. Det blev hetsiga känslor, och det var då lämpligt att svämma över med uttryck om hänsyn till barn. Jag tycker att det borde ha handlat mest om vuxna människors skyldighet och förmåga att ta hand om, skydda och handleda barn och ge dem ett bra liv. Jag tycker att det borde ha handlat om vuxenhet, om mogenhet hos vuxna människor. Om man behöver hjälp i den rollen ska det finnas sådan. För att ingen ska missförstå mig vill jag säga att jag kommer att rösta ja till utskottets förslag i LU27.

Nu handlar det om barnets bästa på riktigt i FN:s barnkonvention. Om jag hade tyckt att den skrivelse som vi behandlade hade visat tecken på att man arbetar för barnets bästa hade jag inte behövt skriva någon motion, men det gör den inte, så jag har skrivit en motion.

Nu är det här endast en skrivelse, och i skrivelser redogörs det ju för vad som har gjorts och för vad som görs, men inte heller det känns särskilt tillfredsställande. I stort sett får vi veta att det pågår ett arbete för att förverkliga barnkonventionen, men vi får inte veta hur man gör konkret. Samtidigt står det: I den ekonomiska obalans som rådde under 1990-talet var det nödvändigt att begränsa de offentliga utgifterna. Detta drabbade bl.a. ett antal verksamheter helt eller delvis riktade till barn.

Det var ärligt skrivet, tycker jag. Men hade man haft en barnbilaga till budgeten, som Ingrid pratade om förut, hade man antagligen inte skurit ned så mycket.

Det finns mycket kvar att göra. Hur kommer det sig t.ex. att det bildas nätverk av föräldrar och förskollärare över hela Sverige som är förtvivlade över barnens situation på dagis? Jag var inbjuden till en manifestation som förskollärare hade ordnat med Barnverket. Regeringen var också inbjuden men kom tyvärr inte.

Här är ett litet axplock från en alldeles fantastisk bra panel med många barnexperter, inklusive Stefan de Vylder som har skrivit en bok om barn och ekonomi:

Besparingar i förskola och skola har varit hutlösa. Barnen saknar skyddsombud. 1–2-åringar är oftast en eftersatt grupp som behandlas alldeles för generellt. Knappt några barn får möjligheter att bearbeta negativa upplevelser under förskoletid och skoltid, upplevelser som också är orsakade av förhållanden i skola och förskola. Barn är en investering, inte en kostnad. Det är absurt att nya maskiner i en fabrik är en solklar investering medan satsning på barn är en kostnad. Staten har abdikerat från sitt ansvar för barn. Det behövs en barnrörelse.

Enligt en norsk filosof är människan det enda djur som kan prioritera svaghet. Var tionde flicka i Stockholm har försökt begå självmord. I en undersökning i Bohuslän svarar 27 % av flickorna i nian att det skulle vara bättre i världen om de inte fanns. Kunskaper om barn och barns behov har minskat under 90-talet. Kurser har t.ex. dragits in för personal på BVC, och barnläkare, barnpsykologer m.fl. har plockats bort.

Medicinska rön brukar väcka lite intresse. Stress hos barn kan, precis som hos vuxna, utvecklas både till fysiska sjukdomar och till psykiska besvär. 50 % av flickorna har regelbundna psykosomatiska besvär. Stressymtom, magont, huvudvärk och depressionsbesvär är ungefär dubbelt så vanligt hos flickor som hos pojkar. Barn som tidigt utsätts för kraftig stress riskerar också att utveckla tidig åderförkalkning redan under tonåren. Dessutom riskerar de att drabbas av en sorts åldersdiabetes, typ 2-diabetes, samt bukfetma. Det här är inga roliga saker att läsa.

Kommer någon ihåg Carlslund och hur det var ställt med barnen på flyktingmottagningen för ensamkommande barn? Då går det väl inte att säga att man håller på att jobba så där värst mycket med att förverkliga barnkonventionen.

Förra fredagen hade Rädda Barnen en debatt i folkets hus i Borlänge om barnfattigdom. Rubrikerna i tidningarna var inte så där väldigt över-svallande dagen därpå, och det stod ingenting om alla förslag till kom-muner om att de inte skulle dra in på musikskolor, bibliotek, simhallar osv. Just när det handlar om barnfattigdom är ju sådant så viktigt. Här fick barnen återigen stryka på foten för andra mediala händelser.

Av Rädda Barnen fick jag en tröja. Jag har den inte på mig, för då skulle jag inte kunna läsa vad som står på baksidan. Räkna med mig, står det på framsidan, och på baksidan är det 21 punkter. Rädda Barnen är det bästa parti för barnen som jag vet, och jag yrkar bifall till alla de här 21 punkterna, men för tids vinnande läser jag bara upp tre: Stärk barns och ungdomars skydd mot diskriminering! Stoppa mobbning och annan kränkande behandling i skolan! Ta bort köerna till barn- och ungdomspsykiatri! Och i betänkande SoU23 yrkar jag bifall till reservationerna 7 och 28.

Anf. 154 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! I dag är det inte fotbolls-VM som så där direkt tränger sig på, men jag hittade en historia om Kalle som kom hem från skolan och sade till pappa något som jag tyckte passade så här i fotbolls-VM-tider: Pappa! I dag har jag fått så mycket läxor, så det blir nog ingen TV för dig i kväll.

Det var någon som pratade om pappas betydelse, och då tänkte jag att jag skulle ta med den där lilla historien.

Jag kan säga precis som Kerstin-Maria Stalin, att i dag har barnen på ett sätt stått på agendan. I och med den här debatten kan man väl säga att det i slutet av en valperiod är bra att både summera barnfrågorna och blicka framåt. Jag kan inte heller låta bli att anta att ett av skälen till att vi har så många reservationer i det här betänkandet är att vi just är i slutet av en valperiod.

Det är ju inte riktigt så att vi egentligen är alldeles oense. Men det är nog ganska naturligt att vi vill visa våra skillnader i synen på barnpolitiken.

Låt mig börja med barnfamiljerna och deras ekonomi. Utgångspunkten för den socialdemokratiska familjepolitiken är barnets bästa och jämställdheten mellan kvinnor och män. Men det är också att utjämna ekonomiska villkor mellan dem som har och dem som inte har barn.

Det krävs många samverkande åtgärder för att minska pressen på landets barnfamiljer. Den ekonomiska tryggheten måste vara god. Men det måste framför allt finnas utrymme för både mammor och pappor att variera sin arbetstid så att barnen kan få komma i första hand. Vi vill att familjepolitiken ska stödja föräldrarnas möjligheter att kombinera arbete med föräldraskap.

Välfärdssystemet bygger på att de flesta arbetar. På så sätt betalar vi för välfärden tillsammans, vilket gör föräldraledighet, barnbidrag, fri mödra- och barnhälsovård möjlig. Alla är med och bidrar med arbete, skatter och avgifter och alla får del av välfärden efter behov oavsett ekonomiska möjligheter.

Barnen och deras familjer måste stå främst när vi formar politiken. Vi vill att arbetstidsförkortningen ska fortsätta. Föräldraförsäkringen har gjorts mer flexibel och förlängts till 480 dagar. Taket i föräldraförsäkringen ska höjas så att fler får ut 80 % av inkomsten vid föräldraledighet. Dessutom höjs garantinivån från 120 kr till 150 kr år 2003. År 2004 höjs den till 180 kr. Barnbidraget har höjts till den högsta nivån någonsin. Det finns möjlighet till deltid och tjänstledighet. Bostadsbidraget bidrar då till möjligheten att vara hemma längre.

Vänsterpartiet efterfrågar en utredning av barns livssituation i enlighet med en socialdemokratisk motion. Jag har stor sympati för det förslaget. Samtidigt är ju det här ett arbete som pågår fortlöpande. Det centrala i sammanhanget, tror jag, är att hitta lämpliga former för samordningen av detta.

Vi har tidigare beslutat här i kammaren om resurser för Barnombudsmannen för framtagande av statistiska uppgifter om barn. Men regeringen understryker också i den skrivelse vi nu diskuterar att barnen själva bör finnas med som viktiga informatörer och kunskapsgivare om barns och ungas situation. Kanske är det detta, eller rättare sagt dem som vi behöver prioritera just nu framför ytterligare vuxna runt ett sammanträdesbord. För flera av oss i kammaren står det säkert klart efter barntoppmötet i New York i början av juni, då vi klart och tydligt av världens barn och ungdomar fick veta att de inte längre nöjer sig med att stå vid sidan om. De vill vara med i diskussionerna på samma villkor.

Fru talman! ”Förverkligandet av barnkonventionen i Sverige är en ständigt pågående process som måste hållas levande. Arbetet med att förankra det synsätt som genomsyrar konventionen är långsiktigt.” Så står det i regeringens skrivelse.

Så måste det vara tycker jag, nästan som ett självändamål. Efterhand som världen och vårt samhälle utvecklas, efterhand som vi höjer ribban för barnets rätt och vad som egentligen är bäst för barnen bör vi arbeta med att utveckla de lagstiftningar som har beröring med barnfrågorna.

Jag tycker ändå att det finns skäl att notera den mängd frågor på området som varit föremål för utredning eller lett till förändring eller är på förslag att ses över. Sticker man ned handen i burken och bara plockar upp några finner man där vårdnadsreformen, förmyndarskapet, den allmänna förskolan, familjeutredning, underhållsstöd, adoption, olovligt bortförda barn m.m. Allt finns att läsa i den faktsäckade skrift som regeringens skrivelse utgör. Vi ser med spänning fram emot den uppdatering av strategin som med femårig regelbundenhet läggs på riksdagens bord under våren.

Kristdemokraterna har i två reservationer lyft fram behovet av stöd till föräldrar och familjer. I det förstnämnda fallet har regeringen gett Folkhälsoinstitutet i uppdrag att samla fakta, beskriva och analysera vad som sker i dag. Jag tror inte att det finns anledning att slå in öppna dörrar i denna fråga. I stället skulle vi kunna ta ett gemensamt initiativ och bjuda in Folkhälsoinstitutet att inför utskottet, när vi träffas igen i höst, berätta om arbetet och hur det fortskrider. Det bör ligga bra till då. Då kan vi också förvänta oss en proposition på förslagen från bl.a. Kommittén mot barnmisshandel. Vi föreslog ju att man skulle utreda möjligheten att öppna s.k. föräldrastödsomgångar.

Fru talman! Så här i periodens sista barndebatt, som jag inte tänkte säga något ytterligare i, vill jag också rikta ett tack till utskottets engagerade ledamöter och kansli för ett gott samarbete.

Jag tycker också att det är på sin plats att en dag som denna med en barndebatt också rikta ett tack till riksdagens talman. Jag vet nämligen av egen erfarenhet att om det inte hade varit för Birgitta Dahl så hade inte riksdagen varit en barnvänlig arbetsplats. Här hade då sannerligen inte funnits någon barnverksamhet. Jag tycker att det finns skäl för oss som försöker förena yrkesliv med föräldraliv att rikta ett alldeles speciellt tack

till Birgitta Dahl en kväll som denna. Jag tror att jag frångår ordningen och också hälsar från dottern i denna fråga.

Anf. 155 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag som inte har suttit i kammaren hela dagen men ändå har lyssnat på debatten via etermedia kan instämma i de synpunkter som har förts fram om att det under alla omständigheter har varit en stor koncentration på barnen även om ingångarna i debatten har varit lite olika.

När vi frågar barn och unga i Sverige om hur de har det blir faktiskt svaret väldigt ofta att de har det ganska bra. Svenska barn och ungdomar är också kompetenta och kunniga. Om jag jämför min egen generations barndom med dagens barn och unga är det nog ingen tvekan om att deras kunskaper och insikter om vad som händer och sker, både här hemma och ute i världen, är väldigt goda och väldigt stora.

Genom att de är unga nu är de en alldeles särskilt viktig resurs som vi vill ta vara på så bra som möjligt, inte minst när vi ska forma deras miljö, tillvaro och vardag. Jag blir ofta påmind om unga människors klokskap, även om jag inte alltid delar deras åsikter. Jag tror att det vore bra om vi vore lite fler vuxna som systematiskt lyssnade på vad barn och ungdomar har att säga. Det vore också bra om vi inte bara hör dem utan också lyssnar på dem och tar till oss deras synpunkter. Jag tackar Cristina Husmark Pehrsson för det överlämnande ifrån de döva barnen som jag fick alldeles nyss.

Den materiella standarden för våra unga är i regel sådan att de grundläggande behoven tillgodoses om man ser det ur ett svenskt perspektiv och framför allt om man ser det i ett vidare perspektiv. Föräldrar är också väldigt intresserade av sina barn. Förskola, skola, hälso- och sjukvård och barnsjukvård fungerar normalt tillfredsställande. Det är en väldigt bra grund. Vi ska inte glömma bort att vi har ett bra utgångsläge.

Men det finns varningssignaler. Ni som har varit inne i debatten före mig har lyft fram dem. Vi ska vara vaksamma inför dessa varningssignaler. Vi ska lyssna på de varningssignaler som kommer från barnen själva i olika former, i Barnombudsmannens årliga rapporter och i andra rapporter.

Vi har nyligen fått en del rapporter som också har varit föremål för debatt i kammaren. Jag tänker närmast på det välfärdsboksutslut som regeringen beställde för att svart på vitt få veta hur de påfrestningar vi gick igenom under 90-talet har påverkat alla grupper i samhället och framför allt barn och gamla. Av detta ska vi dra lärdom. Vi ska utnyttja den kunskap som de här rapporterna och slutsatserna ger oss. Det kom också alldeles nyligen en rapport från Rädda Barnen, *Barnfattigdom i Sverige*.

Om vi använder de här varningssignalerna och rapporterna på ett bra sätt har vi också en god utgångspunkt för att forma det samhälle som vi vill ha och som gör det möjligt för alla barn att växa upp under goda förhållanden. Och när jag säger alla barn menar jag naturligtvis *alla* barn.

Cristina Husmark, Rosita Runegrund och Kerstin Heinemann tog upp frågan om barn till missbrukande föräldrar och barn som lever i en riskzon. Jag vill peka på det som står under punkt 4.2.3 i regeringens skrivelse, där vi lyfter fram de 75 miljoner kronor i handlingsplanen som är avsedda att fördelas via kommunerna till förebyggande arbete och till stöd för barn i dessa familjer. Att detta arbete kommer att följas upp på

ett systematiskt sätt vet jag. På nationell nivå ska det följas upp av Socialstyrelsen och Folkhälsoinstitutet. Man ska också utvärdera hur de här pengarna har använts. Syftet är naturligtvis att stötta just de barn som lever i en speciell riskzon.

Frågan om ensamkommande barn var också uppe i de tidigare inläggen. Jag vill peka på den rapport som har kommit – några av er har nämnt den – från Socialstyrelsen och Migrationsverket. De förslag som finns där har lite olika sikte. Några kan man genomföra med mycket kort varsel, andra kanske kräver lite mer förarbete. Det som definitivt kan påbörjas snabbt är det som det också kom synpunkter på i inläggen nu, nämligen att barn ska kunna bo i mindre gruppboenden och i sådana boendeformer som gör att de kan få ett tryggt boende och en trygg omvårdnad, att man bygger upp specialkompetens kring detta boende och tecknar särskilda avtal med särskilda resurser till de kommuner som är beredda att ta på sig en sådan uppgift. Jag tror att det är en av de centrala frågorna just nu.

Sedan handlar det naturligtvis också om att ge de här barnen en bra god man och att det institutet kan utvecklas. Här har frivilligorganisationerna uttalat sig mycket positivt och sagt att de i det korta perspektivet kan medverka till att förstärka det system vi har i dag för att på längre sikt kanske utforma ett starkare system än de gode män vi har i dag.

Fru talman! Eftersom inte allt fungerar bra i barnens och ungdomarnas värld är det viktigt att gå in på selektiva insatser men också att peka på de behov som finns av generella insatser. Det finns generella problem. Ett av dem är t.ex. att föräldrar är arbetslösa eller har sjukdomar vars effekter också drabbar barn och unga.

Nu är fattigdom ett relativt begrepp. Det är viktigt för mig att säga att när jag talar om detta gör jag det utifrån det svenska perspektivet. Det hindrar inte att jag menar att vår utgångspunkt i Sverige är mycket bättre än i de flesta andra länder. Det är de redovisningar och rapporter vi har fått som är vår utgångspunkt när vi diskuterar inkomstknapphet och resursknapphet och då kanske också använder begreppet fattigdom, även om jag vet att man i andra länder reagerar när vi talar om fattigdom i Sverige. Man upplever det inte så. Jag tror dock att det är enklare att använda detta uttryck också i vår debatt.

Ett av de problem som har påpekats är att inkomstfördelningen har blivit ojämn och att fler barn därför lever i familjer med knappa resurser. Som jag sade, och som några av er också varit inne på, är naturligtvis tillgång till arbete och en fast förankring på arbetsmarknaden det centrala. Men hur vi utformar skatte- och bidragssystemen är naturligtvis också en central fråga.

Jag hävdar också mycket bestämt att maxtaxan är viktig för att barn inte ska stängas ute från förskolan av ekonomiska skäl. Jag vill säga till Kerstin-Maria Stalin att även om det finns fog för att diskutera kvalitet i barnomsorgen så tillförs förskola och skola i regeringens budgetförslag och i den planering som finns framöver kvalitetsresurser för att förstärka för barn i förskolan. Jag tycker därför inte att man ska sätta maxtaxan emot kvalitetsfrågan i förskolan.

Även om vi vet åtskilligt, fru talman, om hur våra barns uppväxtvillkor ser ut vet vi faktiskt alldeles för lite om hur barnen själva upplever sin situation och hur de reagerar på att leva i familjer där resursknapphet

eller fattigdom kan anses vara det största problemet. Välfärdsbokslutet hade en del i sin analys och sina rapporter, men det finns fortfarande alldeles för lite kunskaper för att man ska kunna tala om detta i ett mer fördjupat sammanhang. Vad säger barnen själva om att aldrig kunna köpa det andra betraktar som naturligt och vardagligt eller att sällan kunna vara med om de aktiviteter de övriga i gruppen eller klassen deltar i? Vi hör en hel del kommentarer om hur föräldrar tycker att det är men väldigt lite om hur barnen själva reagerar.

Den barnskrivelse regeringen har lämnat till riksdagen syftar till att beskriva det arbete som pågår och som planeras. Arbetet med att förbättra situationen för våra barn, oavsett orsak, måste hela tiden gå vidare. Regeringen har i sina budgetförslag prioriterat barnen. Vi vet också att staten måste se till att kunskaper och metoder utvecklas även i den lokala verksamheten. Vårt arbete måste hela tiden präglas av ett tydligt barnperspektiv.

En viktig del av arbetet med barnkonventionen är att rapportera hur vi genomför och arbetar med konventionen och hur denna rapport till FN ska se ut. Nu ska Sverige i höst skicka sin tredje rapport. Rapporten är viktig därför att Sverige faktiskt pekats ut som ett föregångsland när det gäller arbetet med barnkonventionen.

Vid förra rapporteringstillfället fick Sverige kritik från FN:s barnkommitté för att vi inte tillräckligt belyste hur konventionen används i det direkta arbetet med barn och ungdomar. Vi har tagit åt oss av den kritiken. I den rapport som vi ska skicka in i höst kommer vi därför att ge en tydligare beskrivning av vad som händer ute i kommuner och landsting. Vi samarbetar naturligtvis med Barnombudsmannen, och vi kommer också att ha dialoger med olika företrädare för kommunerna och landstingen. Även de frivilligorganisationer som arbetar med barnkonventionen är en viktig grupp.

Men de som vet bäst hur det är, fru talman, är barnen själva. Vi inrättade i höstas en referensgrupp som består av ett femtiotal barn och ungdomar från hela landet. Vi har haft regelbundna möten med den gruppen, det senaste för knappt ett par veckor sedan. Det är väldigt viktigt att den här gruppens synpunkter kommer att vara bärande i den rapport vi kommer att lämna till FN. Vi genomför dessutom en serie träffar i landet för att fånga upp just synpunkterna ute om hur det fungerar.

Fru talman! Barnskrivelsen är en del av redovisningen av barnpolitiken. Som flera av er har tagit upp är det naturligtvis också viktigt att man i budgeten har ett barnperspektiv. Vi skriver i vår skrivelse att de områden vi har barnperspektivet på kommer vi att fördjupa. Det är också vår avsikt att vidga politikområden för att just beskriva barnperspektivet ur ett budgetperspektiv.

Nästa år kommer vi att komma till riksdagen med en uppföljning av strategin. Dess nuvarande utformning har vi arbetat starkt med, och vi är på god väg att få den genomförd. Men en strategi får naturligtvis inte vara statisk. Eftersom samhället förändras och vi ställs inför nya utmaningar är det viktigt att strategin utvecklas. Vi kommer alltså att starta arbetet med den nya strategin. Den kommer säkert att här och var omformuleras för att bättre kunna möta de behov och de utmaningar som samhället står inför och för att vi på det sättet ska kunna göra Sverige till

ett barnvänligt land för alla barn och därmed också, fru talman, ett barnvänligt land som passar alla generationer.

Prot. 2001/02:120
5 juni

Anf. 156 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! I mitt anförande tog jag upp att ingen ska behöva bli diskriminerad till följd av utanförskap som familjens bristande ekonomiska resurser kan skapa. Därför bör barnfattigdom tas på största allvar. Det är vi nog helt överens om.

Jag skulle vilja fråga Ingela Thalén: Varför lägger inte regeringen mycket större kraft på att förbättra för barnfamiljer med de allra smalaste ekonomiska marginalerna? Det vill vi från Centerpartiet. Då kan vi ju få bort eller åtminstone kraftigt begränsa barnfattigdomen.

Anf. 157 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Enligt min uppfattning skyddar vi med de insatser regeringen gör också i så stor utsträckning vi någonsin kan barn i hushåll med knappa resurser. Vi kan säkert göra mer. Och inför det kommande budgetarbetet pågår naturligtvis också den här gången en avvägning så att vi kan prioritera de här barnen.

Jag vill peka på grundnivån i föräldraförsäkringen som ett exempel, men också det faktum att vi nu går igenom underhållsstödet. Vi tittar också på den delen av stödet till barnfamiljerna som handlar om bostadsstödet för att på så vis se på vilket sätt vi kan rikta insatserna till familjer med barn.

Ändå är den viktigaste insatsen att kunna göra det möjligt för de här familjerna att få en varaktig förankring på arbetsmarknaden så att de långsiktigt kan försörja sig själva på sin inkomst.

Anf. 158 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Alldeles uppenbart är att regeringen inte lyckas särskilt bra med sin politik eftersom situationen är som den är. Många barnfamiljer har det mycket kärt ekonomiskt. De satsningar som har gjorts tycker jag har profilen att rikta sig till dem med höga inkomster. Vi behöver kanske inte en bakvänd fördelningspolitik utan snarare en rättvis fördelningspolitik som just prioriterar barnfamiljerna med de lägsta inkomsterna.

I Centerpartiets budget har vi lagt mer resurser än regeringen har gjort på familjepolitiken, och vi har ansträngt oss för att ha en profil för att underlätta för dem som har det ekonomiskt mest kärt. Alltifrån skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare till en högre höjning av garantinivån i föräldrapenningen och en rejäl höjning av barnbidraget är vad vi aviserar för vår del, för att nämna några förslag. Jag skulle nog vilja upprepa frågan: Kan inte Ingela Thalén mer konkret redovisa förslag på vad som kan göras utifrån regeringens sätt att se för att ännu tydligare ge barnfamiljerna med de allra sämsta ekonomierna ett stöd och på det viset ge alla barn i det här landet en dräglig tillvaro?

Anf. 159 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag känner väldigt stark sympati för flera av de förslag som Centerpartiet har presenterat, och regeringen kommer ju tillbaka i

*Barnpolitiken –
arbetet med strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter*

höst med förslag till budgeten för 2003. Men jag hävdar nog ändå att det är viktigt också för barnfamiljer med knappa resurser att helheten hänger ihop. Det är inte någon särskilt bra framgångspolitik att göra enskilda insatser för stunden som sedan stjälpur de här familjerna i nästa ögonblick.

Det är väldigt viktigt att de förslag som läggs fram, oavsett om det är kraftigt höjda barnbidrag eller ännu högre grundnivåer i föräldraförsäkringen, som Kenneth Johansson nämner, fogas in i en ekonomisk helhet som gör att budgeten för 2004, 2005, 2006 och 2007 också hänger ihop. Det är viktigt av just det skälet att man ser till hur skattesystemet är konstruerat och hur arbetsmarknadspolitiken och arbetslivets villkor är utformade tillsammans med både direkta stöd till barnfamiljer och de generella stöden för förskola och skola.

Anf. 160 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag ska fortsätta prata om barnfattigdom. Låt mig först konstatera att andelen barn i Sverige som lever med låg inkomststandard har sjunkit från 14 % till 11 % från 1997 till 1999, från 12 % till 9 % när det gäller socialbidrag från 1997 till 2000. Det tycker jag är bra. Det visar att de politiska initiativ som har tagits under den här mandatperioden har burit frukt, men inte i den omfattning som jag önskar och inte i den omfattning som jag tror att statsrådet önskar heller.

Det Vänsterpartiet tycker är viktigt vid sidan av rätten och möjligheten till arbete, som långsiktigt är det enda riktiga, är att vi måste vidta åtgärder för att inte barn ska fortsätta att framleva hela sin barndom i fattigdom. Då handlar det om de riktade bidragen. Man kan inte låta barnen betala priset för att det tar en stund för föräldrarna att etablera sig på arbetsmarknaden.

Då är det två bidrag som vi vet är oerhört träffsäkra. De träffar just de grupper som finns i de här systemen. Det är bostadsbidraget. Det är mycket träffsäkert för stora barnfamiljer, och vi vet att det handlar om stora barnfamiljer, ofta med invandrarbakgrund.

Det andra är underhållsstödet. Vi talar om de stora grupper av ensamföräldrar som finns. Det här skulle ge utslag direkt. Jag vill höra statsrådets syn på detta.

Anf. 161 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Ingrid Burman och jag är överens om det grundläggande. Det är ändå viktigt att säga det varje gång så att man inte tappar bort det. Det handlar om att kunna gå från deltid till heltid, att kunna få en fast förankring på arbetsmarknaden, att veta att man långsiktigt kan ha en löneutveckling som är bra därför att arbetslivet och arbetsmarknaden fungerar och att familjepolitiken med förskola, skola och allt det fungerar tillsammans.

Till den direkta frågan. Jag är inte nu, Ingrid Burman, beredd att ta ställning till hur en justering av bostadsbidraget skulle kunna se ut.

När det gäller underhållsstödet har vi gett en utredare i uppdrag att titta alldeles speciellt på hur utformningen skulle kunna utvecklas. Jag är väl medveten om att utvecklingen av underhållsstödet har legat stilla och att det är väldigt träffsäkert. Men jag är inte beredd att så här inför diskussionen om prioriteringarna i budgeten säga någonting om hur det

skulle kunna utformas inför 2003. Men jag är, precis som Ingrid Burman säger, väl medveten om dess träffsäkerhet.

Nu finns det säkert en del annat man också skulle kunna göra för att ge ett stöd åt just de här familjerna, utöver bostadsbidrag och underhållsstöd.

Anf. 162 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tror också att det är mycket annat som behöver göras. Jag delar som sagt statsrådets syn på vad vi långsiktigt ska göra. Det handlar om rätten och möjligheten till löneinkomster.

Mitt problem är, om man enbart skulle fokusera på det långsiktiga, vilket jag vet att statsrådet Ingela Thalén inte gör, men fokus i debatten hamnar så lätt på den delen, att barn lever i fattigdom under långa perioder som för dem är mycket långsiktiga. När man dessutom tar del av Rädsla Barnens rapporter och andra rapporter får man veta att många av de här barnen är barn till grupper med invandrarbakgrund. Vi vet att integrationsarbetet för dessa grupper tar oändligt mycket längre tid än vi tidigare har sett bland de grupperna. Därför tror jag att det också är nödvändigt att vi förmår fokusera ganska mycket på kortsiktiga saker som är viktiga för barn.

Men jag vill lyfta fram ännu en fråga. Den handlar om kommunernas ansvar och den skillnad som finns mellan olika kommuner.

Det går att se i olika rapporter att det är väldigt stor skillnad på hur barn framlever sina liv. Vi vet att en av de bästa sakerna vi har gjort under mandatperioden har varit att förstärka socialtjänstlagen. Det har blivit mer jämlikt över landet för barn med små marginaler i levnadsvillkoren. Den kommunala musikskolan har nämnts. Vi vet att kostnaderna för fritiden ser olika ut över landet.

Har statsrådet några funderingar över hur vi ska säkra barns uppväxtvillkor på ett mer rättvist sätt över landet?

Anf. 163 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! På några områden är det naturligt att man från ett riksperspektiv lägger fram mer generella riktlinjer. På andra områden är det absolut nödvändigt att man använder den parlamentariska demokratin för att påverka utvecklingen i kommunerna, dvs. våra respektive partier arbetar för det som är partiernas uppfattning i kommunerna. Det går att göra jämförelser på olika sätt. Med hjälp av de jämförelserna går det att föra en diskussion om just dessa medborgares intressen och engagemang.

Det är naturligtvis viktigt att det finns en mer generell tolkning av socialtjänstlagen och den grundläggande tryggheten. Vi har gjort en del insatser. Nu talar vi om barns fattigdom, men vi har maxtaxan som ett exempel på att från ett riksperspektiv göra mer generella ingrepp. Det gäller även en annan debatt, nämligen de äldres villkor. Det är fråga om att få mer jämförbara levnadsförhållanden över landet.

I de övriga frågor Ingrid Burman nämnde är det viktigt att den kommunala och landstingskommunala demokratin fungerar.

Prot. 2001/02:120
5 juni

*Barnpolitiken –
arbetet med strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter*

Anf. 164 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Något som oroar mig mycket är barns och ungdomars psykiska hälsa och de i dag långa väntetiderna för att få hjälp och behandling.

Det fanns en barnpsykiatrisk kommitté som lade fram sitt betänkande 1998. Jag vet att det har kommit fram vissa bitar ur betänkandet.

Finns det planer på ett mer samlat grepp kring problemet, som tyvärr växer år från år?

Anf. 165 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Som framgår i regeringens skrivelse i avsnitt 4.2.3, där bl.a. utvecklingen på det barnpsykiatriska området beskrivs, redovisar regeringen att mot den bakgrund Kerstin Heinemann beskriver – jag behöver inte läsa upp den igen – har regeringen, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet i ett avtal om utvecklingsinsatser enats om att landstingen ska utveckla vårdinnehåll för barn och ungdomar med psykiska problem och samtidigt missbruk. I det avtal som har tecknats pekar man på att man också tillgodoser vårdbehov hos de ungdomar som är i gränslandet mellan att vara ungdom och vuxna. Det ska inte finnas något avbrott i den vård och behandling de får bara för att de går över till att bli ”vuxna”. Insatserna mellan barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri ska samordnas på ett för barnen bra sätt.

Jag vill än en gång understryka att i den resursfördelning som är gjord från stat till landstingen i anslutning till hälso- och sjukvårdsplanen lyfter man alldeles särskilt fram stödet till barn- och ungdomspsykiatri. Det jag sade tidigare knyter an just till resursöverföringen till landstingen. Jag utgår från att det avtal som har tecknats fullföljs på ett sådant sätt att det sker en bra metodutveckling och att utvecklingsinsatserna fullföljs på ett vettigt sätt.

Anf. 166 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag känner naturligtvis till avtalet. Det är bra att man har kommit en bit på väg. Men när det gäller dessa barn med psykiska problem handlar det också om att förebygga. Det berör skolhälsovården och kanske också andra områden. Det här är inte en fråga bara för sjukvården utan det är en fråga för hela samhället. Hur kan vi se till att våra barn mår bra även psykiskt, så att de inte så småningom slutar i en psykisk sjukdom som ger problem för hela livet? Därför behöver det tas ett samlat grepp som rör flera olika områden. På så sätt kan vi så gott det går förebygga och när det händer något snabbt ingripa så att sjukdomen inte blir värre.

Anf. 167 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag delar Kerstin Heinemanns uppfattning. Här är det naturligtvis viktigt med det arbete som pågår med utvecklad elevhälsa. Resursförstärkningen i form av 5 miljarder till utveckling av skolor och förskolor ska leda till sådana förstärkningar som gör det möjligt att också utveckla den elevsociala hälsan för att kunna uppmärksamma t.ex. barn som lever i riskzonen när det gäller psykisk eller annan ohälsa som kan utvecklas till sjukdom. Det handlar också om sådana saker som har nämnts i debatten tidigare; stress, magont och mycket annat som barn

kan känna av därför att situationen till vardags är så pressad för dem. Men detta ska leda till att barn inte drabbas av långvarig ohälsa. Jag har ingen annan uppfattning än Kerstin Heinemann på den punkten.

Huruvida detta ska göras genom att ta ett stort uppföljningsgrepp eller inte är jag inte beredd att ta ställning till just nu.

Anf. 168 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag var tagen av det stora mötet jag hade med Barnverket och förskollärarna. De hade krav på normer för gruppstorlek i förskola, personaltäthet och lokalytor. De ville även att arbetsmiljölagen ska omfatta barn under sju år. De menade på att som det är nu kunde de i stort sett bara passa barnen så att de inte springer ut, slår varandra, ramlar och slår sig. De kände att de inte kunde utöva någon pedagogik. De kunde inte följa skollagen, läroplanen, ingenting. Det kändes hemskt otillfredsställande.

Jag vet att en del pengar har satts av, men det är jättebrådis.

Anf. 169 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Precis som andra nationella politiker, riksdagsledamöter och statsråd, har jag förmånen att resa runt på arbetsplatsbesök. Min mesta tid handlar om arbetsplatsbesök på förskolor och inom andra omvårdnads- och omsorgsformer. Där finns personal som arbetar med barn, gamla och med människor med olika funktionshinder.

Jag möter den oro Kerstin-Maria Stalin tar upp om att barngruppernas storlek kommer att påverka barnens uppväxt på ett negativt sätt. Men den oro jag möter är inte lika deprimerande utan mer aktiv med förslag på vad som ska göras. Man pekar på att man ser förändringar – tack och lov – tack vare den resursförstärkning som sker både genom nya statsbidrag men också av att det i många kommuner har varit en positiv effekt av skattekraftsutvecklingen. På så sätt kan kvaliteten i förskolan och skolan utvecklas.

Jag vill understryka att det är viktigt att det inte alltid är mer personal i förskolegrupperna som avgör kvaliteten utan att det är ofta färre barn i varje grupp som ger en ökad kvalitet. Varje barn blir synligt. Jag vet att det är en strävan hos alla socialdemokratiska förtroendevalda runt om i detta land – precis som det är en strävan hos mig själv – att skapa det långsiktiga ekonomiska utrymmet genom att vara noga med hur den ekonomiska politiken och skattepolitiken sköts i vårt land.

Anf. 170 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag har också varit mycket på dagis under mitt civila liv. Det var redan tidigare stressigt och för stora barngrupper. Därför blev jag orolig, om problemen nu är så mycket större. Jag började också fundera varför hela jag uppfylldes av en känsla: Kära nån! Det är bråttom!

Det har lite att göra med det som Ingrid Burman också berörde. Ett till två år kan vara en väldigt lång tid för barn. Om det händer en ettåring något negativt är det fantastiskt stämplande eller förödande. Något som händer ett barn mellan ett och två år som inte är bra kan vara mycket mer förödande än vad det är för en vuxen mellan t.ex. 40 och 42 år. Det är därför jag har denna enorma känsla av att det är så väldigt bråttom.

*Barnpolitiken –
arbetet med strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter*

Jag har ett önskemål här på slutet. Det är att den här debatten inte ska bli ett tomtebloss eller ett fyrverkeri som är glömt i morgon, utan att vi ska fortsätta precis lika mycket nästa dag.

Allra sist vill jag tacka Ingela Thalén, som är här och har förhöjt statusen på debatten. Om statsrådet är med blir det lite bättre. Jag är jätteglad för att hon är här, trots den sena timmen. Nu blev det en debatt. Jag var rädd för att det skulle bli avslaget och att alla skulle korta ned sina anföranden till nästan ingenting. Det känns som att det inte har varit så. Jag tackar väldigt mycket för närvaron.

Anf. 171 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Det känns naturligtvis väldigt tillfredsställande att statusen på debatten höjdes.

Får jag återgälda vänligheten med att säga att jag alltid har haft förmodnen att få delta i väldigt spännande och stimulerande debatter, både med socialutskottet och med socialförsäkringsutskottet, i olika sammanhang. Vi har sällan varit överens över partigränserna, men hade vi varit det hade vi ju inte haft någon debatt. Jag tycker att det har varit väldigt bra.

Fru talman! Kerstin-Maria Stalin sade i sin inledning att hon av Rädde Barnen hade fått en väldigt fin tröja. Jag kan konstatera att Rädde Barnen, som är en mycket klok organisation, har givit alla partier var sin tröja. Man är medveten om att det är viktigt att alla partier lyssnar och tar till sig de krav som organisationen ställer på alla politiker för att barn ska kunna växa upp i ett barnvänligt samhälle.

Anf. 172 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Fru statsråd! Kolleger! Jag uppfattade att statsrådet Thalén hade lite problem med att definiera fattigdomen. I den rapport från Rädde Barnen som många har nämnt finns det en väldigt bra benämning:

”Att vara fattig i Sverige innebär inte att barn svälter eller fryser. Modern fattigdom i ett samhälle som det svenska syns inte heller på ytan, på kläder eller yttre attribut. Ekonomisk knapphet betyder att tvingas leva utan marginaler och därmed utan trygghet.”

Trygghet är viktigt i alla avseenden, och speciellt för barn.

Det finns många grader av utsatthet för Sveriges barn och därmed en mångfald av insatser som måste göras. Den sittande regeringen har haft åtta år på sig att förbättra situationen för Sveriges barn. Faktum är, tyvärr, att flera av de insatser som regeringen har gjort har förvärrat förhållandena och ökat riskerna för att barn ska fara illa.

Flera tidigare talare har tagit upp problemen, svårigheterna och utsattheten i att leva i ett socialbidragsberoende. Att få ned socialbidragsberoendet är ett mycket viktigt arbete för att just öka tryggheten för barnen.

I den rapport som har nämnts så många gånger finns resultat av hur sådant här arbete kan gå till och när det lyckas. Där kan man läsa på vilka ställen det har lyckats någorlunda, där man har kommit längre, och där man inte har lyckats.

Där man inte har lyckats är i socialdemokratiskt styrda kommuner, där den socialdemokratiska politiken har visat sig helt verkningslös, eller

där man har lyckats väldigt mycket sämre att få ned socialbidragsberoendet.

Här i Stockholm, som är ett annat exempel, har man lyckats halvera socialbidragsberoendet sedan 1998. Man har kommit en bra bit på väg, men det återstår väldigt mycket arbete. Man måste få hjälp från statsmakterna i det fortsatta arbetet.

Man måste vilja se problemen för att kunna hitta lösningar.

Precis som flera av kollegerna här i kammaren deltog jag i Barnmisshandelskommittén. Tyvärr avstod majoriteten i denna kommitté, aktivt styrd från regeringen, från att närmare studera de bakomliggande faktorerna till barnmisshandel. Kommittén hade tillgång till forskningsresultat, som säger att en trång ekonomisk situation med liten möjlighet att styra sin vardag ger frustrerade föräldrar. Och frustration är en stor riskfaktor när det gäller barnmisshandel.

För att ha möjlighet att komma till rätta med en stor del av barnmisshandeln måste man börja med den främsta orsaken: den familjesituation som barnen lever i. Frustration urholkar tryggheten. Känslan av trygghet är viktig för alla, men framför allt för barn. Tryggheten skapas inom familjen men påverkas mycket starkt av hur samhället och staten prioriterar familjen och föräldransvaret. Den egna förmågan att försörja sin familj är en väldigt stor trygghetsfaktor i en familj. Denna faktor påverkas mycket starkt av politiska beslut.

Det är faktiskt så att statsrådet Thalén under åtta år medvetet har beskattat barnfamiljerna allt hårdare. Regeringen har under de här åren fördubblat skattebördan för ensamstående med barn. Visserligen har man höjt vissa bidrag till barnfamiljerna, men bidragshöjningarna har långt ifrån kompensert skattehöjningen och har urgröpt den egna försörjningsförmågan för föräldrarna.

Fru talman! Dessutom har de bidrag som riktar sig till barnfamiljerna varit direkt styrande, alltså utan möjlighet för familjerna att själva styra och göra sina val i vardagen. Maxtaxan inom barnomsorgen, som vi har pratat om här, tvingar familjer att välja kommunal förskola – annars får man inte del av bidraget. Regeringen har direkt påverkat frustrationsgraden hos föräldrar i negativ riktning.

För att komma ur den onda cirkeln måste familjens egen försörjningsförmåga stärkas. Det görs enklast genom skattelättnader. Att ta hänsyn till försörjningsförmågan vid beskattning av föräldrar är först och främst en trygghetsbefrämjande åtgärd, inte en skattefråga. Dessutom måste övriga stöd till barnfamiljer ge ett stort utrymme för deras egna val.

Om jag något håller mig kvar vid barnmisshandeln, är det för mig en gåta hur vår självutnämnda barnminister stillatigande kan acceptera att polisen och övriga rättsväsendet i sitt arbete inte på ett effektivare sätt hanterar barnmisshandelsärenden. För min del skulle jag för länge sedan ha sett till att regeringen i regleringsbrev ålade polismyndigheterna att organisera arbetet på ett mycket mer effektivt sätt än i dag, t.ex. i familjeväldsenheter. Men ett sådant initiativ får väl anstå, som så mycket annat.

Många barn lever i familjesituationer där föräldrarna är separerade. Här är det viktigt att politiska beslut inte förvärrar en redan rätt svår situation.

De regeländringar som gjordes i föräldrabalken för fyra år sedan har definitivt gett en negativ effekt. Grundtanken att så många föräldrar som möjligt ska ha gemensam vårdnad är den rätta, och de allra flesta föräldrar kommer själva överens om en sådan inriktning. Skrivningarna i lagen om den allt annat överskuggande vikten av gemensam vårdnad har dock inneburit att barn i svensk domstol döms till att för evigt leva i en pågående konflikt mellan föräldrarna. Regeringen har varit medveten om de allvarliga problem som lagändringen orsakade.

Redan 1999 uppmanade riksdagen regeringen att skyndsamt utreda föräldrabalken och de ändringar som gjordes. Men ingenting har hänt sedan dess. Det skulle vara bra om Ingela Thalén i dag gav ett besked till riksdagen om när utredningen om ändringarna i föräldrabalken kommer.

Anf. 173 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Jag vill ta upp ett ämne som anknyter till barnkonventionens artikel 23 om funktionshindrade och artikel 28 och 29 som gäller skolan. I den moderata reservationen nr 30 i betänkandet i dag berörs valfriheten och rätten att välja skola för alla barn. För att spara tid kommer jag att ta detta så kort som möjligt i denna sena timma.

Ett grundläggande problem är att barn och ungdomar med funktionshinder inte har rätt eller möjlighet att välja skola efter kvalitet, profil på undervisningen eller social miljö. I stället hänvisas man till en kommunal skola utifrån om den har hiss eller inte.

Riksdagen har upprepade gånger avslagit yrkanden från Moderaterna om att ge barn med funktionshinder rätt att välja skola. Barn med funktionshinder hindras också aktivt från att välja skola av rena kommunala avslagsbeslut, av utebliven information och inte minst av det faktum att det finns alldeles för få bra alternativ för dessa barn i dag. Det beror inte minst på att dagens finansieringssystem inte är gjort för att säkerställa barnens behov. Det är inte heller tänkt att uppmuntra att alternativ skapas inom skolan.

Många funktionshindrade barns behov kostar stora summor att tillgodose. Det är alldeles för vanligt att det viktigaste för kommunerna blir att behålla funktionshindrade barn i de egna skolorna i stället för att låta dem söka bästa tänkbara alternativa skola oavsett var den ligger eller vem som driver den. Men då utgår kommunen från fel sak. Kommunernas egna intresse av att slå vakt om verksamhet och budget ställs i vardagen mot barnens behov. Långt ifrån alla föräldrar till barn med funktionshinder känner till vilka alternativ som finns för barnen. Det bör vara så att kommunerna aktivt understöder de berörda familjerna och deras möjligheter att välja den skola som passar det funktionshindrade barnet och dess behov allra bäst.

Vi moderater avser att skapa en statligt garanterad och finansierad rätt att välja skola för barn med funktionshinder. Den ska gälla kommunala skolor likväl som specialskolor eller andra skolor med särskild förmåga att undervisa i just deras situation. För att valfriheten ska vara reell måste finansiering av boendet vid skolan också garanteras för de barn för vilka internatboende är nödvändigt. För detta anvisar vi 300 nya miljoner.

Valfrihet, etableringsfrihet och möjlighet att välja profilering kommer att ge förutsättningar för en mängd nya alternativ. Föräldraföreningar, organisationer och eldsjälur får då möjligheter att förverkliga sina vision-

er om goda skolmiljöer för barn med funktionshinder. Frågan om specialskolornas vara eller icke vara, som vi så många gånger har diskuterat här i kammaren, upphör då att vara en politisk fråga och blir i stället en vardagsfråga för barn och föräldrar. Om skolornas huvudmän är staten, kommuner eller privata är ointressant. Det viktiga är att alternativ av hög kvalitet växer fram.

I praktiken innebär detta att en del barn, t.ex. de med multifunktionshinder, kommer att kunna ha en skolpeng på kanske 1 ½ miljon därför att det är vad det kostar att tillgodose deras behov. Ett barn med dyslexi eller hörselskada får ett annat tillägg på skolpengen i enlighet med sina behov. Vi bibehåller resurscentrumen.

Poängen med förslaget är att resurserna följer barnet till den skola där han eller hon vill gå. Det gör att skolans möjligheter att möta just det barnets behov ökar. För föräldrar till barn med funktionshinder kommer den ständiga kampen med hemkommunen om resurser för barnet och dess behov att upphöra. Att tillräckliga resurser anslås för varje barn blir en del av statens ansvar och åtagande. Staten har, och har länge haft, ett särskilt ansvar för skolan för barn med funktionshinder.

Vi menar att beslutet att avveckla specialskolor ska upphävas. Statens huvudmannaskap för specialskolan bör kvarstå, men när en statligt garanterad rätt att välja skola införts för alla barn, och inte minst för dem med funktionshinder, kan en annan huvudman vara ett alternativ för specialskolor och regionala skolor. Föräldrar och skolans medarbetare får då ekonomiska möjligheter att driva skolan under statlig kvalitetstillsyn.

Vi menar också att det är alldeles nödvändigt att tillsätta en parlamentarisk utredning för att granska den kommunala skolans kvalitet för barn med funktionshinder.

Anf. 174 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Ingrid Burman har på ett föredömligt sätt framfört Vänsterpartiets synpunkter på det här betänkandet från socialutskottet. Det behöver jag inte gå närmare in på. Jag vill göra några personliga reflexioner utifrån mitt arbete under åren här i riksdagen.

Självklart kan ingen av oss slå sig till ro med den situation som råder för barn i Sverige eller ute i världen. Ingen av oss kan vara nöjd när vi vet att så många barn lever i fattigdom, att så många ensamkommande flyktingbarn inte får det stöd och den behandling de behöver. Ingen av oss kan heller vara nöjd med det som har drabbat barnen under nedskärningarna på 90-talet. Det finns inte heller någon anledning att slå sig för bröstet när vi tittar ut i världen. 30 000 barn dör i ”onödan” därför att de inte får nödvändig mat eller mediciner av väldigt enkelt slag. Vi vet också att det är flera 100 miljoner barn som inte har tillgång till skola. Det finns också en rad andra problem.

Fru talman! Jag skulle vilja lyfta blicken och se vad som ändå har åstadkommit sedan den dag då barnkonventionen lades fast och Sverige sedan skrev under och ratificerade den här i riksdagen.

Jag menar att det har skett väldigt stora framsteg under den tiden. Vi måste se vad som ändå har skett. Bara det att vi i dag har en barnpolitik är ett stort steg framåt. När jag började här i riksdagen för elva år sedan fanns ingen barnpolitik. Det var uppsplittrat på olika utskott. Det fanns ingen sammanhållen diskussion om hur man skulle främja barnens in-

tesse. Den strategi som beskrivs i det här utskottsbetänkandet, och där är vi helt överens, lyfter fram rättighetsperspektivet, delaktigheten, barnkonsekvensbeskrivningar och en rad andra centrala begrepp.

Jag vill också peka på framsteg som har skett här i riksdagen. Det gäller inte bara innehållet, utan jag tänker t.ex. på Ungdomens riksdag som vi har haft vartannat år. Där har ungdomar själva fått komma till tals.

På det internationella planet har också stora framsteg faktiskt skett fast vi inte alltid ser dem varje dag på grund av de problem som finns. Jag tänker på millenniemålen som lades fast i september 2000 och de löften som avgavs där. Många sjukdomar har utrotats, och flera hundra miljoner fler barn än tidigare får tillgång till utbildning.

Barntoppmötet har flera nämnt här. Flera av oss var närvarande där. Det var en stor besvikelse när det gäller nya åtaganden och speciellt USA:s roll när det gäller att förvägra barn och ungdomar rätten till t.ex. rådgivning om familjeplanering och en rad andra frågor. Men det som var ett stort framsteg var barns och ungdomars delaktighet. De av oss som varit med under tio års tid kan se att det har skett en markant förändring. Barn och ungdomar tar för sig och talar själva i stället för att vi alltid ska tala för dem.

Jag skulle också vilja peka på hur deltagandet har växt i vårt eget land. Cristina Husmark Pehrsson nämnde Framtidsskeppet där också jag hade möjlighet att vara med i dag. Det var fantastiskt. Man blir entusiastisk över vad som görs. Där förde man fram att vi inte bara ska lyssna till barn och ungdomar och de konkreta råden och synpunkterna, utan deras deltagande måste också stärkas på deras egna villkor. Det känner jag är viktigt inför framtiden. Vi måste finna nya former och inte bara inbjuda dem att vara med i debatter på vårt sätt, som vi är vana vid.

Jag menar att det är viktigt att lyssna, att försöka lyfta fram frågorna och att inte tro att vi kan nöja oss med de former och det innehåll som vi hittills har kommit fram till.

Herr talman! Jag stannar med detta. Men jag vill gärna tacka inte bara socialutskottet och dess ledamöter, som jag tidigare gjort, utan liksom tidigare talare också tacka Birgitta Dahl för det som hon som person betytt för att i riksdagen lyfta fram barnfrågorna och barnperspektivet.

Jag vill också tacka statsrådet Ingela Thalén. Hon är ju barnminister – kan det bli så mycket bättre? Det är ett viktigt uppdrag.

Herr talman! Till slut vill jag yrka bifall till reservation nr 7 om betydelsen av barnbilagan, som också andra har talat om.

Jag vill också inför den valrörelse som kommer i gång i höst peka på Rädda Barnens krav, som jag tycker att alla partier måste studera och ta till sig. Det är kloka råd och även förslag som bör omsättas i praktiken.

Men jag menar också att vi inte ska stanna där utan att partierna själva måste fundera över hur vi på ett helt annat sätt ska få med barn och ungdomar i det politiska arbetet och ändra våra egna former för detta arbete. Och ungdomar ska också få vara med om att göra upp agendan, inte bara behöva tala på våra villkor.

Anf. 175 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Jag har tidigare yrkat bifall till förslagen i betänkandet, och jag vill nu få ordet för en liten tackstund. Jag vill rikta ett tack till Eva Zetterberg för hennes engagemang i barnfrågor och för initiativet att

söka få oss att träffas också över partigränserna för att finna minsta gemensamma nämnare när det gäller att lyfta fram barnfrågorna på diskussionsnivå. Tack för det, och lycka till fortsättningsvis!

Anf. 176 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Tackandet fortsätter, men jag vill inte stanna där utan vill också skicka med ett tack till Margareta Israelsson, som för det gemensamma arbetet med barnfrågorna över partigränserna vidare. Det är ett viktigt uppdrag som ni som stannar kvar i riksdagen har att arbeta med över partigränserna för att se till vad som kan göras gemensamt när det gäller att åstadkomma en bättre situation i framtiden för barnen än vad de har haft hittills.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

15 § Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 2001

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU14
Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 2001 (redog.
2001/02:RJ1 och redog. 2001/02:RR6).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

16 § Rekryteringsbidrag vid vuxenstudier

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU15
Rekryteringsbidrag vid vuxenstudier (prop. 2001/02:161).

Anf. 177 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Herr talman! Vi föreslår att regeringens förslag om inrättande av rekryteringsbidrag vid vuxenstudier avslås. Förslaget innebär att de som är mellan 25 och 50 år, som har kort tidigare utbildning och som uppfyller vissa krav ska erhålla hela studiestödet som bidrag, med möjlighet för dem som har haft inkomst att få förhöjt studiemedel.

Förslaget framstår som orättvist, framför allt i jämförelse med dem som väljer att studera före 25 års ålder. Riskerna för nya tröskeeffekter är uppenbara. Många som är 23–24 år kan komma att vänta med sin utbildning tills de uppnått den ålder som förslaget avser, då de blir kvalificerade för det förhöjda bidraget.

Förslaget strider dessutom mot grundprincipen för det statliga studiestödssystemet, nämligen att den studerande och samhället på något vis ska dela på insatserna. Vi anser att en särskild rätt ska tillerkännas dem som behöver komplettera grund- och gymnasieutbildningen, men den

Prot. 2001/02:120
5 juni

*Barnpolitiken –
arbetet med strategin
för att förverkliga
FN:s konvention om
barnets rättigheter*

*Rekryteringsbidrag
vid vuxenstudier*

föreslagna åldersdifferentieringen får sådana effekter att vi motsätter oss den.

Vuxenutbildningen är en personlig investering, och det är rimligt att den innehåller ett åtagande av personligt slag. Vi har i tidigare motioner redovisat de principiella förändringar som vi anser vara nödvändiga i studiestödssystemet samt därutöver lagt fram förslag om införande av s.k. utbildningskonton, detta i syfte att skapa ökade möjligheter för vuxna att studera och vidareutbilda sig. Regeringen bör återkomma med förslag i den riktning som vi redovisat.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till reservation 1 under punkt 1.

Anf. 178 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3 under punkt 7.

Vi behandlar nu rekryteringsbidrag vid vuxenstudier med anledning av regeringens proposition 161. Regeringen har ju visat en ambitionen att skapa en andra chans för de vuxna som inte har slutfört sin grundskole- och gymnasieutbildning. Ambitionen är bra, men med det här förslaget fortsätter lappandet och lagandet.

Fortfarande kan den som vill börja studera mötas av följande besked från kommunen: Tyvärr! Pengarna är slut. Du får vänta till nästa år.

Regeringen orkar tyvärr inte ta fram ett enhetligt och sammanhållet studiefinansieringssystem. Förslaget är som det föreligger i flera avseenden oförutsägbart och orättvist. Kristdemokraterna har ändå valt att inte avstyrka propositionen rakt av eftersom den i vissa stycken ändå är ett steg i rätt riktning.

Herr talman! Vår främsta kritik mot det föreslagna rekryteringsbidraget är att det maximalt ska kunna utgå under 50 veckor och fram tills den studerande fyller 50 år. Jag vill fråga: Varför just 50 veckor och 50 år? Inga möjligheter till dispens ges vad gäller vare sig studietid eller åldersgräns.

Jag vill fråga Socialdemokraterna: Vad händer om studierna skulle behöva fortsätta en månad ytterligare, alltså upp till 54 veckor, för att den studerande ska uppnå gymnasiekompetens? Och vart vänder sig den studerande om hon eller han i samma veva råkar fylla 50 år?

Såsom bidragen är konstruerade i dag stängs såvitt jag kan förstå alla möjligheter att slutföra studierna. Enda möjligheten är att själv bekosta slutförandet med egna medel, om nu sådana finns att tillgå. Enligt vår mening måste dispensmöjligheter finnas vad gäller både studietid och åldersgräns. Kristdemokraterna anser att rekryteringsbidraget ska ingå i och fungera på samma sätt som övriga studiemedelssystem – som ett sammanhållet studiestödssystem med flexibla lösningar för alla.

Vårt förslag är att vuxenstudiestödet för grundutbildningarna ska vara 100 % av studiemedlens totalbelopp med en möjlighet att låna upp till 3 000 kr per månad. Principen att lånet ska återbetalas ska gälla. Vi tror att med vårt förslag minimeras risken för s.k. först-till-kvarn-effekter.

Herr talman! För att i framtiden kunna trygga finansieringen av studier i det livslånga lärandet behöver nya studiefinansieringsvägar sökas. Vi anser att det är viktigt att de statliga bidragen inte blir den enda vägen till studiefinansiering. Ett utbildningskonto är en uthållig finansierings-

väg, som möjliggör lärande under hela livet och som bör införas så snart som möjligt.

Herr talman! Jag slutar här eftersom timmen är sen. Jag vill tacka samtliga ledamöter i utbildningsutskottet för gemenskapen, för arbetet och för frejdiga debatter under mandatperioden. Jag vill också säga ett varmt tack till utbildningsutskottets kanslipersonal.

Anf. 179 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! För Centerpartiet har krav på kompetensutveckling, livslångt lärande och vuxenutbildning varit centrala politiska mål tillsammans med förbättrad grund- och gymnasieutbildning och utbyggd högskoleutbildning. Det är i dag klara skillnader i utbildningsnivå mellan olika kategorier av arbetstagare, mellan befolkningen i olika regioner i landet men även mellan män och kvinnor.

Under 90-talet blev utbildningens betydelse klargjord. De med kortast utbildning var de som först blev arbetslösa och de som sist fick ett nytt arbete när konjunkturen vände. Framtidens utbildningspolitik måste därför inriktas mer på att stärka den enskildes möjligheter och val, såväl för dem som i dag befinner sig i arbetslöshet som för dem som har ett arbete.

Utifrån det välkomnar vi stora delar av regeringens förslag, men vi menar, till skillnad från majoriteten i utskottet, att det inte finns skäl att ha en övre åldersgräns för rekryteringsbidraget. När det livslånga lärandet står i fokus för utbildningspolitiken är det både märkligt och oacceptabelt att personer som är kring 50 år och däröver utestängs från rekryteringsbidraget. Det finns ju många människor kring 50 som varken har grundskole- eller gymnasiekompetens. Skulle de här personerna bli arbetslösa blir de med regeringens förslag hänvisade till kortvariga lågavlönade arbeten eller långvarig arbetslöshet. Dessutom kanske de har 15 år kvar på arbetsmarknaden.

Den koppling som man också gör vad gäller åldersgränsen mellan rekryteringsbidraget och studiemedelssystemet kan heller inte göras, anser vi. Studiemedelssystemet ska ju vara ett renodlat system för studier på högskolenivå.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 4 under punkt 3.

Anf. 180 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! När det nya studiemedelssystemet infördes gjorde regeringen en stor sak av att Sverige skulle få ett enhetligt studiestödssystem. Men redan nu kommer regeringen med förslag som ger helt andra, olika villkor för olika grupper av studerande. Folkpartiet vänder sig mot den nya idén om att vissa, som väntar med studier till de blir 25 år ska slippa låna pengar ett helt år, medan den som börjar studera tidigare måste låna pengar. Den som lyckats få hyfsad lön och är över 25 år får med regeringens förslag ännu mera pengar utan att behöva låna än den som varit arbetslös eller har haft låg lön.

Vi tycker att det här förslaget är orättvist, och jag tycker att det skapar konstiga gränser mellan olika grupper. Det känns mycket märkligt att gå in i ett klassrum på komvux t.ex. och se en grupp elever där alla har svårt

med ekonomin, men där en del måste låna pengar medan andra inte behöver göra det.

Annars tillhör Folkpartiet de partier som tycker att vuxenutbildning är väldigt viktigt. Därför har vi här i riksdagen vid ett antal tillfällen motionerat om en lagstadgad rätt till vuxenutbildning för människor som inte har genomgått en gymnasieutbildning i ungdomen. Det är den typen av orättvisa villkor mellan kommunerna osv. som regeringen i första hand borde rikta in sig på när det gäller att reformera vuxenutbildningen.

Vi vill från Folkpartiets sida göra helt andra prioriteringar i studiestödssystemet, så vi säger nej till regeringens förslag och vill i stället göra förbättringar som gäller alla studerande: vuxenstuderande på grundskole- och gymnasienivå, studenter på högskolan, studerande med barn och funktionshindrade. De förslag som vi redovisar även i den här motionen innebär att vi vill höja totalbeloppet för alla studerande omedelbart med 2 000 kr om året med inriktning på att skriva upp det ytterligare, vi vill avskaffa fribeloppsgränsen som straffar extraarbete och vi vill att tilläggslånet i första hand ska ges till studerande med barn och till studerande med funktionshinder.

När det gäller totalbeloppet, herr talman, har ju kostnaderna för datorer, läromedel osv. gjort att studenternas kostnader är mycket högre nu än för några år sedan. Senast i dag kom det en rapport från Högskoleverket om att studenter får allt svårare att klara ekonomin. Jag tror det var 15 % fler än förra året som uppger att de inte klarar ekonomin. När det gäller studerande med barn har Folkpartiet ett stort antal andra förslag i sitt familjepolitiska program, t.ex. ett barnkonto och höjd ersättning även för studerande som har barn.

Och som sagt var: I stället för att lägga så mycket pengar på ett system som kommer att skapa konstiga gränser mellan olika grupper tycker vi att regeringen borde ha prioriterat en förbättring för alla studerande. Alla behöver motiveras, och alla behöver stöd. Även fattiga vuxenstuderande som faktiskt är motiverade för sina studier behöver stöd. Den som är 20 år ska inte känna att han måste vänta med att börja läsa till han blir 25, för om han inte gör det så ska han straffas genom att han får låna pengar.

Avslutningsvis, herr talman, tycker jag att regeringen är inne på helt fel spår i den här frågan. Börja som sagt var i stället med att rätta till alla nuvarande brister i studiemedelssystemet! Tänk då särskilt på studerande med barn och på studerande med funktionshinder.

Jag har kortat ned mitt anförande med tanke på den korta tid vi har och nöjer mig med att yrka bifall till reservation 2 under punkt 2. Jag står i övrigt naturligtvis bakom alla våra andra yrkanden.

Anf. 181 TOMAS ENEROTH (s):

Herr talman! Jag ska inledningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet i sin helhet, så jag har det gjort. Jag ska sedan fortsätta med att bara kort ändå påpeka att vi faktiskt har ganska stolta traditioner av vuxenutbildning i det här landet. Vi är internationellt berömda, inte bara för de satsningar som gjordes i början av 70-talet, som gjorde att vuxenutbildningen tog ett ordentligt skutt framåt i Sverige. Även de satsningar som gjordes på 90-talet i form av Kunskapslyftet är ju nu världsberömda och eftersträvansvärda för många länder ute i världen. Kunskapslyftet

innebar ju i sig att över en miljon vuxna människor fick möjlighet att läsa in gymnasiekompetens för att bättre kunna möta de krav som samhället men också arbetsmarknaden ställer i det samhälle vi lever i nu för tiden.

Alla minns vi debatten – vi hade den här i kammaren och vi hade den ute på gator och torg – där flera företrädare för borgerliga partier sade: Ni gömmer de arbetslösa i Kunskapslyftet. Jojo, så lät det! Det sade man aldrig när vi satsade på Handelshögskolan, Chalmers eller KTH: då var det investeringar minsann. Men Kunskapslyftet var att gömma de arbetslösa.

Eftervärlden har visat att detta var en av de klokaste satsningar vi gjorde under 90-talet, inte bara för att stora grupper slapp gå öppet arbetslösa och kunde få satsa på sin egen kompetens och personlig utveckling, utan också för att vi sedan, när det vände på arbetsmarknaden, kunde möta risken för arbetskraftsbrist med en välutbildad arbetskraft vilket var oerhört viktigt för hela Sveriges ekonomi och framför allt för många individer.

En viktig förutsättning för många var ett bra studiestöd, och då hade vi det särskilda utbildningsbidraget som gav goda möjligheter för många att studera. Detta tillsammans med vägledning, uppsökeri och andra insatser som vi gjorde för att öppna vuxnas möjligheter att lära gav fantastiska möjligheter för alla.

Det här har vi dragit erfarenheter av när vi nu har byggt en struktur efter Kunskapslyftet som vi kallar Vuxnas lärande, där kommunerna nu fortsätter med att bygga en infrastruktur för vuxnas lärande med vägledning och uppsökeri och med att hitta de grupper som har svårast att söka sig till vuxenutbildning.

I det läget är fortsättningen på studiestödet oerhört viktig. Första steget för oss var att reformera hela studiestödssystemet så att alla vuxenstudierande ska få ett bra stöd. Vi ersätter svux och svuxa och ger i stället generösa möjligheter till vuxenstudier. Men därutöver inför vi nu ett rekryteringsbidrag som är ett användbart instrument för att nå de grupper som har svårast att komma in i vuxenutbildning.

Detta är ett flexibelt rekryteringsbidrag som gör att man kan läsa på 20 %, 50 %, 75 % eller 100 %, dvs. man kan gå i väg en dag i veckan och läsa för att pröva på, för vi vet att det finns grupper som inte för sitt liv kan tänka sig att sätta sig på skolbänken igen, men som genom agitation och diskussion vågar närma sig detta och på det sättet kanske kommer ur en långvarig arbetslöshet eller slipper bli arbetslösa i en verksamhet som står inför omställning. Vi ger denna möjlighet under hela 50 veckor, vilket är en fantastisk möjlighet. Därefter gäller det generella studiestödssystemet som är generöst och bra för alla.

Framför allt ser vi till att det ges plats och stöd samtidigt. Ett misstag vi möjligtvis gjorde ibland under kunskapslyftstiden var att en del fick plats i utbildningen men sedan inget stöd två månader senare, och det är klart att det är oacceptabelt ur rekryteringssynpunkt. Här öppnar vi möjligheten att man får reda på att man får utbildningsplatsen samtidigt som man får reda på vilket studiestöd man ska få. Det är oerhört viktigt för att kunna nå just den målgrupp vi pratar om. Sedan är ju detta studiestöd både skattefritt och pensionsgrundande.

Alla som arbetar med vuxenutbildning har välkomnat detta och sagt att det är perfekt. De säger att det möter precis de behov de har just nu.

De kan använda detta direkt ute i kommunerna genom att söka upp grupper som annars inte kommer in i vuxenutbildningen.

Detta är viktigt. Om vi inte tar det kompensatoriska ansvaret politiskt kan man säga som Folkpartiet nyss gjorde att folk får sköta det här själva. Varför skulle vi ta ett särskilt ansvar för dem som inte själva söker sig till utbildningsanstalter eller till utbildningsmöjligheter?

Jag tycker att vi ska ta det ansvaret. Det är viktigt för individerna, men också för hela samhällets utveckling.

Om vi ser på de förslag som finns från oppositionen är Moderaterna och Folkpartiet på traditionellt sätt emot. Det har de varit hela tiden, både när det gäller Kunskapslyftet och det särskilda utbildningsbidraget. Den här gången är man alltså emot ett rekryteringsbidrag med argumentet att det finns risk för att en del väntar med vidare studier tills de kommit upp i 25-årsåldern och då försöker bli arbetslösa för att kunna få ett studiestöd.

Det är en helt verklighetsfrämmande argumentation. Det fungerar inte riktigt så. Jag tror att man får hitta bättre argument och tala om varför man vill skära ned stödet till de vuxenstuderande.

Det handlar som sagt om en skillnad i synen på om vi ska ha ett kompensatoriskt ansvar i vuxenutbildningen eller inte. Det anser inte Moderaterna eller Folkpartiet att vi ska ha.

Ulf Nilsson talar om en lagstadgad rätt till vuxenutbildning inom gymnasiet. Det låter trevligt, men om det ska kunna bli verklighet måste man också ha rätt till ett studiestöd som ger rimliga förutsättningar att studera. Det kan inte Folkpartiet föreslå; tvärtom lägger de ett ganska detaljerat förslag om ordentliga sänkningar av vuxenstudiestödet.

I övrigt har många ställt sig bakom den proposition som föreligger. Jag noterar att Centern och Kristdemokraterna har detaljsynpunkter som jag dock inte ska bemöta i så stor utsträckning eftersom det tar tid för kammaren.

En sak som ändå är viktig att poängtera är diskussionen kring åldersgränsen. Det kan synas viktigt att påpeka att man borde ha en bättre åldersgräns än 50 år. Jag delar Sofia Jonssons uppfattning att vi generellt måste förbättra möjligheterna för människor över 50 år att kunna studera.

Redan den studiestödsreform som vi nu genomför innebär att vi höjer åldersgränsen från 45 till 50. Det var ett stort steg att ta eftersom det var dyrt. Men det var ett viktigt steg.

När det gäller rekryteringsbidraget måste vi vara medvetna om vad vi pratar om. Det handlar om ett bidrag som är tänkt att användas för att rekrytera till vidare studier. Våldigt många skulle nog känna sig lurade om vi först använde ett stöd för att rekrytera och det sedan visade sig att övriga studiestöd var stängda efter 50 års ålder.

Jag tror att det i så fall är viktigare att generellt göra förändringar i åldersgränserna i studiestödet. Den dag vi kan hitta finansieringsmöjligheter välkomnar jag det. Vi kommer att behöva göra dessa förändringar med tanke på hur samhället och arbetsmarknaden utvecklas. Möjligtvis kan kompetenssparande eller andra modeller vara avlastande i det systemet. Det återstår dock att se hur vi utvecklar de modellerna.

Jag vill kort bemöta det som Erling Wälivaara nämnde om de funktionshinder och rekryteringsbidraget. Jag tror att Erling Wälivaara har missat poängen. Tanken med rekryteringsbidraget är just människor med

funktionshinder – de är den ena målgruppen. Det innebär att de får extra tid för förberedelser innan de går in i de ordinarie studierna och det ordinarie studiestödssystemet. Att sedan inom rekryteringsbidraget öppna för andra flexibiliteter verkar lite ogjort. Här är möjligheten riktad just till de funktionshindrade.

Sofia Jonsson anmärkte från Centerns sida att studiemedelssystemet i allmänhet ska vara riktat bara för högskolestudier. Det var ett för mig okänt argument från Centern. Jag läste det också i reservationen. Om man säger, som Centerpartiet gör, att studiemedelssystemet bör vara ett renodlat system för studier på högskolenivå, och i övrigt överför vuxenstudiestöd till arbetsmarknaden, finns det en uppenbar risk för att möjligheterna till vuxenutbildning enbart knyts till den situation som är på arbetsmarknaden.

Jag vill mena att folkbildning och annat är nog så viktiga och angelägna utgångspunkter för att man ska kunna söka sig till folkhögskoleutbildning eller till vuxenutbildning, oavsett om man har en trygg anställning eller inte.

Jag kan konstatera att vi ibland delar uppfattningen om vikten av att vuxna studerar och ibland skiljer vi oss åt. De debatterna har vi ofta fört och jag tackar för dem för den här mandatperioden. Jag tror att vi återkommer i dessa frågor. Det är oerhört viktigt att vi har generösa möjligheter för vuxna att studera vidare. Det gäller både från samhällssynpunkt och demokratisynpunkt, men också för den egna personliga utvecklingens skull.

Anf. 182 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Herr talman! Thomas Eneroth sade att man efter 50 veckor med rekryteringsbidrag kan gå över till det vanliga studiemedelssystemet. Men om personen i fråga i samma veva som han eller hon studerar för grundskole- och gymnasiekompetens fyller 50 år är alla vägar stängda enligt det studiemedelssystem som vi i dag har.

I och för sig är de funktionshindrade en väldigt viktig grupp för oss, men jag nämnde dem faktiskt aldrig i mitt anförande. Protokollet får väl utvisa i morgon hur det var, men jag hade det i alla fall inte i mitt manus.

Anf. 183 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Det är möjligt att det var i Erling Wälivaaras reservation jag läste det. Det är ett gott argument för varför man bör formulera sig annorlunda från Kristdemokraternas sida.

Det är sant att det efter 50 år svårare att studera vidare med rekryteringsbidrag. Det finns dock dispensmöjligheter i det ordinarie studiestödssystemet på samma sätt som innan vi höjde åldersgränsen från 45 till 50.

För att slippa först-till-kvarn-effekten väljer Kristdemokraterna att argumentera för att man ska få en rättighet. Man vill alltså stryka ”i mån av tillgång på medel” i lagförslaget.

Jag vill fråga Erling Wälivaara om han har någon beräkning på vilka statsfinansiella effekter ett sådant rättighetsbaserat generöst vuxenstudiestöd skulle ha. Det är vällovligt och ambitiöst, men jag tror att det kan bli väldigt dyrt.

Anf. 184 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Herr talman! Jag förstår inte riktigt vad Thomas Eneroth åsyftar när han säger att man kan gå in i det vanliga studiestödssystemet efter att man fyllt 50 år. Så här skriver CSN: "Du kan få studiebidrag längst t.o.m. det år du fyller 50 år. Det finns ingen möjlighet för CSN att medge undantag från denna regel. Efter 50 års ålder kan studiebidrag bara komma att ges för yrkesinriktade utbildningar." Det vi nu diskuterar handlar om grundutbildningar, dvs. grundskole- och gymnasiekompetens.

Anf. 185 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Jag noterar att Erling Wälivaara inte tog hänsyn till vilka statsfinansiella effekter förslaget har. Men jag ska svara på frågan. För vissa typer av utbildningar, de som är särskilt yrkesinriktade, finns det möjlighet att få dispens när man är över 50.

Återigen: Jag delar uppfattningen att det vore angeläget att framöver kunna hitta möjligheter att höja åldersgränserna i de generella studiestödssystemen. Men för att kunna göra detta måste det dels vara statsfinansiellt möjligt, dels måste vi få breda överenskommelser om det.

Detta kanske är möjligt med några av partierna i kammaren, men det finns en del andra som regelbundet under denna mandatperiod återkommit med brutala besparingar på vuxenstudiestödet.

Anf. 186 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Thomas Eneroth sade helt felaktigt från talarstolen att Folkpartiet vill försämra för de vuxenstuderande. Det måste vara ett missförstånd. Debatten handlar ju om att vi vill förbättra för alla studerande, inklusive de vuxenstuderande, genom att omedelbart höja totalbeloppet med 2 000 kr om året. Dessutom vill vi ha en inriktning och en medveten plan för att skriva upp beloppet ytterligare, höja fribeloppsgränsen så att extrajobb inte bestraffas, ge en speciell prioritering för föräldrar med barn som studerar samt även för föräldrar som studerar.

Jag kan inte riktigt förstå att man vill kalla det för att försämra systemet. Det handlar helt enkelt om att vi lämnar förslag som skulle förbättra för alla vuxenstuderande, medan ni lägger väldigt mycket pengar på att gynna en väldigt liten grupp. De flesta vuxenstuderande kommer ju inte att ha glädje av rekryteringsbidraget.

Anf. 187 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Det är en underlig definition av förbättring som Ulf Nilsson i så fall använder sig av. Rekryteringsbidraget innebär ungefär 30 000 stöd. 30 000 eller fler individer har möjlighet att få ett helt bidrag under 50 veckor. Inom det ordinarie studiestödssystemet har stora grupper möjlighet att få ett 82-procentigt stöd, alltså 82 % bidrag av totalbeloppet i studiemedlen.

Mot detta kan ställas det som Folkpartiet betecknar som förbättringar, nämligen att man gör en höjning på 2 000 kr av totalbeloppet. Sedan får man nöja sig med 60 % i bidrag för gymnasiestudier. Ingen ska i Folkpartiets förslag kunna ha möjlighet att studera utan att behöva sätta sig i skuld. Det ska alla göra. De på grundvuxnivå får 80 %, eller 20 % i skuld, och för dem på gymnasienivå är skuldsättningen 40 %. Man skulle inte få några möjligheter till rekryteringsbidrag.

Vi är nu allihop överens om att den stora utmaningen utbildningspolitiskt är att hitta ett antal målgrupper i landet som vi vet är i stort behov av vuxenutbildning men som tvekar inte minst på grund av skuldaversionen, rädslan att sätta sig i skuld. Det är då ett underligt instrument som Folkpartiet aviserar genom att ta bort möjligheten och i stället lägga 2000 kr mer på totalbeloppet och ordna ordentliga skuldsättningar för de flesta vuxenstudierande.

Anf. 188 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Med de erfarenheter av vuxenutbildning som jag har måste jag säga att det är väldigt viktigt när människor är i 20-årsåldern och börjar bli intresserade av att ta igen det de har missat i skolan av olika skäl att de får komma i gång med en gång. I det läget är jag ganska övertygad om att ett höjt totalbelopp kan betyda ganska mycket för att klara vardagen. Det gäller inte minst om de redan har skaffat sig barn.

Först som sist blir ändå resultatet att Tomas Eneroth ger en kraftig förbättring för en liten grupp vuxenstudierande. Jag tror att Tomas Eneroth nämnde 30 000–35 000 personer. Folkpartiet föreslår ett högre belopp för 80 000–90 000, dvs. det totala antalet vuxenstudierande i dag.

Anf. 189 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Jag tror att det t.o.m. behöver redas ut vad man menar med vuxenutbildning. Ulf Nilsson engagerar sig i 20-åringars möjligheter. Det är angeläget och viktigt. Vi måste komma ihåg vilka som utgör en stor del av dem som vi nådde med Kunskapslyftet och som är målgruppen för rekryteringsbidraget, och en stor del av dem som ingår i den grupp som vi alla vet och är överens om behöver utbilda sig för att slippa längre arbetslöshet eller utslagning.

Det handlar om 25-, 30-, 35- och 40-åringar som varit etablerade på arbetsmarknaden under en lång tid. De har kommit i arbetslöshet och har en försörjningsbörda. De måste hitta möjligheter att försörja sig. Till en sådan person säger Folkpartiet: Nja, du ska låna ordentliga summor för att kunna läsa in grundvux och läsa på gymnasieskolan.

Vi säger: Vi förstår din situation. Det är viktigt att du har möjligheter att tidigt komma in och få ett bra, generöst vuxenstudiestöd. Sedan får du precis som många andra, inte minst när det gäller eftergymnasiala studier, använda dig av lånemöjligheten. Men här går samhället in och tar ett kompensatoriskt ansvar.

Det arvet i utbildningstraditionen har uppenbarligen Folkpartiet lämnat.

Anf. 190 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Vänsterpartiets principiella uppfattning är att satsningar på utbildning och forskning inte ska betraktas som kostnader för samhället utan som investeringar. De är kanske de viktigaste förutsättningarna för ökad tillväxt, internationell konkurrenskraft och en utbyggd generell välfärd. En allmänt hög utbildningsnivå är också avgörande för utvecklingen av demokratin och en betydelsefull kraft mot destruktiva politiska krafter, främlingsfientlighet och rasism.

Vänsterpartiets långsiktiga mål är studielön till alla vuxna som studerar, oavsett på vilken nivå. Vi tycker att studier ska jämföras med arbete

och ge samma tillgång till de sociala trygghetsnäten. Studerande ska inte exkluderas från socialförsäkringsystemen, a-kassan, det kommunala försörjningsstödet etc. Det är den enskildes behov som ska vara avgörande, inte om man befinner sig i studier eller arbete.

För att belysa studenternas totala studiesociala situation har utbildningsministern efter många politiska turer fattat beslut om att tillsätta en studiesocial utredning, vilket Vänsterpartiet har krävt länge.

Herr talman! Vad som är önskvärt är inte alltid politiskt möjligt eller ekonomiskt försvarbart vid en viss tidpunkt. Vänsterpartiet har under den gångna mandatperioden deltagit i arbetet med att utforma det nya enhetliga och sammanhållna studiestödssystem som trädde i kraft i juli 2001 och som ersatte studiemedel, svux och svuxa och utbildningsbidraget.

Höjningen av bidragsdelen från tidigare 27,8 % till nuvarande 34,5 % är ett steg i riktningen mot ett till lika delar fördelat ekonomiskt ansvar mellan individ och samhälle och mot slutmålet studielön. Sett ur ett feministiskt och klassmässigt perspektiv är möjligheten för kortutbildade att studera med den förhöjda bidragsdelen på 82 % en klar framgång eftersom det särskilt gynnar lågavlönade kvinnor och grupper som inte är etablerade på arbetsmarknaden.

I jämförelse med andra länder i Europa är det svenska studiestödet mycket generöst. Trots det menar vi att det under nästa mandatperiod bör finnas finansiellt utrymme för att i första hand höja totalbeloppet så att studenterna kompenseras för de ökade levnadsomkostnaderna. Studenterna är kanske den grupp som förlorat mest konsumtionsutrymme under senare år.

Till det nya studiesystemet kan man nu också lägga till möjligheterna till ett individuellt kompetenssparande där både den enskilda och arbetsgivaren genom att göra avsättningar för ett individuellt kompetensspar-konto får del av skattesubventioner som stimulansåtgärd.

Ytterligare ett komplement till ett brett upplagt stöd till vuxenstuderande är rekryteringsbidraget. Det är inte ett studiestöd i traditionell mening utan riktar sig mot dem som har behov av kompetensutveckling på grundskole- eller gymnasienivå och för vilka studier känns som något främmande och ibland svåröverstigligt.

Rekryteringsbidraget är ingen generell rättighet utan avser arbetslösa, varslade eller funktionshindrade under en viss begränsad tid på 50 veckor. Det går heller inte att ansöka om rekryteringsbidraget. Det är menat som ett snabbt, effektivt verktyg för kommunerna att använda i den uppsökande verksamheten och i samband med vägledningssamtal.

Genom att rekryteringsbidraget är i hög grad decentraliserat kan man uppnå en ökad flexibilitet, förkorta handläggningstiderna och förhoppningsvis få verksamheten mer kostnadseffektiv. Kommunerna ska nu i samverkan med arbetsmarknadens parter, berörda myndigheter, handikapporganisationer etc. ta fram riktlinjer för hur bidraget ska kunna användas.

Moderaterna talar i sin motion om att det ska löna sig att studera och att den s.k. utbildningspremien är för låg. Om Moderaterna menar att lönerna är för låga i många kvinnodominerade akademikeryrken i den offentliga sektorn håller jag helt med. De orättvisorna måste vi komma till rätta med. Men jag är inte så säker på att det är omtanken om dessa

grupper som ligger till grund för Moderaternas tal om låg avkastning på kunskapsinvesteringar.

Jag tror att man i stället syftar på det moderata förslaget om att sänka marginalskatterna med totalt ca 100 miljarder kronor. Det är ett förslag som för det första skulle gynna höginkomsttagarna och som för det andra skulle innebära kraftigt minskade samhällsliga inkomster. Det skulle i sin tur med nödvändighet innebära minskade stödåtgärder, dvs. stora ingrepp i de generella stödsystemen, av vilka studiestödssystemet är ett. Det är något som alltid drabbar dem med låga inkomster, till vilka de lågutbildade hör, mycket hårt. Att detta skulle kunna motivera lågutbildade till studier, som Moderaterna menar, tycker jag är en absurd tanke.

Till skillnad från Moderaterna menar vi att utbildningspremien ska komma de studerande till del under själva studietiden i form av ett generöst och tryggt studiestöd. Min erfarenhet som vuxenlärare säger mig att för studerande utan egentlig studietradition är den ekonomiska tryggheten under studietiden avgörande. Det gäller särskilt vuxenstuderande med barn. Många är mycket tveksamma till att sätta sig i stor skuld.

Förutom den ekonomiska barriären finns det en barriär som är social och som hör ihop med negativa skolerfarenheter som gjort att man uppfattar sig själv som någon som inte är lämpad för studier. Som vuxenlärare vet jag också hur orättvis och fel den uppfattningen ofta är.

Till sist kan jag inte låta bli att förundras över hur långt ifrån varandra de två största borgerliga partierna som säger sig vilja utgöra basen för ett alternativt regeringsunderlag står i viktiga principiella frågor. Jag tar ett exempel från det ärende som vi ska behandla här i dag.

Moderaterna riktar kritik mot det föreslagna hundra procentiga rekryteringsbidraget för att det "tar ifrån den enskilde det egna ansvaret" för utbildningssatsningen och menar att det i praktiken är en studielön. Det är något som vi i och för sig inte har något emot utan ser som något positivt.

Kristdemokraterna däremot vill i sin motion inte ha några som helst förbehåll varken när det gäller tidsomfattning eller antal studerande som kan komma i åtnjutande av bidraget utan vill införa "en gemensam garanterad bidragsnivå på 100 %" vilket skulle innebära ett mycket kraftigt utökat generellt studiestöd. Det är ett förslag som i runda tal skulle kosta minst 4 miljarder till. De pengarna kan man definitivt inte hitta i Kristdemokraternas budgetförslag. För år 2003 har det i förhållande till regeringens och stödpartiernas förslag en minuspost på 300 miljoner.

Herr talman! För Vänsterpartiet är det viktigt att i alla sammanhang utgå från en klar ideologisk uppfattning och att formulera just det önskvärda, men också att göra realistiska bedömningar utifrån vad som är politiskt möjligt och ekonomiskt försvarbart i den situation vi befinner oss i nu.

Därmed yrkar jag bifall till utbildningsutskottets förslag i betänkandet.

Innan jag slutar vill jag också tacka mina värderade kamrater från utbildningsutskottet för den här mandatperioden. Det är alltid med glädje som åtminstone jag går till utbildningsutskottets sammanträden. Jag vill också tacka vårt eminenta kansli för allt stöd och all hjälp under den gångna mandatperioden och önska er alla en skön, lång och härlig sommar.

Anf. 191 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Regeringens förslag om rekryteringsbidrag vid vuxenstudier har tagits fram i samverkan mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Kunskapslyftet håller på att trappas ned, och det är naturligt att vi nu ser till dem som inte av egen kraft har tagit del av Kunskapslyftets möjligheter.

Rekryteringsbidraget riktas till en grupp vuxna med liten eller ingen studievana och ofta med en sviktande tilltro till sin förmåga att studera. Det är den gruppen som nu aktivt ska sökas upp och ges möjlighet att under 50 veckor komplettera sina kunskaper och pröva på hur det är att studera.

Det är därför viktigt att villkoren för rekryteringsbidraget inte är avskräckande. Det gäller både ekonomiska risker och prestationskrav. Därför har rekryteringsbidraget fått en generös utformning som innebär att bidraget åtföljs av olika stödåtgärder. Kommunerna ska aktivt söka och stödja människor som är i behov av den här formen för att kunna våga påbörja och satsa på egna studier även i fortsättningen.

Invändningarna från oppositionen mot förslaget berör egentligen inte så mycket själva rekryteringsbidraget utan till stor del brister i studiemedelssystemet sett i dess helhet. Det gäller t.ex., som några anför, att nuvarande studiemedelssystem inte är anpassat efter det livslånga lärandet. Moderaterna efterlyser ett generellt studiestöd som är lika för alla, och föreslår också införandet av kompetenskonton. Centern har ställt sig tveksam till åldersgränserna 25–50 år, som skär i principen som gäller för studiemedel i sin helhet.

Jag kan hålla med om att vårt nuvarande studiemedelssystem inte är konstruerat för att passa det livslånga lärandet, men det är en annan och större fråga som kräver både utredning och parlamentarisk behandling. Frågan är alltså rätt omfattande, så den får vi väl återkomma till. Miljöpartiet har motionerat om en sådan utredning.

Individuella kompetenskonton har införts som ett led i den skatteväxling som Miljöpartiet har fått gehör för i regeringsförhandlingarna. Självfallet stöder Miljöpartiet den formen. Men det är naturligtvis inte en riktigt lämplig form för den grupp som i nuläget behöver hjälp för att komma i gång och pröva hur det är att studera.

Vi vill naturligtvis allihop ta bort åldersgränserna. Vi tycker att de är en begränsning som vi borde ha sluppit se. Det gäller framför allt begränsningen uppåt. Men det skulle innebära en kostnadsökning för staten som ligger långt utöver de resurser som fanns tillgängliga i budgeten när förslaget lades fram.

Som jag ser det kommer rekryteringsbidraget i den föreslagna form det nu har att ha en mycket viktig funktion och vara till stor hjälp för många människor som annars hade lämnats utanför möjligheten att delta i det livslånga lärandet.

Miljöpartiet står bakom förslaget, som stöds av utskottsmajoriteten. Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU16
Etik i forskningen.

Etik i forskningen

Anf. 192 PER BILL (m):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 i betänkandet.

Stamcellsforskningen och framför allt de stora framstegen inom terapeutisk kloning har gjort att det är nödvändigt att föra en debatt och ställa upp en del riktlinjer för etiken i forskningen.

En proposition som skulle avhandla detta var också på gång. Vi har väntat, och vi har väntat och vi har väntat! Nu ser det ut som om vi kommer att få vänta till efter valet. Det blir med andra ord en ny regering som får försöka att så blocköverskridande som möjligt hitta ramar för etiken inom forskningen. Den här regeringen klarade tydligen inte av det.

Anf. 193 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Först yrkar jag bifall till vår reservation nr 2.

Sedan vill jag redan nu tacka för tiden och samarbetet med mina utskottskamrater och kansliets personal.

Därefter vill jag beklaga att vi under mandatperioden inte har fått någon proposition av regeringen i det angelägna ärende som etik i forskningen är. Nu är det en ny regering som får försöka sig på uppdraget.

Timmen är sen, och därför vill jag sist men inte minst berätta något, och mycket kort, om vår substans och våra synpunkter, som vi vill skicka med dem som ska arbeta med etik i forskningen. De handlar om den värdegrund som riksdagen fattade beslut om 1994 och som ska gälla i samhället genom skolans verksamhet, nämligen människolivets okränkbarhet och människans lika värde. Det är också den som ska vara ledstjärna i alla de sammanhang där forskning utförs.

Anf. 194 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag inleder med att rikta ett mycket varmt tack till mina utskottskolleger för en stimulerande debattmiljö och för många både roliga och spännande samtal. Ett mycket varmt tack också till den kansli-personal som har gjort detta arbete möjligt över huvud taget.

När det gäller fri forskning är vår liberala utgångspunkt att forskningens frihet inte får inskränkas. Tvärtom finns det ett samband i den högre utbildningens och forskningens historia mellan självstyre å ena sidan och vetenskapligt nytänkande å den andra. Genomgående har den vetenskapliga utvecklingen varit överlägsen i sådana kulturer där universiteten har stått fria från politisk och religiös styrning.

Det är många forskningsuppslag som för sin egen tid har verkat helt vansinniga eller helt omoraliska men som hundra år senare visar sig vara banbrytande. Det är just det som skapar en god forskningsmiljö – att forskare ibland ställer fel frågor, som inte leder någonstans, men ibland också av en slump hittar en fantastisk öppning för användbar forskning.

När det gäller etiska aspekter kan det naturligtvis låta rimligt när man hör att staten ska uttrycka vilka värdegrunder forskning ska vila på.

Men jag tror att det är en farlig väg när man börjar resonera på det sättet. Då öppnar man ju för en styrning som är negativ för forskningen.

Folkpartiet är tydligt i sitt budskap här. Vi säger att det inte finns några frågor som forskaren inte får ställa och inte heller några resultat som forskaren inte får komma fram till. Börjar den politiska ledningen lägga sina värderande aspekter på vad forskningen ska syssla med så kommer den självständiga forskaren att hindras, och forskningspolitiken riskerar att bli så styrande att nya vägar inte hittas. Sedan är det en helt annan sak att det måste finnas lagar och regler för metoder som forskningen ska använda. Varken forskare eller andra människor har t.ex. rätt att utsätta andra människor för lidande eller över huvud taget göra något mot deras vilja. Forskarna har naturligtvis inte heller rätt att t.ex. förstöra miljö och natur. Lagarna ska gälla lika för alla.

Jag tror att en del människor ibland blandar ihop dessa saker. Forskningens frågor och resultat måste alltid vara fria, men forskningens metoder måste kunna begränsas.

De etiska kommittéer som i dag finns inom vetenskapssamhället tycker vi är ganska bra forum för forskarna att diskutera och bedöma etiska forskningsfrågor.

Det återstår att se vilka förslag om forskningsetik som så småningom kommer från regeringen. Redan i dag vill jag säga att Folkpartiets utgångspunkt är att eventuella nya regler i första hand ska handla om metoder och inte om forskningens innehåll.

Jag avslutar, herr talman, med att yrka bifall till Folkpartiets reservation 3.

Anf. 195 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och instämma i det Per Bill sade om den mycket snabba utveckling som nu sker på bioteknikområdet, som också gör att diskussionen om etikprövning är väldigt angelägen. Det gäller också till dels på det samhällsvetenskapliga området. Det är mot den bakgrunden regeringen nu bereder en proposition om etikprövning av forskning som berör människor.

Vi återkommer i höst till en ingående debatt kring de frågorna. Det är självfallet den socialdemokratiska regeringens intention att få så bred uppslutning som möjligt kring dessa frågor. Jag vill försäkra Per Bill om att vi är inställda på att det ska vara en socialdemokratisk regering som lägger fram den propositionen.

Jag vill inte gå in i någon sakdebatt. Men med anledning av Yvonne Anderssons uttalande om att Kristdemokraterna kommer att slåss för att forskningen ska baseras på kristen etik och västerländsk humanism vill jag väldigt starkt markera att vi har en annan uppfattning. Där har övriga riksdagspartier också en annan uppfattning. Vi får återkomma till den debatten i valrörelsen.

Slutligen, herr talman, vill jag önska alla utskottskamrater en trevlig sommar. Jag riktar ett varmt och innerligt tack till Eva Johansson och Torgny Danielsson – två fantastiskt fina och engagerade kamrater i utskottet som har betytt mycket i debatterna. Tack ska ni ha. Ni kommer att betyda mycket i den politiska debatten framgent.

Anf. 196 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill bara fästa er uppmärksamhet på att det jag talade om var att människolivets okränkbarhet och människors lika värde ska vara ledstjärnor. Det ville jag skicka med inför det fortsatta arbetet.

Anf. 197 INGER LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Det jag reagerade på var inte Yvonne Anderssons uttalande om människors lika värde utan den markering Kristdemokraterna har gjort i sina motioner och reservationer kring att kristen etik och västerländsk humanism ska skrivas in som grundpelare för svensk forskning. Låt oss återkomma till den debatten i valrörelsen.

Anf. 198 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Som flera har sagt skulle det egentligen ha funnits en proposition som underlag för dagens diskussion, men den har blivit uppskjuten.

Jag vill kort tala om Centerpartiets syn på forskningen och friheten. Den fria, kritiskt tänkande och granskande forskningen är ett av de viktigaste inslagen i det öppna samhället. Därför är två av huvuduppgifterna för utbildnings- och forskningspolitiken att slå vakt om ett fritt kunskaps-sökande och stimulera det öppna samhället.

Det är inte kunskapen i sig som är farlig eller oetisk. Däremot kan tillämpningen av kunskapen vara både oetisk och ibland farlig. Ibland är det t.o.m. svårt att skilja mellan kunskapen i sig och dess tillämpning.

En sak som är viktig att tänka på och ha med sig framöver i den diskussion vi ska föra är vikten av att på något sätt skapa ett regelverk för etikprövning av forskningen. Men det får vi återkomma till under hösten, herr talman.

Jag vill som flera andra passa på att tacka för denna mandatperiod – för de fyra åren. Jag tackar både ledamöterna och personalen i utbildningsutskottet.

Anf. 199 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Vi får, precis som Sofia Jonsson sade, tillfälle att återkomma till frågan om etik i forskningen när regeringen kommer med sin aviserade proposition i ärendet. Nu behandlar vi motioner från allmänna motionstiden. Det finns tre reservationer i betänkandet – en från vardera Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna. De handlar samtliga om forskningens frihet och relationen till etik och moral vad framför allt gäller forskningens tillämpning. Både Per Bill och Ulf Nilsson har i sina anföranden deklarerat det som också står i reservationerna, dvs. att forskningens frihet ska vara stor och orörd. Det framgår väldigt tydligt i motionerna från båda partierna.

Jag vill ta upp frågan därför att det i Kristdemokraternas reservation framförs åsikter som jag tycker är djupt oroande. Man skriver i sin reservation att ”det är viktigt att forskningens värdegrund är tydlig. Denna bör enligt vår mening vara förankrad i den kristna etiken och västerländsk humanism”.

Man skulle kunna tro att det är den kortfattade sammanfattningen av motionen som gör att reservationstexten blir så här, men så är det inte.

Resonemanget utvecklas i stället ytterligare i motionen. Argumentationen är i mina ögon underlig och glidande på ett sätt som väcker farhågor.

Man börjar visserligen med att säga att den fria forskningen ska sträva efter en objektiv hållning till kunskap, men sedan konstaterar man raskt att kunskap aldrig är värdenutral. Man tar sedan steget fullt ut och säger att "Kristdemokraterna har som målsättning att forskningen ska vara värdeförankrad". Efter det talar man i motionen om att den värdegrund som ska gälla ska vara förankrad i den kristna etiken och västerländsk humanism. Så knyter man ihop säcken genom att deklarerar följande: "Vi anser att denna värdegrund bör vara vägledande även för forskningen". Vart tog forskningens frihet vägen?

Jag tror att alla idéhistoriker är överens om att de perioder under vilka kristen värdegrund har varit vägledande för forskningen hör till de mörkaste i den västerländska vetenskapens historia. Tiden fram t.o.m. 1500-talet – medeltiden – då just den kristna värdegrunden var, för att uttrycka det milt, vägledande, brukar snarast beskrivas som en period av stagnation och vetenskapligt mörker. Vägledningen från den då starka kyrkan var som bekant mycket konkret när det gäller forskare vars forskning eller resultat stod i strid med den kristna värdegrunden.

Jag tror inte att Kristdemokraterna pläderar för ett medeltida förhållningssätt till forskningens frihet, men jag tycker att de skrivningar man nu presenterar tydligt pekar i den riktningen. Om Kristdemokraterna inte alls tycker att denna kristna värdegrund bör vara vägledande för forskningen finns det nu möjlighet att tala om det. Det är faktiskt angeläget, för det står så i motion 2001/02:Ub438 under rubriken "Värdeförankrad forskning".

Anf. 200 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Min uppfattning är att Gunnar Goude här har valt att missförstå vår ambition, som jag försökte förtydliga i mitt mycket korta anförande.

Först och främst kan jag deklarerar att vi vill ha fri forskning. Jag kan också deklarerar att vi inte vill ha den etik som vägledde medeltidens forskning. Vi vill ha den etik som är mixen av västerländsk humanism och kristen etik, och den symboliseras starkast av människolivets okränkbarhet och människors lika värde.

Vår uppfattning om de här frågorna kom fram rätt så tydligt i debatten kring stamcellsforskningen, där människolivets okränkbarhet började diskuteras och där vi ville lyfta fram de här frågorna.

Jag sade också tidigare i mitt anförande att vi vill återkomma till detta i samband med de diskussioner som en ny regering måste ha med riksdagens ledamöter och förtydliga detta. Men det är den värdegrund som beslutades 1994 i Sveriges riksdag, som bygger på människolivets okränkbarhet och människors lika värde, som ska vara ledstjärnan.

Anf. 201 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Kan jag då uppfatta det som att det som nu står om att den kristna värdegrunden bör vara vägledande för forskningen egentligen inte alls gäller forskningen utan att det, precis som det står i Moderaternas och Folkpartiets motioner, handlar om valet av metodik och om hur forskningsresultaten ska tillämpas?

Anf. 202 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är en rad överväganden som görs. Jag säger att detta ska vara ledstjärnan. Det innebär att man i de överväganden som görs hela tiden måste beakta människolivets okränkbarhet. Så ska man tolka det här.

Man gör överväganden i val av forskningsfält, i val av metoder, när det gäller konsekvenserna och när det gäller hur man ska presentera resultat. Överallt har vi överväganden, och det är inget märkligt. Vi har alla ett raster av värderingar som tränger igenom vid viktiga överväganden.

Anf. 203 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag tror att det är bra för den fortsatta diskussionen om Yvonne Andersson ser över texterna, för den som läser texten får ju ett annat intryck när det står att den kristna värdegrunden bör vara vägledande för forskningen. Tyvärr uttrycker också texten i motionen någonting mycket bredare än det som Yvonne Andersson säger nu.

Därmed skulle jag vilja sätta punkt och tacka för tiden i utskottet under den här mandatperioden. Det tacket riktas både till kollegerna i utskottet för alla trevliga diskussioner och för ett bra samarbete och naturligtvis till vårt kansli som betyder så mycket för hela utskottet.

Anf. 204 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill gärna återgälda Inger Lundbergs tack, men jag vill rikta mitt tack till alla kamrater i utskottet och till kansliet. Jag vill också rikta det till alla ledamöter, både partivänner och andra vänner, i kammaren.

Utbildningsfrågor är stimulerande. Det har också stimulerat debatten många gånger, ibland till en sådan gräns att det har frestat på talmännens tålmod. Jag vill tacka talmännen för att ni har haft detta tålmod.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 18 §.)

18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU35 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU26 Östersjömiljarderna

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU24 Utökad resegaranti för konsumenter

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU26 Ändringar i förmånsrättsordningen, m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU27 Partnerskap och adoption, m.m.

Punkt 1 (Avslag på propositionen såvitt avser adoption och vårdnadshavare)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

Votering:

198 för utskottet

38 för res. 1

71 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 9 m, 34 v, 12 c, 15 mp, 9 fp, 1 -

För res. 1: 1 m, 37 kd

Avstod: 60 m, 4 c, 6 fp, 1 -

Frånvarande: 13 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Anne-Katrine Dunker (m) och Runar Patriksson (fp) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Avslag på propositionen såvitt avser adoption)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

193 för utskottet

66 för res. 2

49 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 6 m, 34 v, 12 c, 15 mp, 8 fp

För res. 2: 1 s, 62 m, 1 c, 2 -

Avstod: 2 m, 37 kd, 3 c, 7 fp

Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Punkt 3 (Avslag på propositionen såvitt avser internationella adoptioner m.m.)

Yrkanden:

1. utskottet

2. under överläggningen framställt yrkande (m)

Votering:

183 för utskottet

115 för yrk.

10 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 6 m, 33 v, 12 c, 15 mp, 8 fp

För yrk.: 4 s, 63 m, 1 v, 37 kd, 2 c, 6 fp, 2 -

Avstod: 6 s, 1 m, 2 c, 1 fp

Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Punkt 12 (Assisterad befruktning vid allmänt sjukhus)

1. utskottet

2. res. 7 (v)

Votering:

209 för utskottet

49 för res. 7

50 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 59 m, 1 v, 14 c, 14 fp, 2 -

För res. 7: 1 m, 33 v, 15 mp

Avstod: 10 m, 37 kd, 2 c, 1 fp

Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Punkt 17 (Allmän översyn av adoptionslagstiftningen)

1. utskottet

2. res. 10 (kd, m)

3. res. 11 (c)

Kammaren fastställde med acklamation res. 10 som kontraposition i huvudvoteringen.

Huvudvotering:

175 för utskottet

108 för res. 10

24 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 34 v, 15 mp, 8 fp

För res. 10: 63 m, 37 kd, 6 fp, 2 -

Avstod: 7 m, 16 c, 1 fp

Frånvarande: 13 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU28 Mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU

Punkt 1 (Principiella frågor)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

234 för utskottet

72 för res. 1

1 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 34 v, 35 kd, 16 c, 15 mp, 15 fp
För res. 1: 70 m, 2 -
Avstod: 1 kd
Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 6 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Punkt 2 (Lagstiftning)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

257 för utskottet

49 för res. 2

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 69 m, 37 kd, 16 c, 15 fp, 2 -

För res. 2: 34 v, 15 mp

Frånvarande: 13 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Punkt 7 (Livsmedelsfrågor)

1. utskottet

2. res. 4 (kd, c)

Votering:

216 för utskottet

53 för res. 4

39 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 69 m, 4 v, 7 mp, 15 fp, 2 -

För res. 4: 37 kd, 16 c

Avstod: 1 m, 30 v, 8 mp

Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Punkt 17 (Tillämplig lag i utomobligatoriska tvister)

1. utskottet

2. res. 11 (v, fp)

Votering:

243 för utskottet

64 för res. 11

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 69 m, 37 kd, 16 c, 2 -

För res. 11: 34 v, 15 mp, 15 fp

Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU19 Folkhälsofrågor

Punkt 1 (Allmänt om folkhälsoarbete)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

205 för utskottet

34 för res. 1

68 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 69 m, 15 mp, 2 -

För res. 1: 34 v

Avstod: 1 m, 37 kd, 15 c, 15 fp

Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 3 c, 1 mp, 1 fp

Punkt 3 (Folkhälsoforskning)

1. utskottet

2. res. 7 (c)

3. res. 8 (fp)

Förberedande votering:

21 för res. 7

15 för res. 8

272 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

206 för utskottet

16 för res. 7

86 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 68 m, 1 v, 1 kd, 15 mp, 2 -

För res. 7: 16 c

Avstod: 2 m, 33 v, 36 kd, 15 fp

Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Punkt 5 (Psykisk ohälsa och stress)

1. utskottet

2. res. 9 (kd)

Votering:

270 för utskottet

37 för res. 9

1 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 70 m, 34 v, 16 c, 15 mp, 14 fp, 2 -
För res. 9: 37 kd
Avstod: 1 fp
Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Punkt 7 (Skadliga ljudnivåer)

1. utskottet
2. res. 10 (v, kd)

Votering:

204 för utskottet

89 för res. 10

14 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 69 m, 15 c, 1 -

För res. 10: 34 v, 37 kd, 1 c, 14 mp, 2 fp, 1 -

Avstod: 1 mp, 13 fp

Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Punkt 9 (Insatser mot olika sjukdomar)

1. utskottet
2. res. 13 (m, kd)

Votering:

168 för utskottet

107 för res. 13

32 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 3 v, 16 c, 15 mp, 14 fp, 1 -

För res. 13: 69 m, 37 kd, 1 -

Avstod: 31 v, 1 fp

Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU23 Barnpolitiken – arbetet med strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter

Punkt 2 (Barnfamiljernas ekonomiska situation, m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 3 (c)

Förberedande votering:

71 för res. 1

21 för res. 3

215 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
176 för utskottet
71 för res. 1
60 avstod
42 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 34 v, 8 mp, 15 fp
För res. 1: 70 m, 1 -
Avstod: 37 kd, 16 c, 7 mp
Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp, 1 -

Punkt 4 (Genomförandet av FN:s barnkonvention)

1. utskottet
2. res. 6 (fp)
Votering:
276 för utskottet
16 för res. 6
15 avstod
42 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 70 m, 34 v, 37 kd, 1 c, 14 mp, 1 -
För res. 6: 1 mp, 15 fp
Avstod: 15 c
Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp, 1 -

Punkt 5 (Barnperspektiv i statsbudgeten)

1. utskottet
2. res. 7 (v, c, mp)
Votering:
238 för utskottet
65 för res. 7
4 avstod
42 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 70 m, 37 kd, 11 fp, 1 -
För res. 7: 34 v, 16 c, 15 mp
Avstod: 4 fp
Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp, 1 -

Punkt 21 (Psykisk ohälsa)

1. utskottet
2. res. 15 (v, fp)
Votering:
206 för utskottet
63 för res. 15
37 avstod
43 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2001/02:120
5 juni

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 70 m, 16 c, 1 -
För res. 15: 34 v, 15 mp, 14 fp
Avstod: 37 kd
Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 40 (Sänkning av rösträttsåldern)

1. utskottet
2. res. 28 (mp)
Votering:
286 för utskottet
19 för res. 28
2 avstod
42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 70 m, 31 v, 37 kd, 15 c, 13 fp, 1 -
För res. 28: 2 v, 1 c, 15 mp, 1 fp
Avstod: 1 v, 1 fp
Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp, 1 -

Punkt 54 (Barn till bl.a. missbrukare och psykiskt funktionshindrade)

1. utskottet
2. res. 40 (kd)
Votering:
208 för utskottet
38 för res. 40
61 avstod
42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 70 m, 1 v, 16 c, 1 fp, 1 -
För res. 40: 37 kd, 1 fp
Avstod: 33 v, 15 mp, 13 fp
Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU14 Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 2001

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU15 Rekryteringsbidrag vid vuxenstudier

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

221 för utskottet

83 för res. 1

2 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 1 m, 34 v, 37 kd, 16 c, 15 mp

För res. 1: 69 m, 13 fp, 1 -

Avstod: 2 fp

Frånvarande: 13 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp, 1 -

Göte Jonsson (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Införande av rekryteringsbidrag till vuxenstuderande)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (fp)

Votering:

230 för utskottet

13 för res. 2

64 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 44 m, 34 v, 16 c, 15 mp, 1 fp, 1 -

För res. 2: 13 fp

Avstod: 26 m, 37 kd, 1 fp

Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp, 1 -

Punkt 3 (Åldersgräns för rekryteringsbidraget)

1. utskottet

2. res. 4 i motsvarande del (c)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 7 (Sammanhållet studiestödssystem)

1. utskottet

2. res. 3 i motsvarande del (kd)

Votering:

234 för utskottet

37 för res. 3

36 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2001/02:120
5 juni

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 36 m, 34 v, 16 c, 13 mp, 15 fp, 1 -
För res. 3: 37 kd
Avstod: 34 m, 2 mp
Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 1 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU16 Etik i forskningen

1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 2 (kd)
4. res. 3 (fp)

Förberedande votering 1:

38 för res. 2
15 för res. 3
253 avstod
43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

73 för res. 1
38 för res. 2
195 avstod
43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

184 för utskottet
71 för res. 1
51 avstod
43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 34 v, 15 c, 15 mp, 1 fp
För res. 1: 70 m, 1 -
Avstod: 37 kd, 14 fp
Frånvarande: 12 s, 11 m, 9 v, 5 kd, 3 c, 1 mp, 1 fp, 1 -

19 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Näringsutskottets betänkanden
2001/02:NU17 Energipolitik
2001/02:NU16 Ändringar i konkurrenslagen för effektivare kartellbe-
kämpning, m.m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2001/02: AU10 Ett system för individuell kompetensutveckling

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 5 juni

2001/02:1298 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till finansminister
Bosse Ringholm

F-skattsedel

2001/02:1299 av *Karin Pilsäter* (fp) till finansminister Bosse Ringholm

F-skattsedel för kvinnliga företagare

2001/02:1300 av *Per-Samuel Nisser* (m) till statsrådet Ulrica Messing

Sveaskogs uppdrag

2001/02:1301 av *Britt-Marie Danestig* (v) till utbildningsminister Tho-
mas Östros

Tandhygienistutbildningen

2001/02:1302 av *Runar Patriksson* (fp) till försvarsminister Björn von
Sydow

Helikopterverksamheten på Säve

2001/02:1303 av *Ola Sundell* (m) till statsrådet Ulrica Messing

Produktionsstöd

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 11 juni.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 5 juni

2001/02:1234 av *Hans Hoff* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Sekretess av personuppgifter

2001/02:1240 av *Ester Lindstedt-Staaf* (kd) till miljöminister Kjell Lars-
son

Åtgärdsstrategier för miljön

2001/02:1243 av *Per Unckel* (m) till statsrådet Mona Sahlin

Sveriges 3 G-utbyggnad

2001/02:1244 av *Alice Åström* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Osno Vallo-utredningen

2001/02:1248 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson
Bujagalidammen i Uganda

2001/02:1253 av *Dan Kihlström* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog
Public service-utredning

2001/02:1256 av *Inger René* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Resurser för att bekämpa *trafficking*

2001/02:1257 av *Harald Nordlund* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Tolkar vid brottsofferjourerna

2001/02:1258 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Palestinska fångar i Israel

2001/02:1260 av *Margareta Cederfelt* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Fastighetsskatten

2001/02:1261 av *Claes Stockhaus* (v) till finansminister Bosse Ringholm
Sjätte AP-fonden

2001/02:1262 av *Claes Stockhaus* (v) till finansminister Bosse Ringholm
Kapitalbasen för Sjätte AP-fonden

2001/02:1263 av *Per-Samuel Nisser* (m) till statsrådet Lena Sommestad
VA-sektorn

2001/02:1264 av *Kia Andreasson* (mp) till statsrådet Jan O Karlsson
Statslösa palestinier

2001/02:1265 av *Margareta Cederfelt* (m) till miljöminister Kjell Larsson
Föreograd mark

2001/02:1268 av *Anna Åkerhielm* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Ersättning till vigselförrättare

2001/02:1269 av *Fanny Rizell* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
1998 års föräldrabalksreform

2001/02:1270 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson
Flyktingar från Kosovo

2001/02:1276 av *Berit Jóhannesson* (v) till statsminister Göran Persson
Indien och Pakistan

2001/02:1277 av *Annelie Enochson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Polisen på västkusten

2001/02:1278 av *Berit Jóhannesson* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Förhandlingslösning mellan Indien och Pakistan

2001/02:1280 av *Jan-Evert Rådström* (m) till miljöminister Kjell Larsson
Blyförbudet

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 11 juni.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 10 § anf. 28 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 68 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 107 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 133 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 174 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen m.m.	1
3 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträde.....	1
4 § Förnyad bordläggning.....	1
5 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 juni.....	2
KU34 Handlingsoffentligheten i EU:s institutioner, m.m.	2
FiU17 Förändringar i kommunkontosystemet.....	2
FiU22 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 1997–2001	3
FöU11 Materieförsörjning och forskning	3
NU15 Vissa utrikeshandelspolitiska frågor.....	4
6 § Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen.....	5
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU35	5
(Beslut fattades under 18 §.)	5
7 § Östersjömiljarderna	6
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU26	6
(Beslut fattades under 18 §.)	6
8 § Utökad resegaranti för konsumenter	6
Lagutskottets betänkande 2001/02:LU24	6
Anf. 1 LARS LILJA (s).....	6
Anf. 2 BERIT ADOLFSSON (m).....	7
Anf. 3 VIVIANN GERDIN (c)	8
Anf. 4 LARS LILJA (s) replik	9
Anf. 5 VIVIANN GERDIN (c) replik.....	9
Anf. 6 LARS LILJA (s) replik	10
Anf. 7 VIVIANN GERDIN (c) replik.....	10
Anf. 8 ANA MARIA NARTI (fp).....	10
(Beslut fattades under 18 §.)	11
9 § Ändringar i förmånsrättsordningen, m.m.....	11
Lagutskottets betänkande 2001/02:LU26	11
Anf. 9 TANJA LINDERBORG (v).....	11
Anf. 10 RUNE BERGLUND (s).....	12
Anf. 11 STIG RINDBORG (m)	13
Anf. 12 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd).....	14
Anf. 13 AGNE HANSSON (c)	15
Anf. 14 ANA MARIA NARTI (fp).....	16
Anf. 15 PER ROSENGREN (v).....	16
Anf. 16 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s).....	17
Anf. 17 PER ROSENGREN (v).....	18
Anf. 18 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s).....	18
Anf. 19 PER ROSENGREN (v).....	19
Anf. 20 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s).....	19

(Beslut fattades under 18 §.).....	19
10 § Partnerskap och adoption, m.m.	19
Lagutskottets betänkande 2001/02:LU27	19
Anf. 21 TANJA LINDERBORG (v)	19
Anf. 22 CHRISTEL ANDERBERG (m).....	22
Anf. 23 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	25
Anf. 24 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	25
Anf. 25 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	26
Anf. 26 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	26
Anf. 27 ALF SVENSSON (kd)	27
Anf. 28 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	29
Anf. 29 ALF SVENSSON (kd) replik.....	29
Anf. 30 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	30
Anf. 31 ALF SVENSSON (kd) replik.....	30
Anf. 32 AGNE HANSSON (c).....	31
Anf. 33 ALF SVENSSON (kd) replik.....	33
Anf. 34 AGNE HANSSON (c) replik	33
Anf. 35 ALF SVENSSON (kd) replik.....	34
Anf. 36 AGNE HANSSON (c) replik	34
Anf. 37 MARIANNE CARLSTRÖM (s).....	34
Anf. 38 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	37
Anf. 39 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	38
Anf. 40 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	38
Anf. 41 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	39
Anf. 42 ALF SVENSSON (kd) replik.....	39
Anf. 43 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	40
Anf. 44 ALF SVENSSON (kd) replik.....	40
Anf. 45 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	41
Anf. 46 ULF NILSSON (fp).....	41
Anf. 47 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	44
Anf. 48 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	44
Anf. 49 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	44
Anf. 50 ULF NILSSON (fp) replik	45
Anf. 51 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	45
Anf. 52 ULF NILSSON (fp) replik	45
Anf. 53 KIA ANDREASSON (mp)	46
Anf. 54 RAIMO PÄRSSINEN (s).....	48
Anf. 55 ALF SVENSSON (kd) replik.....	51
Anf. 56 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik	51
Anf. 57 ALF SVENSSON (kd) replik.....	51
Anf. 58 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik	52
Anf. 59 PETRA GARDOS (m)	52
Anf. 60 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	52
Anf. 61 PETRA GARDOS (m) replik.....	53
Anf. 62 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	53
Anf. 63 PETRA GARDOS (m) replik.....	53
Anf. 64 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	53
Anf. 65 PETRA GARDOS (m) replik.....	54
Anf. 66 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	54

Anf. 67	PETRA GARDOS (m) replik.....	54
Anf. 68	TASSO STAFILIDIS (v)	55
Anf. 69	CHRISTEL ANDERBERG (m) replik	58
Anf. 70	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	58
Anf. 71	CHRISTEL ANDERBERG (m) replik	59
Anf. 72	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	59
Anf. 73	ANDERS YGEMAN (s).....	60
Anf. 74	LENNART NILSSON (s).....	61
Anf. 75	ANNA KINBERG (m).....	61
Anf. 76	YVONNE OSCARSSON (v).....	63
Anf. 77	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	65
Anf. 78	YVONNE OSCARSSON (v) replik	65
Anf. 79	HELENA BARGHOLTZ (fp).....	65
Anf. 80	YVONNE RUWAIDA (mp).....	67
Anf. 81	MARGARETA ISRAELSSON (s)	69
Anf. 82	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	70
Anf. 83	MARGARETA ISRAELSSON (s) replik.....	71
Anf. 84	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	71
Anf. 85	MARGARETA ISRAELSSON (s) replik.....	72
Anf. 86	STEN TOLGFORS (m)	72
Anf. 87	MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	76
Anf. 88	STEN TOLGFORS (m) replik	76
Anf. 89	MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	77
Anf. 90	STEN TOLGFORS (m) replik	77
Anf. 91	ULF NILSSON (fp) replik	78
Anf. 92	STEN TOLGFORS (m) replik	78
Anf. 93	ULF NILSSON (fp) replik	79
Anf. 94	STEN TOLGFORS (m) replik	79
Anf. 95	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	79
Anf. 96	STEN TOLGFORS (m) replik	80
Anf. 97	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	80
Anf. 98	STEN TOLGFORS (m) replik	81
Anf. 99	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	81
Anf. 100	STEN TOLGFORS (m) replik	82
Anf. 101	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	83
Anf. 102	STEN TOLGFORS (m) replik	83
Anf. 103	TANJA LINDERBORG (v) replik	84
Anf. 104	STEN TOLGFORS (m) replik	84
Anf. 105	TANJA LINDERBORG (v) replik	85
Anf. 106	STEN TOLGFORS (m) replik	85
Anf. 107	JOHAN LÖNNROTH (v).....	86
Anf. 108	LENNART KOLLMATS (fp)	87
Anf. 109	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	89
Anf. 110	LENNART KOLLMATS (fp) replik	90
Anf. 111	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	90
Anf. 112	LENNART KOLLMATS (fp) replik	91
Anf. 113	ANDERS BENGTSSON (s)	91
Anf. 114	ELVER JONSSON (fp)	92
Anf. 115	LENNART FRIDÉN (m).....	95

Anf. 116 ELISEBEHT MARKSTRÖM (s).....	97
Anf. 117 LARS LINDBLAD (m).....	99
Anf. 118 HILLEVI LARSSON (s).....	101
Anf. 119 STEN TOLGFORS (m) replik	103
Anf. 120 HILLEVI LARSSON (s) replik.....	104
Anf. 121 STEN TOLGFORS (m) replik	104
Anf. 122 HILLEVI LARSSON (s) replik.....	105
Anf. 123 ELISABETH FLEETWOOD (m)	106
Anf. 124 TASSO STAFILIDIS (v) replik	106
Anf. 125 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik	107
Anf. 126 TASSO STAFILIDIS (v) replik	107
Anf. 127 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik	108
Anf. 128 RIGMOR STENMARK (c).....	108
(Beslut fattades under 18 §.).....	109
11 § Mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU	109
Lagutskottets betänkande 2001/02:LU28	109
Anf. 129 TANJA LINDERBORG (v)	109
Anf. 130 BERIT ADOLFSSON (m)	111
Anf. 131 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	113
Anf. 132 VIVIANN GERDIN (c)	114
Anf. 133 ANA MARIA NARTI (fp).....	115
Anf. 134 KARIN JEPPSSON (s)	116
Anf. 135 CHRISTINA AXELSSON (s).....	118
(Beslut fattades under 18 §.).....	119
12 § Lag om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster, m.m.....	119
Lagutskottets betänkande 2001/02:LU29	119
(Beslut fattades under 18 §.).....	119
13 § Folkhälsofrågor	119
Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU19	119
Anf. 136 LEIF CARLSON (m)	119
Anf. 137 ROLF OLSSON (v).....	120
Anf. 138 LARS GUSTAFSSON (kd)	122
Anf. 139 KENNETH JOHANSSON (c)	124
Anf. 140 KERSTIN HEINEMANN (fp)	125
Anf. 141 KENT HÄRSTEDT (s)	127
Anf. 142 THOMAS JULIN (mp)	129
(forts.).....	130
Ajournering.....	130
Återupptagna förhandlingar	130
13 § (forts.) Folkhälsofrågor (forts. SoU19).....	130
Anf. 143 RONNY OLANDER (s)	130
Anf. 144 KENT HÄRSTEDT (s) replik	132
Anf. 145 RONNY OLANDER (s) replik	132
Anf. 146 ELISABETH FLEETWOOD (m)	132
(Beslut fattades under 18 §.).....	133
14 § Barnpolitiken – arbetet med strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter.....	133

Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU23	133
Anf. 147 INGRID BURMAN (v).....	133
Anf. 148 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	135
Anf. 149 INGRID BURMAN (v) replik	137
Anf. 150 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	137
Anf. 151 KENNETH JOHANSSON (c)	139
Anf. 152 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	140
Anf. 153 KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	142
Anf. 154 MARGARETA ISRAELSSON (s)	144
Anf. 155 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	146
Anf. 156 KENNETH JOHANSSON (c) replik	149
Anf. 157 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	149
Anf. 158 KENNETH JOHANSSON (c) replik	149
Anf. 159 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	149
Anf. 160 INGRID BURMAN (v) replik	150
Anf. 161 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	150
Anf. 162 INGRID BURMAN (v) replik	151
Anf. 163 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	151
Anf. 164 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	152
Anf. 165 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	152
Anf. 166 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	152
Anf. 167 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	152
Anf. 168 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	153
Anf. 169 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	153
Anf. 170 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	153
Anf. 171 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	154
Anf. 172 CECILIA MAGNUSSON (m)	154
Anf. 173 STEN TOLGFORS (m)	156
Anf. 174 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v)	157
Anf. 175 MARGARETA ISRAELSSON (s)	158
Anf. 176 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v)	159
(Beslut fattades under 18 §.)	159
15 § Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 2001.....	159
Utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU14.....	159
(Beslut fattades under 18 §.)	159
16 § Rekryteringsbidrag vid vuxenstudier	159
Utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU15.....	159
Anf. 177 TOMAS HÖGSTRÖM (m).....	159
Anf. 178 ERLING WÄLIVAARA (kd).....	160
Anf. 179 SOFIA JONSSON (c)	161
Anf. 180 ULF NILSSON (fp)	161
Anf. 181 TOMAS ENEROTH (s).....	162
Anf. 182 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	165
Anf. 183 TOMAS ENEROTH (s) replik.....	165
Anf. 184 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	166
Anf. 185 TOMAS ENEROTH (s) replik.....	166
Anf. 186 ULF NILSSON (fp) replik.....	166
Anf. 187 TOMAS ENEROTH (s) replik.....	166
Anf. 188 ULF NILSSON (fp) replik.....	167

Anf. 189	TOMAS ENEROTH (s) replik	167
Anf. 190	BRITT-MARIE DANESTIG (v).....	167
Anf. 191	GUNNAR GOUDE (mp)	170
	(Beslut fattades under 18 §.).....	170
17 §	Etik i forskningen	171
	Utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU16	171
Anf. 192	PER BILL (m).....	171
Anf. 193	YVONNE ANDERSSON (kd).....	171
Anf. 194	ULF NILSSON (fp).....	171
Anf. 195	INGER LUNDBERG (s).....	172
Anf. 196	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	173
Anf. 197	INGER LUNDBERG (s) replik.....	173
Anf. 198	SOFIA JONSSON (c)	173
Anf. 199	GUNNAR GOUDE (mp)	173
Anf. 200	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	174
Anf. 201	GUNNAR GOUDE (mp) replik	174
Anf. 202	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	175
Anf. 203	GUNNAR GOUDE (mp) replik	175
Anf. 204	EVA JOHANSSON (s)	175
	(Beslut fattades under 18 §.).....	175
18 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	175
	KU35 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen	175
	KU26 Östersjömiljarderna.....	175
	LU24 Utökad resegaranti för konsumenter	175
	LU26 Ändringar i förmånsrättsordningen, m.m.	175
	LU27 Partnerskap och adoption, m.m.	176
	LU28 Mål och inriktning för det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU	177
	LU29 Lag om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster, m.m.	179
	SoU19 Folkhälsofrågor	179
	SoU23 Barnpolitiken – arbetet med strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter.....	180
	UbU14 Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 2001	182
	UbU15 Rekryteringsbidrag vid vuxenstudier	183
	UbU16 Etik i forskningen	184
19 §	Bordläggning.....	184
20 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	185
21 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	185
22 §	Kammaren åtskildes kl. 22.44.....	187

Prot. 2001/02:120
5 juni

Elanders Gotab, Stockholm 2002